

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK EĞİTİMLİ GENÇLERİN İŞE ALIMINDA YETENEK
TEMELLİ KARAR DESTEK SİSTEMİ ÖNERİSİ**

DOKTORA TEZİ

Yunus KÖLEOĞLU

Enstitü Anabilim Dalı: Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Yılmaz ÖZKAN

EYLÜL – 2019

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

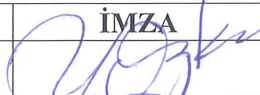

YÜKSEK EĞİTİMLİ GENÇLERİN İŞE ALIMINDA YETENEK
TEMELLİ KARAR DESTEK SİSTEMİ ÖNERİSİ

DOKTORA TEZİ

Yunus KÖLEOĞLU

Enstitü Anabilim Dalı: Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri

“Bu tez 06/09/2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği / Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI	İMZA
Prof. Dr. Yılmaz ÖZKAN	BASARILI	
Prof. Dr. Mahmut BİLEN	BASARILI	
Prof. Dr. Durmuş KARAYEL	BASARILI	
Doç. Dr. Mustafa Çağlar ÖZDEMİR	BASARILI	
Dr. Öğr. Üyesi Barış BORU	Başarılı	

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ SAVUNULABİLİRLİK VE ORJİNALLİK BEYAN FORMU

Sayfa : 1/1

Öğrencinin

Adı Soyadı	:	Yunus KÖLEOĞLU
Öğrenci Numarası	:	0960D05002
Enstitü Anabilim Dalı	:	Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri
Enstitü Bilim Dalı	:	-
Programı	:	☐ YÜKSEK LİSANS ☒ DOKTORA
Tezin Başlığı	:	Yüksek Eğitimli Gençlerin İşe Alımında Yetenek Temelli Karar Destek Sistemi Önerisi
Benzerlik Oranı	:	%7

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,

Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi beyan ederim.

06/08/2019
Öğrenci İmza

Sakarya Üniversitesi Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez çalışması ile ilgili gerekli düzenleme tarafımda yapılmış olup, yeniden değerlendirilmek üzere@sakarya.edu.tr adresine yüklenmiştir.

Bilgilerinize arz ederim.

...../...../20.....
Öğrenci İmza

Uygundur

Danışman
Unvanı / Adı-Soyadı: Prof. Dr. Yılmaz ÖZKAN

Tarih: 06/08/2019

İmza:

Enstitü Birim Sorumlusu Onayı

KABUL EDİLMİŞTİR

REDDEDİLMİŞTİR

EYK Tarih ve No:

ÖNSÖZ

Bu tez çalışmasının konusunun belirlenmesi ve geliştirilmesi aşamalarında desteklerinden dolayı tez danışmanım Prof. Dr. Yılmaz Özkan başta olmak üzere tezimin tüm aşamalarında destek veren hocalarıma ve arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunarım. Tezimin tamamlanması aşamasında göstermiş olduğu yöntemler ve vermiş olduğu önerilerden dolayı Doç. Dr. Mustafa Çağlar Özdemir'e ayrıca teşekkür etmek isterim.

Hayatımın tüm aşamasında olduğu gibi eğitim hayatım boyunca da maddi ve manevi destekleriyle her zaman yanımda olan sevgili aileme teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Yunus KÖLEOĞLU

04/09/2019

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	vi
TABLO LİSTESİ	viii
ŞEKİL LİSTESİ	xi
GRAFİK LİSTESİ	xii
ÖZET	xiii
SUMMARY	xiv
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: KAVRAMSAL VE TEORİK ÇERÇEVE	4
1.1. Genç ve İlişkili Kavramlar	4
1.1.1. Uluslararası Kapsamda Genç Kavramı	5
1.1.2. Türkiye’de Genç Kavramı	6
1.1.3. Fizyolojik Genç Kavramı	10
1.1.4. Yüksek Eğitimli Genç Kavramı	11
1.1.5. Genç İşsizliği Kavramı.....	12
1.1.6. Yüksek Eğitimli Genç İşsizliği Kavramı	15
1.1.7. Gençliğe Yönelik Psiko-Sosyal Kavramlar	16
1.2. Davranışsal Boyutuyla Gençlik Tipleri	19
1.3. Genç İşsizliğine Yönelik Teorik Yaklaşımlar	20
1.3.1. İş Arama Teorisi.....	20
1.3.2. Seçici İşten Çıkarma Teorisi	21
1.3.3. Yaşam Süreci Teorisi	22
1.3.4. Trend Teorileri	23
1.3.5. Sıra İşsizlik Teorisi	23
1.3.5.1. Dönemsel Açıklamalar	24
1.3.5.2. Yapısal Açıklamalar	25
1.3.5.3. Demografik Açıklamalar	26
1.3.6. Sosyo-Ekonomik Yaklaşımlar	26
1.4. Genç İşsizliğinin Sebepleri	27
1.4.1. Arz Yönlü Sebepler.....	29

1.4.1.1. Demografik Yapı	29
1.4.1.2. Nüfus Artışı.....	29
1.4.1.3. Cinsiyet	30
1.4.1.4. Yaş	31
1.4.1.5. Eğitim.....	32
1.4.1.6. Gençlerin Karakteristik Özelliği	32
1.4.1.7. İş Bulmada Zorluk Çeken Dezavantajlı Gençler	33
1.4.2. Talep Yönlü Sebepler.....	34
1.4.2.1. Toplam Talep Yetersizliği	35
1.4.2.2. Ekonomik Durgunluk Ve Krizler	35
1.4.3. Arz-Talep Arasındaki Dengeleyici Role Sahip Hükümet Politikalarına Yönelik Sebepler	36
1.4.3.1. İşgücü Piyasası Politikaları İle İlgili Sorunlar	36
1.4.3.2. Ücret Politikaları İle İlgili Sorunlar	38
1.4.3.3. Eğitim Sistemi Politikaları İle İlgili Sorunlar	39
1.5. Genç İşsizliğinin Etkileri	39
1.5.1. Gençler Üzerindeki Etkileri	40
1.5.1.1. Ekonomik Etkileri.....	40
1.5.1.2. Psiko-Sosyal Etkileri.....	41
1.5.2. Toplum Üzerindeki Etkileri	43
1.6. Yüksek Eğitimli Genç İşsizliğinin Sebepleri.....	45
1.6.1. Arz Yönlü Sebepler.....	45
1.6.2. Talep Yönlü Sebepler.....	46
1.6.3. Eğitim Sistemi İle İlgili Sebepler.....	46
1.7. İşsizliğin Yüksek Eğitimli Gençler Üzerindeki Etkileri	47
1.7.1. Ekonomik Etkileri	47
1.7.2. Psiko-Sosyal Etkileri.....	49
BÖLÜM 2: AVRUPA BİRLİĞİ (AB) VE TÜRKİYE'DE YÜKSEK EĞİTİMLİ GENÇ İŞSİZLİK SORUNU VE ÇÖZÜM ARAYIŞLARI.....	53
2.1. AB'de Yüksek Eğitimli Gençlerin İşsizlik Sorunu ve Çözüm Stratejileri	53
2.1.1. Yüksek Eğitimli Genç İşsizler Üzerine Yapılan Bilimsel Araştırmalar	53
2.1.2. AB'de Yüksek Eğitimli Genç İşsizliğinin Sebepleri	54
2.1.2.1. Bir Yapısal Sorun Olarak İçerideki-Dışarıdaki Farkı	55
2.1.2.2. İş Hukukuna Ait Katı Kurallar.....	56

2.1.2.3. Toplumsal/Ailevî Şartlar.....	56
2.1.3. Genç İşsizlik Oranlarının Tespiti	56
2.1.3.1. ILO'nun Genç İşsizlik Oranı	57
2.1.3.2. EUROSTAT'ın NEET Oranı.....	58
2.1.4. ILO Standartlarına Göre Genç İşsizlik Oranları	61
2.1.4.1. Yunanistan	61
2.1.4.2. Fransa.....	62
2.1.5. EUROSTAT Standartlarına Göre Genç İşsizlik Oranları (GIO)	64
2.1.6. Yüksek Eğitimli Genç İşsizliği İle Mücadelede İlkesel Yaklaşımlar	66
2.1.7. Seçilmiş Örnek AB Ülkelerinde Spesifik Aktif İstihdam Politikaları	68
2.1.7.1. Almanya.....	70
2.1.7.2. İspanya	72
2.1.7.3. İsveç	74
2.1.7.4. Birleşik Krallık	76
2.1.7.5. Dört Ülke Arasında Mukayeseli Bir Değerlendirme	79
2.1.8. Yeni Açılımlar Çerçevesinde Ortak Reform Çabaları	81
2.1.8.1. Gençlik Garantisi	82
2.1.8.2. Serbest Dolaşım Hakkından Yararlanma.....	84
2.1.8.3. Ortak Dual Eğitim Sisteminin Oluşturulması.....	86
2.2. Türkiye'de Eğitimli Gençlerin İşsizlik Sorunu ve Çözüm Stratejileri	90
2.2.1. Türkiye'de Eğitimli Genç İşgücü ve Emek Piyasasında Arz Durumu	90
2.2.1.1. Türkiye'de Genel Nüfus İçinde Çocuk ve Genç Nüfus	90
2.2.1.2. Türkiye'de Yükseköğretimin Bölüm Bazlı Dağılımı	91
2.2.1.3. AB Ülkelerinde ve Türkiye'de Üniversiteye Katılım Oranları	108
2.2.1.4. Dünyada ve Türkiye'de Yüksek Eğitim Gören Öğrenci Sayısı.....	109
2.2.1.5. Türkiye'de Yükseköğretimde Net Okullaşma Oranı	110
2.2.1.6. Türkiye'de ve AB Ülkelerinde Yükseköğretim Mezunlarının İstihdam Oranı	111
2.2.1.7. AB Ülkelerinde ve Türkiye'de Genç İşsizlik Oranı	113
2.2.1.8. Türkiye'de Yüksek Eğitimli Genç İşsizlik Oranı	116
2.2.2. Türkiye'de Eğitimli Genç İşgücü ve Emek Piyasasının Talep Durumu.....	119
2.2.2.1. Çalışan Erkek ve Kadın İşgücünün Sektörlere Göre Dağılımı	120
2.2.2.2. Meslek Gruplarına Göre Çalışan Erkek ve Kadın İşgücü.....	121
2.2.2.3. Tercih Edilen Meslek Gruplarına Göre İşgücünün Dağılımı.....	122

2.2.2.4. Sektörlere Ve İşyeri Büyüklüklerine Göre Açık Pozisyondaki İşler	123
2.2.2.5. Açık İşlerde Kadın ve Erkek İşgücüne Göre Talep Edilen Eğitim Düzeyi.....	125
2.2.2.6. İşyeri Büyüklüğüne Göre Açık İşlerde Talep Edilen Beceriler.....	127
2.2.2.7. Açık İşlerde Talep Edilen Eğitim Düzeyleri ve Arama Kanalları İlişkisi.....	128
2.2.2.8. Meslek Gruplarına Göre Açık İşlerin Arama Kanalları.....	129
2.2.2.9. Temininde Güçlük Çekilen Mesleklerin Sebepleri.....	130
2.2.3. Türkiye’de Yüksek Eğitimli Genç İşsizliğinin Özel Sebepleri.....	131
2.2.3.1. Üniversite Mezun Sayısı ve Yüksek Eğitimli Genç İşgücü Talebindeki Uyumsuzluk.....	131
2.2.3.2. Emek Piyasası Taleplerine Uygun Olmayan Bir Yüksek Eğitim Sisteminin Varlığı.....	132
2.2.3.3. Yüksek Eğitimli Gençlerin Yüksek Ücret Beklentileri.....	132
2.2.3.4. Ekonomik Durgunluk Dönemlerinde Eğitimli Genç İşgücünün Daha Az Tercih Edilmesi.....	133
2.2.3.5. İŞKUR’un Yüksek Eğitimli Genç İşgücüne Yönelik Özel Aktif İstihdam Politikalarının Yeterliliği.....	133
2.2.3.6. Yüksek Eğitime Başlamada Ailelerin Rolü.....	133
2.2.4. Yüksek Eğitimli Genç İşsizliğiyle Mücadelede Aktif İstihdam Politikaları.	135
2.2.4.1. İşe İlk Adım Projesi.....	135
2.2.4.2. YÖK Destekli Sanayi Doktora Programı.....	137

BÖLÜM 3: MODEL ÖNERİSİ: YETENEK TEMELLİ KARAR DESTEK SİSTEMİ (YTKDS).....139

3.1. Karar Destek Sistemi (KDS) Kullanımının Önemine ilişkin Açıklamalar.....	141
3.2. YTKDS Modelinin Teknik Mimarisi.....	143
3.2.1. Verilerin Belirlenmesine İlişkin Açıklamalar.....	143
3.2.2. YTKDS Modeli Veri Tabanının Kurulumuna İlişkin Açıklamalar.....	145
3.2.3. Kullanılan Program ve Yöntemlere Yönelik Açıklamalar.....	147
3.2.3.1. Çıkarma, Dönüştürme ve Yükleme.....	148
3.2.3.2. Çevrimiçi İşlemsel İşleme ve Çevrimiçi Analitik İşleme.....	149
3.3. YTKDS Modelinin Modülleri.....	151
3.3.1. Yüksek Öğrenim Kurumu (YÖK) Modülü.....	152
3.3.2. İŞKUR Modülü.....	155
3.3.3. İşveren Modülü.....	159
3.3.4. Birey Modülü.....	164

3.3.5. YTKDS Modeli Raporları.....	167
3.3.6. YTKDS Modelinin Denenmesi, Karşılaşılan Sorunlar ve Revizeler.....	169
3.3.6.1. İşveren İş İlanı Verme Senaryosu.....	170
3.3.6.2. Birey İş Başvurusu Yapma Senaryosu.....	170
3.3.6.3. Birey Eğitim Başvurusu Yapma Senaryosu.....	171
3.3.6.4. Ders/Eğitim Yetenek Oranı Belirleme Senaryosu.....	173
SONUÇ	174
KAYNAKLAR	179
EKLER	193

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ALG-I	: Birinci Basamak İşsizlik Ödeneği (Almanya)
ALG-II	: İkinci Basamak İşsizlik Ödeneği (Almanya)
AVRO	: Euro (Avrupa Birliği Param Birimi)
BA	: Federal İş Kurumu (Almanya)
BKP	: Beş Yıllık Kalkınma Planı
BM	: Birleşmiş Milletler
BMAS	: Bundesministerium Für Arbeit Und Soziales
BMF	: Bundesministeriums der Finanzen
CBİKO	: Cumhurbaşkanlığı İnsan Kaynakları Ofisi
DB	: Dünya Bankası
DBIS	: Department for Business, Innovation and Skills
DIHK	: Alman Sanayi ve Ticaret Odası
DISK	: Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
EC	: European Commission
EHEA	: European Higher Education Area
EMCO	: Employment Committee
ETF	: European Training Foundation
EURES	: European Employment Services
EUROFOUND	: European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions
EUROSTAT	: European Statistical Office
GİO	: Genç İşsizlik Oranı
ILO	: International Labour Organization
ISCED	: International Standard Classification of Education
ISCO	: International Standard Classification of Occupations
İİBF	: İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İŞKUR	: Türkiye İş Kurumu
KDS	: Karar Destek Sistemi
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
KOFA	: İşgücü Temini İçin Liyakat Merkezi (Almanya)

K.	: Kanunu
LIFO	: Last In First Out
md.	: Madde
NEET	: Neither in Employment nor in Education or Training
NVİ	: Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü
OECD	: Organisation for Economic Co-operation and Development
SHÇEK	: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
TDK	: Türk Dil Kurumu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UKCES	: United Kingdom Commission for Employment and Skills
UNESCO	: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
UNICEF	: United Nations International Children's Emergency Fund
VET	: Vocational Education and Training
VETNET	: European Research Network on Vocational Education and Training
YBS	: Yönetim Bilişim Sistemi
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurumu

TABLO LİSTESİ

Tablo 1	: Ülke/Uluslararası Kuruluşlara Göre Farklı Genç Yaş Aralıkları	6
Tablo 2	: Türkiye'de Kalkınma Planlarına Göre Gençlik Yaş Aralıkları	11
Tablo 3	: Çocuk/Gençlerin Geçirdiği Psiko-Sosyal Gelişim Merhaleleri	18
Tablo 4	: Talep ve Arz Açısından Genç İşsizliğinin Yüksek Olma Sebepleri	28
Tablo 5	: Türkiye'de Cinsiyete Göre İşsizlik Dağılımı	31
Tablo 6	: Türkiye İşgücü Piyasasının Özet Görünümü (2005-2019)	37
Tablo 7	: AB Ülkelerinde ILO GİO'lar (15-24 Yaş).....	63
Tablo 8	: AB Ülkelerinde 2015 NEET ve Genç İşsizlik Oranı (GİO)/Sayıları (15-24 Yaş).....	65
Tablo 9	: OECD ülkelerinde GİO ve Yüksek Eğitimli GİO (Yaş: 25-34; Yıl: 2016)	66
Tablo 10	: AB'ye Üye Dört Ülkede (Almanya, İspanya, İsveç, Birleşik Krallık) GİO (2015; Ekim 2018).....	69
Tablo 11	: Avrupa'da Emek Piyasasına Yönelik Dört Farklı İstihdam Politikaları Rejimi (Almanya, İspanya, İsveç ve Birleşik Krallık)	81
Tablo 12	: Avrupalı Yüksek Eğitimli İşsiz Gençlerin Ülkelerini Terk Etme İstekleri (Yaş: 20-34; Yıl: 2017)	85
Tablo 13	: Bazı AB Ülkelerinde MobiPro-EU Kapsamında Meslekî Eğitim Almış Gençlerin Sayısı (Yıl: 2015).....	89
Tablo 14	: Çocuk/Genç Nüfusun Toplam Nüfus İçindeki Sayısal ve Oransal Durumu (1970-2040)	90
Tablo 15	: Genel Nüfus İçinde Genç Nüfus ve Yüksek Öğretim Gören Gençler	91
Tablo 16	: Türkiye'de Yükseköğretime Başvuran ve Yerleşen Gençler (2000-2018).....	92
Tablo 17	: Türkiye'de Okul Türlerine Göre Üniversitelere Başvuran/Yerleşen Aday Sayıları ve Yerleşme Oranları (2015-2018)	93
Tablo 18	: Cinsiyete ve Bölümlere Göre Ön Lisans Kayıt Sıralaması	94
Tablo 19	: Cinsiyete ve Bölümlere Göre Ön Lisans Mevcut Sıralaması.....	95
Tablo 20	: Cinsiyete ve Bölümlere Göre Ön Lisans Mezun Sıralaması.....	96
Tablo 21	: Cinsiyete ve Bölümlere Göre Lisans Kayıt Sıralaması.....	97
Tablo 22	: Cinsiyete ve Bölümlere Göre Lisans Mevcut Sıralaması.....	98
Tablo 23	: Cinsiyete ve Bölümlere Göre Lisans Mezun Sıralaması.....	99

Tablo 24 : Cinsiyete ve Bölümlere Göre Yüksek Lisans Kayıt Sıralaması.....	100
Tablo 25 : Cinsiyete ve Bölümlere Göre Yüksek Lisans Mevcut Sıralaması	102
Tablo 26 : Cinsiyete ve Bölümlere Göre Yüksek Lisans Mezun Sıralaması	103
Tablo 27 : Cinsiyete ve Bölümlere Göre Doktora Kayıt Sıralaması	104
Tablo 28 : Cinsiyete ve Bölümlere Göre Doktora Mevcut Sıralaması.....	105
Tablo 29 : Cinsiyete ve Bölümlere Göre Doktora Mezun Sıralaması	106
Tablo 30 : AB Ülkelerinde ve Türkiye’de Üniversiteye Katılım Oranları (Yaş: 30-34)	108
Tablo 31 : Dünyada ve Türkiye’de Yükseköğretim Programlarına Göre Öğrenci Sayısı (Yıl: 2015) [Türkiye için: 2007; 2015; 2017]	110
Tablo 32 : Türkiye’de Yükseköğretime Kayıtlı Öğrenci Sayıları	111
Tablo 33 : Türkiye’de Yıllara Göre Yükseköğretimde Net Okullaşma Oranları (%) (2001-2018).....	111
Tablo 34 : AB Ülkelerinde Eğitim Seviyelerine Göre Yükseköğretim Mezunlarının İstihdam Oranı ve OECD Ortalaması (2016; Yaş: 25-64)	112
Tablo 35 : En Yüksek Genç İşsizlik Oranına Sahip Olan Bazı AB Ülkeleri (2013, 2015, 2018) ve Türkiye (2015, 2018)	113
Tablo 36 : Türkiye’de Genel ve Genç İşsizlik Oranı (2014-2018).....	114
Tablo 37 : AB Ülkelerinde ve Türkiye’de Genel İşsizlik Oranı ve Genç İşsizlik Oranı (Ekim 2018).....	114
Tablo 38 : Türkiye’de Yüksek Eğitimli Genç İşsizlik Oranları (Yaş:15-24)	116
Tablo 39 : Türkiye’de Eğitim Durumuna Göre Genç İşsizlik Oranları (Yaş: 15-24)	117
Tablo 40 : Sektörlere ve Cinsiyete Göre Çalışan Sayısı.....	120
Tablo 41 : Meslek Grupları ve Cinsiyete Göre Çalışan İşgücü Sayısı	122
Tablo 42 : Kadın ve Erkek İşgücü Açısından En Çok Tercih Edilen Meslekler	123
Tablo 43 : Sektörlere ve İşyeri Büyüklüklerine Göre Açık İş Olan İşyeri Oranı	124
Tablo 44 : Sektörlere ve İşyeri Büyüklüklerine Göre Açık İş Sayısı	125
Tablo 45 : Açık İşlerde İşyeri Büyüklüğüne Göre Talep Edilen Cinsiyet ve Eğitim Düzeyi (%)	126
Tablo 46 : İşyeri Büyüklüğüne Göre Açık İşlerde Talep Edilen Beceriler	128
Tablo 47 : Açık İşlerde Talep Edilen Eğitim Düzeyleri ve Arama Kanalları İlişkisi.....	129
Tablo 48 : Meslek Gruplarına Göre Açık İşlerin Aranma Kanalları	130
Tablo 49 : Bilgi Sistemlerinin Tarihi Gelişimi	142

Tablo 50 : Bilgi Yönetimi VEBB Hiyerarşisi Örneği	145
Tablo 51 : Alt Modül Veri Kaynağı Tablosu.....	146

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1	: Aile Desteğinin Genç İşsizler Üzerindeki Etkisi.....	43
Şekil 2	: Temininde Güçlük Çekilen Mesleklerin Sebepleri	131
Şekil 3	: Bilgi Yönetimi VEBB Hiyerarşisi.....	144
Şekil 4	: ETL Süreci	148
Şekil 5	: OLAP Küpü Örneği	150
Şekil 6	: KDS Modelinin Kavramsal Çerçevesi	151
Şekil 7	: Meslek Yetenek Standardı Belirleme Ekranı	152
Şekil 8	: Ders Yetenek Tanımlama Ekranı	154
Şekil 9	: Eğitim Yetenek Tanımlama Ekranı.....	156
Şekil 10	: İŞKUR Eğitim Oluşturma Ekranı	156
Şekil 11	: Planlı Eğitimlere Gelen Talepleri Değerlendirme Ekranı	157
Şekil 12	: Yeni İçerikli Eğitim Taleplerini Değerlendirme Ekranı	158
Şekil 13	: İşveren İş İlanı Verme Ekranı	159
Şekil 14	: Gelen İş Başvurularını Görüntüleme Ekranı.....	162
Şekil 15	: İşçi Yetenek Ekleme ve Puan Verme Ekranı	163
Şekil 16	: Planlı Eğitime Katılım Talebi Oluşturma Ekranı	164
Şekil 17	: Yeni Eğitim Talebi (Özel İçerikli Eğitim Talebi) Oluşturma Ekranı.....	165
Şekil 18	: İş Arama Ekranı-1	165
Şekil 19	: İş Arama Ekranı-2	166
Şekil 20	: Meslek Tipi Rapor Ekranı	168
Şekil 21	: Yetenek Tipi Rapor Ekranı	168
Şekil 22	: Pozisyon İhtiyaç Süresi Rapor Ekranı.....	169
Şekil 23	: Pozisyon Aciliyet Süresi Rapor Ekranı	169

GRAFİK LİSTESİ

- Grafik 1** : 32 OECD Ülkesinde Toplam İşgücü Piyasası Harcamaları (%GSMH, 2016).....80
- Grafik 2** : Bölümlere/Sektörlere Göre Yüksek Eğitimli Genç İşsizliği Oranları (2016-2017).....118

Sakarya Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Özeti

Yüksek Lisans	☐	Doktora	☒
Tezin Başlığı: Yüksek Eğitimli Gençlerin İşe Alımında Yetenek Temelli Karar Destek Sistemi Önerisi			
Tezin Yazarı: Yunus KÖLEOĞLU Danışman: Profesör Yılmaz ÖZKAN			
Kabul Tarihi: 04/09/2019		Sayfa Sayısı: xiv (ön kısım) + 192 (tez) + 44 (ek)	
Anabilim Dalı: Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri			
<p>Dünya’da ve Türkiye’de artan işsizlik oranlarından en çok etkilenen kesimi gençler oluşturmaktadır. Türkiye’de gençler arasında işsizliğe en çok maruz kalan kesim ise yükseköğretim kurumlarının ön lisans, lisans, lisansüstü ve doktora programlarından mezun olan bireylerdir. Bir ülkenin ekonomik, teknolojik ve sosyal gelişiminde büyük öneme sahip yüksek eğitimli gençlerin işsiz kalması, bu kesimin içinde bulunduğu ülkeyi diğer ülkelerle olan rekabette geri bırakacak olumsuz etkiye neden olacaktır.</p> <p>Bu tezin amacı, Türkiye’de işsizliğin en büyük nedenlerinden biri olan eğitimde kazandırılan yetenekler ile işgücü piyasasında ihtiyaç duyulan yetenekler arasındaki uyumsuzluğun dengelenmesine yönelik bir karar destek sistemi (KDS) model önerisi sunmaktır. Bu model, yükseköğretim kurumlarından mezun olan/olacak gençler için tasarlanmış olmasına rağmen ilköğretimden itibaren tüm eğitim kurumlarında benzer şekilde uygulanabilir. Ancak araştırmamızın kapsamını yüksek eğitimli gençler oluşturduğu için bu çalışmada sadece yükseköğretim kurumlarına yönelik bir model tasarlanmıştır.</p> <p>Araştırmanın birinci ve ikinci bölümünde ulusal ve uluslararası literatür taraması ve geniş kapsamlı yapılan ikincil kaynaklardan elde edilen istatistiki verilerden yola çıkılarak kavramsal çerçeve ve mevcut durum ortaya konulmuştur. Mevcut durumun ortaya konulmasından sonra var olan sorunları minimize edecek şekilde ilgili kamu ve özel sektör paydaşlarına ait mevcut veri tabanından toplanan veriler, veri bütünleştirme metodu ile önerdiğimiz KDS modelinde dinamik olarak tasarlanmıştır. KDS’de yer alan verilerden yola çıkılarak yükseköğretim, istihdam ve meslek kurumlarına geliştirecekleri politikalarda destek olmayı amaçlayan bilgiler sunulmaktadır. Bu bilgilerin oluşumunda kamu ve özel sektör işverenleri, kısa, orta ve uzun dönemde ihtiyaç duydukları pozisyonları ve bu pozisyonların niteliklerini yetenek temelli KDS’ye girecektir. Bu verilerden oluşan işgücü taleplerine göre akademik ve mesleki eğitimler planlanabilecek ve bu sayede işgücü piyasasının ihtiyaçlarına uygun personel yetiştirilebilecektir.</p> <p>Bu modelin tasarlandığı gibi işletilmesi ile işgücünün yetenek uyumsuzluğundan kaynaklanan arz-talep dengesizliğinin azaltılacağı ve sonuç olarak yüksek eğitimli genç işsizlik oranının düşürüleceği değerlendirilmektedir. Eğitim planlamasının işgücü piyasasının ihtiyaçlarına yönelik olarak yapılması sonucunda işverenlerin işe alım maliyetlerinin azalması gibi bir yan faydanın da oluşacağı savunulmaktadır.</p>			
Anahtar Kelimeler: Yüksek Eğitimli Genç İşsizliği, İşe Alım, Karar Destek Sistemi, Yetenek Planlama.			

Sakarya University
Institute of Social Sciences Abstract of Thesis

Master Degree	☐	Ph.D.	☒
Title of Thesis: A Decision Support System Proposal Based on the Skill for Recruitment of High Educated Youth			
Author of Thesis: Yunus KÖLEOĞLU Supervisor: Professor Yılmaz ÖZKAN			
Accepted Date: 04/09/2019		Number of Pages: xiv (pre text) + 192 (main body) + 44 (app.)	
Department: Labour Economics and Industrial Relations			
<p>Youth is the most affected segment of the society by the increasing unemployment rate in Turkey and in the world. The people, who are most exposed to unemployment among the youth in Turkey, are individuals graduated from associate degree, undergraduate, graduate and doctorate programs of higher education institutions. Highly educated young people are of great importance in the economic, technological and social development of a country. The unemployment of such an important segment of the society will have a negative impact on the country, where this segment resides, in the competition with other countries.</p> <p>The aim of this thesis is to introduce a proposal model of a decision support system (KDS) in order to balance the incompatibility, which is one of the most important reasons of unemployment in Turkey, between the skills that are gained in education and skills that are needed in the labor market. Although this model is designed for young people, who were graduated/will graduate from higher education institutions, this model can be applied similarly in all educational institutions starting from primary education. However, since the scope of our research consists of young people who have higher education, a model has been designed only for higher education institutions in this study.</p> <p>In the first and second part of the study, the conceptual framework and the current situation are presented based on the statistical data obtained from national and international literature review and comprehensive secondary sources. After the current situation was set forth, the data, which was gathered from the existing database that belong to the shareholders of relevant public and private sector in a way that will minimize the existing problems, have been designed as it will be compiled dynamically with the data integration method in the KDS model that we have proposed. Based on the data included in KDS, information is supplied to the higher institutions, employment, and professional organizations in order to help them for the policies that they will develop. In the formation of this information, public and private sector employers will enter the positions they need in the short, medium and long term and the qualifications of these positions as skill-based to the KDS. Academic and vocational trainings will be planned according to the labor demands in the data and thus, suitable personnel will be raised according to the needs of the labor market.</p> <p>By operating this model as designed, imbalance of supply-demand in labor caused by skill-mismatch will be decreased and as a result, it is considered that the unemployment rate of highly educated youth will be reduced. As a result of educational planning having been made according to the needs of the labor market, it is argued that this will also create a side benefit in the decrease in employers' costs of recruitment.</p>			
Keywords: High Educated Youth Unemployment, Recruitment, Decision Support System, Skill Planning.			

GİRİŞ

Çalışmanın Konusu

Genç bir nüfusa sahip olan Türkiye'nin "Demografik Fırsat Penceresi" döneminde bulunması hasebiyle gençlerin en verimli ve en sağlıklı bir şekilde yetiştirilmesi büyük öneme sahiptir. Türkiye'nin de mustarip olduğu "Genç İşsizliği" gibi küresel bir sorunun çözümüne yönelik geliştirilen politika ve projelere rağmen bu sorunun hala mevcudiyetini sürdürmesi, yapılan çalışmaların yetersiz olduğunu göstermektedir. Türkiye'de tahmini olarak 2020-2040 yılları arasına kadar yaşanacak olan demografik fırsat penceresi dönemi, ülke gençliğinin sahip olduğu nitelik seviyesi ile doğru orantılı olarak iyi ya da kötü geçecektir. Gençlerin psiko-sosyal gelişiminin sağlanmasında en önemli aşamalardan biri olan iş hayatına başlama evresi ne kadar sorunsuz olursa gençler ve dolayısıyla toplum o derece az problemle karşı karşıya kalacaktır.

Çalışmanın öznesini, Türkiye'de genç işsizler arasında en yüksek oranda (%30,6) işsizliğe maruz kalan kesim olan yüksek eğitilmiş (önlisans, lisans, yüksek lisans ve doktora mezunu) gençler oluşturmaktadır. Meselenin önemine binaen çalışmamızın odak noktası, yüksek eğitilmiş gençlerin iş hayatına başlamada ve sonrasında işsizlik gibi sosyal riskle karşılaşma risklerini azaltmaya yönelik bir karar destek sistemi model önerisinin ortaya konulmasıdır.

Çalışmanın Hipotezi ve Önemi

Çalışmamızın temel hipotezi olan "Türkiye'de işgücü piyasasında yer alan işsizliğin en büyük nedeni yetenek uyuşmazlığıdır" ifadesinden yola çıkarak bu yetenek uyumsuzluğunun azaltılmasına yönelik bir karar destek sistemi model önerisi geliştirilmiştir. Yapılan araştırmalar sonucunda Türkiye'de yetenek temelli işgücü piyasası ihtiyaçlarını belirlemeye yönelik bir bilgi sistem modelinin olmadığı tespit edilmiştir. İşgücü piyasasının ihtiyaç duyduğu meslekler ve bu mesleklerin ihtiyaç duyduğu yeteneklerin anlık olarak girilebildiği bir karar destek sistemi modeli sunulan çalışmamız, Türkiye'de ilk olması sebebiyle orijinal bir çalışma olup yetenek temelli işgücü ihtiyaçlarının dinamik olarak ölçülmesi ve stratejik planlanmaların yapılmasında destek içeren veriler sunmasından dolayı büyük öneme sahiptir.

Çalışmanın Amacı

Çalışmamızın amacı, üniversite mezunu gençlerin eğitim süresince ve mezuniyet sonrası yeteneklerini, işgücü piyasasının ihtiyaçlarına göre geliştirmelerini sağlamak üzere piyasa ihtiyaçlarına göre şekillenen dinamik bir karar destek sistemi modeli sunmaktır. Bu sayede hem eğitim sistemi hem de eğitim sonrasında mesleki eğitimlerle kazanılan yeteneklerle gençler, doğru bir şekilde kendi kariyer gelişimini sağlamak üzere yönlendirilecek ve iş bulma olasılıkları artırılabilecektir. Aynı şekilde Yükseköğretim Kurumu (YÖK) ve Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) da bu modeli kullanarak işgücü piyasasında en çok ihtiyaç duyulan meslekler ve bu mesleklerin gerektirdiği yetenekleri anlık görüntüleyerek öğretim/egitim programlarını bu taleplere göre şekillendirebilecektir.

Bu çalışma sonucunda sağlanacak temel faydaların yanı sıra kamu ve özel sektör işverenlerinin işçi bulma süresi ve maliyetinin azaltılması ile bir yan fayda ortaya çıkabilecektir.

Çalışmanın Yöntemi

Çalışmanın birinci bölümünde gençlik ve yüksek eğitilmiş genç işsizliğinin kavramsal çerçevesine yer verilmiş, her iki kesim için de işsizlik teorileri, sebepleri ve etkilerine yönelik literatür çalışması yapılmıştır.

İkinci bölümde AB'ye girme ihtimali devam eden ve mevzuatlarını AB'ye uyumlu hale getirmeye çalışan Türkiye'ye fikir vermesi açısından AB'deki genç ve yüksek eğitilmiş genç işsizliği ile ilgili durum ortaya konulmuştur. Konuyla ilgili ikincil kaynaklardan derlenen veriler ışığında; öncelikle AB'deki yüksek eğitilmiş genç işsizliğinin sebepleri, işsizlik oranları, işsizliğe karşı izlenen politikalara yer verildikten sonra Türkiye'deki yüksek eğitilmiş genç işgücünün arz ve talep durumu, yüksek eğitilmiş genç işsizliğinin özel sebepleri ve bu sorunun çözümü için geliştirilen politikalar incelenmiştir. Nicel yöntemle yapılan araştırmalar sonucunda birbirinden farklı ikincil kaynaklardan toplanan verilerde, yüksek eğitilmiş genç yaş aralıklarındaki farklılıklar olmasından dolayı çalışmamızda belirlenen yüksek eğitilmiş genç işsizliği yaş aralığı (20-29) her zaman aynı şekilde ele alınamamıştır. Buna rağmen

çalışmamızın odak noktasını oluşturan yüksek eğitimli işsizlik ortak payda olduğu için farklı veri kaynaklarından derlenen bilgilere istinaden analizler yapılmıştır.

Çalışmanın son bölümünde ise yüksek eğitimli genç işsizliğinin azaltılmasına yönelik olarak üniversite mezunu gençlerin istihdam alanlarının belirlenmesi, istihdam edecek işverenlerin ihtiyaçlarının yetenek temelli belirlenmesi ve işgücü arz-talep dengesini sağlamak üzere farklı veri kaynaklarından elde edilen verilerin veri bütünleştirmesine dayalı bir “Yetenek Temelli Karar Destek Sistemi (YTKDS)” modeli ortaya konulmuştur. Türkiye’deki akademik çalışmalarda bilgi yönetim sistemleri, en çok karar verme / karar destek amaçlarına hizmet etmekte olduğu için bu çalışmada da aynı amaca uygun bir bilgi yönetim sistemi önerisine yer verilmiştir. Önerilen YTKDS modelinde kullanılan veri kaynakları: YÖK, İŞKUR, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü (NVI)’ne ait Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi ve Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK)’undan oluşmaktadır. YTKDS modelinde birey, işveren, İŞKUR ve YÖK’e ait arayüzler yer almaktadır. Kamu ve özel sektör işverenlerinin ihtiyaç duyduğu işgücü niteliklerinin kısa, orta ve uzun vadeli olarak belirlenmesi ile yükseköğretim sistemine yön verilmesi amaçlanmıştır. Üniversitelerde açılan programlarda, işgücü piyasasında ihtiyaç duyulan pozisyonların gerektirdiği yeteneklerin kazandırılmasına yönelik müfredat ve içerik sağlanacaktır. Eğitimciler, ders içeriklerinde bu yetenekleri ne oranda verdiklerini her bir ders için belirleyerek dersin notu ile bu oranın matematiksel işleme tabi tutulması sonucunda çıkan yetenek puanı modelimizde yer alacaktır. Bu sayede öğrencilerin hangi yeteneğe ne derece haiz olduğu bilgisi objektif bir şekilde modelimizde yer alacaktır. İşverenler ise ihtiyaç duyduğu işgücünü, bu model üzerinde yer alan kanıta dayalı birey nitelik puanları sayesinde seçebilecektir. Önerilen YTKDS modelinin 4 temel bacağı bulunmakta olup bilgi alışverişi ve entegrasyon ile politika üreticilere doğru karar almalarında yardımcı olacağı değerlendirilmektedir. Ayrıca kamu ve özel sektör işverenleri, ihtiyaç duydukları işgücü yeteneklerini girdikleri bu sistem sayesinde aradıkları işgücünü bulmada kolaylık yaşayacaktır. Bunun da işverenlerin işçi bulma sürelerini ve maliyetlerini azaltacağı değerlendirilmektedir.

BÖLÜM 1: KAVRAMSAL VE TEORİK ÇERÇEVE

1.1. Genç ve İlişkili Kavramlar

Dünyada ve Türkiye’de gençlik hakkında birçok tanım bulunmakla beraber genel geçerliliği olan bir gençlik tanımı yoktur. Türkiye’de ve dünyada gençliği tanımlamada kullanılan “ideal gençlik bakışı” ve “eleştirel gençlik bakışı” olmak üzere iki farklı bakış açısı vardır.

İdeal gençlik bakışına göre gençler; aktif, yenilikçi, dinamizm dolu ve toplumu ileriye götürebilecek insan kaynağı olarak görülmektedir (Lüküslü, 2008:287; Özoğlu, 1985:151; Richards, 2011:10; Çağatay vd., 1986:1; Cirit, 2008:61).

Eleştirel gençlik bakışına göre ise gençler, eski kuşaklardan olumsuz manada farklı olarak değerlendirilmekte ve genelde sosyolojik anlamda nesiller arası çatışma içinde bulunmaktadır (Lüküslü, 2008:288).

Gençliğin ve gençlik döneminin tanımlanmasında Kimmel ve Weiner, ‘İçsel’ ve ‘Dışsal’ değişimler olmak üzere iki farklı kategori ortaya koymaktadır. Buna göre içsel değişimler, fizyolojik, duygusal, zihinsel düzensizlikler, psikolojik olgunlaşma, bilme ve kavramadaki değişimler olarak sınıflandırılmaktadır. Dışsal değişimler ise süreç içindeki sosyal roller, tecrübeler, normalleşme ve kültürel etkilenmeleri kapsamaktadır (Kimmel ve Weiner, 1995).

Türk Dil Kurumu (TDK) gençliği, “insan hayatının ergenlikle orta yaş arasındaki dönemi” olarak tanımlamaktadır. Ayrıca TDK gençliği, “Genç bir kimsenin tutumu, toyluk, deneyimsizlik” gibi eleştirel bakış açısıyla da tanımlamaktadır (TDK Resmi İnternet Sitesi, 30.12.2013).

Gençliği, çocukluktan erişkinliğe geçiş dönemi olarak tanımlayan görüşler de bulunmaktadır. Bu görüşe göre gençler, gelişme ve ruhsal olgunluğa, bir başka deyişle yaşamın bir sonraki safhasına hazırlık sürecinden geçmektedir (Jones ve Wallace, 1992; Kongar, 1983; Yörükoğlu, 1985:3; Renk ve Creasey, 2003:159; Kocacık, 1985:42; Armağan, 2004:5).

Gençliği toplumun kalkınma ve gelişme potansiyelinin en önemli unsuru olarak gören bir bakış açısına göre gençlik; hem genç birey için, hem de toplum için, beklenti

düzeşinin yüksek olduğu bir dönemdir. Genç bireş, geleceğe yönelik hayallerini, hedeflerini gerçekteşirmeye yönelik bu dönemi uygun görmekte; toplum ise genç bireşyi kendisinin devamını sağlaması açısından geleceği olarak görmektedir. Her iki açıdan da bakıldığında gençlik "gelecek"tir (Aile Araştırma Kurumu, 1997:3).

Bir ülkede yaşayan vatandaşların sahip oldukları hak ve sorumluluklar, o ülkede geçerli olan yasalar ile belirlenmektedir. Gençlik kavramının ne olduğu, hangi ölçütleri sağlayanların genç sayıldığı, gençlere yönelik sağlanan hakların ve belirlenen sorumlulukların ne olduğunu açıklayan yasal mevzuat, "Gençlik Yasası" olarak tanımlanabilmektedir. Her lke, bu yasal çerçeveye dayanarak gençlere yönelik politikaları geliştirmekte ve uygulamaya koymaktadır. Bu minvalde gençlik yasaları, ulusal ve uluslararası olmak üzere iki alt başlıkta incelenmelidir.

1.1.1. Uluslararası Kapsamda Genç Kavramı

Birleşmiş Milletler (BM) genel kurulu tarafından 20 Kasım 1989 tarihinde kabul edilen ve 2 Eylül 1990 tarihinde yürürlüğe giren Çocuk Hakları Sözleşmesi, Türkiye de dâhil olmak üzere 142 ülke tarafından resmen benimsenmiştir. Bu bağlamda bir iç hukuk nosyonuna sahip olan Çocuk Hakları Sözleşmesi, Türkiye'de de 2 Ekim 1995'te uygulanmaya konulmuştur. Bu Sözleşme kapsamında (md. 1) çocuğa tatbik edilebilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz (18) yaşına kadar her insan, çocuk sayılmaktadır (UNICEF, 2019).

Uluslararası düzeyde tek bir gençlik tanımına rastlamak mümkün değilse de gençlik alt sınırı genellikle zorunlu eğitim süresinin bitişiyle başlamakta ve sık sık değişen üst sınıra sahip olmaktadır (Gündoğan, 1999:65).

BM Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO)'ne göre genç; "15 ile 35 yaş arasındaki tüm bireşler" olarak tanımlanmaktadır (UNESCO, 03.03.2019).

Uluslararası yasalara göre gençlik alt sınırı, zorunlu eğitimden ayrılma yaşi (O'Higgins, 1997:1) olarak belirlenirken üst yaş sınırı ülkeden ülkeye değişmektedir.

Avrupa'da birçok ülke, gençlik dönemini farklı yaş dilimleri içinde ele almaktadır. Örneğin Estonya, gençliği "7-26 yaş arası herkes" şeklinde tanımlamaktadır. Hollanda ise "0-25 yaş arasındaki vatandaşlarını" genç olarak ifade etmektedir (Demiröz ve

Acar, 2004). Genç yaş aralığı ülkelere göre değişmekle birlikte genel olarak 15-24 yaş aralığı kullanılmaktadır. Aşağıdaki Tablo 1’de ülke/uluslararası kuruluşlara göre farklı genç yaş aralığı tanımlamalarına yer verilmektedir.

Tablo 1:

Ülke/Uluslararası Kuruluşlara Göre Farklı Genç Yaş Aralıkları

Ülke/ Uluslararası Kuruluş	Genç Yaş Aralığı
Birleşik Krallık	18-25
Uganda	12-30
İsveç	13-25
Kuzey (Güney) İtalya	14-29 (14-32)
Nijerya, Bangladeş	18-35
AB	15-25
BM	15-24

Kaynak: (Birleşik Krallık Hükümeti Resmi İnternet Sitesi, 03.03.2019; Uganda: ILO, 2005; İsveç: Ashing, 2009:4; İtalya: O’Higgins, 1997:1; Nijerya, Bangladeş: ILO, 2005:3; BM-Resmi İnternet Sitesi, 03.03.2019, ILO, 2011a:ix; Dünya Bankası Resmi İnternet Sitesi, 03.03.2019; AB, 2001:6).

1.1.2. Türkiye’de Genç Kavramı

Türkiye’nin yasal mevzuatında “çocuk” ve(ya) “genç” tanımı, açık ve kapsayıcı bir şekilde yer almamaktadır. Ancak gençlik ile çocukluk yaş aralıklarını belirleyen bazı kanun ve yönetmelikler, Türk hukuk sisteminde yer almaktadır. Bunların başında 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu, 5717 sayılı Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukuki Yön ve Kapsamına Dair Kanun, 5253 sayılı Dernekler Kanunu, 30/09/2001 tarihli ve 24539 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren Çocuk ve Gençlik Merkezleri Yönetmeliği ve 13/07/2003 tarihli ve 25167 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren Gençlik Merkezleri Yönetmeliği gelmektedir.

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu md. (madde) 11’de “*Erginlik, on sekiz yaşın doldurulmasıyla başlar*” denilerek erginliği yaş olarak tanımlamaktadır. Bunun

yanında md. 12’de “*On beş yaşını dolduran küçük, kendi isteği ve velisinin rızasıyla mahkemece ergin kılınabilir*” ifadesi ile on beş yaşını dolduran bireyin kendi isteğinin ve ailesinin rızasının varlığı durumunda ergin olarak sayılabileceğini ve fiil ehliyetine sahip olabileceğini hükme bağlamıştır.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu md. 6’da “*Çocuk deyiminden; henüz on sekiz yaşını doldurmamış kişi... anlaşılır*” ifadesi ile on sekiz yaşın altındaki kişilerin çocuk olduğu kabul edilmiştir. Ceza ehliyeti bakımından 18 yaşın altındaki bireyler, çocuk olarak kabul edilmekte ve suç işlemesi durumunda buna göre cezai işlemler uygulanmaktadır. Türk Ceza Kanununa benzer bir şekilde 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu md. 3’te çocuk, yine “*Daha erken yaşta ergin olsa bile, on sekiz yaşını doldurmamış kişi*” olarak kabul edilmiştir.

5717 sayılı Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukuki Yön ve Kapsamına Dair Kanun md. 3’te çocuk ise, “*On altı yaşını tamamlamamış kişi*” olarak kabul edilmiştir.

5253 sayılı Dernekler Kanunu md. 3’de çocuklar, kendi içinde bazı yaş gruplarına göre şu şekilde ayrılmaktadır:

“...On beş yaşını bitiren ayırt etme gücüne sahip küçükler; toplumsal, ruhsal, ahlakî, bedensel ve zihinsel yetenekleri ile spor, eğitim ve öğretim haklarını, sosyal ve kültürel varlıklarını, aile yapısını ve özel yaşantılarını korumak ve geliştirmek amacıyla yasal temsilcilerinin yazılı izni ile çocuk dernekleri kurabilir veya kurulmuş çocuk derneklerine üye olabilirler. On iki yaşını bitiren küçükler yasal temsilcilerinin izni ile çocuk derneklerine üye olabilirler ancak yönetim ve denetim kurullarında görev alamazlar. Çocuk derneklerine on sekiz yaşından büyükler kurucu veya üye olamazlar.”

Bu hükme göre on beş yaşını bitiren ve on iki yaşını dolduran kişilerin yasal temsilcilerinin izni şartıyla çocuk derneklerine üye olabilecekleri belirtilmiştir. On sekiz yaşından büyüklerin çocuk derneklerine üye olamayacakları hükmünden 12-18 yaş aralığının çocuk yaşı olarak varsayıldığını çıkarabiliriz.

Çocuk ve Gençlik Merkezleri Yönetmeliği md. 4/1’ya göre genç, şu şekilde tanımlanmaktadır: “*18 yaşını tamamlamış olmakla birlikte, kişisel özellikleri sebebiyle meslekî müdahale kapsamına giren ve durumu 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu çerçevesinde değerlendirilmeye ve hizmet sunulmaya uygun nitelikteki sokakta yaşayan ve/veya çalışan genç*”tir. Buna göre genç, 18 yaşını doldurmuş ancak koruma kapsamındaki kişidir.

2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) Kanunu md. 24'te ortaöğretime devam eden gençler, 20 yaşına kadar, yükseköğrenime devam eden gençler, 25 yaşına kadar, ortaöğrenime devam etmeyen ancak bir iş veya meslek sahibi olmayan gençlerin bir iş veya meslek sahibi olmasını sağlamak için 20 yaşına kadar, tek başına yaşamını sürdüremeyecek durumda bulunan kız çocukları, bedensel, zihinsel ve ruhsal özürleri nedeniyle sürekli bakıma muhtaç durumda bulunan ve çalışmaktan aciz olan gençler süresiz olarak SHÇEK tarafından korunma altına alınmaktadır.

Gençlik Merkezleri Yönetmeliği md. 17'de gençlik merkezlerine üye olma şartı olarak "12 -24 yaşları arasında olmak" hükmü yer almaktadır. Ayrıca yine aynı maddede yer alan;

"Gençlik merkezi faaliyetlerine ilgi ve istek olması durumunda, 12 yaşından küçük 24 yaşından büyük olanların da yarışmalardan muaf olmak kaydıyla üye kayıtları yapılabilir. Ancak 7 yaşından küçük 26 yaşından büyüklerin kaydı yapılmaz. 18 yaşından küçük olup gençlik merkezine üye olmak isteyenlerin, velileriyle birlikte gelmeleri ve başvuru formundaki ilgili bölümün veliler tarafından doldurulması gerekir."

hükmü ile 7-26 yaş aralığındaki kişilerin gençlik merkezlerinin hizmetlerinden yararlanabilmesi, ancak yarışmalarda yer alamaması kararlaştırılmıştır.

Gençliğin yaş grupları açısından tanımının güncel toplumsal yapılanmaya uygun bir şekilde yapılması önem taşımaktadır. Gençlik Hizmetleri Dairesi Başkanlığı'nın 2010'da İsviçre-UNDP (S-UN) Fonu Gençlik Projesi kapsamında yaptığı çalışma, kurumların ortak bir gençlik tanımı paylaşmadıklarını ortaya koymuştur. Gözlemler sonucunda, kurumların gençlik tanımının hizmet verdikleri gençlik gruplarıyla sınırlı olduğu tespit edilmiştir. Örneğin; Milli Eğitim İl Müdürlükleri için öğrenciler, SHÇEK İl Müdürlükleri için devlet korumasındaki 18 yaşın altındaki bireyler, belediyeler için ise burs ve benzeri hizmetleri götürdükleri gruplar, "genç" olarak değerlendirilmiştir (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, 2010:3).

Yukarıda yer verdiğimiz kanun ve yönetmelikleri çocuk ve(ya) genç bağlamında özetleyecek olursak;

- 18 yaşın altında olan kişiler, çocuk (md.6) olarak kabul edilir (5237 s. Türk Ceza K.),

- 18 yaşını doldurmamış kişi, çocuk (md.2) olarak kabul edilir (5395 s. Çocuk Koruma K.),
- 16 yaşını tamamlamamış kişi, çocuk (md.3) olarak kabul edilir (5717 s. Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukuki Yön ve Kapsamına Dair Kanun),
- 12-18 yaş aralığı çocukluk yaşı (md.3) olarak kabul edilir (5253 s. Dernekler K.),
- Ergenliğin (gençliğin) 18 yaşının doldurulmasıyla başladığı (md.11) kabul edilir, (4721 s. Türk Medeni K.),
- 18 yaşın üstündeki kişiler genç (md.4/ı) olarak kabul edilir (Çocuk ve Gençlik Merkezleri Yönetmeliği),
- 12-24 yaş aralığı genç (md.17) olarak kabul edilir (Gençlik Merkezleri Yönetmeliği).

Görüldüğü üzere Türk hukukunda gençliğin ne olduğuna ve kimlerin genç (veya çocuk) olduğuna dair kesin ve genel kabul görmüş bir hükme rastlanmamaktadır. Bu bağlamda standart ve genel kabul görmüş tanım yapılmaksızın bir konu/grup hakkında ortak veya spesifik bir politika geliştirmek çok da mümkün olmayacaktır. Koordinesiz olarak birbirinden farklı kapsamlarda uygulanan sosyal politikalardan da verimli sonuçlar elde edilemeyecektir.

Tüm bu kanun ve yönetmeliklerin yanında en temel yasal kuralların belirlendiği Anayasa’da gençlik ile ilgili bir madde bulunmaktadır. Bu maddeye göre Anayasa’da gençliğe; alkol, uyuşturucu, suç, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan korunması gereken bir nüfus olarak şu şekilde yer verilmiştir (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, www.mevzuat.gov.tr, 01.01.2012):

“MADDE 58- Devlet, istiklâl ve Cumhuriyetimizin emanet edildiği gençlerin müspet ilmin ışığında, Atatürk ilke ve inkılâpları doğrultusunda ve Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü ortadan kaldırmayı amaç edinen görüşlere karşı yetişme ve gelişmelerini sağlayıcı tedbirleri alır. Devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır.”

Anayasa’da yer alan bu madde, gençleri sadece olumsuzluk ile özdeşleştirerek alınacak tedbirlerle korunması gereken bir grup olarak görmektedir. Oysaki gençlik; teşvik edilmesi gereken, gelişmenin, ilerlemenin, yeniliklerin temel gücü olan bir nüfustur.

Peyami Safa, “*Gençliği ayakta olmayan cemiyet yataktadır*” sözüyle gençliğin önemini vurgulamaktadır (Safa, 1943:63).

1.1.3. Fizyolojik Genç Kavramı

Fizyolojik gençlik kavramına göre gençlik, ergenlik dönemi olarak da nitelendirilen fiziksel ve duygusal süreçlerin yol açtığı cinsel ve psiko-sosyal olgunlaşma ile başlayan ve bireyin bağımsızlığını, benlik duygusunu ve sosyal rolleri kazandığı bir dönemdir. Ergenlikte biyolojik gelişim kas ve iskelet sisteminde hızlı büyüme ve cinsel gelişim ile gerçekleşmektedir (Derman, 2008:19).

Hayatın belirli bir dönemini içermesi sebebiyle gençlik, özünde fizyolojik bir kavramdır. Yaşam sürecinin üç döneminden birisi olarak varsayılan gençlik dönemindeki bireyler, dünün çocuğu yarının ise yetişkinleri veya yaşlısıdır aslında. Bu fizyolojik gerçeklik tüm canlılar için geçerli olmakla birlikte insanın çevresinden etkilenen ve çevresini etkileyen yapısı sebebiyle toplumsal bir kavram haline dönüşmektedir (Gökçe, 1982:32).

Gençlik kavramı, fizyolojik anlamda kullanıldığında Tablo 1’de de görüldüğü üzere ortaya genellikle belli bir yaş dönemi ortaya çıkmaktadır. Gençliğin fizyolojik olarak tanımlanması, istatistiki verilerin derlenmesinde ve bilimsel araştırmaların yapılmasında önemli rol oynamaktadır. Ayrıca fizyolojik gençlik kavramı, toplumdan topluma değişmekte olsa da ülkelerarası karşılaştırmaların yapılabilmesi için, aynı varsayılması gereken bir zorunluluktur. Bu sayede belirli bir yaş aralığı, genç olarak kabul edilmekte ve gençlere ait verilerden ortaya çıkan istatistiklerle gelecekteki gençlik politikası projeksiyonlarına yön verilebilmektedir (Kocatürk, 1986:21).

Örneğin Türkiye’de Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) tarafından hazırlanan Beş Yıllık Kalkınma Planlarına (BKP) göz atıldığında (Bkz. Tablo 2) gençliğin farklı yaş aralıklarında tanımlandığı ve bu tanımdan yola çıkılarak gençlere yönelik çeşitli politikalar geliştirildiği/geliştirilmekte olduğu görülmektedir.

Tablo 2:
Türkiye'de Kalkınma Planlarına Göre Gençlik Yaş Aralıkları

Kalkınma Planı	Genç Yaş Aralığı
II. BKP (DPT, 1967:255)	14-24
III. BKP (DPT, 1973:790)	14-22
IV. BKP (DPT, 1979:155)	12-24
V. BKP (DPT, 1985:149)	
VI. BKP (DPT, 1989:288)	15-24
VII. BKP (DPT, 1995:26)	
VIII. BKP (DPT,2000:91)	19-24
IX. BKP (DPT, 2006:37)	Belirtilmemiş
X. BKP (Kalkınma Bakanlığı, 2013:41)	15-24
XI. BKP (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019:159)	

Kaynak: T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019.

Lüküslü (2008), gençliğin sadece bir yaş grubu olarak tanımlanması durumunda, onun fizyolojik bir olgu olarak ele alınarak, insanlığın toplumsal ve tarihsel olaylardan etkilenmeyen ve değişime uğramayan sabit bir yapıya sahip olduğunu varsayması sebebiyle fizyolojik gençlik tanımını eleştirmektedir.

1.1.4. Yüksek Eğitimli Genç Kavramı

İçinden geçmekte olduğumuz bilgi toplumu döneminde gençlerin, sosyal yaşamda daha etkin rol alabilmelerini kolaylaştırabilmesi sebebiyle, bilgiye olan ihtiyacı günden güne artmaktadır. Bilginin temel kaynağı olan eğitim kurumlarından mezuniyet durumuna göre yüksek eğitimli gençlik tanımı geliştirilmiştir. Bu çalışmada, yüksek

eğitimli gençlik kavramı ile yükseköğretim kurumlarından mezun olan gençler kastedilmektedir. Bir diğer deyişle, herhangi bir yükseköğretim kurumunun 2 yıllık meslek yüksekokul bölümü, 4 yıllık fakülte bölümü, yüksek lisans veya doktora programlarından herhangi birinden mezun olan gençler, çalışmamızda “Yüksek Eğitimli Genç” olarak nitelendirilmektedir. Alınan eğitimin kalitesi ile ilgili herhangi bir ölçüm veya sınıflandırma yapılmamaktadır.

Bu sınıflandırmada asgari yaş düzeyi olarak 20 yaş sınırının belirlenme sebebi, normal şartlarda Türkiye’deki eğitim sistemine göre meslek yüksekokul mezuniyetindeki en düşük yaş olmasıdır. Çalışmamızda kullanılan eğitimli genç üst yaş sınırı, Gençlik ve Spor Bakanlığı’nca 14-18 Mayıs 2012 tarihleri arasında gerçekleştirilen 2. Gençlik Şurası sonucunda oluşturulan “Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi”ndeki 14-29 yaş aralığı tanımından yola çıkılarak 29 olarak belirlenmiştir. Eğitimli genç sınıflandırması yapılırken temelde eğitim sistemindeki normal yaş sınırının referans alınmasının yanında, çalışmamızda Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerinden yararlanabilmek amacı da güdülmüştür. Lakin TÜİK verilerinde yapılan geniş yaş sınıflandırmasında 20-24 ve 25-29 yaş grupları yer almaktadır. Bu yaş gruplarındaki bireylerin eğitim durumları ile ilgili veriler ışığında çalışmamızda çeşitli analizler sonraki bölümlerde yapılacaktır. Ancak bu çalışmada yüksek eğitimli gençler, 20-29 yaş aralığındaki bireyler olarak değerlendirilmesine rağmen ikincil kaynaklardan derlenen verilerde bir yaş standardı olmadığı için farklı yaş gruplarına ait verilere de yer verilmiştir.

1.1.5. Genç İşsizliği Kavramı

Literatürde “genç” kavramında olduğu gibi “genç işsizliği” konusunda da genel geçerliliği olan bir tanım bulunmamaktadır. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), genç işsizliğini, 16-25 yaş nüfus içerisinde olan, çalışmak istediği ve iş aradığı halde referans haftada işsiz olan ve 15 gün içinde işbaşı yapabilecek durumda olanlar şeklinde tanımlamaktadır (ILO, 2005). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) istatistiklerinde kullanılan işsizlik tanımında üç unsur yer almaktadır. Bunlar; “referans dönemi içinde istihdam halinde olmamak (kâr karşılığı, yevmiyeli, ücretli ya da ücretsiz olarak hiç bir işte çalışmamış ve böyle bir iş ile bağlantısı da olmayan)”, “iş aramak için son üç ay içinde iş arama kanallarından en az birini kullanmış olmak” ve

“15 gün içinde işbaşı yapabilecek durumda ve kurumsal olmayan çalışma çağında olmak”tır (TÜİK, 03.03.2019).

İşsizlik tanımında yer alan unsurlar göz önüne alınarak, genç işsizliği tanımı: “Referans dönemi içerisinde istihdam halinde olmayan kişilerden iş aramak için son üç ay içerisinde iş arama kanallarından en az birini kullanmış olan ve 15 gün içerisinde işbaşı yapabilecek durumda olan kurumsal olmayan çalışma çağındaki 15-24 yaş arasındaki kişilerin yaşamış olduğu işsizlik durumudur” şeklinde yapılabilir.

Uluslararası ve ulusal genç işsizliği tanımında olduğu gibi genel işsizlik tanımlarında da referans dönem (farklı uzunluktaki süreler) içerisinde “iş arıyor” olma şartı bulunmaktadır. Ancak kronik işsizliğin olduğu ülkelerde iş bulamamayı kabullenip iş aramaktan vazgeçen işsiz bireyler "işsiz" kapsamında değerlendirilmemektedir. Halbuki bu bireyler de realitede işsizdir ve işsiz tanımı içerisinde değerlendirilmeleri gerekmektedir (Zaim, 1997:172).

İktisat ve Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri disiplinde yapılan çalışmalarda “genç işsizliği” kavramı, ölçülme kolaylığı sebebiyle TÜİK’in belirlemiş olduğu (TÜİK, 2013) genç işsizliği tanımından yola çıkılarak, 15-24 arası yaş grubu referans olarak alınmakta ve aşağıdaki şekillerde tanımlanmaktadır:

- “Çalışma istek ve gücünde olup, makul ve uygun bir iş bulamayan 15-24 yaş arasında bulunan kişi” (Murat, 1995:179),
- “Bir ekonomide, 15-24 yaş aralığına giren nüfus içerisinde yaşanan işsizlik” (Yavaş, 2010:28),
- “Çalışma irade ve iktidarına sahip olup da cari ve geçer ücret üzerinden ve ayrıca kanun, yahut örf ve adetle tayin edilmiş saatler zarfında bir iş aradığı halde bulamamış ve maruz kaldığı aylıklık durumu kendi arzı ve isteği dışında meydana gelmiş olan 15-24 yaş arasında bulunan kişinin içerisinde bulunduğu işsizlik olgusu” (Şahin, 2010:52).

Normal zamanlarda işe son girenler gençler olmasına rağmen kriz zamanlarında işten ilk çıkanlar yine gençler olmaktadır. İşverenler açısından büyük öneme sahip olan tecrübe, genç işçilere göre olgun işçilerde daha fazladır. Bu nedenle okuldan işe geçiş süreci gençlerde genelde uzamaktadır. Gençlerin bir işe sahip olmaları özgürlüklerini

kazanmalarında ve bir aile kurmalarında en önemli etkidir. İş bulamayan gençler, yeni bilgiler ve yetenekler kazanmak için, eğitim periyoduna devam etmektedir. Bazıları birden fazla yarı zamanlı iş yaparak, finansal özgürlüğünü sağlamaya çalışmakta, bazıları ise maddi sıkıntılardan dolayı ne okula gitmekte, ne de iş bulma ümidini yitirdiğinden dolayı bir iş aramaktadır. Bu grup gençler, genelde açlık sınırında yaşamakta ve enformel sektörde çok düşük ücretli ve angarya işlerde çalışmak zorunda kalmaktadır. Dünya üzerindeki toplam genç nüfusunun %87'si gelişmekte olan ülkelerde yaşamakta ve bu gençlerden iş bulanların çoğunluğu düşük istihdam (under employment) ve kötü şartlarda çalışmaktadır. Bu ülkelerdeki temel sorun, sadece yeni iş imkânlarının oluşturulamaması değil aynı zamanda iş imkânlarının kalitesinin arttırılamamasıdır (World Youth Report, 2011:16-18).

Okuldan iş hayatına geçişteki gecikme, uzun vadede ters etki yapabilmektedir. Bu gecikme gencin okulda kazandığı yeteneklerinin körelmesine ve neticede toplam yaşam süresince daha az para kazanmasına sebep olabilmektedir. Bir gencin okuldan sonra iş hayatına adım atması ne kadar uzun sürerse, iş hayatına adapte olması da o derecede zor olmaktadır. Gencin geçici veya yarı zamanlı olarak işte çalışması, iş piyasasına girmesini kolaylaştırıcı etkiye sahip olsa da sürekli güvensiz iş ortamında kalma riskini de taşımaktadır (World Youth Report, 2011:20).

Gençlerin okul hayatından iş hayatına geçişte izledikleri çeşitli yollar vardır. Bunları şu şekilde belirlemek mümkündür (OECD, 2000'den aktaran Reiter and Craig, 2005:28):

Tekrar Okuma: Ortaöğrenimini tamamlamış gençlerin, kısıtlı sayıdaki kontenjan nedeniyle yükseköğretime geçememesi sonucunda bir meslek sahibi olabilmek için, ortaöğretim okullarına geri dönmesidir.

Bekleme: Eğitim hayatını bitiren gençlerin mesleklerine uygun ve istedikleri şartlarda bir iş bulana kadar beklemesidir.

Çift Eğitim: Eğitim hayatından sonra iyi bir meslek sahibi olabilmek için, gençlerin aynı anda iki farklı alanda eğitime devam etmesidir.

Meslekî Tecrübe: Eğitim hayatına devam eden gençlerin eğitim sonrasında iş hayatına geçişte yaşadıkları uyumsuzluk sorununu ortadan kaldırmaya yönelik bir çalışmadır. Bu

çalışma sayesinde gençlerin yetenekleri ile işverenin ihtiyaçları arasındaki farklar tespit edilerek, gençlerin hangi alanlara odaklanmaları gerektiği görülmektedir.

Sürekli Olmayan veya Düşük Ücretli İşlerde Çalışma: Gençlerin eğitim hayatından sonra çalışmak istedikleri ideal işe kavuşana kadarki sürede yarı zamanlı, geçici ya da düşük ücretli işlerde çalışmalarıdır.

Genç işsizliğinin, yetişkin işsizliğine göre yüksek olmasının yanında gençler arasında da iş hayatına katılımda bazı dezavantajlı genç gruplar bulunmaktadır. Dezavantajlı gençlerin işsiz olma/kalma riski, diğer gençlere göre genelde daha yüksek olmaktadır. Dezavantajlı işsiz gençlerin başında engelli gençler olmak üzere, genç kadınlar, düşük eğitime sahip olan gençler, düşük gelirli ailelerde büyüyen gençler yer almaktadır. Yapılan bazı araştırmalarda genç kadınların iş hayatında genç erkeklere oranla daha az yer almaları ve daha düşük ücretle çalıştırıldıkları tespit edilmiştir (Desmarais and Curtis, 1997). Global olarak 2018’de genç erkeklerin %44,2’sinin istihdam edilmesine karşın genç kadınların %29,5’i istihdam edilebilmiştir (ILO, 2019).

Genç işsizliği; artan demografik yapısı itibariyle iş hayatına giren genç nüfusunun artışı, iş hayatına ilk adımı atacak gençlerin asgari ücretle çalıştırılmak istenmesi, yetersiz eğitim ve meslekî bilgi, zayıf ekonomiye sahip ülke yapısı olmak üzere temelde dört sebebe dayanmaktadır (Levin, 1983).

1.1.6. Yüksek Eğitimli Genç İşsizliği Kavramı

Eğitim, uzun dönemde işsizlik sorununa bir çözüm olabilir. Ancak Türkiye’de lise ve öncesi eğitim seviyesinde olan bireylerin işsiz kalma süreleri, lise ve sonrası eğitim seviyesinde olan bireylere göre daha azdır (Yentürk ve Başlevent, 2007:11-12).

Küreselleşmenin etkisiyle ortaya çıkan bilgi çağı sonrasında dünyada teknolojik değişim ve gelişmeler hız kazanmıştır. Bu nedenle teknolojik inovasyonların ekonomik ömrü kısalmaktadır. Bu sorun, eğitim ile sanayi ve teknolojinin adaptasyonunu zorunlu kılmaktadır. Bu çerçevede bireylerin meslekî yeterlilik düzeylerinin artırılmasında meslekî eğitim önem arz etmektedir. 21. yüzyılda vasıfsız insan gücü geçerliliğini yitirmiştir. Bu dönemde verimlilik ve kalite prensipleri doğrultusunda beşeri sermayenin etkin kullanımına yönelik sanayi politikaları uygulanmaktadır. İşletmelerin

teknoloji ile adaptasyonunun önemli olduğu bilgi çağında teknoloji üretiminde nitelikli personel ihtiyacı duyulmaktadır.

İktisat literatüründe de insan kaynağını geliştirme ve eğitim faaliyeti, yatırım faaliyeti olarak görölmektedir. Nitelikli işgücü, sanayileşmiş ülkelerde sanayileşmemiş ülkelere göre daha fazladır. Bunun nedeni sanayileşmiş ülkelerde insan kaynağının eğitime daha fazla önem verilmesidir. Ancak sanayileşmemiş ülkelerde teknoloji geliştirme çabaları kısıtlı imkânlarla gerçekleşmektedir. Bu nedenle bu ülkelerin, yetişmiş nitelikli işgücünün işsizlik sorunu ile karşı karşıya kaldığı gözlemlenmektedir. İşgücü talebi, sektörel şartlar altında ihtiyaçlar doğrusalında gerçekleşmektedir. Eğer nitelikli işgücü ihtiyacı oluşmazsa bu işgücünün piyasa şartları altında emek arzına yönelik eylemler gerçekleşmemektedir (Gündoğan ve Biçerli, 2003:113).

1.1.7. Gençliğe Yönelik Psiko-Sosyal Kavramlar

Gençlik döneminin içsel bir kriz veya riskli bir dönüşüm dönemi olarak ele alınması gerektiğini savunan psikolojik gençlik tanımına göre, genç bir birey, iç dünyasındaki duygu ve düşüncelerinde karmaşık değişimler yaşamaktadır (Burcu, 1998:113).

Gençlik, karmaşık bir dönem de olsa aslında süreç içinde bireyi duygusal ve sosyal olgunluğa hazırlayan bir geçiş dönemidir. Geçiş dönemindeki gençler, bir taraftan kendilerini yetişkin olarak görerek, tutum ve davranışlarıyla yetişkinlere benzemekte, diğer taraftan da çocuk ve(ya) gençlere mahsus tipik tutum ve davranışlarına devam etmektedir. Bu geçici ve değişken bazen de sosyal çevre tarafından anlaşılması zor olan karakteristik yapı sebebiyle gençler, başta anne babaları olmak üzere etrafındaki yetişkinler tarafından genelde müdahale ve(ya) baskıya uğramaktadır. Bunun neticesinde ise gençlerde, çoğu zaman isyan kültürünü andıran başkaldırmalar ve bağımsızlığını kazanma düşüncesi ortaya çıkmaktadır. Fizyolojik/biyolojik gelişme ve değişikliklerin bünyede oluşturduğu yorgunluk ve psikolojik yönden yerini bulamamanın verdiği ruhî gerginlikler ve bunalımlar, genci huzursuzluk dönemine itmektedir. Çoğu zaman sosyal çevrenin anlayış ve hoşgörüden uzak tutumu da bu dönemi daha da zorlaştırmaktadır. Çünkü gencin çevre ile kurduğu sosyal ilişkilerde genelde duygular ön plana çıkmakta, hayallerinin yarattığı beklentiler gerçeklerle pek uyuşmamakta, bu uyuşmazlık neticesinde de iç ve dış dünyada uyumsuzluk

sorunlarına ve sosyal çevreye karşı iletişim ve ilginin azalmasına ve hatta sosyal çevreyi/yapıyı reddetmesine sebebiyet vermektedir (Gökçe, 1982:33-34).

Gençlik döneminin başlangıcında hızla oluşan bedensel değişme ve gelişme, zamanla yavaşlayarak, yerini ruhsal değişmelere bırakmaktadır. Çocukluk dönemindeki mutlu, uysal, dengeli özellikler, gençlik dönemindeki süreç ile birlikte çoğu zaman kaygı, tedirgin ve uyumsuzluğa dönüşebilmektedir. Bu süreçte duygular, çok sık ve aşırı yoğunlukta değişkenlik göstermektedir. Gençlik döneminde birey, gerçeklerle yüzleşmek mecburiyetinde kalarak, zamanla toplumsallaşma, özdeşleşme, kimlik oluşumu, şahsiyet kazanma, özerklik ve sorumluluk duygusu gibi evrelerden geçmekte ve nihayetinde yetişkinliğe doğru evrilmektedir (Aktuna, 1986:27-29).

Köknel'e (1982:26) göre 12-25 yaş dilimleri arasında seyreden gençlik çağı, kişiliğin toplumsal nitelik kazandığı bir arayış dönemidir. Bu geniş yaş diliminde arayış içinde olan çocuk/genç, kim olduğunu, neye değer vermesi gerektiğini, kimlere/neye bağlanıp inanacağını ve hayatın gayesini arayıp bulmaya çalışmaktadır. Bu yaklaşımla aslında Köknel, gençliği aynı anda hem biyolojik, hem sosyo-ekonomik, hem de psikolojik bir çerçevede ele alarak, gençlik dönemine bir bütüncül boyut kazandırmaktadır.

Köknel (1928:27), gençlerin aynı zamanda çevresine benzemeye çalıştıkları, rol model arayışı içerisinde olduğunu ve yetiştikleri toplumun ekonomik ve sosyo-kültürel koşullarının da etkisi altında sorumluluk ve özerklik arasında denge kurmaya çalıştıklarını savunmaktadır. Gençler, bu arayış döneminde sapma ya da önceki kuşaklarla çatışma şeklinde tepkiler sergileyerek, sahip oldukları değer yargılarını yavaş yavaş yitirmeye başlamaktadır. Ayrıca Köknel, gençlerin kaybettikleri değer yargılarının yerine yenilerini koymaması halinde ise hemen doyum getiren hazlara yöneleceklerini ve bunun neticesinde ise geleneksel inançları yıkılmış, toplumsal ve kültürel amaçları yitirmiş gençlerin, derin bir bunalım, tedirginlik ve güvensizlik içine düşeceklerini belirtmiştir.

Gençlerin psiko-sosyal gelişim süreci bireyden bireye değişiklik gösterebilmektedir. Örneğin aynı yaştaki genç grubundaki bireyler arasında gelişim basamakları ve süreleri farklı olabilmektedir. Psikolojik gençlik döneminde kimlik oluşum süreciyle birlikte bilişsel gelişimin hızlanması, dürtüsel ihtiyaçlarda ve duygu yoğunluğunda artma, çatışmalarda artış, meslek seçimi, karşı cinsle münasebet, anne babadan uzaklaşma ve

bunun neticesinde bireyselleşmenin deneyimlenmesi gibi sebeplerle gençler, bu dönemde kendine mahsus zorluklar yaşamaktadır (Derman, 2008:19).

Tablo 3:
Çocuk/Gençlerin Geçirdiği Psiko-Sosyal Gelişim Merhaleleri

	Gelişimsel Süreçte Kişinin Tanımı	Merhalelerin Özellikleri
1.	Bebek (Infant)	Güven karşıtı Güvensizlik
2.	Emekleyen Bebek (Toddler)	Özerklik karşıtı Utanma ve Şüphe
3.	Okul Öncesi Çocuk (Pre-schooler)	Girişimcilik karşıtı Suçluluk Duygusu
4.	İlk-Orta Okul Öğrencisi (Grade-schooler)	Sanayi karşıtı Aşağılık Duygusu
5.	Genç (Teenager)	Benlik karşıtı Rol Karmaşıklığı
6.	Genç Yetişkin (Young Adult)	Samimiyet karşıtı Yalnızlaşma Duygusu
7.	Orta Yaş Yetişkin (Middle-age Adult)	Üretkenlik karşıtı Duraksama
8.	Yaşlı Yetişkin (Older Adult)	Bütünlük karşıtı Çaresizlik Duygusu

Kaynak: Erikson, 1968:94'den derlenmiştir.

Dünyaya gelen bir bireyin psiko-sosyal gelişim merhaleleri, belirli süreçler dâhilinde oluşmaktadır. Yukarıdaki Tablo 3'de bu süreçler, aşamalı olarak 8 merhalede verilmektedir. Buna göre gelişim sürecinin birinci merhalesinde bulunan kişi (bebek), güven ve güvensizlik arasında tecrübe edinerek, hayatını sürdürmektedir. İkinci merhalede emeklemeye ve yürümeye başlayan bebek, özerklik ile utanma ve şüphe duygularını geliştirmektedir. Okul öncesi dönemine giren bir çocuk, üçüncü merhalede girişimcilik ile suçluluk arasında çatışmalar yaşamaktadır.

Dördüncü evrede çocuk/genç, okul/staj döneminde çalışma hayatı ile tanışmakta ve emek piyasasında iş bulabilmektedir. Bu merhalede çocuk/genç, buluş çağına mahsus aşağılık duyguları da yaşamaktadır. Beşinci merhalede genç, artık kimlik/benlik

şuuruna sahip olmakla beraber dönem dönem rol çatışması da yaşayabilmektedir. Altıncı merhalede genç yetişkin, samimiyet üzerine kurulu psikolojik evreyi geçirmekle birlikte bazen de yalnızlık duygularına kapılabilmektedir.

Yedinci gelişim evresinde ise orta yaş yetişkinin üretkenlik performansı en üst düzeye ulaşmakta ama süreç ilerledikçe yaşlanmaya bağlı olarak tedricî de olsa performansta bir duraksama ve gerileme başlamaktadır. Sekizinci ve son merhalede ise yaşlı yetişkin, psiko-sosyal yönden kemâle ermekle birlikte umutsuzluk/çaresizlik duygularını da zaman zaman yaşayabilmektedir. Şunu da en nihayetinde belirtmek gerekir, bireyin çocukluk-gençlik dönemi dâhil içine girdiği her yeni merhale, psiko-sosyal boyutuyla karmaşık bir şekilde gelişmektedir.

1.2. Davranışsal Boyutuyla Gençlik Tipleri

Armağan (2004:311-314), 1979, 1997 ve 2004 yıllarında yapmış olduğu gençlik profili araştırmalarına dayanarak, gençliği, davranış biçimlerine göre aşağıda belirtilen altı grupta değerlendirmektedir:

Kaderci Gençlik: Geleneksel değerler sisteminin ve inançların etkisiyle aile bağlarına boyun eğmiş, kırsal kesimde yaşayan, dış dünya ile hiç bağı olmayan ya da zayıf bağları olan gençlik olarak tanımlanmaktadır.

İsyankâr Gençlik: Bilgisi ve iletişim araçlarının etkisiyle, yaşadığı toplumsal ortamı beğenmeyen, değişimden yana olan, ailenin, sistemin ve yaşadığı çevrenin statükoculuğuna başkaldıran gençlik kesimidir. Bu profildeki gençler, yaşadıkları haksızlıkları ve eşitsizlikleri gördükçe ailenin ve toplumsal sistemin değerlerine isyan etmekte, ulusal ve evrensel değerlerden uzaklaşarak, bunalıma sürüklenmektedir.

Uysal Gençlik: Aileye, çevreye ve sisteme ayak uyduran, onun bir parçası haline gelmiş, günlük yaşamayı tercih eden gençliktir. Ortalama ve ortalamanın üzerinde maddi imkânları bulunan bu gençlik için önemli olan, daha rahat bir hayat sürdürmek için daha çok paraya sahip olmaktır. Bencil bir karaktere sahip olan bu gençlik profili, toplumsal sorunlara ilgi göstermemekle birlikte seçimlerde sandığa en az giden gençlik kesimidir.

Toplumcu Gençlik: Başta ailesi olmak üzere, çevresindeki insanların sorunlarına karşı yüksek hassasiyeti olan bu kesim, ortalamanın üzerinde eğitim düzeyinde, okuyan, bilgili ve bilinçli gençlik grubudur. Toplumsal sorumluluğa sahip bu gençlik, kırsal ve(ya) dar gelirli kesimden gelmiş, sınıf atlamış veya atlamakta olan bir kesimdir. Düzenin eşitsizliklerinin, haksızlıklarının bilincinde olan bu gençler dış dünyayı daha iyi algıladıklarından, demokratik değişim ve çağdaş gelişimi desteklemektedir.

Gözü Dışarıda (Göçmen) Gençlik: Türkiye'nin içinde bulunduğu yoksulluk, işsizlik ortamından bunalan ve sürekli olarak gelecek kaygısı içinde olan bu gençlik kesimi, çözümü yurtdışına göç etmekte bulunmaktadır. Göçmen gençlik olarak adlandırılacak bu gençlik kesimi, daha çok işsiz ve dar gelirli kırsal kesim gençliğidir.

Kayıbolmuş Gençlik: Köyden kente göçün oluşturduğu olumsuz ortam, kültürel çatışmalar, ekonomik sıkıntılar, aile yapısındaki çözümler, eğitimsizlik gibi sebeplerle özellikle büyük şehirlerde adeta sokağa terk edilmiş bir gençlik kesimidir. Genellikle sorunlu ve suça meyilli gençlik profili çizen bu grup gençlik, yasadışı işlere karışmış, alkol ve madde bağımlılığı gibi kötü alışkanlıklara sahiptir. Bu grupta yer alan gençlerin bir kısmı kimsesiz çocuklardan oluşmakta ve küçük sokak çeteleri ile toplum huzurunu bozucu faaliyetler sergilemektedir.

1.3. Genç İşsizliğine Yönelik Teorik Yaklaşımlar

Eğitim hayatının bitişi ile birlikte genç işgücünün karşılaştığı ilk ve belki de en büyük sorun, emek piyasasında kendilerine uygun iş bulmada karşılaştığı güçlük ve engellerdir. Genç işgücünün istihdam sorununun somut tezahürü, onların işsiz kalmaları ile sonuçlanmaktadır. Bu bağlamda “genç işsizliği” kavramı da genel anlamda sosyal politika, özel anlamda ise aktif istihdam politikaları kapsamında önem arz etmektedir.

1.3.1. İş Arama Teorisi

İş Arama Teorisi (Job Search Theory)'nce iş yapma ile yapmama arasındaki seçim sonucunda bir çalışmayı onaylamak veya onaylamamak arasındaki tercih, süreç içerisinde değişiklik gösterebilmektedir. Birey, belli bir zaman içerisinde belli bir düzeyin aşığındaki parayı onaylamaz, fakat işsiz kaldığı süre uzadıkça bu limit aza indirgenerek, seçimlerini tekrar değerlendirmektedir. Bu hususta zaman geçmeden bir

çalışma şartını onaylamakla iş aramak arasındaki seçimi aktüalizasyon hesabı ile değerlendirecektir. Diğer bir deyişle iş aramak yüzünden oluşan mali açık ile iş arandığı zaman zarfına vazgeçilen maddi gelir değerlendirilerek, yararın en fazla olduğu durumda iş arama zaman zarfı sonlandırılacaktır (McCall, 1970).

Mikro-ekonomi ile ilgili çalışmalarda, “arama teorisi”, satıcının veya alıcının muhatabını bulması için, harcaması gereken arama eylemini ifade etmektedir. Arama teorisi, çok yönlü yaklaşımların ilgi alanına girebilmektedir. Buna ek olarak çalışma hayatında da arama teorisinin etkisi gözlemlenebilmektedir. Örneğin; “her çalışanın bir işveren ve her işverenin bir çalışan arayacağı düşünülürse, işgücünün ve işsizliğin incelenmesinde, yine her bireyin diğer bireylerden rekabetçi bazı özelliklerle öne çıkma gayreti düşünüldüğünde oyun teorisinde veya iş ve işsizlik dengesi veya pazar dengesi gibi kavramlar düşünüldüğünde makro iktisat açısından genel denge modellenmesinde kullanılmaktadır. Bu açılarından bakıldığında iş arama teorisi aslında bir eşleşme teorisi (matching theory) çalışması olarak değerlendirilebilir” (Şeker, 2014:12).

Neticede işsizlik oranı ve zamanının esas belirleyici durumunda olan iş arama zamanı, birçok sebeple değişiklik göstermektedir. Birinci olarak iş arama zaman zarfında bir maddi gelir sağlayamamak, iş arama sürecini artıran esas neden olarak gözlemlenmektedir. Aynı zamanda aile arasındaki yardımlaşmalar ya da ekstra maddi gelirlerin olması da aynı etkiyi göstermektedir. İkinci olarak bireyin belirlediği ya da düşündüğü fiyat limitinin ne olduğu iş bulma zamanına etki edecek bir unsurdur. Son etkense iş aramanın aktifliği, doğru yöntemlerin uygulanıp uygulanılmaması problemidir. Örnek verilecek olursa işsiz olup iş aramak, işi olup daha iyi olan bir iş aramaktan daha etkili bir yöntemdir (Ataman, 1998:65).

1.3.2. Seçici İşten Çıkarma Teorisi

Casson, kriz süreçlerinde genç işsizlik oranlarında oluşan dalgalanmaları “seçici işten çıkarma” (Selective-Redundancy Theory) teorisi ile açıklamıştır. İşverenler, işten çıkartma kararını verip uygular ise bundan etkilenenler ilk olarak genç çalışanlar olmaktadır. Bunun sebebi ise, genç yaştaki çalışanlara genel olarak minimum miktarda bir yatırım yapılmış olması, LIFO (Last In First Out - son olarak işe giren ilk olarak

işten çıkar) ilkesinin faaliyete geçirilmesi ve işi bıraktırma tazminatının çalışanın çalışma süresiyle alakalı olmasıdır (Casson,1979:100).

Bu çerçevede kriz dönemlerinde işverenin davranışı ve gençlerin işten çıkarılma sebepleri şu şekilde sıralanmaktadır (Casson, 1979);

Tecrübe: Genç işçilerin meslekî tecrübelerinin diğer çalışanlara göre daha az olması,

Bağlılık: Genç işçilerin yetişkin işçilere göre işyeri bağlılık düzeylerinin daha az olması,

Maliyet: Genç işçilerin tazminat vd. sebeplerle işten çıkarma maliyetinin düşük olması.

Genç işsizlik düzeyindeki artışlar, birçok araştırmacı tarafından seçici işten çıkarma teorisi çerçevesinde açıklanmaya çalışılmaktadır. Seçici işten çıkarma teorisi tecrübe, bağlılık ve işverene maliyet unsurları çerçevesinde gerçekleştirilen bir eylemdir. Bu çerçevede işveren gerekli şartlar sağlandığı anda geçici işten çıkarma davranışını sergilemektedir. Bu durum genç işsizliğin artmasına ve ekonomide genç işsizlik rakamlarının dalgalanmasına sebebiyet vermektedir.

1.3.3. Yaşam Süreci Teorisi

Yaşam süreci teorisi (Life Cycle Theory) temellerini Erikson'un gelişim kuramından almaktadır. Erikson, gelişimi sekiz evrede incelemektedir (Bkz. Tablo 3). Bu kurama göre birey, psiko-sosyal gelişimin her evresinde farklı kriz dönemleri ile karşılaşmaktadır. Ayrıca her evrede bireyin benliğini etkileyen karşıt güçler bulunmaktadır. Bireyin bu evrensel gelişiminde yaşanan temel etken güven ve güvensizlik duygusunun gelişimidir. Gelişim evrelerinde meydana gelen karşıt çatışmalar önceki dönemlerle bütünlük oluşturmakta ve birbirini etkilemektedir. Gelişim dönemlerinde sırasıyla bireyde yaşanan karşıtlıklar “güvene karşı güvensizlik, özerkliğe karşı kuşku ve utanç, girişimciliğe karşı suçluluk, çalışkanlığa karşı aşağılık duygusu, kimlik duygusuna karşı rol karşılığı, yakınlığa karşı yalıtılmışlık, üretkenliğe karşı durgunluk ve son olarak da ego bütünlüğüne karşı umutsuzluktur” (Morsümbül, 2015:183).

Gençler arasında işsizliğin artma sebepleri arasında sayılan yaşam süreci teorisi, bireyin işe karşın yetileri ile ilgili bir durumdur. Birey, yaşam süreci içinde tecrübe

kazanmaktadır. İşgücü arzında ve talebinde tecrübe değişkeninin önemli bir faktör olduğu gözlemlenmektedir. Birey, tecrübe kazandıkça iş bulma ihtimali artmaktadır. Çünkü iş tecrübesi, işverenin seçim kriterleri arasında önemli bir faktör olarak yer almaktadır. Sonuç olarak yaşam boyu gelişim teorisi içinde bireyin birçok faktörden ve tecrübe değişkeninden etkilendiği görülmektedir (Erikson, 1968).

1.3.4. Trend Teorileri

Yukarıda anlatmış olduğumuz “yaşam süreci teorisi”, gençlerin düşük ücret düzeyine sahip ve kariyer imkânlarının kısıtlı olduğu sektörlerde çalıştığını varsaymaktadır. Ayrıca aynı teori, genç işsizlik oranında yaşanan artışın işgücü piyasasında eksik istihdam düzeyini arttıracaklarını ileri sürmektedir. Yaşam süreci teorisi ışığında düşük gelirli ve kariyer imkânı olmayan işlerde çalışan gençler, iş değiştirme eğilimine girmektedir. İş değiştirmeleri, “iş tatminsizliği ve demografik gelişmelere bağlayan trend teoriler de (Trend Theory) sosyo-kültürel davranışlar yönüyle genç işsizliğini açıklamaya çalışmaktadır” (Gündoğan, 2001:17-18).

“Trend Teorisi” genç işsizlik oranlarında yaşanan artış yönlü eğilimler ile ilgilenmektedir. Teori, genç işsizlikte yaşanan artışları “yapı ve sosyal davranışlar” ile açıklamaktadır. Teoride bu artışların açıklanması için iki temel yaklaşım kullanılmaktadır. Birinci yaklaşımda gençlerin iş değiştirme sıklığında yaşanan artışlar; iş tatminsizliğine ve daha iyi imkânlarda başka bir iş bulmaya bağlanırken, ikinci yaklaşımda işgücü piyasasında yaşanan arz ve talep eksenli kaymalarla açıklanmaktadır. Teoriye göre gençler, tatminsizlik düzeyinde yaşanan artışlar ve işgücü piyasasında yaşanan değişimler sonucunda iş değiştirme eğilimine girmektedir (Gündoğan, 2001:17-18).

1.3.5. Sıra İşsizlik Teorisi

İş hayatında belirli bir çalışma süresi sonrasında gençler, yetişkinlerin almış olduğu ücret seviyesine erişmektedir. İşverenler, işçi maliyetlerini düşürmek istediğinde yetişkin ücret seviyesine ulaşan gençleri işten çıkarmaktadır. Bu gençler yerine daha düşük ücretle çalışacak yeni geçleri istihdam etmektedir (Gündoğan, 2001:18).

Sonuç olarak sıra işsizlik teorisi (Queue-Unemployment Theory), işgücü piyasasında yaş farklılıkları sebebiyle oluşan ücret farklılıklarına dayanmaktadır. Buna göre

gençler, işgücü piyasasında daha düşük ücret seviyeleri ile istihdam edilmektedir. Bu durum ilk aşamada işverenin maliyet avantajına bağlı olarak genç istihdamını tercih etmesine sebep olmaktadır. Daha sonraki aşamalarda ise gençlerin yetişkinlerle aynı ücret seviyesine ulaşması neticesinde gençler işten çıkarılmaktadır (Gündoğan, 2001:18).

İşsizlik, diğer yaş gruplarına göre gençler için daha karmaşık ve toplumsal açıdan daha büyük sorunları da beraberinde doğuran bir olgudur. Gençler arasındaki yaygın işsizliği sadece bir sebebe bağlamak yeterli ve mümkün değildir. Yapılan araştırmalar sonucunda genç işsizliği, literatürde dönemsel, yapısal ve demografik açıdan olmak üzere temelde 3 farklı şekilde ele alınmaktadır.

1.3.5.1. Dönemsel Açıklamalar

Ekonomideki durgunluk veya kriz dönemlerinde yaşanan daralma/küçülme politikalarının sonucu olarak istihdamın azalması ve işten çıkarmaların artması yaşanmaktadır. Bu dönemdeki işsizlik, dönemsel (konjonktürel) işsizlik olarak adlandırılmaktadır. Ekonomik kriz dönemlerinde işverenlerin işten çıkaracakları işçi seçiminde öncelikle işe son girenleri ve gençleri seçtiği literatürde “Seçici İşten Çıkarma Hipotezi” olarak adlandırılmaktadır. Bu hipoteze göre; işe son girenler arasında gençlerin yoğunlukta olduğu, işveren tarafından işçiler arasında en az yatırım yapılan kesim olan gençleri işten çıkarmanın maliyetinin diğer işçilerin işten çıkarılmasına nazaran daha düşük olması ve aynı şekilde işten çıkarma tazminatlarının da daha az olması, işverenleri seçici işten çıkarmaya yöneltmektedir (Casson, 1979).

İşgücü piyasasında “Umudu kırılmış işsizler”in etkisi ile dalgalanmalar yaşanmaktadır. Bu etkiye benzer olarak “ek çalışan etkisi (added worker effect)” de işgücü piyasasında yaşanan dalgalanmalarda önemli bir faktördür. Bu faktörler, özellikle “evli kadınların ekonominin daralma dönemlerinde işgücüne daha fazla katılım gösterecekleri” görüşüne dayanmaktadır. Ek çalışan etkisi terimi, eşleri çalışan fakat kendileri çalışmayan ve dolayısıyla işgücünde yer almayan kadınların, eşleri işsiz kaldıklarında iş arama faaliyetine başlamalarını ve dolayısıyla işgücüne katılmalarını ifade etmek için kullanılmaktadır (Ağazade, 2014).

Genç işsizlikte belirli dönemlerde gözlemlenen artışın sebebi, bazı araştırmacılar tarafından incelenmiştir. Örneğin; Korenman ve Neumark (1996), 15 OECD ülkesinde yaptıkları araştırmada, “genç nüfusun oranındaki %10'luk nispi bir artışın, genç işsizliğini %5 arttıracakını hesaplamışlardır.” Bu araştırmaya göre genç nüfus oranında yaşanan artış, genç işsizliği belirli bir oranda arttırmaktadır. Ayrıca, genç işgücünün alternatifi olarak görülen düşük ücret ile istihdam edilen “ev kadınları” da genç işsizliğinin artmasında önemli bir etkiye sahiptir. *“Kadın işçilerin maliyeti gençlere nazaran düşüktür, daha olgundur ve daha az disiplin sorunları vardır. Genellikle kadın işgücünün önemli ölçüde arttığı sanayilerde genç işsizliğinin de yüksek olması beklenir”* (Gündoğan, 1999:70).

1.3.5.2. Yapısal Açıklamalar

Bu teoriye göre genç işsizliği oranının yüksek olması, ekonomik gelişmeden bağımsızdır. Çünkü ekonomideki olumlu gelişme, işvereni yetişkin ve tecrübeli işgücü istihdamına yöneltecek ve neticede genç işsizliği artma eğilimine devam edecektir. Yapısal genç işsizliği teorisine göre gençler, iş piyasasının ihtiyaç duyduğu eğitim ve tecrübeden yoksun olduğu için, genellikle düşük ücretli, kötü/zor çalışma koşullarına sahip part-time veya düzensiz çalışma saatlerinin olduğu ve kariyer imkânlarının bulunmadığı ikincil işgücü piyasalarında çalışmak zorunda kalmaktadır (Tokol, 2000:115).

Genç işsizlik, toplumsal hayatta karşımıza çıkan en önemli sorunlardan birisidir. Genç istihdamın etkin bir şekilde kullanılmaması ülkelerin ellerinde olan beşeri sermayesinin etkin kullanımına engel olmaktadır. Ülkelerin geleceği için önemli olan beşeri sermayesinin temelinde bulunan gençlerin erken yaşlarında karşılaştıkları işsizlik sorunu, bu bireylerin gelir ve ruh sağlığı sorunları yaşamasına ve toplumsal sıkıntılara neden olmaktadır. Bu sıkıntıların ekonomik ve politik önlemlerle çözülmesi gerekmektedir (Bayraktar ve İncekara, 2013:24).

Yapısal işsizlik açıklamalarına göre, tarım toplumunda sanayi toplumuna ve hatta tarım toplumundan doğrudan hizmetler toplumuna geçen gelişmekte olan ülkelere veya yetişmiş insan kaynağı talebini karşılamada yetersiz kalan gelişmiş ülkelere işsizlikle karşılaşılmaktadır (Özdemir vd., 2006:70).

1.3.5.3. Demografik Açıklamalar

Bu teori, yapısalcı yaklaşım haricinde genç işsizliğini demografik değişmelerle açıklamaya çalışmaktadır. Genç işsizliği, bu grupta oluşan büyümenin ve işgücü arzındaki aksaklıkların sonucunda ortaya çıkmaktadır. Bu yaklaşım diğer yaklaşımlara göre genç işsizliğini açıklamada daha az etkindir.

Bu teori kapsamında işgücü içinde bulunan genç bireylerin adedi, pazarda oluşturulan çalışmalardan daha fazla oranda artış göstermektedir. 2. Dünya Savaşı'ndan sonraki dönemde fazlalaşan doğum oranları neticesinde genç bireylerin sayısında bir fazlalaşma oluşmuş ve bu fazla sayıdaki kuşak kapsamında yeteri kadar çalışma olanağı yaratılamadığından genç bireylerdeki işsizlik artış göstermiştir. Fakat bu hususta yapılan çalışmalar neticesinde demografik nüfus fazlalaşmasının genç bireylerin işsizliğinde olan etkisine rağmen başka faktörlere göre daha az etki gösterdiği onaylanmaktadır (Murat, 1995).

Sonuç olarak teori, genç nüfusta meydana gelen sayısal artışların işgücü piyasasında karşılık bulamamasından genç işsizliğin oluştuğunu öne sürmektedir. Teoriye göre işgücü piyasası mevcut durum içinde daha fazla genç istihdamı sağlayabilecek düzeyde emek talebinde bulunmamaktadır.

1.3.6. Sosyo-Ekonomik Yaklaşımlar

Kişisel kimlik kuramlarından farklı olarak sosyal kimlik kuramları, kişileri şahsî kimliklerinden daha çok içinde buldukları sosyal gruplar ve bu gruplarla olan bağları ile açıklamaktadır. Sosyal kimlik kuramları içerisinde en yaygın olarak bilinen Tajfel ve Turner'in sosyal kimlik kuramına göre kimliği şahsî boyutta değerlendirmeye karşı çıkmamakla birlikte sosyal grup içerisindeki rolleri bakımından ele almaktadır. Tajfel ve Turner'a göre kişiler, grup ve bireysel kimliğinin baskın olmasına göre ya kişisel ya da grupsal kimliğinin baskın geleceğini savunmaktadır. Kişisel kimliği baskın olan bireyler, içinde buldukları sosyal grubun üyeleriyle kişisel anlamda etkileşim kurarken, grupsal kimliği ağır basan bireyler ise daha çok grubun kuralları ve değerleri ile yönetilmektedir (Tajfel ve Turner, 1985).

Literatürde geleneksel olarak gençlik sürecinin bitişi, yetişkinliğe geçiş ile olmaktadır. Bir bireyin yetişkin olarak kabul edilmesi ise aile ve iş sorumluluğu alınmasına bağlanmaktadır (Fend, 2006:80).

Diğer taraftan post-modern süreçte geleneksel yaşam biçimleri giderek azalmakta ve farklı kişisel tercihler, çağdaş ve dinamik toplumlarda daha belirgin olmaya başlamıştır. Bu bağlamda karmaşık ve belirsiz bir dünyada bireylerin yaşamlarını organize etme biçimlerinin (eğitim, evlilik, kariyer planları gibi) de standardize edilebilmesi gittikçe zorlaşmaktadır (AB, 2001:9).

Gençlik, birbirinden farklı sosyal ve iktisadî özellikleri dolayısıyla kır gençliği, şehir gençliği, okuyan gençlik, okumayan gençlik, çalışan ve işsiz gençlik olarak daha çok sosyolojik kategoriler ekseninde de değerlendirilebilmektedir. Buna göre bir genç, aynı anda bir veya daha fazla sosyo-ekonomik kategori altında yer alabilmektedir. Birçok sosyo-ekonomik ve kültürel fonksiyon üstlenebilecek konumunda olan post-modern gençler, bu özellikleriyle birlikte aslında bir toplumun en dinamik, en akışkan ve en hareketli kesimidir (Murat, 1995:176).

1.4. Genç İşsizliğinin Sebepleri

Genç bireylerin işsizlik derecesi sıklıkla makroekonomik ölçeklerle belirlenmekte, bazı devletlerde genç bireylerin işsizliğini az derecelerde muhafaza etmede başka devletlere göre daha başarılı olmuştur (O'Higgins, 2001:4).

Dünya Bankası (DB) tarafından yayınlanan "İşler" (jobs) raporuna göre genç işsizliğinin 4 temel sebebi vardır (DB, 2012:207-208).

Bunlardan ilki genç nüfus artış hızının yüksek olmasıdır. Genç işsizliğini, genç nüfus patlaması (youth bulges) adı altında arz yönünden ele alan bu bakış açısı sorunu tam olarak açıklayamamaktadır.

Genç işsizliğinin ikinci sebebi olarak iş arayanlarla işçi arayanlar arasındaki bilgi kopukluğunun genç işsizler arasında yetişkinlere göre daha fazla olması gösterilmektedir.

Üçüncü tespit olarak eğitim hayatından iş hayatına geçişte gençler, yetişkinlere göre daha fazla işsizliğe maruz kalmaktadır. Çünkü gençlerin kişisel ve sosyal bağlantıları (personel-social networks), yetişkinlere göre daha düşüktür. Rapora göre birçok ülkede

işgücü piyasalarında iş ve işçi arasında kurulan en yaygın bağ kişisel ve sosyal bağlantılar sayesinde gerçekleşmektedir.

Genç işsizliğin dördüncü ve sonuncu sebebi ise Yetenek Uyumsuzluğu (Skill Mismatch)'dur. Bir diğer deyişle iş piyasasının ihtiyaç duyduğu işgücü ile iş arayanların niteliklerinin uyuşmazlığı söz konusudur. Bu uyuşmazlık, özellikle eğitim hayatından iş hayatına ilk kez adım atacak olan gençlerde daha yüksek seviyelerdedir.

Tablo 4:

Talep ve Arz Açısından Genç İşsizliğin Yüksek Olma Sebepleri

Sebepler	Talep Yönlü Sebepler	Arz Yönlü Sebepler
Mevcut İşler	Gençlere yönelik işlerin sınırlı olması.	Düşük düzeyli birçok iş.
Ücret	Asgari ücret ve diğer emek piyasası katılıkları düşük düzeyli işlerin sayısını azaltır.	Gençlerin gerçekçi olmayan ücret beklentileri.
Mobilite	Kısa dönemli geçici işler, yüksek işsizliğin temel sebebidir.	Genç işçiler, istikrarsızdır ve yüksek mobiliteye sahiptir.
Davranışlar	Gençler, geleceği olan iş ister.	Cari ücret düzeyinde gençler boş zamanı tercih eder ve iş ahlakından yoksun olabilir.
Nitelikler	Nitelikler işle kazanılır.	Gençlerde eğitim ve nitelik eksikliği vardır.
Genç Nüfusun Artması	İş piyasası gençler için birçok yeni iş üretir, yazları olduğu gibi.	Genç işsizlik, kısmen genç nüfustaki yüksek artıştan kaynaklanır.
Alternatif Çalışma	Gençler, yasadışı yer altı faaliyetlerden çok gelir elde edebilir.	

Kaynak: Freeman, 1979:7.

Yukarıdaki Tablo 4’de görüldüğü üzere genç işsizliğin sebepleri, talep ve arz yönlü olmak üzere iki açıdan açıklanabilmektedir. Talep yönlü bakış açısına göre; piyasadaki mevcut işlerin sınırlı olduğu, asgari ücret gibi emek piyasasını düzenleyen katı kuralların düşük düzeyli iş sayısını azalttığı, kısa dönemli geçici işlerin işsizliği arttırdığı, gençlerin uzun dönemli ve gelecek vadeden nitelikli işleri tercih etmesi sebebiyle genç işsizliğin arttığı görülmektedir. Talep yönlü bakış açısına göre dönemsel olarak gençlere yönelik iş imkânlarının arttığı (özellikle yaz mevsiminde hizmet sektöründe ihtiyaç duyulan işgücü talebi) düşünülmektedir.

Arz yönlü bakış açısına göre; piyasada düşük düzeyli birçok iş vardır ancak gençlerin; yüksek ücretli ve nitelikli iş beklentisi, istikrarsız ve sürekli iş değiştirmesi, düşük ücretli iş yerine boş zamanı (işsizliği) tercih etmesi, düşük eğitim ve nitelik eksikliğine sahip olmaları, nüfus artış hızının piyasadaki mevcut işlerden daha hızlı artması gibi sebeplerle yüksek oranlı işsizliğe maruz kaldığı savunulmaktadır. Ayrıca işsizliğin gerek talep, gerekse arz yönlü sebeplerine bakıldığında gençlerin yasadışı faaliyetlere yönelerek daha fazla para kazanabileceği düşünülmektedir.

Genç işsizliğinin arz ve talep ekseninde genel hatlarıyla ele alındığı yukarıdaki tablo ile anlatılmak istenen sebepler, daha detaylı olarak arz yönlü sebepler, talep yönlü sebepler ve arz-talep arasındaki dengeleyici hükümet politikaları kaynaklı sebepler olmak üzere aşağıda üç başlıkta incelenmiştir.

1.4.1. Arz Yönlü Sebepler

Bir toplumda genç işsizliğinin var olmasının arz yönlü sebepleri, bu başlık altında incelenecektir. Arz yönlü bakış açısına göre emeğini piyasaya sunmaya hazır gençlerin sahip oldukları demografik yapı, karakteristik özellikler, çalışma eğilimleri ve dezavantajlar sebebiyle iş piyasasının ihtiyaçlarını karşılayamaması durumu söz konusudur.

1.4.1.1. Demografik Yapı

Genç işsizliğinin oluşmasında en önemli etkenler arasında demografik faktörler yer almaktadır. Bu faktörler; nüfus, cinsiyet, yaş ve eğitim olarak sıralanabilmektedir. Demografik etkenlerle meydana gelen genç işsizlik türleri, ekonomik değişkenlerden farklı bir yapıya sahiptir. Bundan dolayı demografik sebeplerle meydana gelen işsizlik sorunu, devletlerin uyguladıkları aktif istihdam politikalarıyla önlenebilmektedir (Murat ve Şahin, 2011b:47).

1.4.1.2. Nüfus Artışı

Gençlerin işsizliğinde ikinci büyük etken genç nüfusu boyutudur. İşgücü piyasasında gençlerin sayısının fazla olması, onların çalışma ihtiyaçlarını karşılamak için, iş imkânlarının da fazla olması gerekmektedir.

II. Dünya Savaşı'ndan sonraki dönemde savaştan çıkan devletlerin çocuk sahibi olmayı teşvikle desteklemesi sonucunda doğum oranlarında hızlı artışlar yaşanmıştır. Bunun sonucunda ise genç işgücü talebinden çok fazla miktarda genç işgücü arzı meydana çıkmıştır. Yaşanan bu genç işgücü arzındaki artışın yanında emek piyasasında daha düşük ücretle, daha olgun ve daha disiplinli çalışan kadınların yer almaya başlamasından dolayı genç işgücü daha az tercih edilmeye başlanmıştır (Gündoğan, 1999:70).

Genç işsizliğinin artışını aşırı nüfus artışı ile açıklayan görüş açısı, bir realiteyi ortaya koysa da, oluşan genç işsizliğini azaltmak için nüfus kontrol politikalarının yerine genç işgücünün niteliğini piyasadaki açık işlere uygun hale getirmeye yönelik politikalar tercih edilmelidir (Murat, 1991:32).

1.4.1.3. Cinsiyet

Türkiye'de işgücünde etkinliğin sağlanabilmesi için, sürdürülebilir büyüme oranlarının yakalanması gerekmektedir. Türkiye'de işgücüne katılma oranını AB'ye göre düşüktür. Bu oranın düşük olmasının en büyük sebebi, kadınların işgücü piyasasından çekilmesidir. Kadınların işgücü piyasasında yeteri kadar yer alamaması ve iş bulma umudunu kesmesi bu duruma sebebiyet vermektedir. Buna bağlı olarak genç işsizlik sebepleri içinde cinsiyet faktörünün önemi büyüktür (Bozdağlıoğlu, 2008:62).

Aşağıdaki tabloda 2014-2018 arasında cinsiyet oranları ve cinsiyet dağılımına göre işsizlik oranları verilmektedir. Buna göre 2018'de gözlemlenen işsizlik oranlarının en fazla 20-24 yaş arasındaki kadınlarda (%27,3) olduğu söylenebilmektedir. Yine 2018'de en fazla işsizlik oranına sahip ikinci grup kadın nüfusun 15-19 yaş grubu (%20,6)'nda görülmektedir. Önceki yıllara bakıldığında da yine aynı yaş grupları arasında kadınların daha yüksek oranda işsizliğe maruz kaldığı görülmektedir. Bir tek 2014'de 15-19 yaş grubundaki nüfusta erkeklerin kadınlardan (%0,1 farkla) daha yüksek oranda işsizliğe maruz kaldığı görülmektedir.

Tablo 5:

Türkiye'de Cinsiyete Göre İşsizlik Dağılımı

Cinsiyet ve Yaş Grubu	Yıl	İşsizlik Oranı
2. (15-24) ve Erkek ve 3. (15-19)	2014	16,2
	2015	15,6
	2016	15,7
	2017	16,5
	2018	15,7
2. (15-24) ve Erkek ve 4. (20-24)	2014	16,9
	2015	17,1
	2016	18,3
	2017	18,7
	2018	18,8
2. (15-24) ve Kadın ve 3. (15-19)	2014	16,1
	2015	18,4
	2016	17,2
	2017	18,3
	2018	20,6
2. (15-24) ve Kadın ve 4. (20-24)	2014	22,5
	2015	24,1
	2016	26,8
	2017	29,5
	2018	27,3

Kaynak: TÜİK, 2018 (Dinamik Rapor).

1.4.1.4. Yaş

Genç işsizliğine sebep olan demografik faktörlerden bir tanesi de yaş faktörüdür. Çalışma hayatına girmek isteyen gençlerden eğitim ve vasıf seviyesi düşük olanlar, işverenler tarafından genellikle tercih edilmemektedir. Gençlerin yaşlarından dolayı tecrübelerinin de düşük olması, işgücü piyasasında yer almasını engellemektedir. Ayrıca yaş ile elde edilen ücretin birbiri ile doğru orantılı olması, gençlerin iş tatmini düzeyini de etkilemektedir. Buna göre genç işsizlik sebepleri arasında en önemli etkenin yaş ve tecrübe faktörleri olduğu söylenebilmektedir (Gündoğan, 2001).

1.4.1.5. Eğitim

Gençlerde işsizlik, ilk defa çalışmaya atılanlarda ve düşük eğitim düzeyinde olanlarda daha fazla görülmektedir. Bu hususta yaş, cinsiyet, eğitim düzeyiyle işsizlik arasındaki ilişkileri belirten istatistikî veriler, çok az sayıda devlet tarafından verilmektedir. Bu sınırlı istatistikî verilere göre, iş bıraktırılan çalışanların ehemmiyetli bir kısmını hiç eğitim almamış, vasfı bulunmayan genç çalışanlar oluşturmaktadır (Ekin, 1980:40).

Eğitim seviyesinin artmasıyla eğitilmiş bireylerin ekonomik performans üzerinde bu eğitim artış oranıyla doğru orantılı bir gelişme meydana gelecektir. Eğitim sisteminde yapılan geliştirmeler beşeri sermaye birikimi üzerinde de olumlu etki edecek ve ekonomide istikrarlı büyümeler görülecektir. Gelişen eğitim sistemi ile bireylerin bilgi ve becerileri artacak, bu da bireylerin iş hayatında istihdam edilme şansını artıracaktır (Murat ve Şahin, 2011b:50-51).

Bireylerin eğitim düzeyi, hem ekonomik hem de sosyal faktörler ile belirlenmektedir. Eğitim, gençlerin işgücüne katılım oranlarını etkileyen en önemli faktörler arasında yer almaktadır. Bireyin eğitim düzeyi yükseldikçe işgücüne katılım oranları artmaktadır. Eğitim düzeylerine göre işgücüne katılım oranları arasındaki fark kadınlarda erkeklerden daha fazladır (Kavak, 1997:23).

1.4.1.6. Gençlerin Karakteristik Özelliği

Genç işsizliğin sebepleri hakkında sorulacak olan iki soruya karşılık gelecek cevaplara göre, iki değişik biçimde değerlendirilebilmektedir (Gündoğan, 2001:18-19):

Birinci soru, genç bireylerin işsizliğindeki değişimlerin esas belirleyicileri nelerdir ve mali şartlardaki değişmelere karşı niçin genç bireylerin işsizlik oranları, olgun bireylerin işsizlik oranlarından daha çok etkilenmektedir?

İkinci soru ise; “gençlere göre hangi nitelikler istihdam edilebilme veya işsiz olarak devam etme şansını fazlalaştırır veya düşürür?” sorusu şeklindedir.

İlk soru, genç çalışanların piyasalarının niteliklerini sorgulama doğrultusunda, probleme daha büyük bir açıdan gözlemlerken, ikinci soru ise, gençlerin çalışma fırsatı bulma şanslarına etki eden küçük niteliklere dikkat çekmektedir (Gündoğan, 2001:18-19).

Genç bireylerin işsizliğinin ortaya çıkmasına büyük seviyede sebebiyet veren birçok etken sıralanabilmektedir. Bu etkenler; toplam istek azlığı, ekonomik kriz, demografik etkenler, işgücü politikalarının yetmemesi, eğitim sisteminin yetersizliği, asgari ücret uygulaması ve genç bireylere göre olan ücret metotlarıdır. Genç bireylerin işsizliğine sebebiyet veren sebeplerin içinde ise; gençlerin karakteristik özellikleri ve eğitilmiş işsizler, gençlerin çalışma eğilimleri, genç bireylerin pazara ilk defa girmesi ve ahlaki köken sayılabilmektedir (Murat ve Şahin, 2011b:43-54).

Genç bireylerin iş ile alakalı gösterdikleri hal ve hareketlerin ilki olarak, onların işi bırakmasına yatkın olmaları bulunmaktadır. Çok sayıda eğitim görmüş genç birey, kendi becerilerine ve alakalı oldukları işlere müsait olarak nitelediği çalışma fırsatıyla karşılaşana dek işçi pazarının dışında bulunmayı seçerken, daha düşük eğitim düzeyinde olan ehemmiyetli bir bölüm de farklı işleri deneyerek kendisine uygun olan çalışma şartını sağlamaya çalışmaktadır. Bundan dolayı, genç bireyler arasındaki işgücü aktifliği çok yüksek oranlarda gelişmektedir. Bu husus, gençlerin işsiz kalma zamanlarının fazlaşmasına sebebiyet vermekle beraber, patronların gençlere karşı görüşlerinde de ehemmiyetli bir negatif durum oluşturmaktadır. Genç bireylerin genellikle çalışma ortamlarını değiştirmelerine sebebiyet veren başka önemli etken ise, sıklıkla daha az ücret almaya eğilimli olmaları ve yine sıklıkla ailelerine destekleme gereksinimi duymamalarıdır (Murat ve Şahin, 2011:55).

Genç bireylerin az maaşlı çalışma ortamlarında yoğunlaşmasının da çok ehemmiyet teşkil eden iki adet neticesi bulunmaktadır. Bu neticelerden biri, yaşlandıkça ve evlilik, evden veya aileden ayrılma gibi bazı nedenlere göre üzerindeki sorumluluklar fazlaştıkça daha güzel olanaklar sağlayan çalışma ortamlarını aramak zorunda olunması; diğeri ise, işi bırakma ihtimali fazla olan bir genç bireye, patron tarafından yeterli miktarda eğitim masrafının yapılmayacağı gerçeğidir. Kaliteli bir hizmet içi eğitimde bulunmamış olarak çalışma ortamını bırakan genç işgücü ise kaliteli bir çalışma ortamı bulma zaman zarfında çok fazla bir etkinliği bulunmayacaktır (Murat ve Şahin, 2011b:56).

1.4.1.7. İş Bulmada Zorluk Çeken Dezavantajlı Gençler

İşgücü piyasasında işe girişte zorluk yaşama veya işten çıkarılmada öncelik verilme durumlarıyla diğeri gruplara göre daha sık karşılaşan bireyler, işgücü piyasasında iş

bulmada dezavantajlı konumdadır. Bu gruplar arasında gençler, kadınlar, uzun süredir işsiz olanlar, eğitim hayatından erken ayrılanlar, farklı bir etnik kökene sahip olanlar, engelliler vb.gibi kesimler yer almaktadır. İşgücü piyasasında dezavantajlı konumda bulunan gruplar, ülkeden ülkeye değişen oranlarda bu dezavantajlılığı hissetmektedir. Ülkeler, dezavantajlı işgücüne yönelik farklı farklı politikalarla bu sorunu ortadan kaldırmaya çalışmaktadır (Alp, 2014:5).

Dezavantajlılık durumuna farklı bakış açısı katan başka bir görüşe göre ise dezavantajlılık, *“kendine yeterli olabilmek için gerekli araçlara erişime sahip olmamak”* şeklinde tanımlanmaktadır. Bu görüşe göre dezavantajlı kişiler, toplumun büyük çoğunluğunun sahip olduğu sağlık, bilgi, eğitim, para, özgüven, özerklik, teşvik, aile ve toplumsal destek, istihdam gibi olanaklarla arasında bariyere sahip olmakta ya da bu olanaklardan en az bir tanesine hiç sahip olmamaktadır (Mayer, 2003:2-3).

İşgücü piyasasında gençler, sahip oldukları kısıtlı yetenekler ve iş tecrübesi sebebiyle yetişkinlere göre iş bulmada dezavantajlı konumda yer almaktadır. Bu gençler arasında da etnik köken ve kültürel kimlik farklılığı, yoksul bir ailede büyüme, hayat şartlarının göçe zorlaması, engellilik, kısıtlı eğitim imkânı, okulu erken terk etmek zorunda kalmış olmak gibi farklı sorunlarla yüzleşen gençler de bulunmaktadır. Bu gençler, *“Dezavantajlı Genç”* olarak tanımlanabilir. Belirtilen bu ve benzeri ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasi dezavantajların bir arada yaşandığı durumlarda ise sosyal dışlanmadan söz etmek mümkündür (Estivill, 2003).

Dezavantajlı gençlik kavramı, gençlerin kendi kişisel motivasyon eksikliklerinin ötesinde, genç bireylerin dezavantajlı olma durumlarında toplumun yapısal problemlerinin verdiği etkiye değinmek için kullanılmaktadır. Dışlanmışlığın ahlaki kimlik, başka bir yere taşınmış olma, cinsel seçim vb. gibi fazla sayıda nedenlerinin olduğu düşünüldüğünde, değişik kişisel ve kurumsal gereksinimlerin dezavantajlı genç bireylerin değişik gereksinimlerine yönelik değişik metotlar şeklinde ortaya çıkarılması gerekmektedir (Yentürk ve Başlevent, 2007:20).

1.4.2. Talep Yönlü Sebepler

Toplam talepteki bir düşüş, sıklıkla işgücü isteğini azaltacak ve genç çalışanlara olan toplam talep, genel işsizlik düzeyine ne derece etki ediyorsa, eş değer biçimde genç

bireylerin işsizliğine de etki etmektedir. İstek de bundan etkilenecektir. Fakat tartışma konusu, toplam istekte ortaya çıkan bir düşüşün genç işsizliğini, olgun işsizliğinden daha fazla olarak artış göstermesi durumudur. Genç bireylerdeki işsizliğin toplam talepteki farklılaşmalara karşı değişken olarak daha fazla duyarlı olmasının sebepleri neler olmaktadır? Patronlar, çalışanlara işi bıraktırmada işçi seçmesi lazım geldiğinde, genç işçiler bu sıralamada başı çekmektedir. Çünkü genç bireyleri işten çıkarmanın patron tarafından fırsat maliyeti olgun çalışanlara göre daha az olmaktadır. Gençlerin deneyimsiz olmaları ve çalışmış oldukları işle ilgili olgunlara göre daha fazla eğitim yatırımına ihtiyaç duymasından dolayı, işverenler ilk etapta gençleri işten çıkarma eğiliminde bulunmaktadır (Gündoğan, 1999:69).

1.4.2.1. Toplam Talep Yetersizliği

Emeğin üretim faktörü olarak kabul edilmesi ile birlikte, emek piyasasının temel prensipleri belirlenmiştir. Ekonominin rasyonel beklentiler ışığında yönetilmesi “emek piyasası” kavramının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Albelda, Drago ve Shulman’ın belirttikleri gibi, “eğer emek piyasası, tıpkı sakız piyasası gibi ele alınacaksa, bunun temel belirleyenleri piyasaya emeğini getiren işçiler (emek arz edenler) ile aynı piyasada üretim yapacak üreticilerin emek taleplerini belirleyen değişkenlerdir” (Ercan ve Özar, 2000:31).

İşsizliğin olduğu toplumlarda işgücü arzı ile işgücü talebi arasında bir dengesizlik bulunmaktadır. İşgücüne olan talep, piyasadaki mevcut işgücünden daha düşüktür. Özellikle genç nüfusun yüksek olduğu toplumlarda gençler, nüfusun büyük bir bölümünü oluşturduğu ve iş bulmada yetişkinlere göre dezavantajlı konumda bulduklarından işsizliğe daha fazla maruz kalmaktadır. Toplam talepte meydana gelen bir azalmada da yine gençler iş bulmada dezavantajlı konumda olduklarından dolayı işsizlikten daha fazla etkilenmektedir (Murat ve Şahin, 2011b:19).

1.4.2.2. Ekonomik Durgunluk Ve Krizler

Ekonomide yaşanan durgunluk ve kriz dönemlerinde işverenler küçülmeye gitmekte ve bunun sonucunda işgücü taleplerini düşürmektedir. Bunun da ötesinde işletmeler, giderlerini azaltmak ve üretimin devamını sağlamak için, istihdam ettiği işgücünün bir kısmını işten çıkarma zorunluluğu hissetmektedir. İşletmeler, işten çıkarma konusunda

seçici ve "mantıklı" davranarak, genellikle daha az yatırım yapma ve daha az niteliğe sahip olan gençleri işten çıkarma eğilimindedir. İşverenin bu eğilimi, özelde genç işsizliğinin artmasına; genelde ise işsizliğin artmasıyla bireylerin ekonomik faaliyetlerini kismasına (ekonomik talep daralması) ve bunun sonucunda ise ekonomideki arz-talep dengesinin kısır döngüye girmesine sebep olmaktadır. Bu kısır döngü ise ekonomik durgunluk ve krizin daha uzun sürmesine yol açmaktadır (Sübidey, 2008:33).

Ekonomik krizler sonucunda oluşan daralmalar, istihdam seviyelerini olumsuz olarak etkilemektedir. Türkiye'deki genç nüfus yapısı, diğer ülkelerle kıyaslandığında önemli bir demografik fırsat olarak görülmektedir. Ancak yapı, kronikleşmiş bir işsizlik oranına sahip olan Türkiye'de, finansal krizler işsizliğin artmasına neden olmuştur. Çünkü genç çalışanlar, kriz dönemlerinde işten çıkarılmakta ve iş imkânları kısıtlanmaktadır (Yaprak, 2009).

1.4.3. Arz-Talep Arasındaki Dengeleyici Role Sahip Hükümet Politikalarına Yönelik Sebepler

Bu bölümde emek arzı ve talebini dengeleyen devlet politikaları ve nedenleri anlatılmıştır. Buna göre işgücü piyasası politikaları, ücret politikaları ve eğitim politikaları ile bu politikalara yönelik sorunlar anlatılmıştır. İstihdamı arttırıcı politikalar, hem sosyal hem de ekonomik boyutta ele alınmıştır.

1.4.3.1. İşgücü Piyasası Politikaları İle İlgili Sorunlar

Türkiye, seksen milyondan fazla nüfusu ve bütün engellere rağmen dik durabilmiş ekonomisiyle içinde bulunduğu bölgenin en büyük ve en kuvvetli devletlerinden biridir. Türkiye özellikle Avrupa kıtasında yüksek sayıdaki nüfusu ve genç nüfusu ile odak noktası durumundadır. Aslına bakılırsa bu husus, Türkiye'nin AB'ye üye olma zaman zarfında Türkiye için, hem bir meydan okuma hem de ehemmiyetli şanslar manasına gelmektedir.

Aşağıdaki tablodan da görüleceği üzere 2019 başı itibariyle Türkiye nüfusu 82 milyonu geçmiştir. Etkin nüfus ise 60 milyon 654 bin kişiye ulaşmıştır. 32 milyon 274 bin toplam işgücüne sahip Türkiye'de 3 milyon 537 bin kişi (%11) işsizdir.

Tablo 6:
Türkiye İşgücü Piyasasının Özet Görünümü (2005-2019)

[15+ yaş]											(Bin kişi)
Yıllar	Toplam Nüfus	15 ve daha yukarı yaştaki nüfus	işgücü	istihdam edilemler	işsiz	işgücüne dahil olmayan nüfus	işgücüne katılma oranı (%)	işsizlik oranı (%)	Tarım dışı işsizlik oranı (%)	istihdam oranı (%)	
2005	68 860	48 356	21 691	19 633	2 058	26 665	44,9	9,5	12,0	40,6	
2006	69 729	49 275	21 913	19 933	1 980	27 362	44,5	9,0	11,1	40,5	
2007	70 586	50 177	22 253	20 209	2 044	27 925	44,3	9,2	11,2	40,3	
2008	71 517	50 982	22 899	20 604	2 295	28 083	44,9	10,0	12,3	40,4	
2009	72 561	51 833	23 710	20 615	3 095	28 124	45,7	13,1	16,0	39,8	
2010	73 722	52 904	24 594	21 858	2 737	28 310	46,5	11,1	13,7	41,3	
2011	74 724	53 985	25 594	23 266	2 328	28 391	47,4	9,1	11,3	43,1	
2012	75 627	54 961	26 141	23 937	2 204	28 820	47,6	8,4	10,3	43,6	
2013	76 667	55 982	27 046	24 601	2 445	28 936	48,3	9,0	10,9	43,9	
2014	77 695	56 986	28 786	25 933	2 853	28 200	50,5	9,9	12,0	45,5	
2015	78 741	57 854	29 678	26 621	3 057	28 176	51,3	10,3	12,4	46,0	
2016	79 814	58 720	30 535	27 205	3 330	28 185	52,0	10,9	13,0	46,3	
2017	80 810	59 894	31 643	28 189	3 454	28 251	52,8	10,9	13,0	47,1	
2018	82 003	60 654	32 274	28 738	3 537	28 380	53,2	11,0	12,9	47,4	

Kaynak: TÜİK, 2019.

Bu sayılar belirlemektedir ki nüfus ve özel olarak etkin nüfustaki fazlalaşmayla eş bir çalışan ve istihdam fazlalaşması söz konusu olmamaktadır. Tam zıt durum olarak işsizlik sorunu aşırı bir şekilde artış içindedir. İlk görüşte işsizlik problemi, çalışan piyasasının en önemli sorunu olarak karşılaşılmaktadır. Fakat kamuoyu Türkiye İstatistik Kurumu tarafından belirtilen yaklaşık %10 seviyesindeki işsizlik sayılarının realitesi olmadığı düşüncesindedir. Bu durum da fazla oranda çalışan içinde bulunmayan nüfustan kaynaklanmaktadır. Son zamanda emek isteğine potansiyel eklerin hepsinin çalışan piyasasının dışında olmayı seçmeleri, bahsi geçen potansiyelin açıklaması gereği işsizlik oranlarında göstermemesine sebebiyet vermektedir. Bu yönden işsizlik konusunun iyi bir şekilde değerlendirmesini yapabilmek için etkin nüfusa eklemelerin neden çalışan içinde bulunmamayı seçtiklerinin öğrenilmesi lazım gelmektedir.

İşgücü içerisinde olmayan kişiler, iş aramayıp işe başlamaya hazır biçimde olanlar, mevsimsel dönemlerde çalışanlar, ev işleriyle uğraşan kişiler, öğrenciler, emekli

olanlar ve engelli kişilerden meydana gelmektedir. İşgücü içerisinde bulunmayan nüfusun büyük bir bölümü durağan şekilde işgücü ortamı içerisinde bulunabilecek yeni işsizler olarak gözlemlenebilmektedir. Bu hususta bir sorunun sorulması gerekmektedir. Bu kadar fazla sayıda insanın işgücü piyasasının dışında olmasının sebebi nedir?

Türkiye'de işgücü içerisinde bulunmayan nüfustaki fazlalığın birçok muhtemel sebebi vardır. Bunlardan birkaçı (Sapançalı, 2008:11);

- Çalışma ortamının herhangi birine girebilme ümidi bulunmayan insanların iş aramayı bırakarak işgücüne dâhil olmaması,
- Maaşların azlığı sebebiyle işgücü piyasası dışında bulunması,
- Ev işleri ve bebek bakımı doğrultusunda aile ekonomisine daha çok yarar sağlanılacağına inanılması,
- Kreş, çocuk bakım evleri gibi hizmetlerin şehrsel bölgelerde daha pahalı bir fiyatta olması,
- Kayıt dışında olan istihdamın sık görülmesi sebebiyle, özel olarak bayanların çalışması hususunda bile sosyal güvenlik içerisinde olmamasının oluşturduğu bir istemsizlik durumu,
- Köyden şehre olan göçlerin bayanları işgücünden uzaklaştırması,
- Genç yaşta emekli olmanın seçilmesi,
- Ortalama eğitim vaktinin uzaması ve işgücünün eğitim seviyesinin azlığı gibi sebeplerdir.

1.4.3.2. Ücret Politikaları İle İlgili Sorunlar

Ücret politikası, direkt gelir ve fiyatlarda uygulanan farklılıklarla ortaya çıkan politikalarlardır. Ücret politikası, toplam ücretin paylaşım sürecine etkide bulunarak, bu paylaşımın enflasyon ve işsizliğe sebebiyet vermemesini sağlamayı amaçlamaktadır. Ücret politikası, faaliyette fiyat ve gelir denetimleri ya da standart ölçüler olarak da bilinmektedir. Bu politikalar, maddi ve mali önlemlerden fazla ücret, faiz, kazanç, rant vb. gibi bütün imalat faktörlerinin ücretlerini ve ürün-hizmet ücretlerine direkt etki eden politikalarlardır. Nominal gelir ve ücret fazlaşmalarını direkt etkileme yöntemiyle denetim altında tutabilmek amacıyla kullanılmaktadır. Diğer bir deyişle ücret ve

gelirlerde düzenin sağlanabilmesi amacıyla ücret ve gelirlerin direkt piyasa şartlarına bırakılmadan denetlenmesi öngörülmektedir (Murat ve Şahin, 2011b:53-54).

Ücret politikası, tam istihdam koşullarında fiyat ve kazanç yükselmelerinin enflasyona kaynak olabileceği varsayımının kapsamındadır. Bunun engellenebilmesi için, ücret ve fiyat yükselmeleri, ücret politikasıyla sistemin büyüme ve düzen şartlarına uymakta, imalatçıların konjonktürü şiddetlendirici ücret ve yatırım tekniklerine olanaklı olduğu derecede sınırlandırmalar uygulanmaktadır. Maddi düzensizliklere karşı mücadelede yararlanılan para, uygulanan sınırlamalar için bir araç olmayıp, ülkenin nominal gelir yükselme oranının azaltılabilmesi amacıyla fiyat ve ücretlerde uyguladığı müdahaleleri içine almaktadır (Bekiroğlu, 2010:67).

1.4.3.3. Eğitim Sistemi Politikaları İle İlgili Sorunlar

Genç bireylerin işsizlik seviyesi sıklıkla makroekonomik belirtiler tarafından belirlenmekte, bazı devletler ise genç bireylerin işsizliği az düzeylerde muhafaza etmede, başka devletlere göre daha başarılı neticeler elde etmiştir. İşsizliğin ehemmiyetli nedenlerinden birisini ise eğitim sistemi ve ayrıca uygulanan eğitimin seviyesi belirlemektedir. Devletler, genç bireylerdeki işsizlik oranlarında önemli ve devamlı olarak bir düşüş trendini yakalamak amacıyla eğitim sistemlerinde ciddi değişimler yapmalıdır. Gelişmiş ve gelişmeye devam eden devletlerde, kişinin aldığı eğitimin seviyesi genç işsizlik rakamlarına etki etmektedir (Murat ve Şahin, 2011b:50)

1.5. Genç İşsizliğinin Etkileri

Yeniliklere daha açık olan ve yeni bilgileri yetişkinlere göre daha kısa sürede öğrenebilen gençler, yeni teknikleri daha hızlı öğrenebilir. Gençlere bu dönemde gerek okulda gerekse işyerinde meslekî eğitim verilmemesi durumunda, gencin gelecekteki kariyerini olumsuz yönde etkileyecek ve hayatı ertelemesine sebep olacaktır. Bunun neticesinde ise bireysel ve toplumsal açıdan olumsuz sonuçlar meydana gelecek ve dahası insan sermayesi de israf edilmiş olunacaktır (Gündoğan, 1999:70).

Genç işsizliğinin etkileri, ondan doğrudan etkilenen grup olan gençler üzerindeki etkisi ve işsiz gençlerin etrafındaki toplumun bireyleri üzerindeki etkileri olmak üzere iki temel başlıkta ele alınmıştır.

1.5.1. Gençler Üzerindeki Etkileri

İşsizliğin etkileri bireyden bireye değişeceği tezinden yola çıkılarak yapılan bir araştırmaya (Yılmaz vd., 2004) göre orta yaş (30-49 yaş aralığı) grubunda bulunan yetişkinlerin işsizlikten etkilenme düzeyi yüksek ve işsizlikle başa çıkma düzeyi düşük olduğu tespit edilmiştir. Aynı araştırmada gençlerin henüz iş hayatının başlangıcında olması ve daha az sorumluluğa sahip olması sebebiyle işsizlikten etkilenme düzeyi düşük ve işsizlikle başa çıkma seviyesi yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Çalışmamızda işsizliğin gençler üzerindeki etkileri ekonomik ve psiko-sosyal olmak üzere iki başlık altında incelenmiştir.

1.5.1.1. Ekonomik Etkileri

İşsizliğin gençlere yüklediği ekonomik maliyetlerin başında, özellikle uzun süreli işsizliğe maruz kalındığında, meslekî becerilerin yitirilmesi ve çalışmama nedeniyle gelir kaybı gelmektedir (Biçerli, 2007:422).

Üretim faktörleri içerisinde elastikiyeti en yüksek olan ve verimliliği artırma kapasitesi açısından yüksek bir orana sahip olan insan kaynağı, işletmelere rakiplerine, ülkelere de diğer ülkelere göre ekonomik üstünlük sağlama potansiyeli kazandırmaktadır. Ancak insan kaynağının da diğer üretim faktörleri gibi bir sınırı vardır. İnsan kaynağının sınırı, geri dönüşü olmayan "zaman"dır. Genç insan kaynağı bulunduğu dönem itibariyle insan hayatının en hareketli ve en verimli olduğu zamanını temsil etmektedir. Bu bakımdan işsizlik sonucunda gençler, sahip oldukları potansiyeli kaybetmekte ve gelir kaybı yaşamaktadır.

Gençlerin işsiz kalma süresinin artmasıyla işsizliğin etkileri de derinleşmekte ve gittikçe daha büyük ekonomik zararlar ortaya çıkmaktadır. Bunun sonucunda gençler, iş hayatından beklentilerini düşürmekte ve işverenlere bazı tavizler vermek zorunda kalmaktadır (Gorz, 2001:81).

Öyle ki “işsizliğin kronikleştiği toplumlarda bireyler, işin getirisine, niteliğine ve ağırlığına bakmadan her işe razı olmaktadır” (Kocadaş vd., 2010:53). Bunun sonucunda işsiz genç, işsizliğin olmadığı bir ortamda kazanabileceği gelirden daha az bir gelire sahip olacak ve bu gelir farkını kapatmak için daha uzun sürelerde çalışmak

zorunda kalacaktır (Gorz, 2001:76). Bu şartlarda çalışmayı kabul etmeyen işsiz genç ise ekonomik bağımsızlıktan yoksun olacak ve ailesine bağımlı bir şekilde hayatını idame etmeye çalışacaktır. Bu da genci gelecek konusunda belirsizliğe itecektir. Genç işsizliğinin ekonomik boyutu aslında bir başlangıçtır ve bunun sonrasında oluşan sosyal ve psikolojik etkiler daha zarar verici olabilmektedir (Gündoğan, 1999:70-71).

1.5.1.2. Psiko-Sosyal Etkileri

İşsizlik, sanayi kapitalizminin sonucunda oluşan, sosyal problemlerin ilk sıralarında yer alan, yaygın olduğunda toplumun huzurunu ve refahını bozan sosyal bir problemdir (Tuna ve Yalçıntaş, 1999:76).

Genç yaşta işsizlik sorunu ile karşılaşan bireyin sosyalleşme süreci bozulmaktadır. Çünkü bütün gençler biran önce iş hayatına girmek, statü kazanmak ve ekonomik bağımsızlığını kazanmak istemektedir. Bu koşulların sağlanamaması bireyde psikolojik sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Eğitimli genç sayısının artması, toplumsal birliğin bozulmasına ve ülke vatandaşlarının kimlik sorunu yaşamasına neden olmaktadır. Genç işsizlik, ülkenin sahip olduğu dinamik beşeri sermayenin ve bireye yapılan yatırımların etkinsiz kullanımına neden olmaktadır (Gündoğan, 1999).

Liseyi bitirmiş bir kişinin ergenlikten çıkıp yetişkinliğe adım atması için meslek hayatına başlaması lazım gelmektedir. Bu durumu gerçekleştirmezse, kişinin kendisine biçtiği değer azalması olası bir durumdur (Erikson, 1950:137).

Bu sebeple genç bireylerin iş hayatına bakış açısı, ekonomik gayelerden daha fazla bir kimlik arayışı içermektedir. İşsiz kalınan süre arttıkça genç bireylerin kendilerine duydukları saygı bitmeye başlar. Genç erkeklerde kendisine duyulan saygı düzeyi, genç kadınlara kıyasla daha düşük olmaktadır. Nedeni ise; genç kadınlarda hem işsiz kalmaktan doğan, hem de işgücü piyasasının dışında olmaktan doğan bir kendisine duyulan saygının kaybı bulunmaktadır (Erikson, 1950:135-150).

İşsizliğin neden olduğu sosyal sorunlar, genellikle ekonomik sorunlardan daha zararlı olmaktadır. Bu sorunlardan biri gelir kaybı ve çalışmamaktan kaynaklanan kimlik ve statü kaybının bireylerin mental sağlığı üzerinde yaptığı olumsuz etkidir (Kurt, 2006:376).

İşsizlik neticesinde gelir kaybına uğrayan genç birey, özellikle iş sahibi olan arkadaşları başta olmak üzere sosyal çevresinden uzaklaşma eğilimi gösterecektir. Genç işsizliğe uzun süre maruz kalması sonucunda kendine ve içinde bulunduğu topluma olan güvenini yitirmeye başlayacak ve anarşik oluşumlara yönelebilecektir. Bunun sonucunda ise ülkenin sosyal bütünlüğünü tehdit edici çatışma zemini oluşabilecektir (Gündoğan, 1999:71).

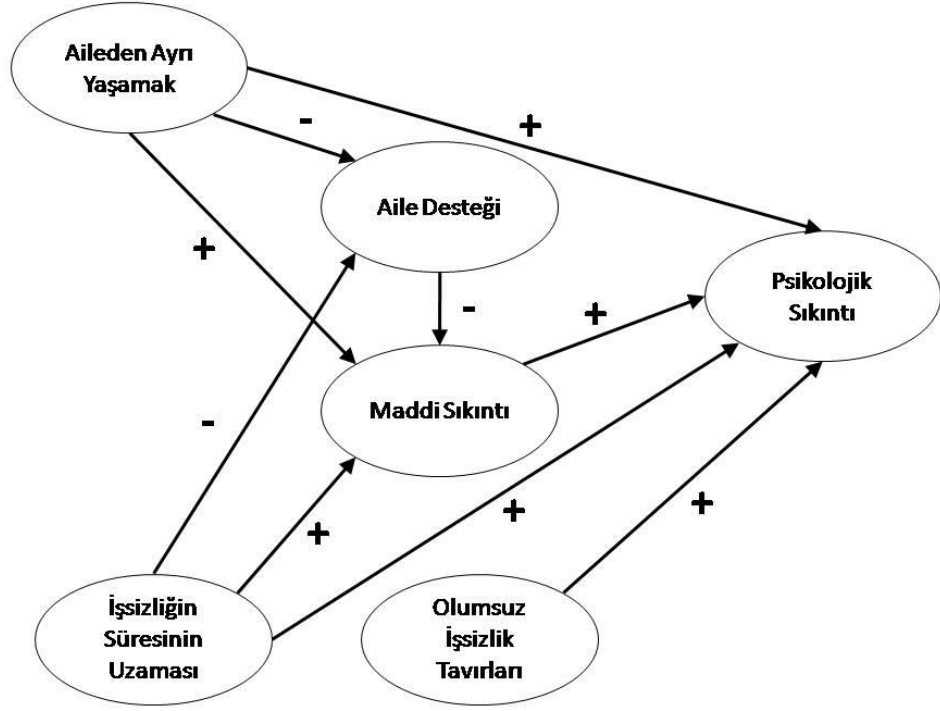
İşsiz gençler, işsizliğin süresi ile doğru orantılı olarak daha fazla psikolojik soruna sahip olmaktadır. Bunların içerisinde gerginlik, depresyon, kendini yetersiz görme, uykusuzluk, özgüvenin yitilmesi, korku ve endişe gibi temel sorunlar yer almaktadır (Clark, 2003).

İşsiz gençler, şiddetli psikolojik baskılar altında kendilerini toplum içinde haksızlığa uğramış, unutulmuş ve ezilmiş bireyler olarak görme eğilimindedir. Bir toplumda genç işsizliğinin yaygın olması, alt kültürlerin oluşumuna zemin hazırlamaktadır. Bir işe ve düzenli hayata sahip olamayan gençler, içinde bulunduğu toplumun yerleşik değerlerine karşı olan ilgisini azaltacak ve onu farklı arayışlar içerisine sokacaktır. Bunun neticesinde ise sosyal düzeni tehdit eden toplu suçlar, çeteleşme veya toplumdan kendini soyutlayan hippy, punk, heavy metalciler gibi sorumsuz grupların oluşumuna sebep olacaktır (Kocadaş vd., 2010:53-54).

İşsiz gençler, başta aileleri olmak üzere yakın çevreden başlayarak etrafındaki insanların destek olma seviyesiyle doğru orantılı olarak bu tarz olumsuz etkileri olan psikolojik eğilimlerden uzaklaşacaktır. Ailelerin genç işsiz olan çocuklarını desteklemeleri, genç işsiz üzerindeki stres yükünü azaltmasına rağmen işsiz olan çocuklarına iş bulma yönünde yapacakları baskı gencin stres yükünü arttıracaktır (Yılmaz vd., 2004:179).

Aşağıda yer alan Şekil 1'de belirtildiği gibi genç bireylerin aile desteği almaması psikolojik zararı arttırmaktadır. Pozitif bir aile desteği ve negatif etkideki bir aile baskısı arasındaki fark, genç işsizler arasında özellikle ehemmiyet teşkil ettiği gözlemlenmiştir. Bu nedenle aile desteği, genç bireyler arasında psikolojik acıyı aza indirgerken, aile büyüğü tavsiyeleri, belki de çalışma ortamı bulma doğrultusunda negatif bir baskı olarak görüldüğünden, psikolojik acıyı arttırmaktadır.

Şekil 1:
Aile Desteğinin Genç İşsizler Üzerindeki Etkisi

Kaynak: Kurt, 2006:365.

Yapılan araştırmalarda işsizlik neticesinde yaşam sevincini kaybeden genç birey, umutsuzluk ve çaresizlik gibi duyguların da etkisiyle intihar girişiminde bulunabilmekte, alkol, uyuşturucu madde ve sakinleştirici hap kullanımına bağlı olarak kendini yaralama veya zehirlenmeye çalışmaktadır (Yılmaz vd., 2004:167-168).

1.5.2. Toplum Üzerindeki Etkileri

İşsizliğin toplum üzerindeki ekonomik zararları, işsizlik yardımları ve başka sosyal yardım maliyetlerinden ortaya çıkan yük, boş yere heba edilmiş imalat potansiyeli ve düşük vergi gelirleridir. Büyük işsizlik oranının politik ve sosyal zararları, ırk, millet, cinsiyet arasındaki eşitsiz olma durumları, politik pasiflik ve teknolojik muhafazacılığı içerebilmektedir. Toplum üzerinde ise farklı sosyal, psikolojik ve fiziksel problemlere sebebiyet verebilmektedir (Kurt, 2006:358).

İşsizliğin bireyler üzerindeki etkilerini azaltmak için sosyal devletler, işsizlik yardımı ve benzer sosyal yardımlarla milli gelir ve vergi kaybı yaşamaktadır. Bu ise toplumsal açıdan bakıldığında olumsuz bir olgu olarak değerlendirilebilmektedir. Sosyal

yardımlar, toplumsal bakış açısıyla olumsuz gibi görülse de bireyleri kendi kaderine bırakan sosyal olmayan devletlerin karşılaşılabileceği potansiyel sorunlarla (psikolojik sorunlu, sosyal yönden dışlanmış, topluma küs, anarşik eylemlere meyilli birey) karşılaştırıldığında düşük bir kayba yol açacağı düşünülmektedir (Kurt, 2006:375).

Genç işsizliğin ekonomik olarak diğer etkilerinden biri de vergi gelirinin düşmesidir. Gençlerin çalışma hayatı içerisinde olmamaları onları vergi vermek zorunda bırakmamaktadır. Bu nedenle genç işsizlerden belli miktar vergi geliri sağlanamamaktadır. Genç işsizliğin artması, toplumsal üretim kapasitesini de düşürmektedir. Aynı oranda toplumsal tüketim kapasitesinde bir düşüş gözlemlenmektedir. Gençlerin işsiz kalması, bulunduğu aile içinde de bir ekonomik bozukluğa yol açmaktadır. Ailenin çalışan bireylerinin sayesinde elde edilen gelir genç işsizlerin olmasıyla düşmektedir. Aile içi gelirin fazlalaşması ailedeki çalışan birey sayısına göre olmaktadır. Çalışan bir gencin işten çıkarılması o ailede bir gelir düşmesine sebebiyet vermekte ve ailenin ekonomisi bir anlamda bozulmaktadır. Bir ülkede ekonominin temel göstergelerinden birisi işsizlik oranıdır. Bu oran ülkenin beşeri sermayesinin etkinsiz kullanım oranını da göstermektedir. Ülkeler sahip oldukları beşeri sermayeyi en etkin şekilde kullanmak zorundadır. Beşeri sermayenin etkin kullanılmaması “sosyal ve ekonomik” sorunların ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Bu sebeple işsizlik problemi hem ekonomik, hem de sosyal problemlerin temelini oluşturmaktadır. İşsizlik oranında yaşanan artışlar, bireylerin sosyalleşme düzeylerini de etkilemektedir. Bu nedenle işgücü piyasasında kendisine yer bulamayan genç nüfus kendisini toplumdan soyutlamaktadır. Sonuç olarak, işsizlik sebebiyle sosyal ve toplumsal alanda kırılmalar ile kutuplaşmalar yaşanmaktadır (Durak ve Kaya, 2014).

İşsizlik hem toplumsal, hem de bireysel sorunların meydana gelmesinde temel etken olarak görülmektedir. İşsizlik, ekonomik, sosyal ve bireysel nitelikte bireylerin çeşitli sorunlarla karşılaşmasına neden olmaktadır. 1930’lu yıllardan bu yana işsizliği bireysel nitelikli etkileri araştırılmaktadır. Bu araştırmalar işsiz kalmanın, “hem yoksulluğa; hem de bireysel, ailevi, sosyal sorunlara, fizyolojik, psikolojik, psiko-somatik rahatsızlıklara” neden olduğunu göstermektedir. Bu sorunların temelinde bireyin yaşamsal giderlerini karşılayacak ekonomik güce ve bağımsızlığa sahip olamaması yatmaktadır. Birey bu nedenle kendini güçsüz olarak hissetmekte ve toplumsal kırılma

noktalarında aidiyetini kaybetmektedir. İşsiz bireylerde gözlemlenen psikolojik sorunlar; kaygı düzeyinin artması, stres, depresyon, panik hali, umutsuzluk, uykusuzluk, güven eksikliği, madde bağımlılığı olarak sayılabilmektedir. Bu etkiler gün geçtikçe artış göstermektedir (Çizel vd., 2011:27).

Genç bir bireyin işsiz kalması durumu hem aileye, hem de bireyin kendisine psikolojik bir etki sağlamaktadır. Bu psikolojik etki negatif bir etkidir. Gençin içinde bulunduğu ailesi, çocuklarının durumuna, çocuklarının iş arama çabasına vb. gibi nedenlerden dolayı üzülmektedir.

1.6. Yüksek Eğitimli Genç İşsizliğinin Sebepleri

Yüksek eğitimli genç işsizliğine yönelik nedenler; arz, talep ve eğitim sistemi bağlamında temelde üç ana başlıkta ele alınabilir.

1.6.1. Arz Yönlü Sebepler

Diğer piyasalardan işgücü piyasasını farklı kılan en önemli özellik, işgücü piyasasının beşeri sermayeyi kapsamasıdır. Bu nedenle insan kaynağının alınıp satıldığı bir piyasa, mal piyasası şartları ile değerlendirilememektedir. İşgücü piyasasında emek arzını etkileyen ekonomik nedenlerin haricinde toplumsal ve bireysel etkenler de bulunmaktadır. Emek arz edenlerin beklentilerinin karşılanması durumunda piyasada iradi işsizlik meydana gelmektedir. Bu nedenle “işgücü piyasasının dengeye gelmesinde salt ekonomik kurallar yeterli değildir, bunun yanında sosyal ve psikolojik faktörler de dikkate alınmalıdır” (Ataman, 1998:59).

Bazı yüksek eğitimli gençler, almış oldukları eğitimin sonucunda yüksek beklentilerle iş aradıkları için, en iyi işi bulana kadar işsiz kalmayı tercih etme eğilimindedir. Genç istihdamın işgücü piyasasında yer almasını engelleyen birçok etmen bulunmaktadır. Bu etmenler şu şekilde sıralanabilmektedir (Murat, 1991):

- Genç istihdama ödenen ücret düzeyinin düşük olması,
- Gençlerin nitelikleri doğrultusunda işgücü talebinin oluşmaması,
- Statüsü düşük olan yerlerde istihdam olanağının oluşması,
- İşgücü piyasasının kurumsal ölçütler ve pozitif yaklaşımlarla yönetilmemesi,
- İşverenin genç istihdamı tecrübesiz personel olarak nitelendirmesi
- Gençlerin yükselme ve terfi etme imkânlarının bulunmaması.

1.6.2. Talep Yönlü Sebepler

İşgücü piyasasında emek talebini etkileyen en önemli etmenlerden birisi işgücü maliyetidir. Bu doğrultuda gerçekleştirilen çalışmalar, işgücü maliyeti ile işgücü talebi arasında yüksek oranda negatif ilişkinin olduğunu göstermektedir. Nitelikli işgücü piyasasında emek arz edenlerin yüksek ücret düzeylerinde çalışma isteği duyması, nitelikli işgücünün işverene olan maliyetinin artmasına neden olmaktadır. Bu nedenle işletmelerin nitelikli işgücü talebinde negatif yönlü eğilimler gözlemlenmektedir (Ay, 2012:326).

İşsizliği azaltmanın en temel yöntemi, yatırımları artırarak yeni iş imkânlarının oluşturulmasıdır. Bu görüş, mantiken doğru olsa da uygulamada beklenen sonuç elde edilememiş ve son yıllarda işsizlik kronikleşen bir sorun olarak dünyada etkisini göstermiştir (Bağdadioğlu, 2009:109).

İşgücü piyasasında emek talebinin temel belirleyicileri arasında ihtiyaç faktörü yer almaktadır. Bu nedenle işgücü piyasası; sanayileşmiş ülkelerde nitelikli işgücü talebi, sanayileşmemiş ülkelerde ise niteliksiz işgücü talebi ile şekillenmektedir. Sanayileşmemiş ya da teknoloji yoğun sektörleri oluşturamamış ülkelerde yüksek eğitilmiş genç işsizlik rakamlarının arttığı gözlemlenmektedir. Bu ülkelerde yüksek eğitilmiş gençlerin istihdama katılabilmesi için yeni sektörlerin oluşması gerekmektedir. Bu nedenlerin haricinde yüksek eğitilmiş gençlerin işgücü piyasasında yer bulamamasına neden olan diğer talep yönlü faktörler; tecrübe düzeyinin az olması, niteliklerinin işveren tarafından anlaşılabilmesi, vazgeçilebilir personeller arasında yer alması ve işgücü piyasasındaki ataerkil yapının devam etmesi olarak sayılabilmektedir (Murat ve Şahin, 2011b).

1.6.3. Eğitim Sistemi İle İlgili Sebepler

Gelecekte kaygısız bulunmayan bir genç nesil için devlet, gençlerin eğitimleri ve becerileri ile uyumlu bir çalışma ortamını hazırlamalıdır. Eğer bu düzgün çalışma ortamları sunulamazsa, genç nüfustaki işsizlik çok yüksek boyutlara taşınır ve bu durum hususi ekonomik krizlere, eksik istihdama ve toplumsal karışıklığa sebebiyet verebilir. Bütün bu sorunların çözümü için uygulanacak politikalar ile yine devlet desteği gerekecek ve bunun da yüksek bir maliyeti olacaktır. Eğitim seviyesi yüksek

olan genç birey, devlet tarafından sunulamayan düzgün çalışma ortamının noksanlığından dolayı kendi yetenek düzeyinin gerektirdiği maaş seviyesinin altındaki düşük maaşı kabullenmek zorunda kalacaktır.

Genç nesil, bu zamana kadar görülmeyen bir yüksek eğitim düzeyine sahiptir. Devamlı olarak kendisini geliştirmekte, araştırma yapmakta ve önüne çıkan bütün fırsatları değerlendirmeye çalışmaktadır. Artık gençler, çalışma hayatında ve toplum içinde daha çok yer almakta ve gelecekteki hedeflerine ulaşmak için kişisel özgürlüklerine sahip olmak ve vatandaşlık kavramına ulaşmak için yoğun çaba sarf etmektedir. Genç nesiller, ekonomilere hareketlilik, yetenek ve faydalılık sağlamak ve gelecek zamanın gelişiminin temellerini oluşturmaktadır. İşte tam bu hususta bu genç bireylerin kabiliyetlerine, niteliklerine müsait bir çalışma ortamları yaratılmalı, istihdam oluşturmada problemlerin minimum seviyeye indirgenmesi gerekmektedir. Neticede eksik istihdam sonucunda oluşan tüm zarar, yine o toplum tarafından karşılanmak zorundadır (Ergüder, 2014:5).

1.7. İşsizliğin Yüksek Eğitimli Gençler Üzerindeki Etkileri

Daha önceki başlıklarda genç işsizliğinin etkileri genç üzerindeki etkiler ve toplum üzerindeki etkiler olarak iki ayrı alt başlıkta incelenmiştir. Yüksek eğitimli genç işsizliğinin toplum üzerindeki etkileri genç işsizliği ile benzer olduğu için toplumsal etkilere daha önceki gibi ayrı bir başlıkta yer verilmemiştir.

Yüksek eğitimli gençlerin işsizlik sorunu, ülkelerin en önemli makro-ekonomik sorunları arasında yer almaktadır. Bu nedenle istihdamı arttırıcı ekonomi politikalarının amaçları arasında tam istihdam sağlanması yer almaktadır. Yüksek eğitimli gençlerin işsiz kalması; ekonomik, sosyal ve psikolojik açıdan sorunları ortaya çıkarmaktadır (Çondur ve Bölükbaş, 2014:78).

1.7.1. Ekonomik Etkileri

Ülkelerin büyüme ve kalkınmalarında etkili olan temel sermaye, beşeri sermayedir. İnsan kaynağının eğitilmiş ve genç bir nüfusa sahip olması kalkınmayı tetikleyen ekonomik faktörler arasında yer almaktadır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerin sahip olduğu eğitimli genç nüfus, bu ülkelerin sahip olduğu en önemli kaynaklar arasında yer almaktadır. Yüksek eğitimli genç işsizliği, toplumları ekonomik ve sosyal açıdan

olumsuz olarak etkilemektedir. Bu durum ülkelerin büyümesini ve kalkınmasını da engellemektedir.

Günümüzde beşeri sermayenin en önemli bileşeni eğitimidir. Eğitim seviyesindeki iyileşmeler, bireysel verimliliğin artmasını sağlamaktadır. Bu nedenle eğitim seviyesi yüksek olan bireylerin ücret miktarı ve iş bulma olasılığı genelde artmaktadır. Bireylerin eğitim seviyesinin yükselmesi; *“özellikle gelişmekte olan ülkelerde işsizlik ve yoksullukla mücadelede etkin bir politika aracı olarak öne çıkmaktadır”* (Çalışkan vd., 2013:30).

Gün geçtikçe fazlaşan ve kronik bir hale gelen problem olarak yüksek eğitilmiş genç işsizliği, bilimsel açıdan incelendiğinde özellikle ekonomik olarak ön plana çıkmakta ve bu sebeple çözüm yolları da ekonomik hususlara dayandırılmaktadır. Problem küresel olarak ortaya çıkmış olsa da Türkiye'de yaşanan biçimi, devletin ağır ekonomik şartlarında yoksulluğa sebebiyet vermesi nedeniyle giderek daha kötü bir duruma gelmektedir.

Yüksek eğitilmiş genç işsizliğin yüksek olduğu ülkelerde ciddi düzeyde sosyo-ekonomik sorunlar yaşanmaktadır. Eğitilmiş genç nüfus, yüksek enerji potansiyeline sahip, yaratıcı fikirlere açık, yeniliklere kolay adapte olan bir yapıya sahiptir. Bu yapının etkin bir şekilde kullanımının ekonomik kalkınmada öncü rol oynadığı söylenebilir. Yüksek eğitilmiş genç işsizlik oranlarının yükselmesi, ülkeleri bu avantajlardan mahrum bırakmaktadır. Bu sebeple yüksek eğitilmiş genç nüfus avantajına sahip ülkelerin bu potansiyeli iyi değerlendirmeleri gerekmektedir (Bayraktar ve İncekara, 2013:23).

Farklı toplulukların iş kaybından göreceli olarak ne derece negatif etki gördükleri bu topluluklardan hangisine bağlı olduklarına göre farklılık göstermektedir. Örneğin; işsizlikle finansal sorun alakalandırıldığında, bundan en çok etki görecektir topluluk düşük sosyo-ekonomik profile sahip bireyler olacaktır. Bu durumda karşı karşıya kalınan konu, yoksulluk olmaktadır. İşsizlik, sonraki dönemlerde kötü sağlık şartlarının başlıca nedenlerinden biri durumuna gelen yoksulluğu oluşturur (Kurt, 2006:360).

Yüksek eğitilmiş genç işsizliği, uzun dönemde ulusal gelişmeyi ve ülke ekonomisini olumsuz olarak etkilemektedir. Bu etkiler ekonomik açıdan; “yoksulluk ve üretim kaybı” olarak belirtilebilmektedir. Üretim potansiyeli ve üretim süreçlerine katkısı yüksek olan eğitilmiş genç işgücü, üretime adapte edildiği ölçüde kalkınma ve büyüme açısından önemli bir kaynak konumunda yer almaktadır. İşgücü adaptasyonunun sağlanamaması, beşeri sermaye kaybı yaşanmasına neden olmaktadır.

Sonuç olarak bir ülkenin sahip olduğu eğitilmiş genç nüfusu, işgücü piyasasına adapte edilmelidir. Bu nedenle genç istihdamının önünü açan devlet politikalarının artırılması gerekmektedir. Yüksek eğitilmiş genç istihdamının ülke çapında artırılması, toplumsal bütünlüğün artmasını, ülkelerin büyümesini ve kalkınmasını sağlayacaktır.

1.7.2. Psiko-Sosyal Etkileri

Yalnızca ekonomik olarak ele alındığında noksan olan yüksek eğitilmiş genç işsizliği problemi, hem sosyal hem de psikolojik olarak da incelenmelidir. İşsizliğin sebebiyet verdiği etkilerinin dışında, işsiz olan kişilerin işsizlik hakkındaki düşüncesi, işsizliğe verdiği önem ve işsizliğin sebeplerini değerlendirme biçimine göre önem kazanmaktadır. İşsizliğin düşünülmesiyle alakalı uluslararası birçok çalışmalar yapılmış ve genel olarak, işsizliğin yalnızca bir tane teoriye dayandırılarak tanımlanamayacağı biçiminde bir neticeye varılmıştır (Güler, 2005:374).

Eğitim seviyesi, işsizlik ve etkileri konusunda önemli bir belirleyici olarak değer kazanmaktadır. Eğitim düzeyi geliştikçe, işsizlik neticesi ortaya çıkan sorunların boyutları ve düzeyleri de değişmektedir. Eğitim seviyesi yüksek olan bireylerin beklenti seviyeleri ve hayat kalitesinin yüksekliği bunda etken olarak ortaya çıkmaktadır. Eğitim seviyesi yüksek olan bireylerin işsiz kalma hususlarını tanımlamakta kullandıkları kavram, genelde "haksızlığa uğramışlık" şeklinde oluşmaktadır. Eğitilmiş kişilerin işsiz kalmasının önem teşkil eden bir neticesi de eğitimlerine ve işlerine karşı besledikleri isteksizlik hissi ve gönülsüzlüktür. Bu durum yüksek eğitilmiş gençlerin mesleklerinden yabancılaşmalarına yol açmaktadır (Yılmaz vd., 2004).

İş kaybı kapsamında gençler üzerindeki stres genel olarak iki bölümden oluşmaktadır. Bunlardan ilki finansal baskıdır. Finansal baskı sıklıkla ruhsal bozuklukların hem

başlamasıyla hem de devam etmesiyle kuvvetli bir biçimde alakalandırılmaktadır. İşsizlikle birlikte gelişen gelir kaybı, genel olarak yüksek eğitilmiş gençler ve ailelerince karşılanması zorunlu büyük finansal maliyetleri beraberinde getirmektedir. Bu gerekliliklerin giderilmemesi durumunda eğitilmiş gençler, ailelerine ya da çevrelerine karşı kötü bir tutum sergileyebilmektedir. Bu hususta gerçekleştirilen çalışmalar, finansal baskının işsiz yüksek eğitilmiş gençler arasındaki psikolojik stresin önemli göstergelerinden biri olduğunu öne sürmüştür. İkinci bölüm ise genç bireyin benlik hissi ve dünyadaki konumudur. İşsizlik, benlik kavramına iki durumda etki edebilmektedir. Bunlardan birincisi, genç bireyin mesleği, bireysel kimliğinin önemli bir bileşeni ise, işsizlik direkt olarak kişinin kimliğine etki edecektir. Buradaki etki, bazı durumlarda kimliğin tamamen kaybolması olarak da düşünülebilir. Ancak çoğu zaman bu kayıp kısmi olarak oluşmaktadır. İkinci etki ise işsizlik genç bireyin kendisine biçtiği değere zarar verebilmektedir. Bu iki etki, birbirleriyle ne bütünü ayrışık ne de bütünü çatışmaktadır. İkisi de kişiler için önem teşkil etmektedir. Yüksek eğitilmiş gençlerin iş bulma sıkıntısı ile karşılaşması ya da işsiz kalması, bireylerin sosyalleşme düzeylerinin azalmasına neden olmaktadır. İşsiz kalan gençler psikolojik sorunlar ile karşılaşmakta ve madde bağımlılığına kadar giden psikolojik hastalıklar ile karşı karşıya gelmektedir. İşsizliğin eğitilmiş gençler üzerindeki genel etkileri aşağıdaki gibi sıralanabilir (Aytaç ve Keser, 2002);

- Umutsuzluk duygusuna kapılmak ve iş bulma isteğini bırakmak,
- Depresyon ve kaygı düzeyindeki artış neticesinde madde bağımlılığı ile karşılaşmak,
- Boş zamanların fazlalığı nedeniyle internet bağımlılığına yakalanmak,
- Toplumdan dışlanma duygusu ile karşı karşıya kalmak ve anti-sosyalleşme sürecine girmek,
- Ekonomik özgürlüğe sahip olamamak ve bağımlı olarak yaşamak,
- Kendisini birey olarak görmeme ve toplumsal kırılma noktalarında toplum zararına kararlar almak.

Eğitim zamanının artması, gençlerin yaşlarıyla doğru orantılı olan sorumluluk almalarını geciktirmektedir. Başka bir ifadeyle artan eğitim zamanı, gençlerin işlev sahibi olmalarını ve bununla alakalı sorumlulukları taşımalarını önlemektedir. Fakat

mesuliyet taşıma, belirli bir yaştan itibaren başlamalı ve yaşlandıkça gelişim göstermelidir. Mesuliyet hissinin gelişmesi gerektiği zaman zarfında, özellikle psikolojik olarak eksiği bulunan genç bireylerde radikal idealizm yönelimine geçmeye ya da korku, gerilim, kuşku içine düşmeye ya da uyuşturucu maddelere bağlı olmalarına neden olmaktadır. Yüksek eğitilmiş gençlere yönelik devlet politikaları, günümüzde beşeri sermayeye yapılan yatırım olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle bu gençlerin işgücü piyasasında yer almaması, yatırımların etkililiğini azaltmaktadır. Ayrıca bu gençlerin işsiz kalması sosyo-kültürel alanda sapmaların yaşanmasına neden olmaktadır. Çünkü yüksek eğitilmiş genç, içinde bulunduğu ülkede istihdam olanağı bulamazsa zorunlu göç etme eğilimine girmektedir. Bu durum, ülkeler tarafından “beyin göçü” olarak adlandırılmaktadır (Dönmezer, 1986:40).

Gençler arasında işsizliğin yüksek olması sonucunda toplumda siyasi şiddet ve hatta başkaldırı bile yaşanabilir. Bu risk, sadece eğitimsiz genç işsizliği sonucunda değil aynı zamanda eğitilmiş ve büyük hedefleri olan gençlerin işsiz kalması durumunda da geçerlidir. Bu bağlamda hiçbir toplum, işsizliğe karşı gençlerin göstereceği ciddi tepkiyi göz ardı edemez. İşsizlik sorunu ile karşılaşan gençler kendisini topluma ait hissetmemektedir. Ayrıca bu gençlerin suç işlemeye yönelik istekleri artmaktadır. İşsiz gençler çeşitli psikolojik sorunlar ile karşılaşmakta ve sosyalleşme düzeyleri azalmaktadır (Casson, 1979:3).

Eğitim seviyesi yüksek olan bireylerde işsizlik sürecinin fazlalaşması durumunda, topluma ve kişilere karşı kayıtsızlık ve zıtlık ortaya çıkmakta, haksızlık görmüş ve kırılmış olarak bireyler kendilerini yaşadıkları duyguları açıklamaktadırlar. Buna karşı olarak eğitim seviyesi düşük olan bireyler ise işsizliğin neticelerini daha çok onaylar şeklinde görülmektedirler (Yılmaz vd., 2004:177-179).

Genç işgücünün üretim potansiyelinden yararlanılması gerekmektedir. İşgücü piyasasında kendisine yer bulamayan gençler “umutsuzluk, korku, güvensizlik, kırılma, işe yaramazlık, sosyal dışlanma ve yoksulluk” gibi sorunlar ile karşılaşmaktadır. Bu nedenle eğitilmiş gençlerin işsizlik sorunu ile karşı karşıya kalması, ülkelerin aktif işgücünde azalmaya neden olmaktadır (Erdayı, 2009:136).

Türkiye’de eğitim durumuna göre işsizliğin psikolojik etkilerinin incelendiği bir çalışma, ilk ve ortaokul mezunları arasında işsizlikten kaynaklanan depresyonun

yükseköğretim mezunlarına göre daha az olduğunu ortaya koymuştur. Buna sebep olarak düşük eğitimli işsizlerin emek piyasasında düşük ücretli de olsa istihdam imkânlarına razı olmaları gösterilmiştir. Fakat eğitimli bireylerin işsiz kalma durumlarını, çaresi bulunmayan ve ümidi kaybolmuş gibi yaklaşımların yerine daha geçici olan bir sorun olarak düşündükleri de dikkatleri çekmektedir. Bununla beraber bazı kişiler bu negatif durumu şans olarak değerlendirmeyi arzu ettiklerini ve daha kaliteli bir çalışma ortamı ya da kendi işlerini oluşturma doğrultusunda çaba sarf ettiklerini de belirtmişlerdir (Yüksel, 2003:32).

BÖLÜM 2: AVRUPA BİRLİĞİ (AB) VE TÜRKİYE'DE YÜKSEK EĞİTİMLİ GENÇ İŞSİZLİK SORUNU VE ÇÖZÜM ARAYIŞLARI

Eğitimli oldukları halde genç işgücünün önemli bir kesiminin işgücü piyasasında istihdam edilememesi, işsizlik sorunundan mustarip olanların kapsamına yeni bir kitle olarak yüksek eğitimli gençlerin de girmesi, yeni bir sosyal sorun olarak değerlendirilebilmektedir. İşsizlik sorunu nasıl ki genel anlamda sosyal politikalar, özel anlamda ise aktif istihdam politikalarının ilgi alanına girmekte ise yüksek eğitimli genç işsizliği sorunu da yine genel ve özel anlamda olmak üzere bu iki enstrüman aracılığı ile ancak çözülebilmektedir.

Ne var ki her iki enstrümanın da spesifik olarak yüksek eğitimli işsiz gençlerin hususi ihtiyaçlarını dikkate alacak bir yaklaşımla zenginleştirilmesi gerekmektedir. İşte bu bölümde gerek Avrupa Birliği (AB)'ne üye olan ülkelerde, gerekse Türkiye'de yüksek eğitimli genç işsizlik sorunlarının özellikleri üzerinde durulacak ve son yıllarda geliştirilmiş olan çözüm stratejileri değişik açılardan değerlendirilecektir.

2.1. AB'de Yüksek Eğitimli Gençlerin İşsizlik Sorunu ve Çözüm Stratejileri

2.1.1. Yüksek Eğitimli Genç İşsizler Üzerine Yapılan Bilimsel Araştırmalar

AB'nin en önemli ana gündem maddelerinden birisi de özellikle 2010'dan beri yüksek eğitimli genç işsizlerdir. İlk etapta alınan değişik tedbirlere rağmen 2013'de 5,5 milyon 15-24 yaş grubuna mensup Avrupalı yüksek eğitimli genç, halen işsiz konumundaydı. Bu, AB tarihinde görülen yüksek eğitimli genç işgücü arasında en yüksek işsizlik rakamıydı. Dolayısıyla gerek politik, gerekse bilimsel açıdan yüksek eğitimli genç işgücüne dönük aktif istihdam politikaları ve yöntemleri son yıllarda dikkat çeken bir konudur. AB'de yüksek eğitimli genç işsizliğine yönelik araştırmalar, özellikle ekonomik durgunluk ve krizlere bağlı olarak genelde makro-ekonomik, sosyo-demografik ve kurumsal/yapısal faktörler üzerinden yapılmaktadır. Bu doğrultuda değişik AB ülkelerinde artan yüksek eğitimli gençlerin işsizlik durumu, daha çok iktisadî durgunluklara bağlı gelişmelere göre değerlendirilmektedir (Banerji vd, 2015:7-8).

Aynı zamanda demografik gelişmeye bağlı olarak geçmiş yıllardaki düşük doğum oranları, emek piyasasına giriş yapmak isteyen gençlerin sayısını artırmadığından dolayı yüksek eğitilmiş genç işgücü arzı da genç işsizliğinin daha fazla yükselmemesine yardımcı olmuştur (Bosch, 2015).

Değişik ülkelerin eğitim ve iş hayatı sisteminde köprü görevine sahip olan farklı organizasyonel yapıları mukayeseli olarak incelendiğinde istihdam çerçevesinde başka önemli faktörler de gün ışığına çıkmaktadır. Bunların başında istihdam sürecinde devlet tarafından yüksek eğitilmiş gençlere ve ailelerine sağlanan sosyo-ekonomik güvence sistemleri gelmektedir (Chevalier, 2016).

Yüksek eğitilmiş işsiz gençlere yönelik aktif istihdam politikaları ile ilgili bilimsel çalışmalarda iş bulmada yetkili olan kurum ve kuruluşların emek piyasasındaki organizasyonel işlevleri ile kurumlar arası internet ağına yönelik entegrasyonel etkilerinin analizinin eksik kaldığı görülmektedir. Yüksek eğitilmiş gençlerin istihdamının aktifleştirilmesi ile ilgili araştırmalarda ağırlıklı olarak emek piyasasına girme sürecini hızlandıran (work-first) yöntemleri ile uzun vadeli bir hedef olarak emek piyasasına katılımı kolaylaştıran genç işgücünün liyakat ve ehliyeti gibi daha çok meslekî eğitim ve tekâmül teşvik modelleri üzerinde durulmaktadır (Bonoli, 2010).

2.1.2. AB’de Yüksek Eğitilmiş Genç İşsizliğinin Sebepleri

Gençlerde bireysel işsiz olma/kalma riski genellikle yaş, cinsiyet, aile yapısı, göçmen olma ve özellikle eğitim durumu gibi sosyo-kültürel faktörlere bağlı olarak değişken olabilmektedir. Bilhassa eğitim düzeyi düşük olan gençlerin işsiz olma/kalma riskleri yüksektir. Ne var ki Güney Avrupa ülkelerinde yüksek eğitim almış gençler de iş bulmakta epey zorlanmaktadır. Bunun yanında yüksek eğitilmiş gençler, çoğu zaman part-time, süreli iş akitlerine bağlı olarak çalışmak gibi atipik iş ilişkilerine girmelerinden dolayı her zaman işsiz kalma riski ile karşı karşıya kalmaktadır (Dietrich, 2012:4-5).

Emek piyasasında rol alan kurum ve kuruluşların etkin organizasyonel yapıları ve istihdama yönelik kamusal teşvik programları, ilk kez iş hayatına girmek isteyen yüksek eğitilmiş genç işgücünün istihdamını kolaylaştırmaktadır. Bu doğrultuda yüksek eğitilmiş genç işsizliği açıklamalarında ve araştırmalarında emek piyasasına giriş

açısından önem arz eden değişik meslekî eğitim sistemlerinin önemi üzerinde durulmaktadır (Eichhorst, 2016).

2008’de ortaya çıkan malî ve iktisadî krizden sonra zaten yüksek olan yüksek eğitilmiş genç işsizlik oranı, birden yukarıya doğru fırlama eğilimine geçmiştir. Yüksek eğitilmiş genç işgücü, özellikle iktisadî durgunluk dönemlerinde emek piyasasında yaşanan dalgalanmalardan dolayı en fazla etkilenen sosyal gruptur. İktisadî durgunluk ve krizlerin makroekonomi dengelerini alt üst etmesine bağlı olarak genç işgücünün istihdamını sınırlayan genelde üç faktör ortaya çıkmaktadır: Yapısal, iş hukuku ile ilgili ve toplumsal faktörler.

2.1.2.1. Bir Yapısal Sorun Olarak İçerideki-Dışarıdaki Farkı

İktisadî perspektiften bakıldığında emek piyasasının önündeki engelleri aşma ve istihdam edilme şansı, yapısal bir sorundur. Bu yapısal sorun, hâlihazırda bir iş sözleşmesine sahip olarak emek piyasasında bulunan çalışanlar (İçerideki - Insider) ve henüz emek piyasasına girememiş ve dolayısıyla iş akdi ile kayıtlı olarak çalışmayanlar (Dışarıdaki - Outsider) ile yakından ilgilidir. Bu bağlamda içeridekiler konumunda olan genç işgücü, emek piyasasında kalma veya yeni bir iş başvurusunda bulunma açısından dışarıdakilere göre her zaman daha avantajlı durumdadır. İşverenler, böyle durumlarda kişinin dışarıdakilerin kalifikasyonundan ziyade geçmişteki iş tecrübesine bakmaktadır. Bu yönüyle içeridekilerin işini koruması veya yeni bir işyerine geçmesi daha olasılıklı olmaktadır (Klöster, 2017:2).

Çalışma ilişkisinde bulunan işgücü, kalifikasyon ile ilgili şartlara sahip olduğu varsayımından yola çıkılarak, dışarıdakilere göre içeridekilerden olma imtiyazını koruma şansına sahiptir. Bir başka ifadeyle dışarıdakiler, meslekî niteliklerine yönelik somut bir işaret ortaya koyamadıkları için, emek piyasasına girmede nispeten şansızdır. İşverenler, genelde yüksek eğitilmiş genç işsiz iş başvurusu hakkında “madem o kadar iyiydi de neden şimdiye kadar bir yerde çalışmıyor?” şeklinde düşünmektedir. Özellikle işten çıkartmaların yoğun olduğu iktisadî durgunluk dönemlerinde bu içeridekiler-dışarıdakiler arasındaki yapısal farklılık daha bariz bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Emek piyasasına girebilen işsiz işgücünün sayısı azaldıkça eğitilmiş de olsa işsiz gençlerin iş bulması o nispete azalmaktadır.

2.1.2.2. İş Hukukuna Ait Katı Kurallar

Mezkûr yapısal sorun, özellikle eğitilmiş genç işsizleri “Outsider” konumuna sürüklediğinden dolayı iş hukukuna dair kanunî düzenlemelerin özellikle dezavantajlı konuma girmiş olan yüksek eğitilmiş genç işsizlerin lehine değiştirilmesi zarurî görülmüştür. Çalışma ekonomisi ve ilişkilerinde iş güvencesinin tam olarak uygulandığı sistemlerde iktisadî durgunluklarda dahî iş akdinin feshi o kadar kolay olmamaktadır. Böyle bir sistemde her ne kadar çalışan işgücünün hakkı korunuyorsa da işverenlerin yeni işgücü teminini zorlaştırmakta ve bu da haliyle Insider-Outsider sorununu daha da derinleştirmektedir (Klöster, 2017:3).

İş güvencesine yönelik ağır şartların bir dereceye kadar ortadan kaldırılması ile birlikte işgücünün süreli iş akitleri veya uzatılmış deneme süreleri ile çalıştırılmaları mümkün olabilmiştir. Bu yeni istihdam enstrümanlarıyla AB üyesi olan birçok ülkede çalışma hayatı ve ilişkileri esnekleştirilmiştir. Almanya ve İspanya gibi ülkelerde bahsedilen esnekleştirme politikaları, mevcut iş akitlerine yönelik olmaktan ziyade tamamıyla emek piyasasına ilk defa girecek olan yüksek eğitilmiş genç işsizler için geliştirilmiştir. Ancak ekonomik durgunluk dönemlerinde iş akitlerinin esnekleştirilmesi, yüksek eğitilmiş genç işsizlerin istihdamına yönelik etkisini sınırlı kılmaktadır.

2.1.2.3. Toplumsal/Ailevî Şartlar

İktisadî durgunluk dönemlerinde işverenler, işçilerin iş akitlerini fesh etme durumu/sorunu ile karşı karşıya kaldıklarında genelde işçilerinin sosyal statü ve ailevî durumlarına göre hareket etmektedir. Sosyal çevresi ile birlikte daha büyük bir sorumluluk yükü taşıyan evli ve çocuk sahibi işgücünün işine son vermek, bekâr işgücüne göre daha zor olmaktadır. Çocuklu, evli barklı olan yetişkin ve(ya) nispeten yaşlı işgücünün daha büyük sosyal ve malî mükellefiyetlerin içine girmiş oldukları ve işsiz kaldıklarında buna göre daha büyük hayatî sorunlar yaşayacağından dolayı işverenler, genelde genç işgücünün iş akitlerini fesh etmektedir (Klöster, 2017: 3).

2.1.3. Genç İşsizlik Oranlarının Tespiti

Genç işsizlerle ilgili oranlar, çoğu zaman yanlış anlaşılmalara sebebiyet vermektedir. Örneğin Almanya’da (Temmuz 2018) genç işgücüne ait işsizlik oranı ortalama olarak %6 olarak gösteriliyorsa (Bkz. Tablo 7) bu, gençlerin %94’ünün de istihdam edildiği

anlamına gelmemektedir. Bunun sebebi ILO tarafından belirlenen ve AB tarafından da uygulanmakta olan genç işsizlik oranının belirlemedeki standartlar ile yakından ilgilidir. Dolayısıyla ILO Genç İşsizlik Oranının unsurlarına ve yanıtıcı sonuçlarına bakmakta ve buna belki alternatif olarak değil ama daha detaylı bir açıklama kazandıran EUROSTAT'ın NEET (Neither in Employment nor in Education or Training) oranına bakmakta fayda vardır.

2.1.3.1. ILO'nun Genç İşsizlik Oranı

Genç işgücünü, çalışma çağındaki çalışan genç işgücü ve gayri iradi olarak çalış(a)mayan genç işgücü (kayıtlı-resmî işsizler veya aktif işsizler) şeklinde ikiye ayırmak mümkündür. Bu tanımlama doğrultusunda ILO'nun Genç İşsizlik Oranını (GIO'yu) tespit etme kriterlerini üç unsurda toplamak mümkündür:

- İşsiz konumunda olan kişiler (gençler), işgücü niteliği taşımali ama aktif olarak çalışmamalıdır (Çalışma kabiliyetinde, gücünde ve(ya) iktidarında olma şartı).
- İşsiz konumunda olan kişiler (gençler), iki hafta zarfında bir işe başlayacak konumda olmalıdır (İşe başlama açısından istekli ve hazır olma şartı).
- İşsiz konumunda olan kişiler (gençler), geçmiş son dört hafta içinde aktif olarak bir iş aramış olmalıdır (Emek arzını ortaya koyma şartı).

Bu şekilde belirlenen (genç) işsizlerin sayısı, toplam nüfusu (15-24 yaş grubuna mensup bütün gençleri) içine alacak bir nisbi hesaplama ile genç işsizlerin oranı tespit etmek yerine genç işgücü potansiyeli (gençler arasında çalışan ve işsiz işgücü) ile ilişkilendirilerek belirlenmektedir (ILO, 2016). Matematiksel bir formülle izah etmek gerekirse:

$$\text{GIO} = \text{Genç İşsizlerin Sayısı} / \text{Genç İşgücü Potansiyeli}$$

Bir başka deyişle ILO'ya göre genç işsizlik oranı, belirli bir ülkedeki genç işsizlerin toplam genç işgücü potansiyeline (aktif olarak emek piyasasında çalışan gençlerin yanında iş arayan gençlerin toplam sayısına) oranıdır. ILO, işgücü potansiyeli kapsamında sadece emek piyasasında çalışmakta olan gençler ile çalışmak isteyen işsiz gençleri dikkate almaktadır. Bunun dışında örneğin (meslekî) eğitim hayatında bulunan ve dolayısıyla emek piyasasına girme konusunda henüz hazır olmayan ve

buna mukabil emeğini arz etmeyen gençler, genç işgücü potansiyeli kapsamına alınmamaktadır. Halbuki gençlerin içinde eğitim almakta olanların sayısı dikkate alınacak kadar fazladır. Dikkate alınmadığı için, ülkelerde genç işsizlik oranları da buna bağlı olarak nispeten düşük çıkmaktadır.

2.1.3.2. EUROSTAT'ın NEET Oranı

Akademik eğitimde, mesleki eğitimde ve istihdamda olmayan nüfusu ifade etmek için kullanılan NEET konseptinin kökü, Büyük Britanya'ya dayanmaktadır. NEET kavramı, sosyal siyaset sahnesinde ile kez 1990'lı yıllarda okul eğitimini tamamlamış olan 16-18 yaşlarındaki gençlerin emek piyasasına girmedeki zorluklarla ilişkilendirilerek kullanılır hâle gelmiştir. AB'de somut olarak bu kavram, "2020 Stratejisi" çerçevesinde "Hareket Halinde Olan Gençlik" (Youth On The Move) inisiyatifinde tartışılmıştır. İleriki dönemlerde ise bu kavram, işsiz gençlerin oranında kullanılmış ve özellikle 2013'de ortaya koyulan "Gençlik Garantisi" (Youth Guarantee) kapsamında 15-24 yaş grubunun işsizlik sorunlarını belirlemek ve çözüm stratejileri sunmak amacıyla dillendirilmiş ve halen de dillendirilmektedir. NEET, ekonomi ve para birliğinin sosyal boyutunu kuvvetlendirmek ve işsiz gençlere belirli bir zaman diliminde istihdam edilebilirliklerini kolaylaştıran bazı tedbirler öngören "Gençlik Garantisi" konseptinin uygulanmasından sorumlu İstihdam Komisyonu (EMCO – Employment Committee) tarafından anahtar kavram olarak kullanılmaktadır (EUROFOUND, 2016).

Avrupa'da genç işsizlik sorunlarıyla yakından ilgilenen araştırmacılar, emek piyasasına girmek isteyen gençlerin işsiz kalma sebeplerini daha derinden incelerken, ILO-GİO'nun yetersiz olduğunu görmüştür. GİO ile ilgili veriler hakkında daha detaylı bir açılım sağlamak amacıyla 2010'dan beri EUROSTAT elemanları, yukarıda izah edilen sebeplerden ötürü genç işsizlik oranını tespit ederken, istihdam edilmedikleri halde ne (meslekî) eğitim alan, ne de staj gören gençleri (NEET) de hesaba katmaktadır. Böylece belirli bir ülkedeki belirlenen NEET, (meslekî) eğitim almayan, istihdam edilmeyen ve staj görmeyen gençler, 15-24 yaş grubuna mensup toplam genç nüfusa bölünmekte ve NEET oranı ortaya çıkmaktadır (BA, 2017). Matematiksel formülü ise şu şekilde belirleyebiliriz:

$$\text{NEET Oranı} = \text{NEET} / \text{Toplam Genç Nüfus}$$

Bu şekilde belirlenen genç işsizlik oranı, tabloyu tamamen değiştirmekte, daha somut bir açıklama ile NEET oranı, ILO-GİO'ya göre daha düşük çıkmaktadır. Ancak NEET oranı da ülkelerarası farklılıkları gösterdiği gibi Kuzey-Güney uçurumu da bariz bir şekilde yansıtmaktadır (Bkz. Tablo 7).

Ortaya çıkışından beri NEET oranı konsepti, işsiz gençlerin emek piyasası ile ilişkisinin yanında sosyal içerme (social inclusion) gibi sorunları anlama ve çözüm üretme açısından önemli bir yardımcı araçtır. NEET'in üç unsuru sayesinde dezavantajlı konumunda olan gençlerin ihmal boyutu ortaya çıkmakta ve dolayısıyla geleneksel olarak bu kategoride olan özellikle genç annelerin yanında engellilere yönelik siyasî yönden çarelerin aranmasına yardımcı olmaktadır. Bunun ötesinde NEET oranı konsepti, AB'de gençlere yönelik sosyal politika hedeflerinin yeniden tanımlanmasına yol açmıştır. Siyasî arenada NEET konsepti her ne kadar fazlasıyla ilgi görmekte ise de kapsamına aldığı genç nüfusun heterojen yapısına bağlı olarak ortaya çıkan farklı ihtiyaç ve taleplerden dolayı gençlere dönük aktif istihdam politikalarının yeniden tanımlanmasına ve şekillenmesine sebebiyet vermektedir. AB'de birçok hükümet ve sosyal partner, ortak bir açılımla NEET oranlarını aşağıya doğru çekebilmenin çarelerini birlikte aramakta ancak bahsedilen dezavantajlı gençlerin tedbir paketlerinde yeterince yer almaması hâlinde aktif istihdam politika hedeflerine de ulaşmak o kadar kolay olmayacaktır. Ne var ki her ne kadar bütün yönleriyle mükemmel olmasa da şimdiye kadar NEET kavramının dışında dezavantajlı genç grupları da aktif istihdam politikaları içine alacak ve onları sosyal içermeden yoksun bırakacak başka bir terminolojik tanım ortaya çıkmamıştır. NEET kavramıyla birlikte aktif istihdam politikalar kapsamına dezavantajlı konumunda olan birçok alt grubun özelliklerini ve bu bağlamdaki değişkenleri daha yakinen tanıyalım (EUROFOUND, 2016:16-25):

Sosyo-demografik değişkenler: Araştırmalar, işsiz genç kadınların yaşı arttıkça NEET kapsamındaki payının da arttığını ve bunun dışında genel olarak genç kadınların NEET grubuna dâhil olma ihtimalinin daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Eğitim durumu: NEET kesiminin kapsamına giren en büyük grup, orta eğitim sonrası (meslek) yüksekokullardan mezun olan gençlerdir. Ancak eğitim düzeyi yükseldikçe NEET kapsamına girme ihtimali de o nispette azalmaktadır. Böylece yüksek eğitimin

işsizliğe karşı en büyük koruma kalkanı olduğu bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Ancak Güney Avrupa ve Akdeniz ülkelerinde ekonomik krizlerin etkisiyle birlikte yüksek eğitilmiş gençlerin oranı, NEET kavramının içinde halen yüksek seviyelerdedir.

İş Bulma İdaresindeki İstatistikî Durum: Aktif istihdam politikaları kapsamında “Gençlik Garantisi” gibi işsiz gençlere yönelik eğitim ve istihdam teşviklerinden yararlanabilmek için, iş bulma kurumlarına kayıtlı olmak gerekmektedir. NEET kapsamına giren gençlerin ortalama olarak %50’si iş bulamamakta ve bunların %70’i de çalışmak istemektedir. Ancak NEET kesiminin ancak %57’si, ilgili iş bulma kurumlarına kaydını yapmaktadır.

NEET’in Yapısal İçeriği: AB ülkelerinin NEET ile ilgili yapısal içeriğine dönük genel dağılımına ait bilgiler şu şekildedir: Kısa (%29,8) ve uzun dönemli (%22) işsiz gençlerin NEET kapsamındaki oranı, %50’nin biraz üzerindedir. İşsiz gençlerin yaklaşık olarak %8’i, en az ikinci kez NEET statüsüne girmiştir (re-entrants). %15,4’ü ise ailevi sebeplerden dolayı NEET kapsamında görülmektedir. Eğitim almamış veya staj görmemiş işsiz gençlerin %6,8’si hasta veya engelli olmalarından dolayı NEET kategorisinde bulunmaktadır. NEET kapsamındaki gençlerin %6’si, ümidini kesmiş veya ümitsiz hâle getirilmişlerden oluşmaktadır. Geriye kalan gençlerin %12’sinin hangi kriter/sebeplerden ötürü NEET kapsamına alındığına dair somut bilgiler mevcut değildir.

Ülkelerarası Farklılıklar: NEET’in toplam sayısal hacmi ve yapısal içeriğine dönük sayısal dağılım, her bir AB üyesi ülke için farklılık arz etmektedir. Kuzey ve Batı ülkelerinde NEET’in en büyük grubu genelde kısa dönemli işsiz gençlerden oluşmaktadır. Güney ve Akdeniz ülkelerinde ise uzun dönemli genç işsizler ile ümidini yitirmiş gençlerin oranı daha yüksek seviyelerdedir. Doğu ülkelerinde ise aile yükümlülüklerinden ötürü (genç annelik gibi) genç kadınlar, NEET’in içinde en büyük orana sahip olmaktadır.

Görüldüğü üzere NEET konsepti aracılığıyla işsiz gençlerin içinde yer alan en hassas gençlerin sorunlarına parmak basmak ve özellikle onların da emek piyasasında yer almalarını sağlayacak aktif istihdam politikalarına yoğunlaşmak mümkün olmaktadır. NEET konsepti sayesinde sosyal siyaset tartışmalarında özellikle işgücü niteliği taşıyan ve çalışmak isteyen genç anneler ve engelli gençler gibi alt gruplar da yer alma fırsatı bulabilmektedir.

2.1.4. ILO Standartlarına Göre Genç İşsizlik Oranları

Yunanistan, İspanya, İtalya ve Portekiz gibi Güney Avrupa Ülkelerinde genç işsizliği oranı ortalama olarak %50 civarında seyrederken (2013), bu oran %30'lara kadar gerilemiştir. Yunanistan, AB ülkeleri içinde halen en yüksek genç işsizlik oranına sahip ülkedir (2013; %59,2; Ekim 2018: %36,8). AB'ye yeni katılmış eski Doğu Blok ülkelerinde genç işsizliği oranı %10 ile %20 arasında değişmekte olduğu için orta sıralarda yer almaktadır. Sosyal devlet ve sosyal piyasa ekonomisi anlayışı doğrultusunda aktif istihdam politikaları uygulayan Almanya, Hollanda ve Danimarka gibi ülkeler ise %6-9 oranıyla en alt sıralarda konumunu korumaktadır (Tablo 7).

AB ülkelerinde gençler arasında yüksek eğitilmiş genç işsizlerin oranı 2015'e ait verilere göre ortalama olarak %20'dir. Bu oran, AB nezdinde genç işsizlere yönelik olarak alınan tedbirler sayesinde Ekim 2018 tarihine göre ortalama olarak %15'e düşürülebilmektedir. Bütün AB ülkelerinde 25 yaşın altında olan gençler, yetişkinlere göre daha fazla işsiz durumda olmakla beraber son yıllarda hemen bütün AB'ye üye ülkelerde genç işsizliği oranı azalma trendine girmiştir (Eurostat, 2015).

2.1.4.1. Yunanistan

AB üye ülkeleri içinde son yıllarda borçlanma ve ekonomi krizinde içinde bulunan ülkelerin başında Yunanistan gelmektedir. Yunanistan'ın ekonomik güç kaybına uğraması ile işsizlik de süratli bir şekilde artmıştır. Yunanistan İstatistik Kurumu'nun verdiği bilgilere göre işsizlik oranı 2014'de %27,1 ile zirve yapmıştır. İşsizlikten en çok 15-24 yaş grubuna mensup gençler etkilenmiştir. 2013'de genç işsizlik oranı, %59,9 ile zirve yapmıştır. 2017'de %47,9 ile %50'nin altına ve Ekim 2018 itibariyle de %36,8 ile %40'ın altına düşmüştür (Bkz. Tablo 7).

Yunanistanlı işsiz gençler arasındaki en şaşırtıcı tespit, bunların arasında yüksek oranda eğitilmişlerin de bulunmasıdır. Bu durum, özellikle genç kadınlar için geçerlidir. 25-29 yaşları arasında olan 90.600 işsiz kadından 59.200'ü (%65'den fazla bir oranla) üniversite mezunudur (Ocak-Mart 2017 ortalaması). Kendi ülkelerinde geleceğe ümit beslemeyen birçok eğitilmiş işsiz Yunanlı genç, bu sebepten dolayı yurt dışına çıkmaktadır. Bank of Greece'in yaptığı bir araştırmaya göre 2010-2013 arasında

400 bine yakın Yunan, ülkesini terk etmiştir. Krizin zirve yaptığı 2013’de yurt dışına giden Yunanların %51’den fazlası 25-39 yaş grubuna mensuptu (Köster, 2017b:6).

Yunanistan’da kriz sebebiyle geleneksel olarak zaten iyi işleyen aile bağları daha da kuvvetlenmiştir. Ägäis Üniversitesinin bir araştırmasına göre 20-24 (25-29) yaş grubu içinde yer alan gençlerin %73,3’ü (%57,6’sı) aileleriyle birlikte ikamet etmektedir (Petropoulos, 2017).

2.1.4.2. Fransa

Fransa’da genç işsizlik oranı, son yıllarda AB ortalamasının hep biraz üstünde seyretmekle beraber, düşme eğilimine de girmiştir. Ancak işsizlik oranının düşme trendi, diğer AB ülkelerine göre daha yavaş bir seyir tâkip ettiği için, Temmuz 2018 verilerine göre AB ortalama genç işsizlik oranı (%15,3) ile Fransa genç işsizlik oranı (%21,5) arasındaki makas, geçmiş yıllara göre biraz daha açılmıştır (Bkz. Tabo 7).

Fransa’da genç işsizlik oranı, bölgelere ve hatta şehir içi ile periferik mahallelere göre bariz farklılıklar göstermektedir. Banliyö denilen şehirlerin dış mahallelerinde ikâmet eden genç işsizlerin oranı, en az %3 daha yüksektir. Örneğin Paris’in Kuzey-Doğusunda yaşayan genç işsizlerin oranı %50’lileri bulmaktadır. Şehir merkezi ile şehir dışında yaşayan üniversiteyi bitirmiş eğitilmiş genç işsizler oranındaki korelasyon da yine dikkat çekicidir. 2017 verilerine göre eğitilmiş genç işsizlik oranı şehirlerde %6,5 iken, bu oran şehir dışı için %18,8’dir. Fransa halkının eğitime bakışında genelde devletin üniversiteleri önemli bir yer almaktadır. Meslekî kariyer yolunun yüksek tahsilden geçtiği inancı toplumsal algı olarak halen geçerlidir. Buna bağlı olarak Fransa’da dual eğitim sistemini oluşturmaya yönelik toplumsal talep, ilk sıralarda yer almamaktadır. Dolayısıyla ailelerin teşvikiyle gençlerin 3/4’ü üniversiteye girme hakkını veren genel liseleri tercih etmektedir. Halbuki bu liseleri tamamlayan gençlerin önemli bir kısmı, üniversite eğitimi alma niyetinde değildir. Devlet başkanlığına yeni seçilen Emmanuel Macron, seçim sürecinde yüksek eğitilmiş genç işsizliğiyle mücadelede iki tedbire başvuracağını ilan etmiştir (Köster, 2017b:5):

- Meslekî eğitim sistemini, Alman modeline göre reforme etmek.
- Özellikle şehir dışında yaşayan yüksek eğitilmiş genç işsizleri istihdam eden işletmelere malî destek sağlamak.

Bu doğrultuda Fransa hükümeti, işletmeleri dual meslekî eğitim sisteminin hem kaliteli istihdam, hem işletmelerin verimliliği, hem de bölgesel kalkınma açısından faydalı olduğu yönünde ikna etme çabasıdadır. Emmanuel Macron, banliyölerde ikâmet eden yüksek eğitilmiş genç işsizleri, süresiz iş akitlerine göre çalıştıran işletmelere 15.000 AVRO prim verme taahhüdünü, pozitif ayrımcılık ilkesine uygun bir teşvik olduğunun altını çizerek, ilgili kanun tasarısını meclise sunacağını açıklamıştır (Köster, 2017b:5).

Tablo 7:
AB Ülkelerinde ILO GİO'lar (15-24 Yaş)

Ülke	2013	2015	Ekim 2018
Yunanistan	59,2	49,8	36,8
İspanya	54,3	48,3	34,9
İtalya	41,6	40,3	32,5
Hırvatistan	49,2	43,0	23,7
Fransa	25,6	24,7	21,5
Portekiz	38,1	32,0	21,4
Güney Kıbrıs	38,9	32,8	19,4
Belçika	23,7	22,1	19,0
Estonya	21,6	13,1	18,6
Finlandiya	19,9	22,3	17,8
İsveç	23,5	20,4	17,2
Romanya	23,7	21,7	16,6
AB	23,3	20,3	15,3
Slovakya	33,7	26,5	14,2
Polonya	27,3	20,8	12,7
İrlanda	26,7	20,9	12,0
Bulgaristan	29,4	21,6	11,9
Lüksemburg	15,5	16,3	11,9
Büyük Britanya	20,1	14,6	10,9
Litvanya	23,2	16,3	10,6
Letonya	21,9	16,3	10,3
Macaristan	22,6	17,3	9,9
Avusturya	9,7	10,6	9,8
Malta	13,0	11,8	9,5
Danimarka	13,0	10,8	9,0
Slovenya	21,6	16,3	8,6
Hollanda	13,2	11,3	7,2
Almanya	7,4	7,2	6,2
Çek	19,0	12,6	5,2

Kaynak: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/74795/umfrage/jugendarbeitslosigkeit-in-europa>;

Erişim: 31.12.2018.

Genel işsizlik oranını düşürmeye yönelik tedbirlerin başında iş hukukunu reforme etme planları gelmektedir. Bu bağlamda kanunî düzenlemelerle aşağıdaki değişiklikler yapılmak istenmektedir (Galetti, 2017):

- İş mahkemeleri, iş akitlerinin feshine bağlı olarak işçilere verilen yüksek tazminat miktarlarına bundan böyle bir üst sınır getirme yetkisine sahip olacak,
- Çalışma süreleri ve ücret tespitleri ile ilgili kararlar, işletmeler düzeyinde ele alınmasına yönelik uygulamalar geliştirilecek. Bu bağlamda işletmelerde personel tarafından oluşturulan işyeri konseylerinin yetkileri artırılabilecek ve böylece grev gibi sendikal müdahalelerin önüne geçilecek ve
- İşveren yönetimi ile sendika arasında yürütülecek toplu iş sözleşmelerinde ve diğer müzakerelerde özel uzlaşma imkânlarına yer verilecektir.

2.1.5. EUROSTAT Standartlarına Göre Genç İşsizlik Oranları (GİO)

2015’de en yüksek GİO’ya (%49,8) sahip olan Yunanistan’da 139 bin civarında işsiz genç bulunmaktaydı. İstihdam edilmeyen, yüksek eğitim ve staj imkânlarından da yoksun olan gençlerin (NEET’in) sayısı ise yaklaşık olarak 185 bin idi. Dolayısıyla toplam genç nüfus içinde NEET’in oranı %17,2’yi bulmaktadır. Bu oran, GİO’ya göre düşük görünse de Yunanistan, yine de AB içinde en yüksek NEET oranına sahip ilk beş ülke arasına girmektedir (Bkz. Tablo 8).

AB genelinde ise 2015’de 4 milyon 641 bin genç işsiz konumundaydı. GİO açısından bu %20,3’e tekabül etmektedir. Ancak genç işsizlerin yanında ne (yüksek) meslekî eğitim, ne de staj görenlerle birlikte bu sayı, 6 milyon 604 bine çıkmaktadır. AB’de NEET-Oranı ise %12 civarındadır (Bkz. Tablo 8).

80 milyonluk nüfusuyla gerek GİO (%7,2), gerekse NEET oranı (%6,2) açısından Almanya, dual sisteminin etkin sonuçlarına bağlı olarak genç işsizlik sorunu ile mücadelede en başarılı ülkedir. Sayı olarak bu ülkede 296 bin genç işsiz ve (meslekî) eğitim ile staj görmeyen gençlerle birlikte bu sayı, 520 bine çıkmaktadır (Bkz Tablo 8).

2015’de AB-28 genelinde 15-24 yaş aralığında yer alan eğitimli gençlerin %12’si işsiz iken, bu oran Türkiye’de yaşayan gençler için %23,9’dur. Bu veriler çerçevesinde

AB’de gerçekleşen NEET oranının Türkiye’ye nazaran daha iyi olduğu söylenebilir (Eurostat, 12.12.2016).

Tablo 8:

AB Ülkelerinde 2015 NEET ve Genç İşsizlik Oranı (GİO)/Sayıları (15-24 Yaş)

Ülke	NEET-Oranları	NEET Sayı (Bin)	GİO	Genç İşsizlerin Sayısı (Bin)
Yunanistan	17,2	185	49,8	139
İspanya	15,6	698	48,3	751
İtalya	21,4	1,270	40,3	626
Hırvatistan	18,5	90	43,0	70
Fransa	11,9	889	24,7	681
Portekiz	11,3	125	32,0	118
Güney Kıbrıs	15,2	16	32,8	13
Belçika	12,2	161	22,1	87
Estonya	10,8	15	13,1	7
Finlandiya	10,6	66	22,3	73
İsveç	6,7	80	20,4	133
Romanya	18,1	396	21,7	148
Slovakya	13,7	90	26,5	55
Polonya	11	460	20,8	285
İrlanda	14,3	74	20,9	39
Bulgaristan	19,3	136	21,6	40
AB	12	6,604	20,3	4,641
Lüksemburg	6,2	4	16,3	4
Büyük Britanya	11,1	852	14,6	658
Litvanya	10,5	21	16,3	14
Letonya	9,2	34	16,3	20
Macaristan	11,6	127	17,3	59
Avusturya	7,5	73	10,6	59
Malta	10,4	5	11,8	3
Danimarka	6,2	45	10,8	49
Slovenya	9,5	19	16,3	12
Hollanda	4,7	96	11,3	158
Almanya	6,2	520	7,2	296
Çek	7,5	80	12,6	44

Kaynak: Eurostat, 2016, EU Labour Force Survey.

Aşağıdaki tablodan da görüleceği üzere bütün OECD ülkelerinde GİO ve yüksek eğitilmiş GİO daha yüksek seviyelerde seyretmektedir. Bu ülkelerde 2016’da 25-34 yaş arası yükseköğretim mezunlarının işsizlik oranı ortalama olarak %6,6’dır. Türkiye’de yüksek eğitilmiş GİO %13,2 ile OECD ortalamasının iki katıdır. Yunanistan (%28), İtalya (%15,3) ve İspanya (%16); yükseköğretim mezunu işsiz oranının en yüksek

olduğu ülkelerdir. Yunanistan, İtalya, İspanya, Portekiz ve Türkiye hariç OECD ülkelerinde eğitilmiş GİO, %7'nin altındadır. Birleşik Krallık, Hollanda, Slovenya, Macaristan, Almanya, Avusturya ve Çek ise yüksek eğitilmiş GİO açısından %3 ve altındadır.

Tablo 9:
OECD ülkelerinde GİO ve Yüksek Eğitilmiş GİO (Yaş: 25-34; Yıl: 2016)

Ülke	GİO (%)	Eğitilmiş GİO (ortalama %)
Yunanistan	49,8	28
İspanya	48,3	16
İtalya	40,3	15,3
Portekiz	32,0	11
Türkiye		13,2
Fransa	24,7	6,6
Finlandiya	22,3	6,7
İsveç	20,4	5
Polonya	20,8	6,8
İrlanda	20,9	5,8
OECD		6,6
Macaristan	17,3	2,5
Lüksemburg	16,3	4,8
Slovenya	16,3	2,5
Letonya	16,3	4,8
Büyük Britanya	14,6	2,6
Estonya	13,1	4,0
Çek	12,6	2,5
Hollanda	11,3	2,5
Avusturya	10,6	3,0
Almanya	7,2	2,5

Kaynak: OECD, 2017.

2.1.6. Yüksek Eğitilmiş Genç İşsizliği İle Mücadelede İlkesel Yaklaşımlar

Yüksek eğitilmiş genç işsizlere dönük genel anlamda sosyal politika konseptleri, özel anlamda aktif istihdam politikalarının temel ilkeleri, toplumsal katılım ve fırsat eşitliği gibi hem kişiyi, hem de toplumu hedef alan normatif paradigmalara dayanmaktadır. Yüksek eğitilmiş genç işsizlerin dezavantajlı konumunu/sorununu azaltmayı hedefleyen normatif yaklaşımlar ve yöntemler, somut olarak aşağıdaki unsurlardan oluşmaktadır (Brüning, 2001:23):

- Kişi, değişen toplumsal şartlara ve sosyo-ekonomik gelişmelere ayak uydurabilmelidir. Bu paradigmal yaklaşım, aynı zamanda kişinin şahsiyet gelişimine de katkı sağlamaktadır.
- Kişi, kendine sunulan katılımcı demokratik haklar çerçevesinde aktif olarak toplumsal gelişimin şekillendirilmesinde rol alabilmelidir.
- Kişi, ekonomik geleceği açısından şahsî meslek ve iş gelişimini sürdürebilmesi/tamamlaması istikametinde işgücü özelliğini ve çalışma ehliyetini/liyakatini (employability) koruyabilmeli ve bu avantajlı özellikleriyle emek piyasasında istihdam edilebilmelidir.
- Kişi, psiko-sosyal geleceği açısından toplumsal dışlanma (social exclusion) risklerine karşı mukavemet gösterebilmeli ve sosyal barışa katkı sağlayabilmelidir.

Sosyal dışlanma ile mücadele programları, AB sosyal politika konseptlerinin en önemli araçlarından biridir. Sosyal dışlanmaya karşı paradigmal yöntem olarak geliştirilen sosyal içerme/bütünleşme (social inclusion) programları, etnik veya dinî kökenleri, toplumsal cinsiyetleri, eğitim durumları ve(ya) engelleri dolayısıyla topluma eşit vatandaşlar olarak katılmakta zorluk çeken dezavantajlı kişilerin kurumsal düzenlemeler yoluyla toplum hayatına (yeniden) kazandırılmalarına yönelik sosyal rehabilitasyon uygulamalarıdır. Toplumda özellikle özel istisnaî durumları gereği sosyo-ekonomik yönden korunması ve desteklenmesi gereken dezavantajlı gruplara makul seviyede fırsat eşitliği sağlayan bazı imtiyazlar tanınmadığı sürece onların sosyal hayata ve(ya) emek piyasasına yeniden kazandırılması da mümkün olmayacaktır. Bu bağlamda gizli veya açık, direkt veya endirekt olarak gözlemlenen (negatif) ayrımcılık uygulamalarından veya fırsat eşitliğinin yetersizliğinden dolayı toplumda görülen bazı haksızlıkları ortadan kaldırmaya ve eşit muamele sağlamaya yönelik olarak özellikle dezavantajlı gruplara bazı özel hakların tanınması zaruretten bir gereğidir. Literatürde dezavantajlı gruplara yönelik tanınan bu özel haklar, pozitif ayrımcılık ilkesi ile açıklanmaktadır. Bu doğrultuda dezavantajlı grupların lehine olan (negatif) ayrımcılığı engellemeye ve emek piyasasının işleyişini etkinleştirmeye yönelik engelli kota sistemi, engelli işgücü için ücret sübvansiyonları ve engelli ve(ya) eğitimsiz gençlere yönelik meslekî veya beceri geliştirme eğitimleri gibi uygulamalar akla gelebilmektedir (Bullock vd., 2015).

2.1.7. Seçilmiş Örnek AB Ülkelerinde Spesifik Aktif İstihdam Politikaları

Bir sosyal sorun olarak genç işsizliği, kısa ve uzun vadede hem bireyi, hem de toplumu olumsuz yönde etkilemektedir. Eğitim sisteminden emek piyasasına geçiş sürecinde yaşanan sıkıntılar arttıkça genç işsizler, gelecek için kaygı duymaktadır. Maddî yetersizliklerin doğurduğu ekonomik imkânsızlıklar, onları sosyal hayata katılımdan uzaklaştırmaktadır. Toplumsal boyutuyla yetişme çağında bulunan genç işsizler, siyasî kurumlara ve dolayısıyla devlete yönelik güvenlerini yitirebilmektedir. Yüksek eğitilmiş gençlerin nitelikli işgücünden ve becerilerinden yeterince yararlanılmaması, sosyal sermaye potansiyeline de zarar vermektedir (Rothe-Tinter, 2007:21-23).

AB ülkelerinde genç işsizliği (15-24 yaş grubu) azaltmaya yönelik olarak yıllardan beri değişik çözüm yöntem ve stratejileri uygulanmaktadır. Bunlar çoğu zaman mahallî bazda işverenlerce işgücüne duyulan eksik talep gibi ekonomik faktörlerin etkisi altında kalmaktadır. Diğer yandan yüksek eğitilmiş genç işsizlere dönük aktif istihdam politikaları, eğitim sisteminden emek piyasasına geçişinden sorumlu olan birçok kamusal/özel kurum arasındaki girift ilişkiden doğan teknik ve bürokratik sorunların etkisi altında da kalabilmektedir (Dingeldey, Irene vd, 2017).

Yüksek eğitilmiş genç işsizlere yönelik iş bulma sistemindeki karmaşık yapıyı görebilmek için, dört ülke örnek olarak takdim edilecektir. Muhafazakâr refah devletlerini temsilen Almanya, güney avrupa ülkelerini temsilen İspanya, iskandinav ülkelerini temsilen İsveç ve liberal refah devletlerini temsilen Birleşik Krallık örnekleri incelenecektir. Her dört ülkede de yüksek eğitilmiş genç işsizliğin azaltılmasına yönelik olarak uygulanan aktif istihdam politikalarının son üç yıldaki olumlu sonuçlarını aşağıdaki tabloda görmek mümkündür:

Tablo 10:
AB'ye Üye Dört Ülkede (Almanya, İspanya, İsveç, Birleşik Krallık) GIO (2015; Ekim 2018)

Ülke	2015	Ekim 2018
Almanya	7,2	6,2
İspanya	48,3	34,9
İsveç	20,4	16,8
Birleşik Krallık	14,6	11,3

Kaynak:<https://de.statista.com/statistik/daten/studie/74795/umfrage/jugendarbeitslosigkeit-in-europa>;
Erişim: 31.12.2018.

Araştırma kapsamında olan mezkûr dört ülkede uygulanmakta olan yüksek eğitimli genç işsizlere yönelik aktif istihdam politikalarındaki kurumsal yapılar inceleneceği gibi iş hayatına kazandırılma sürecinde yüksek eğitimli genç işsizlerin ilgili devletler tarafından ne kadar korunduğu ve(ya) desteklendiği de tahlil edilecektir. Varsayım olarak emek piyasasına geçiş sürecinde meslek ağırlıklı eğitim sistemlerinin pür genel eğitim verenlerinkinden daha sorunsuz bir işlev gördüğünden yola çıkılacaktır (Gangl, 2001).

Diğer taraftan değişik AB ülkelerinde yüksek eğitimli genç işsizlere yönelik bir hak olarak verilmekte olan işsizlik ödenekleri, sadece sosyo-ekonomik bir amaç gütmemektedir. Bu hakkın verilmesi ile yüksek eğitimli genç işsizlerin iş bulma kurumlarına kayıtları sağlanmakla birlikte onlara emek piyasasına girmelerini kolaylaştıran değişik imkânlar/teşvikler de sunulmaktadır.

Meslekî yönden nitelikli işgücüne ihtiyaç duyulan gelişmiş ulusal emek piyasalarına dönük aktif istihdam politikaları/yöntemleri de gayri ihtiyari olarak yüksek eğitimli genç işsizlerin meslekî kalifikasyonuna sahip olabilmelerini sağlayan meslek edinme ve(ya) meslekî tekâmül kurslarına yoğunlaşmaktadır. Dolayısıyla yüksek eğitimli genç işsizlerin emek piyasasına kazandırılmasında iş bulma kurumlarının gençlerin istihdamından sorumlu olan (olması gereken) bütün diğer kurum/kuruluşlara organizasyonel ve kurumsal bağlamında bir işbirliğinde olması elzem olarak görülmektedir. Böyle bir entegral istihdam sistemi oluşturulduğunda işe yerleştirme

odaklı (work-first) yaklaşımlar da süreci hızlandırma anlamında başarılı bir şekilde hayata geçirilebilmektedir.

2.1.7.1. Almanya

Almanya'nın meslekî eğitim modelinin geleneksel dual sistemi halen etkinliğini korumaktadır. Alman dual sisteminde meslek (yüksek) okullarında teorik ve sertifikalı eğitimin yanında işletmelerde haftada iki veya üç gün devam eden pratik tecrübe kazandıran meslekî bilgi de verilmektedir. Bu tarz meslekî eğitim genelde en az 3 ve en fazla 4 yıl devam etmektedir (Solga vd., 2014:6-8).

Gençler, bu şekilde staj gördükleri işletmelerle meslek eğitim sözleşmesi yaparak, ilk aşamada dahî çalışma hayatına adapte ve entegre edilmektedir. 2015'de Alman eğitim sisteminde olan gençlerin hemen yarısı, tercihini dual sistemden yana yapmıştır. Almanya, AB içinde dual sisteme göre meslekî eğitim alan en yüksek oranda gençlere sahip ülkedir (OECD, 2014:296).

Kurumsal olarak Federal İş Kurumu (BA), gençlere çok yönlü meslekî danışmanlık hizmetleri vermektedir. Almanya, kamusal iş bulma ve istihdam yönetim sistemi açısından diğer AB ülkelerine göre nispeten daha iyi bir organizasyona sahiptir. Öyle ki 2014'de yine en yüksek oranda (GSMH'nin %0,367'si) emek piyasası etkinlikleri ve hizmetleri fonuna sahip olmuştur (Eurostat, 2014). İş Kurumunda emek piyasası hizmetlerinde görevli olan her bir meslek danışmanına düşen müracaatçıların sayısı ortalama olarak 48'dir ve bu sayı da nispeten iyi bir rakamdır (Peters, 2016:27).

Okulu bitirip de dual sistemde bir işletmede meslekî eğitim (staj) yeri bulamayan ve işsiz kalan gençler, 25 yaşın üstünde olan işgücüne göre işsizlik sigortasının sunduğu haklardan yararlanmakta daha dezavantajlı durumdadır. Muhafazakâr refah devletinin karakteristik özelliklerinden olan hak eksenindeki sosyal yardımlar ile çalışma hayatı (aktif istihdam politikaları) arasındaki köprünün kurulmasının amacı, iş arayan müracaatçıların (kayıtlı işsizlerin) statülerini ve onurlarını korumaktır (Peters, 2016:28).

Bu doğrultuda primlerle finanse edilen işsizlik ödeneklerinden yararlanabilmek için, son iki yılda en az bir yıl sosyal sigortalar sistemine prim yatırma şartı aranmaktadır (Birinci Basamak İşsizlik Ödeneği: ALG-I). Gerçi primsiz sistemle (vergilerle finanse

edilen) İkinci Basamak İşsizlik Ödeneklerinden (ALG II) hiç emek piyasasında bulunmamış ve dolayısıyla prim yatırmamış genç işsizler de yararlanabilmektedir. Ancak bu durumda 25 yaşına ulaşmamış işsiz gençlerin birlikte yaşadıkları ailelerinin toplam gelirleri de dikkate alınmaktadır. Üstelik İkinci Basamak İşsizlik Ödeneklerinden yararlanan işsiz gençler, ancak çok istisnaî durumlarda ailenin ikamet ettiği yerin dışında kalabilmektedir (BMAS, 2015:90).

Söz konusu işsizlik ödeneklerinden yararlanma şartı, genç işsizlerin ailesi ile birlikte yaşamalarına bağlı olarak uygulanması, Almanya’da genç işsizlere dönük aktif istihdam politikalarının temelini oluşturduğunu söylemek mümkündür. Bu anlamda sosyal politikalar, işsiz gençlerin özerkliğini bir dereceye kadar sınırlamaktadır (Wallace-Bendit,2009:452). Bu kısıtlayıcı uygulamalara rağmen Almanya’da 25 yaşın altında olan işsiz gençlerin yaklaşık olarak %60’ı ALG II’den yararlanabilmiştir (Matsaganis vd, 2013:27).

Almanya’da meslekî eğitim hayatına giremeyen genç işsizlere yönelik aktif istihdam politikalarının ana gayesi, onlara ilgi duydukları mesleklerde liyakat ve ehliyet elde edebilecekleri alternatif imkânlar sunmaktır. Ağırlıklı olarak tedbirler, meslek seçimi ve mesleğe hazırlık hizmetlerine yönelik olmaktadır (Statistik der BA, 2016:39).

Özellikle okulunu bitiremeyen veya kötü notlarla bitirip işsiz kalan gençlere alternatif eğitim yolları gösterilerek, mezun olma fırsatı veya notlarını yükseltme imkânı verilmektedir. Böyle işsiz gençler, emek piyasasında iş bulma şanslarını artırabilmektedir. Bu geçiş aşamasında da başarılı olamayan işsiz gençler, her ne kadar yine iş bulmada zorlansalar dahî kendilerini bekleyen birçok olası sosyal riske karşı korunmuş olmaktadır. Her ne kadar sorunlu işsiz gençlere istihdam imkânları sağlamak zor görünse de aktif istihdam politikaları sayesinde birçok gencin, (meslekî) eğitim hayatından çalışma hayatına geçiş sürecinde devlet kurumları tarafından etkin ve sistemli bir şekilde destek gördüğünü söyleyebiliriz (Baethge, 2015:238-278).

2014’den beri Alman İktisat Bakanlığının himayeleri altında “Meslekî Eğitim ve Tekâmül Birliği 2015-2018” (Allianz für Aus- und Weiterbildung 2015-2018) ismi altında uluslararası çapta bir program hayata geçirilebilmiştir. Bu Birlik sayesinde örneğin “İşgücü Temini İçin Liyakat Merkezi” (KOFA) kurulmuştur. KOFA’nın amacı, anlaşmalı Alman KOBİ’lerine meslekî eğitim sürecinin başlangıcında uygun

müracaatçıları bulma ve seçmede yardımcı ve destekçi olmaktadır. Almanya'nın değişik sanayi ve ticaret odalarında bu alanda yetiştirilmiş 180 meslek danışmanı, 2016'dan beri öğrenci değişim programlarının kusursuz bir şekilde gerçekleşmesi için, aktif olarak görev almaktadır (BMF, 2017).

2.1.7.2. İspanya

AB ülkelerinde işsizliğe sebep olan faktörler, birbirlerine benzediği halde her bir ülkede yüksek eğitilmiş genç işsizlerin oranı farklı farklı seyretmektedir. Kaldı ki Almanya'da olduğu gibi İspanya'da da çalışma hayatına ve iş ilişkilerine yönelik esnek düzenlemeler son yıllarda yapıldığı halde İspanya'da yine de yüksek eğitilmiş genç işsizlik oranı hayli yüksektir. Öyle ise işsizlik sebeplerini sadece bir iki faktörde aramamak gerekmektedir. Dolayısıyla İspanya'da yüksek eğitilmiş genç işsizlik oranının yüksek olma sebeplerin başında sadece yapısal veya iş hukukuna ait katı kanunî düzenlemeler gelmemektedir.

AVRO krizi ile birlikte diğer Güney Avrupa ülkelerinde olduğu gibi İspanya'da da işsizlik, 2009'dan itibaren birden artmaya başlamıştır. Özellikle işsizlikten en çok 15-24 yaş grubuna mensup gençler etkilenmiştir. 2013'de %23 ile genel işsizlik oranı ve yaklaşık olarak %55 ile genç işsizlik oranı zirve yapmıştır. İspanya'da 2009'dan beri yapılan reform çalışmalarına paralel olarak ekonomi yeniden rayına oturmaya başlamış ancak AB ülkelerine kıyasla genç işsizlik oranı halen yüksektir. Özellikle yüksek eğitilmiş olsun veya olmasın uzun dönemli genç işsizler, genç işsizler arasında önemli bir yer almaktadır. Ne var ki eğitimsiz gençlerin işsizliği, ilerisi için daha büyük bir sorun olarak görülmektedir. OECD, meslekî kalifikasyon imkânlarından yoksun bırakılan bu kesim için, "kaybedilmiş nesil" demektedir (Rachel, 2017).

Hakikaten eğitimsiz genç işsizliği açısından sorunsal bir alan olan İspanya'nın meslekî eğitim sistemi, işletmelere dönük olmaktan çok okul odaklıdır. Buna bağlı olarak meslekî eğitim sisteminin dual yapıdan uzak olduğu söylenebilir. Nitekim 2014 verilerini esas alacak olursak meslek edinmeye pek cazip bakmayan İspanyalı gençlerin ancak %0,4'ü meslekî eğitim almıştır. Müfredatta pratik/uygulamalı eğitime verilen pay ise %25 civarındadır (OECD, 2014:296).

İspanya'nın işsiz gençlere dönük kamusal iş bulma ve meslek danışmanlık hizmetleri, Avrupa ortalamalarında seyretmektedir. Bu hizmetler için GSMH'dan ayrılan pay %0,105 civarındadır (Souto-Otero, 2012:96-98; EUROSTAT, 2014). 2016 verilerine göre iş bulma hizmetlerinde bulunan her bir memur için yılda ortalama olarak 596 işsiz düşmektedir (Peters, 2016:27). Bu perspektiften bakıldığında iş bulma ve meslek danışmanlık hizmetlerinde bulunan memur sayısının az olduğu hükmüne varılabilir. Ancak İspanya'da işsiz genç sayısının Avrupa ortalamasının çok üstünde olduğunu düşünürsek, gayri ihtiyari olarak da memur başına düşen müracaatçı sayısı daha fazla olacaktır.

İşsiz gençlerin işsizlik ödeneğinden yararlanabilmeleri için, son altı yıl içinde en az bir yıl çalışmış olmaları gerekmektedir. İspanya'da 25 yaşın altında olan işsiz gençlerin sadece %10'u işsizlik ödeneği alabilmektedir (Matsaganis, 2013:27).

İşsizlik ödeneği alamayan işsiz gençlere dönük alternatif kamusal sosyal yardımlar, farklı uygulamalarla birlikte 17 özerk yerel idarî birimi (Eyalet) tarafından belirlenmektedir. Bir Güney Avrupa ülkesi olan İspanya'nın refah devlet anlayışı henüz tam olarak gelişmemiştir ve bu anlamda cömert bir kamusal sosyal yardım sistemi oluşturulmamıştır. Bununla birlikte geleneksel olarak işsiz gençlerin aileleri tarafından maddî yönden destek görmesi, halen ülke çapında çok yaygındır. Bunun için birçok işsiz genç, iş bulma kurumlarına kaydını yaptırma ihtiyacı duymamaktadır (Ferrera, 1996).

İspanya, işsiz gençlerin bir an evvel emek piyasasına kazandırılması için çaba göstermektedir. Bu yönüyle burada da “work-first” ilkesine riayet edildiği söylenebilir. Ancak meslekî eğitim sisteminde piyasa ve teknoloji odaklı yeterince pratik tecrübe verilmediğinden dolayı emek piyasasına geçiş o kadar kolay olmamaktadır. Bu eksikliği gören devlet, aktif istihdam politikalarını ağırlıklı olarak pratik tecrübe edinmeyi sağlayan meslekî/teknik kurslarla zenginleştirmektedir. Diğer taraftan devlet, emek piyasasında yeni istihdam imkânları oluşturabilmek amacıyla süreli iş akitleriyle bile olsa işsiz gençleri çalıştırmaları için işverenlere değişik teşviklerde bulunmaktadır (Ayllón, 2016:18).

İşverenlere yönelik teşviklerin uzun vadeli olarak gençlerin istihdamına yönelik etkisi sınırlı kalmaktadır. Çünkü teşvik süreleri bittiğinde işverenlerin bir kısmı gençlerin iş

akitlerini uzatmamaktadır. Diğer yandan emek piyasasında yeni istihdam imkânları oluşturulurken, çalışma şartlarının kalitesi de gittikçe kötüleşmektedir. Ekonomik kriz sebebiyle süresiz ve(ya) tam zamanlı iş akitlerine göre çalışanların sayısı azalmış, bunun yerine süreli ve(ya) mevsimsel işlerde çalışanların sayısı artmıştır. İspanya hükümeti, gençlere iş bulmada öncelik tanıdığı bilahare çalışma şartlarının iyileştirilmesine yönelik adımların da atılacağına teminatını vermektedir. Bu doğrultuda İspanya hükümeti, büyük bütçeler ayırmasa da gençlere yeni teknik/meslekî eğitim imkânları sunmakta ve girişimciliği de teşvik etmektedir.

Özet olarak okul hayatından iş hayatına geçiş yapmak isteyen İspanyalı gençlerin, çoğu zaman devlet desteği görmeden halen emek piyasasında kendi başlarına ve kendi gayretleri ile iş bulmak zorunda olduğu söylenebilir.

2.1.7.3. İsveç

Modern İsveç refah politikalarının kökeni 1930'lardaki "toplum evi (People's Home - Folkhemmet)" oluşumuna dayanan devlet ile bireyler arasında yapılan sosyal kontrat olarak adlandırılabilir. İsveçli vatandaşlar, diğer ülke vatandaşlarının aksine devleti zorlayıcı güç olarak değil toplum yararını sağlamada rasyonel otorite olarak görmektedir (Jacobsson, 2010'dan aktaran Bengtsson, 2012:4).

İsveç devleti, vatandaşların sosyal güvenliklerini sağlamada en önemli aktör olarak bireylerin ailelerine veya piyasaya daha az bağımlı bir şekilde yaşamasını temin eden global ve birey odaklı refah modeline sahiptir. 1930'lardan 1970'lerin ortasına dek sosyal demokrat işçi partisi'nin iktidarında gelişmiş sosyal güvenlik sistemleri ve kapsayıcı sosyal hizmetler geliştirilmiştir. Kamu sektörünün genişlemesiyle ağırlıkla kadınlar olmak üzere istihdamın büyük bir kısmını kapsamıştır (Esping-Andersen, 1990; Schierup, 2010).

Sosyal demokrat yönetim, güçlü sendikalaşma, gelişmiş sosyal politikalar, aktif istihdam politikaları gibi vb. olguların temel sonucu olarak eğitime katılımında sınıf farkının reddedilmesi, daha eşit gelir paylaşımı gibi vb. kavramların gelişmesiyle sınıf farklılıkları azalmıştır (Goldthorpe, 2007:42).

İsveç, maaşlı çalışanı ekonomik tazminat için temel şart olarak vurgulayan aktif istihdam politikaları ve sosyal politika düzenlemeleri konusunda köklü bir geçmişe

sahiptir. Zayıf sosyal yardım politikasına sahip olsa da İsveç sosyal demokratik toplumunda çalışma, bir cezalandırma aracı olarak değil özgürleştirici bir güç, bireye özgüven sağlayan bir olgu olarak görülmekteydi. Aktif istihdam piyasasında işsiz bireye iş teklif edilmesi bir ayrıcalık olarak algılanmaktaydı (Junestav, 2011:228). İş stratejisi “bir bireyin kendisine yetecek kadar gelir yaratacak istihdama kavuşana kadar uzun dönemli gelir desteğine sahip olmalı” anlayışıyla tanımlanmaktaydı. Ücret politikaları ile istihdamı sağlamak yerine aktif istihdam politikaları arasında en önemli enstrümanlardan birisi olarak mobilite unsuru, İsveç işgücü piyasasında kullanılmıştır. İş koruma, istihdam koruma olarak görülmüştür. Mesleki eğitim, yeniden eğitim, yer değiştirme ve mobilite yardımları sayesinde gelişen endüstrilerde bireylerin yer almasına yardımcı olunmuştur (Drøpping vd., 1999:136).

Sekiz farklı ülkede yapılan on altı çalışmanın sonucunda iş arama desteği ve izleme hizmetleri; İsveç, Danimarka ve Portekiz’de sıfır ve bazılarında da negatif etkiye sahip olmuştur. İsveç’teki sekiz çalışmada iş arama ve izleme destekleri, kötü ekonomik şartlara sahip uzun süreli işsiz gençlere olumlu bir etkide bulunmadığı tespit edilmiştir (Centeno, 2001).

İsveç’te aktif istihdam politikaları arasında etkin bir şekilde istifade edilen program olarak gençlik garantisi (youth guarantee) 1998’de uygulanmaya başlanmıştır. İşsiz gençlerin devam şartıyla maaş aldıkları bu programı, 2 yıl sonra 19-29 yaş aralığındaki uzun süreli işsizliğe maruz kalan veya maruz kalma riski olan gençler için geliştirilen etkinlik garantisi (activity guarantee), herhangi bir zaman kısıtı olmadan tam zamanlı şemsiye bir program olarak uygulamaya alınmıştır. İşsiz genç, iş bulana ya da bir eğitim programına dahil olana dek tam zamanlı olarak etkinliklere katılım sağlayarak işsizlik kültüründen uzak tutulması amaçlanmıştır. Aynı zamanda işsizlik desteğinin sona ermesinden sonra bir yaşam yeri de bu program kapsamında gençlere sunulmuştur. Bu program esnasında iş teklifi alan genç birey, bu teklifi kabul etmemesi halinde garanti kapsamı dışına çıkarılarak etkinlik garantisi maaş hakkını kaybetmiştir. Söz konusu genç, bir daha yeni bir programa girme hakkını da kaybetmiştir (Johansson, 2006’dan aktaran Bengtsson, 2012:9).

2007’de garanti politikaları kapsamında “desteklenmiş istihdam” programı geliştirilmiştir. Bu programda çalışanın değer kazandırılmasından ziyade belirli bir

süredir işsiz olan gençlerin yeni bir işe sahip olması, bir hak olarak değerlendirilmiştir. Bu destek, tüm çalışanlardan kesilen istihdam vergisi ile fonlanmıştır. Bu programdan yararlanmak için 26 ve üzeri yaşta olmak (20-25 yaş aralığı da kapsama alınmıştır) ve tam zamanlı işsiz olmak veya son 15 ay içerisinde 12 aydır hastalık izninde olmak gerekmiştir (SOU 2011:204-212'den aktaran Bengtsson, 2012:9).

2007'de çıkan bir diğer aktif istihdam politikası aracı olarak İşe Başlangıç Teşviği (Entry Recruitment Incentive), son üç yıl içerisinde oturma izni alan işsiz kişilere yönelik geliştirilmiştir. Bu program, İsveççe eğitimi ile birleştirilmiş yarı ya da tam zamanlı istihdamı içermektedir. Programdan yararlanan birey, İsveççe kursundan en yüksek puan alması durumunda eğitim olmadan yeni bir periyotta destek almaya hak kazanmaktadır. Yine aynı yıl daha önceki gençlik garantisi programı, genç iş programı (Youth Job Programme) olarak ve etkinlik garantisi programı ise iş ve gelişme programı (Job and Development Programme - JOB) olarak değiştirilmiştir. Hedef grup, 16-24 yaş arasındaki gençler öncelikli olmakla birlikte, arka arkaya üç aydır çalışmayan kişiler, kefaletle serbest bırakılan yükümlüler ve çalışma hayatı boyunca az süreli istihdam edilen bireyler yer almaktadır. JOB üç safhaya ayrılmaktadır. Birinci safha detaylı değerlendirme, 150 günlük mesleki danışmanlık ve hazırlayıcı ölçümler içeren iş arama aktivitesinden; ikinci safha 300 gün süren iş değiştirme, pratik eğitim veya farklı tarzlardaki mesleki eğitimlerden; üçüncü safha ise maksimum 2 yıl süren yapay işler (artificial jobs olarak adlandırılan bir iş yerinde olmayı gerektirmeyen işler olarak tanımlanmaktadır)'i kapsamaktadır (Wallerå, 2011:52).

Aktif istihdam politikaları kapsamında İsveç, 25 yaşına gelmiş genç bireyler ile engelli durumda olan ancak iş hayatında yer almasında engel olmayan ve daha önce iş garantisi programında yer alan gençlerden 20 ve üzeri yaşlarda olan bireyler, maksimum altı ay sürebilen "iş kurma desteği"nden yararlanmaktadır (Wallerå, 2011:55).

2.1.7.4. Birleşik Krallık

Birleşik Krallık'ta gençlerin istihdamının sağlanmasına yönelik politikalar beş temel stratejide planlanmakta ve uygulanmaktadır (Department for Business, Innovation and Skills – DBIS, 2013:23):

- Global ekonomide rekabetin sağlanması için gerekli olan yeteneklerin mesleki eğitim/staj kalitesini de içerecek şekilde gençlere kazandırılması,
- Etkili ve koordineli hizmetler sağlamada yerel ortakları destekleyerek, internet bağımlılığına yakalanma riski altında bulunan gençlere yardım etmek,
- İşverenleri gençlere ilham vermeye ve onlara daha fazla iş deneyimi, staj ve çıraklık imkânı sunmaya teşvik etmek,
- Bireyleri, işin hakkını vermeye ve iş dışı yararlar sağlamaya yönelik çalışma, işe hazırlanma ve işle ilgili araştırma yapmaya yönelik kişisel sorumluluğa sahip olmaya teşvik etmek,
- Birleşik Krallık işgücü piyasasının esnekliklerini korumak ve genişletmek de dahil olmak üzere, dengeli ve sürdürülebilir büyüme için daha geniş koşullar yaratmak.

European Training Foundation (ETF) tarafından hazırlanan gençlere yönelik AİPP raporunda, Birleşik Krallık'ta 1998'de uygulanmaya başlayan "New Deal for Young People – Gençler için Yeni Bir Anlaşma" programı hakkında bilgiler yer almaktadır. Buna göre; 25 yaşın altındaki gençler, ülkenin refah ve çalışma stratejisinin temel unsuru olarak görülmektedir. Gençlere yardım etmenin temel amacı, onların iş hayatına girişinde yardımcı olmak ve istihdam olanaklarını arttırmaktır. 18-24 yaş arasındaki 6 ay ve daha uzun süreli işsizlik ödeneği alan tüm gençlerin bu programa katılımı zorunludur. Bu program kapsamında gençlere mesleki eğitim veya program önerilmeden önce ilk olarak iş bulma desteği sağlanmaktadır. İşsiz gençlere bu geçiş döneminde bireysel meslek danışmanı atanarak iş bulmada detaylı önerilerde bulunulur. İşsiz gencin 4 aylık sürede iş bulamaması halinde 4 seçenekten oluşan yeni bir çözüm sunulmaktadır (ETF, 2014:21):

- Tam zamanlı eğitim ve kurs (Maksimum 12 ay sürebilir),
- İşsizlik desteği (Maksimum 6 ay sürebilir),
- Kamusal istihdam – çevresel çalışmalar (Maksimum 6 ay sürebilir),
- Gönüllü çalışma (Maksimum 6 ay sürebilir).

Bu seçeneklerden herhangi birisini tamamlayan gençlerden ilgili seçenekteki süresi dolunca işsizlik ödeneği almaya devam edenler, danışmanlık ve destekleme faaliyetlerinin devam ettiği üçüncü aşama olan "follow-through" aşamasına geçer.

Yapılan araştırmalar, işsiz gençlerin %20'sinin bu program sonucunda iş bulduğunu ortaya koymuştur. Bu program ile sunulan iş arama desteği, OECD ülkelerinin uygulamakta olduğu diğer AİPP'lere göre daha uygun maliyetli bir çözüm olarak değerlendirilmiştir (ETF, 2014:21).

Birleşik Krallık İstihdam ve Yetenek Komisyonu (UK Commission for Employment and Skills-UKCES) tarafından 2009 finansal krizinin etkisiyle alınan istihdam tedbirleri kapsamında "Ambition 2020" programı açıklanmıştır. Bu programa göre 2020 yılına kadar Birleşik Krallık'taki gençlerin dünyadaki ekonomik gelişmelere göre şekillenen işgücü piyasasında ihtiyaç duyulan nitelikler açısından en uygun insan kaynağı olarak hazırlamaya yönelik kamusal inisiyatif alınmıştır. Bu sayede gençlerin hem istihdam edilme olasılığı hem de verimliliği artacaktır (UKCES, 2009:16-17).

Birleşik Krallık, genç işgücünün istihdama yönelik ihtiyaçlarını karşılamada tüm gençlere uyacak bir program uygulama metodolojisini terk ederek farklı ihtiyaçlara sahip gençlere farklı çözümler sunma yoluna girmiştir. "Jobcenter Plus" programıyla işsiz gençlere yönelik; "iş arama desteği", "yetenek değerlendirmesi", "çıraklık eğitimi", "yerel işverenlerde birkaç hafta çalışarak iş tecrübesi kazandırma ve özgeçmiş iyileştirme imkânı", "büyüyen sektörlerde iş görüşme garantili iş öncesi mesleki eğitim", "yerel finans ve danışmanlık desteğine ihtiyaç duyan iş kurmak isteyen gençlere yönelik yeni iş kurma desteği", "gönülü etkinlikler" ve "iş ve kurumsal klüplere katılım" gibi hizmetler sunulmaktadır. Ocak 2011 – Mayıs 2013 arasında bu programa katılım sağlayan 136.730 genç, programa katılmayan gençlere göre %16 daha fazla olasılıkla istihdama kavuşma şansı elde etmiştir (DBIS, 2013:24).

Birleşik Krallık'ta 18-24 yaş aralığındaki genç işsizlerin istihdama kavuşmasını sağlamak üzere işverenlere "Youth Contract" adlı program kapsamında ücret sübvansiyonları uygulamaktadır. Bu programın yararlanıcıları arasında 16-17 yaşlarındaki dezavantajlı konumda bulunan engelli gençler de yararlanabilmektedir. Ayrıca 2008-2011 arasında "Innovation Found – İnovasyon Fonu" adlı fon kapsamında 14 ve üstü engelli gençlerin sosyal içerikli projelerine 30 milyon sterlinlik destek sağlanmıştır (DBIS, 2013:25-26).

2.1.7.5. Dört Ülke Arasında Mukayeseli Bir Değerlendirme

Dört ülkenin aktif istihdam politikaları mukayeseli olarak incelendiğinde meslekî eğitim sistemi, emek piyasasına dönük kamusal/kurumsal iş bulma hizmetleri ile sosyal güvenlik (yardım) sistemleri arasında karşılıklı bir ilişkinin olduğu gözden kaçmamaktadır. Üçlü sacayağından oluşan bu yapıda istihdam açısından her bir unsurun ayrı bir önemi bulunmaktadır. Ancak her biri, eğitim sisteminden çalışma hayatına geçişte entegral bir fonksiyona sahiptir.

Almanya'nın sistemli geçiş rejiminde özellikle dual meslekî eğitim sistemi, standartlaştırılmış meslekî eğitim ile herhangi bir işletmede istihdam arasında önemli bir "köprü" vazifesi görmektedir. Bu yönüyle Almanya'nın aktif istihdam politikaları, gençlerde liyakat ve ehliyete dayanan uzun vadeli mesleğe hazırlık ve kalifikasyon tedbirlerine ağırlık vermektedir. Her ne kadar dezavantajlı gençleri yeterince sisteme entegre etmese bile Almanya'nın işsiz gençlere yönelik aktif istihdam politikalarının, diğer AB ülkelere nazaran daha başarılı olduğu söylenebilir.

İspanyalı işsiz gençlerin iş bulmada kamusal destekten epey mahrum bırakıldıkları için, kendi çabalarıyla emek piyasasında bir iş bulmaları kaçınılmaz olmaktadır. İspanya'da resmî eğitim sisteminin dışındaki alternatif/özel meslekî eğitim programları yeterince şekillenmiş olmadığı gibi yaygın da değildir. Bundan ötürü özellikle yüksek eğitilmiş gençler arasında işsizlik oranı da geleneksel olarak hep yüksek seviyelerde seyretmektedir. Yüksek eğitilmiş genç işsizleri yeterince aktif istihdam politikaları kapsamına alamayan İspanya, alternatif meslekî eğitim entegreli işsizlik ödeneklerini dağıtmada da cömert davranmamaktadır. Onun için İspanya'nın iş bulma hizmetleri, daha çok işverenlere malî teşviklerde bulunarak, işsiz gençlerin geçici işlerde istihdam edilmelerine yöneliktir.

AİPP'lerin ilk geliştiği ülke olan İsveç'te özellikle sosyal demokrat politikaların da etkisiyle genç işsizlerin iş odaklı gelişimine öncelik verilmektedir. Sosyal yardım destekleri Almanya kadar gelişmiş olmasa da eğitim hayatının bitmesiyle beraber işe ilk başlangıç destekleri aracılığıyla gençlerin iş hayatında yer almasını sağlayıcı sosyal politikalar uygulanmaktadır. Gençlerin sürekli aktif kalmasını sağlamaya yönelik etkinlik garantisi ve gençlik garantisi programları aracılığıyla gençler, mesleki danışmanlık ve iş bulma desteklerinden yararlanmaktadır. Ayrıca gençlerin

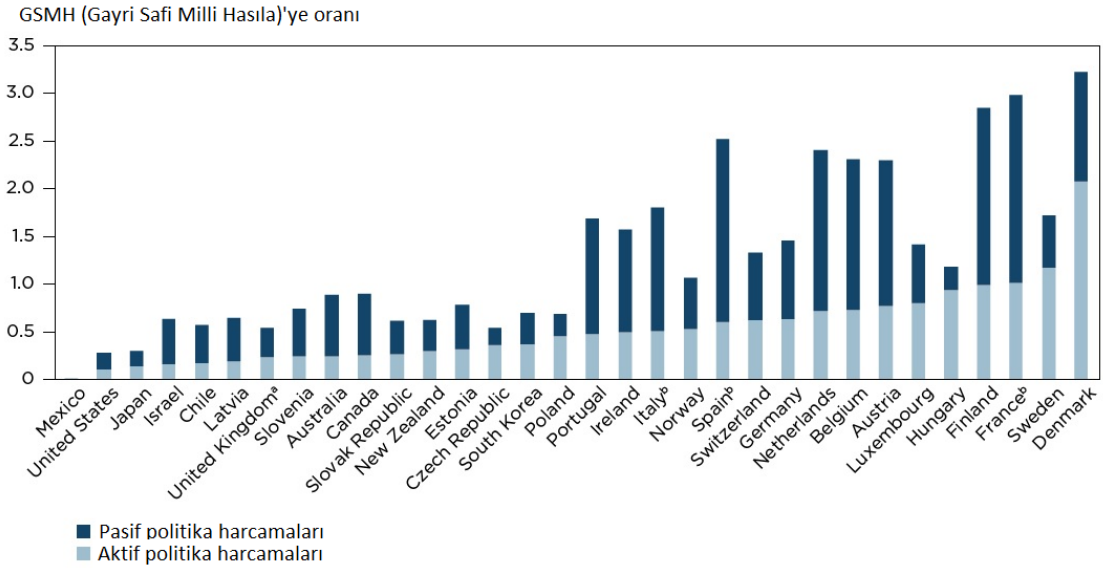
mobilitelerini sağlamaya yönelik programlar ve işverenlere yönelik sağlanan istihdam teşvikleri, İsveç AİPP'leri arasında önemli bir yere sahiptir.

Birleşik Krallık'ta gençlere yönelik uygulanan AİPP'lere bakıldığında ise ağırlıklı olarak gençlerin iş bulmalarını sağlama odaklı politikaların yer aldığı görülmektedir. İşsizlik ödeneği, iş bulma hizmetleri, mesleki danışmanlık, çıraklık ve stajyerlik uygulamaları Almanya'daki kadar olmasa da Birleşik Krallık'ta gelişmiş durumdadır. İşverenlerin genç ve engelli bireyleri istihdam etmesini teşvik etmesine yönelik sübvansiyon politikaları da yaygın bir şekilde uygulanmaktadır. Ayrıca gençlerin geleceğe hazırlanması ve dünyadaki rekabette öncü konumda olmasını sağlamak üzere yetenek geliştirilmesine yönelik program 2009'dan beri uygulanmaktadır.

OECD ülkelerindeki işgücü piyasası harcamalarının gayri safi milli hasıla (GSMH) içindeki yeri ve aktif/pasif politikalara göre dağılımın yer aldığı aşağıdaki grafik ile diğer ülkelerdeki AİPP'lerin ağırlığı hakkında genel bilgi sahibi olunabilir:

Grafik 1:

32 OECD Ülkesinde Toplam İşgücü Piyasası Harcamaları (%GSMH, 2016)

Kaynak: Bown ve Freund: 2019:3

Bu başlık altında yapılan araştırmalar, aşağıdaki tablodaki gibi özetlenebilir:

Tablo 11:

**Avrupa’da Emek Piyasasına Yönelik Dört Farklı İstihdam Politikaları Rejimi
(Almanya, İspanya, İsveç ve Birleşik Krallık)**

Rejim / Ülke	Almanya	İspanya	İsveç	Birleşik Krallık
Meslekî Eğitim-Emek Piyasası İlişkisi	Dual sistem	Dual sistem henüz yok, gelişim halinde	Dual sistem	Dual sistem
GSMH’den İş Bulma Hizmetlerine Ayrılan Pay (2011)¹	%0,34	%0,15	%0,25	%0,20
Meslek danışmanına düşen müracaatçı sayısı (2016)²	48	596	26	24
Kamusal İş Bulma Hizmetleri	Sistemli ve Kapsamlı Destek	-Yetersiz Genç Tek Başına (Self-employment)	Sistemli ve Kapsamlı Destek	Sistemli ve Kapsamlı Destek
İş Bulma Sürecinde Sosyal Güvenlik İvazları	İşsizlik ödenekleri gelişmiş	Yetersiz	İşsizlik ödenekleri gelişmiş	İşsizlik ödenekleri gelişmiş
Kamusal İstihdam Politikasında Öncelik	-Tam istihdam - Normal İş İlişkilerinin Stabilesi	-Work-first -Normalleşme (Casualization)	-Tam istihdam -Eşit iş imkânları	-Tam istihdam - Normal İş İlişkilerinin Stabilesi

Kaynak: Kendi derlemelerimiz.

2.1.8. Yeni Açılımlar Çerçevesinde Ortak Reform Çabaları

AB’de yüksek eğitimli genç işsizlerin sayısındaki artış, AB’yi ve üye ülkelerini derinden etkilemiştir. Böylece aktif istihdam politikalarının yüksek eğitimli genç

¹ Eurostat, 2019.

² AB, 2016b:27.

işsizlere yönelik olarak yeniden gözden geçirilmesi ve özellikle iş bulma hizmetlerinin reforme edilmesi zarureti doğmuştur.

2.1.8.1. Gençlik Garantisi

Kaçınılmaz olarak görülen reform ihtiyacına binaen 2013’de AB Komisyonu tarafından “**Gençlik Garantisi**”nin uygulanması tavsiye edilmiştir. “**Gençlik Garantisi**” konsepti, (meslekî) eğitimini tamamlamış veya işsiz kalmış olan 25 yaşın altındaki bütün (eğitilmiş) işsiz gençlere dört ay zarfında kamusal iş bulma hizmetleri kapsamına alınmasını öngörmektedir. İş bulma hizmetleri somut olarak aşağıdaki tekliflerden oluşmaktadır (AB Komisyonu, 2013).

- (Yeni) meslekî eğitim programları kapsamında meslekî tekâmül kursları;
- İşletmelerde staj görme imkânı,
- Kaliteli işyerinde çalışma hakkı.

“Gençlik Garantisi” kapsamında 2020’ye kadar genç işsizlikle mücadele için, AB 8 milyar AVRO’luk bir kaynak ayırmıştır. 2020’ye kadar 14 milyon işsiz gencin bu tedbir paketinden yararlanması düşünülmektedir. Ancak 2017’ye kadar sadece 6 milyon genç işsiz, iş bulma hizmetleri kapsamında ilgili programlardan yararlanma hakkını elde edebilmiştir. Kapsama alınan gençlerin ekseriyeti eğitim programlarını tamamlayamadıkları için netice itibariyle 6 milyon genç işsizden sadece 1,6 milyon’u direkt olarak “Gençlik Garantisi” programlarından destek görmüştür (Köster, 2017a).

Genç işsizlerin sorunlarının çözümüne dönük olarak kullanılan “garanti” kavramı, iş bulma hizmetleri açısından çok iddialı bir açılım da olsa Avrupa aktif istihdam politikalarını geliştirici ve tamamlayıcı bir katkısı olması arzu edilmektedir. Henüz hiçbir AB üyesi ülke, bu bağlamda “garanti” içerikli kanunî bir düzenleme yapmadığı halde hemen her ülkede yüksek eğitilmiş genç işsizlik sorununun çözümüne yönelik reform ihtiyacı gündeme gelmiş ve en azından üzerinde ciddi bir şekilde tartışılmıştır. Almanya’da yüksek eğitilmiş genç işsizlerin sayısı nispeten az olduğu halde Avrupa “Gençlik Garantisi” tavsiyesi doğrultusunda spesifik olarak belirli kategoride olan genç işsizlerin özel/karmaşık sorunlarına ağırlık verilmektedir.

Çek Cumhuriyeti’nde de genç işsizlik oranı düşük olduğu için, ulusal aktif istihdam politikalarının geliştirilmesine yönelik zarurî bir ihtiyaç duyulmamaktadır. Buna

rağmen özellikle meslekî eğitim sisteminin daha esnek ve piyasa odaklı olması yönünde ilgili kurumlara daha çok koordinasyon görevi yüklenmiştir (ÇEK Gençlik Bakanlığı, 2014:12). Kamusal iş bulma hizmetlerinde az sayıda personel bulunduğu için, özellikle dezavantajlı ve kayıt altına alınamamış işsiz gençlere arzu edilen düzeyde ulaşılamamaktadır (Hora, 2017:53-54).

“Gençlik Garantisi” tavsiyesi doğrultusunda İspanya, AB tarafından malî ve teknik destek görmektedir. 2012’de başlatılan reform çalışmalarına ilaveten “Gençlik Garantisi”nin tavsiyeleri doğrultusunda özellikle okul hayatından emek piyasasına geçiş sürecindeki aksaklıklar giderilmeye uğraşmakta ve bu çerçevede tıpkı Almanya’da olduğu gibi dual sisteme parçalı da olsa geçiş hazırlıkları yapılmaktadır. Bu bağlamda yetkili bir işletme ile bununla işbirliği yapan bir meslekî eğitim kurumu arasında bir koordinasyon ağı kurulmak istenmektedir (ICF, 2012).

Bu tedbirlerin sayesinde 2012/2013’de dual sistemde meslekî eğitim gören 4.292 gencin sayısı 2014/2015’de 15.304’e çıkartılabilmektedir (AB, 2016a). “Gençlik Garantisi” destekleriyle İspanya, son yıllarda eğitilmiş genç işsizlik oranını %54,3’den (2013) %34,9’a (Ekim 2018) çekebilmiştir (Bkz. Tablo 7).

Ülkelerde görülen reform çabaları, “Gençlik Garantisi” destekleriyle daha büyük bir ivme kazanmıştır. Bu doğrultuda özellikle okuldaki mesleğe ve nihayetinde kalıcı bir şekilde iş hayatına geçiş süreçlerindeki kurumsal ve organizasyonel şartların iyileştirilmesine yönelik refakatçi çalışmalar yapılmaktadır. Geçiş süreçlerini sistemli bir şekilde zaten yürütmekte olan ülkeler, mevcut tedbirlerini genç işsizlerin özel ihtiyaçlarını da dikkate alarak, daha da detaylandırırken İspanya ve Yunanistan gibi ülkeler dual sisteme geçişe yönelik çareler aramaktadır.

Yüksek eğitilmiş genç işsizlerin daha etkin bir şekilde istihdam edilebilirliği, elbette iş bulma hizmetlerinde yapılan kamusal/kurumsal/organizasyonel reformlarla çözülebilecek kadar kolay olmamaktadır. Aktif istihdam politikalarının etkinliği, netice itibarıyla işverenlerden gelecek işgücü talepleriyle yakından ilgilidir. Ekonomik krizlerle sarsıntıya uğramış özellikle Yunanistan gibi Güney Avrupa ülkelerinde uygulanmakta olan katı tasarruf politikaları yüksek eğitilmiş genç işsizlerin istihdamını zorlaştıran bir unsurdur. Ne var ki son yıllarda “Gençlik Garantisi” kapsamında elde

edilen malî yardımlarla Yunanistan'daki genç işsizlik oranı %59,2'den (2013) %36,8'e (Ekim 2018) düşürülebilmıştır (Bkz. Tablo 7).

AB, "Gençlik Garantisi" doğrultusunda gerçekleştirilmiş olan programların başarısından bahsederken, bazı eleştirilenler bu programlara şüphe ile bakmaktadır. Bu bağlamda Avrupa Sayıştay'ı (European Court of Auditors), programların ortak hedefin tanımlanmasının olmadığını ve dolayısıyla kaliteli işyerinden ne anlaşıldığına dair somut açıklamaların yapılmadığını dile getirmektedir. Ayrıca ülkelerin zaten uygulamakta oldukları tedbirlerin yanında maliyetlerin tam olarak şeffaf olmadığı yenilerin eklenmesi ne kadar etkili olacağı da tereddütlerin içinde yer almaktadır. Diğer taraftan "garanti" kelimesi, her ne kadar gençler için istihdam oluşturma beklentileri doğrultusunda hamlelerin atılmasını teşvik ediyorsa da AB'nin benimsediği sosyal piyasa ekonomisi ilkelerine de tam olarak uymadığı eleştirileri de yapılmaktadır (Köster, 2017a).

2.1.8.2. Serbest Dolaşım Hakkından Yararlanma

Almanya'da eğitilmiş/uzman işgücüne ihtiyaç varken, İspanya ve Yunanistan gibi Güney Avrupa ve Akdeniz ülkelerinde bu nitelikteki genç işsizlerin varlığı, AB işgücünün serbest dolaşım hakkı çerçevesinde sunduğu hukukî imkânlar doğrultusunda kendi içinde yeni çözüm stratejileri bulundurmaktadır. Bu bağlamda özellikle mobilitesi yüksek olan ve başka bir ülkede gönüllü olarak çalışmak isteyen genç işsizler, AB'nin sunduğu temel özgürlüklerden yararlanma şansına sahip olmaktadır. İşgücünün serbest dolaşımı, yerleşme özgürlüğü ile birlikte değerlendirildiğinde AB üyesi ülkelerin vatandaşlarına yönelik temel özgürlüklerin hayli ileri olduğu söylenebilir (Contact Committee, 2018:17-20).

Ne var ki yüksek eğitilmiş genç işsizlerin hemen yarısı (%50), bir iş için yurtlarını terk etme eğilimini göstermemektedir. Ancak başka bir AB ülkesinde çalışmaya hazır olan işsiz gençlerin oranı da azımsanmayacak kadardır (%29). Özellikle GİO'ların nispeten yüksek olduğu Fransa, İspanya ve Portekiz'de yaşayan yüksek eğitilmiş genç işsizlerin %40'ından fazlası, istihdam uğruna başka bir AB ülkesine göç etmeye razı olduklarını beyan etmiştir (Bkz. Tablo 12).

Tablo 12:
Avrupalı Yüksek Eğitilmiş İşsiz Gençlerin Ülkelerini Terk Etme İstekleri (Yaş: 20-34; Yıl: 2017)

Ülke	İsteksiz (%)	İstekli (%)
Yunanistan	41	28
İspanya	36	43
İtalya	60	20
Fransa	43	44
Portekiz	29	41
Belçika	38	28
Finlandiya	39	37
İsveç	34	44
Polonya	60	21
Büyük Britanya	57	26
Avusturya	56	30
Danimarka	62	17
Hollanda	69	18
Almanya	54	Veri yok
AB Ortalama	50	29
Ülke	İsteksiz (%)	İstekli (%)

Kaynak: EUROSTAT verilerinden derlenmiştir.

Malların, hizmetlerin, sermayenin ve vatandaşların serbest dolaşımını sağlayan bu dört temel özgürlük, AB'deki GİO'lardaki bariz farklılıkları ortadan kaldırma gücüne sahip olduğu bazı AB taraftarı bilim insanları ve araştırmacılar tarafından savunulmaktadır. Buna göre kısa vadede serbest dolaşım hakkından yararlanmak suretiyle yüksek eğitilmiş genç işsizlerin mekân değiştirme potansiyellerini artırarak, genç işsizliğin yüksek olduğu bazı AB ülkelerinde ve buna bağlı olarak AB genelinde GİO'ları azaltmak mümkün olabilmektedir. Bunun için GİO'ları nispeten az olduğu AB ülkelerinin dillerini öğreten entegreli sistemler oluşturulmalıdır. Bu doğrultuda Almanya öncülüğünde "MobiPro-EU" gibi ülkelerarası meslek ve eğitim programlarının daha etkin enstrümanlarla yaygınlaştırılması yönünde görüşler ortaya atılmaktadır (BMAS, 2019).

2.1.8.3. Ortak Dual Eğitim Sisteminin Oluşturulması

Dual eğitim sistemi, başta Almanya olmak üzere Hollanda ve Avusturya gibi AB ülkelerinde yıllardan beri başarılı bir şekilde uygulanmaktadır. Almanya, dual eğitim sisteminin başka ülkelere ihracına yönelik bazı çabalarda bulunmaktadır. Örneğin Alman Sanayi ve Ticaret Odası (DIHK), 2013'den beri Eğitim Bakanlığı tarafından desteklenen VETnet projesini, "German Chambers worldwide network (AHK/Dış Ticaret Odası) for cooperative, workbased Vocational Education & Training" ismi altında genişleterek, dual meslekî eğitimin temel taşlarının en azından bir kısmını bilgi işlem ortamında ve uluslararası boyutuyla oluşturmaktadır. Bu genişletilmiş proje kapsamında İspanya, İtalya ve Portekiz gibi on bir ülkenin Dış Ticaret Odası (AHK) aracılığıyla ilgili ülkeler pilot-proje kapsamına alınmıştır (DIHK, 2016).

İlgili ülkelerde uygulanmakta olan dual eğitim programlarına göre, yöredeki Alman işletmeleri ile partner konumunda olan yerel okullar arasında kurulan koordinasyon sayesinde Alman diplomalarının elde edilmesi mümkün olmaktadır. 1983'den beri bu alanda aktif olan Portekiz-AHK, üç farklı bölgede tesis ettiği meslekî tekâmül merkezi sayesinde her yıl ortalama olarak 2.500 gence eğitim vermektedir (www.dual.pt/article/uber-uns.html, 19.12.2017).

Pilot proje şeklinde yürütülen dual meslekî eğitim programları, her ne kadar diğer ülkelerde de yürütülmekte ise de Alman sistemimin bütün unsurlarıyla kapsamlı bir şekilde ve bir bütünlük içinde hayata geçirildiği iddia edilemez. Bu ülkelerde henüz müstakil bir dual eğitim sisteminin kurulduğu söz konusu değildir. Eğitim programlarının etkili ve kalıcı bir nitelik taşıyabilmesi için, dual konseptinin ilgili ülkelerin eğitim sistemine toplumsal özelliklere de uygun olarak bütünüyle entegre edilmesi gerekmektedir.

Dual eğitim sisteminin başarısı sadece işletme ve okul sistemlerinin iç içe girerek, kenetlenmesinden ibaret değildir. Özellikle odaların sorumluluk taşıması, mesleki okulların işbirliğini önemsemesi, işletmecilerle birlikte oluşturulan ortak müfredat, gönüllü ve tecrübeli denetçilerin varlığı, toplumsal talep ve kabul gibi çevresel şartlar tam olarak yerine getirilmediği sürece dual eğitim sisteminin sürdürülebilirliği mümkün görünmemektedir. Örneğin toplumsal talep ve kabul

teamüllerine göre Almanya’da dual sistemde meslekî eğitim alan gençlere düzenli olarak ücret vermek, gelenekten sayılmaktadır.

2.1.8.3.1. Ülkelerarası Öğrenci Değişim Programı

Almanya, Avrupa’daki gençlerin dual eğitim sisteminden yararlanabilmeleri için, değişik isimler altında ve ikili anlaşmalar çerçevesinde meslekî programlar düzenlemektedir. Bu bağlamda DIHK, “Berufsbildung ohne Grenzen” (Sınır Tanımayan Meslekî Eğitim) inisiyatifi ile her yıl 500 civarında yabancı genci Almanya’da kısa bir süre için ağırlamaktadır. Bu süre zarfında yabancı gençler, meslekî eğitimin bir parçasını anlaşmalı bir Alman şirketinde tamamlamaktadır. Buna mukabil olarak 1.500 civarında Alman genci, yurt dışında tecrübe edinme imkânını elde etmektedir. Öğrenci değişim programının en önemli sacayağı, Alman dual sisteme entegre olabilecek en uygun yabancı öğrencileri bulmak ve eğitmektir. Alman hükümeti, dual sistemde eğitim alabilecek yabancı öğrencilerin isabetli temini konusunda gerekli tedbirleri almaktadır. Bu doğrultuda ülkelerarası iş bulmada yetkili ulusal/kamusal kurumlarla işbirliği ve koordinasyondan sorumlu olan AB’ye bağlı Avrupa İstihdam Servisi’nde (EURES - European Employment Services) temsilciler bulundurmaktadır. Böylece yabancı gençlerin Avrupa işgücü piyasasında meslekî eğitim ve iş bulmaları kolaylaştırılmaktadır (<https://www.dihk.de/themenfelder/aus-und>, Erişim: 20.12.2017).

2.1.8.3.2. MobiPro-EU

AB’ye üye ülkeler, 2012’de Alman hükümetinden ülkelerarası işgücü piyasalarında hâkim olan asimetrik yapının iyileştirilmesine yönelik katkıda bulunmasını resmen talep etmiştir. Değişik AB ülkelerinde bugün de halen devam eden genç işsizliği alanındaki bariz farklılıkların mevcudiyeti, Avrupalı gençlerin özel meslekî eğitim programlarıyla dual eğitim sistemine entegre edilmesi gereğini ortaya koymuştu. Bu zarurete binaen “MobiPro-EU” hayata geçirilmiştir. Böylece AB’nin iç piyasasında bir hak olarak işçilere tanınan serbest dolaşımının pratik olarak işgücünün mobilitesine de yansıtılabilmesinin çerçeve şartlarının oluşturulmasının önemi de bu vesile ile ortaya çıkmış olmaktadır (BMF, 2017).

Bir başka deyişle; AB üye ülkeleri arasında işgücü ve meslekî eğitim piyasaları birbirleriyle entegre olmadığı, meslekî okul sistemleri birbirleriyle sıkı ilişkiler kurmadığı ve karşılıklı olarak yabancı dilleri öğrenme imkânı sunan yapılanmalar olmadığı sürece serbest dolaşım hakkının gerçek anlamıyla hayatiyet bulması da mümkün görünmemektedir. İşte “MobiPro-EU” işgücü mobilitesi önündeki her türlü engeli ortadan kaldırmak için, Alman hükümeti tarafından oluşturulmuş bir tedbirler paketidir. Buna göre dual sistemin ruhuna uygun olarak meslekî eğitim almak isteyen Avrupalı gençlere özel destek verilmektedir. Destek kapsamında dil öğrenmeye yönelik ön hazırlık kurslarına katılma imkânı, geçim için aylık nakdî yardım, seyahat giderlerinin ve eğitim bağlamında diğer olası masraflarının karşılanmasına yönelik sübvansiyonlar yer almaktadır. Almanca dil eğitimine katıldıktan sonra yabancı gençler, kendi ülkelerinde Alman dual eğitim sistemi çerçevesinde teorik ve pratik meslekî eğitim programlarına devam etmektedir (BMF, 2017).

Böylece Alman hükümeti, her yıl yaklaşık olarak 10.000 Avrupalı gence uluslararası boyutuyla meslekî eğitim imkânı tanıyan bir sistem oluşturmuştur. Ancak programa katılan Avrupalı gençlerin 1/3’i eğitim sürecini tamamlamadan sistemden ayrılmaktadır. Böylece kişi başına düşen eğitim masrafları daha da yükselmektedir. Meslekî eğitim boyunca bir müracaatçı için düşünülen 10.000 AVRO’luk teşvik gideri, erken ayrılmalar sebebiyle üç katına kadar çıkmıştır. Diğer taraftan ilgili ülkelerdeki yerel birimler, programların yürütümünde bazı teknik/bürokratik zorluklar çıkartmaları sebebiyle projelerin sağlıklı bir şekilde hayata geçirilmesinde belirli aksaklar da meydana gelmektedir. Gerek kişi başına hesaplanan giderlerin normalin üzerine çıkması, gerek liyakatli öğrencilerin yeterli sayıda bulunulamaması, gerekse bazı üye ülkelerde hantal bürokratik yapının varlığı, “MobiPro-EU” projesinin etkinliğini ve finansmanını zora sokmuştur (BMF, 2017).

Aşağıdaki tabloda ülkelere göre bu programdan yararlanan gençlerin sayısı görülmektedir. Programı en iyi şekilde değerlendiren ülkeler arasında İspanya gelmektedir.

Tablo 13:

Bazı AB Ülkelerinde MobiPro-EU Kapsamında Meslekî Eğitim Almış Gençlerin Sayısı (Yıl: 2015)

Ülke	GİO	Genç İşsizlerin Sayısı (Bin)	Teşvikten Yararlananların Sayısı
Yunanistan	50,1	142	275
İspanya	48,9	777	5.409
İtalya	40,5	626	404
Hırvatistan	44,6	72	251
Fransa	25,0	690	30
Portekiz	32,2	119	333
Güney Kıbrıs	33,3	13	101
Finlandiya	22,4	73	1
Romanya	22,3	154	159
Slovakya	26,5	56	78

Kaynak: BMF, 2017.

2.1.8.3.3. Ortak Dual Eğitim Sisteminin Geleceği

Genç işsizlik sorununun çözümüne yönelik olarak dillendirilen tekliflerin başında genç işsizler sorunuyla en etkili bir şekilde mücadele konseptine ve uygulama yöntemine (best-practice) sahip olan ülkelerin aktif istihdam politikaları kapsamındaki modellerin diğer AB'ye üye ülkelere de aktarılması/transferi gelmektedir. Örneğin Almanya, Avusturya ve Hollanda'da uygulanmakta olan dual meslekî eğitim sistemi, gençler arasındaki işsizlik oranını azaltmakta ise, bu sistem diğer AB ülkelerinin de dikkatini çekmelidir. Bu anlamda ulusal meslekî eğitim programlarına Almanca gibi ikinci bir dil eğitimi de eklenmesi, gençlerin AB işgücü piyasalarındaki mobilitesini artıracaktır (The Youth Activation Agency, 2019).

Avrupa İstihdam Servisi (EURES), özellikle eğitimli genç işsizlere yönelik AB çapında istihdam ile ilgili her türlü enformasyon ve iş bulma hizmet sistemlerini, dijital teknolojiden de yararlanmak suretiyle, daha da etkin hâle getirebilir. Aynı zamanda AB ülkeleri için geçerli aktif istihdam politikalarını da içeren ortak bir işsizlik sigortasının tesisi, işsiz gençlerin ülkelerarası mobilitesini artıracaktır ve dolayısıyla orta

ve uzun vadede GİO'ları azaltacağı düşünceleri üzerinde de son yıllarda durulmaktadır (EURES, 2019).

2.2. Türkiye’de Eğitimli Gençlerin İşsizlik Sorunu ve Çözüm Stratejileri

Türkiye özelinde eğitimli gençler, herhangi bir yükseköğretim kurumunun iki yıllık meslek yüksekokul bölümü, dört yıllık fakülte bölümü, yüksek lisans veya doktora programlarından mezun olan gençlerdir. Avrupa ülkeleri için eğitimli gençler kategorisine genelde 15-25 yaş grubuna mensup olan bireyler girerken, Türkiye’de eğitimli gençlerin alt ve üst yaş sınırı, 20-29 olarak belirlenmektedir.

2.2.1. Türkiye’de Eğitimli Genç İşgücü ve Emek Piyasasında Arz Durumu

2.2.1.1. Türkiye’de Genel Nüfus İçinde Çocuk ve Genç Nüfus

Aşağıdaki tabloda yer alan TÜİK’in Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) verilerine göre; 2017 yılsonu itibariyle Türkiye nüfusu, 80 milyon 810 bin civarındadır. Bu nüfusun takribî olarak 22 milyon 883 bini, 0-17 yaş grubunu içeren çocuk nüfustan oluşmaktadır. Bir başka deyişle Türkiye’nin genel nüfusunun %28,3’ü çocuk nüfustan meydana gelmektedir. 1970’de toplam nüfusun %48,5’ini çocuk nüfustan oluştururken, bu oran 1990’da %41,8 ve 2017’de %28,3’e gerilemiştir. Nüfus projeksiyonlarına göre, çocuk nüfus oranının düşüş trendinin devam etmesi ve 2040’da %23,3 olması beklenmektedir.

Tablo 14:

Çocuk/Genç Nüfusun Toplam Nüfus İçindeki Sayısal ve Oransal Durumu (1970-2040)

Yıl: Toplam Nüfus	Çocuk Nüfus (Oranı) Yaş Grubu: 0-17
1970	%48,5
1990	%41,8
2013	%29,7
2017: 80 milyon 810 bin	22 milyon 883 bin (%28,3)
2040 (Tahminî)	%23,3

Kaynak: TÜİK, Genel Nüfus Sayımları, 1935-1990; TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, 2008-2017; TÜİK, Nüfus Projeksiyonları, 2018-2040; TÜİK, 2018 (16 Mayıs), İstatistiklerle Gençlik: 2017.

Dünyada genç nüfus oranı ise 2017'ye ait verilere göre ortalama olarak %30'dur. En yüksek çocuk nüfus oranına sahip ülkelerin başında ise üç Afrika ülkesi olan %55,8 ile Nijer, %55,1 ile Uganda ve %54,8 ile Mali gelmektedir. Türkiye, 167 ülke arasında %28,3 ile en fazla çocuk nüfusa sahip 97. ülke konumundadır (TÜİK, 2018).

Tablo 15:

Genel Nüfus İçinde Genç Nüfus ve Yüksek Öğretim Gören Gençler

Yıl	Genel Nüfus	Yaş Grubu: 15-24
Temmuz 2017	80 milyon 810 bin	11 milyon 875 bin
Aralık 2018	81 milyon 867 bin	12 milyon 955 bin

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30567>; (2017-2018).

TÜİK Temmuz 2017 verilerine göre; Türkiye'nin toplam nüfusu 80 milyon 810 bindir. Bu nüfusun içinde 15-24 yaş grubuna mensup 11 milyon 875 bin kişi bulunmaktadır. 31.12.2018'de ise Türkiye'nin genel nüfusu, 1 milyon 193 binlik bir artışla 82 milyona ulaşmıştır. Bu nüfusun içinde 15-24 yaş grubuna mensup 12 milyon 955 bin kişi bulunmaktadır.

2.2.1.2. Türkiye'de Yükseköğretimin Bölüm Bazlı Dağılımı

Türkiye'de yüksek eğitim almak maksadıyla 2000 ile 2018 arasında ÖSYS'ye müracaat eden ve bu müracaatları sonucunda herhangi bir bölüme yerleşen öğrenci sayılarına ait tablo aşağıda yer almaktadır.

Aşağıdaki tabloya göre 2000-2018 arasında yükseköğretim kurumlarına başvurulara yıllara göre artan bir başvuru olduğu gözlemlenmektedir. Bu yıllar arasında 2009'daki başvuru sayısındaki düşüş göze çarpmaktadır. Bu düşüşün sebebinin, 2005-2006 eğitim öğretim yılından itibaren geçerli olan liselerin 3 yıldan 4 yıla çıkarılması olduğu düşünülmektedir. Başvuruların düşmesi sebebiyle en yüksek yerleşme oranı da yine 2009'da görülmektedir.

Aşağıdaki tabloda göze çarpan bir diğer husus ise son iki yıldaki düşük (%36,4 ve %36,0) yerleşim oranlarıdır. Yıllara göre bir değerlendirme yapıldığında yüksek eğitim

alma hakkını elde eden toplam yükseköğretim öğrenci sayısında önemli bir artış sağlanamamış olduğu gibi önemli bir gerilemenin de olduğunu söyleyebiliriz.

Tablo 16:

Türkiye’de Yükseköğretime Başvuran ve Yerleşen Gençler (2000-2018)

Yıllar	Toplam Başvuran	Toplam Yerleşen	Yerleşme Oranı (%)
2000	1.407.920	414.647	29,5
2001	1.471.197	455.913	31,0
2002	1.817.590	614.125	33,8
2003	1.593.831	506.637	31,8
2004	1.897.196	574.867	30,3
2005	1.844.891	607.994	33,0
2006	1.678.326	590.533	35,2
2007	1.776.427	626.425	35,3
2008	1.645.416	833.532	50,7
2009	1.450.582	786.677	54,2
2010	1.587.866	763.516	48,1
2011	1.759.403	789.169	44,9
2012	1.895.478	865.631	45,7
2013	1.924.547	877.787	45,6
2014	2.086.115	922.275	44,2
2015	2.126.681	983.090	46,2
2016	2.256.367	961.864	42,6
2017	2.265.844	825.397	36,4
2018	2.381.412	857.240	36,0

Kaynak: Yükseköğretime Geçiş İstatistikleri, <https://istatistik.yok.gov.tr>, Erişim Tarihi: 14.06.2019

Ek-1’de detayları yer alan “2015-2018 Arasında Okul Türlerine Göre Yükseköğretime Başvuran ve Yerleşen Aday Sayıları” ile ilgili grafiklerden derlenen aşağıdaki tabloya göre yükseköğretime en çok başvuru ve yerleştirme düz liselerden olmaktadır. Başvuru sayılarına göre başarı oranı en yüksek kaynak tüm yıllarda öğretmen liseleri olmuştur. Bu tabloda tüm yıllarda ön lisans programlarına en çok başvurunun meslek liselerinden

olduğu göze çarpmaktadır. Yerleşim oranlarına bakıldığında ise lise kaynaklı öğrencilerin başarılarının her geçen yıl bir önceki yıla göre düştüğü görülmektedir.

Tablo 17:

Türkiye’de Okul Türlerine Göre Üniversitelere Başvuran/Yerleşen Aday Sayıları ve Yerleşme Oranları (2015-2018)

		KAYNAK				
		Lise	Meslek Lisesi	Öğretmen Lisesi	İmam Hatip Lisesi	Diğer Liseler
2015 ÖSYS	Başvuru	1.122.685	710.476	43.684	149.727	96
	Yerleşme	555.207	330.795	27.604	69.467	11
	- Lisans	317.735	48.533	25.929	25.511	0
	- Ön Lisans	140.050	211.786	967	14.429	4
	- Açık Öğretim	97.422	70.476	708	29.527	7
	Yerleşme Oranı	49,4	46,5	63,19	46,40	11,46
2016 ÖSYS	Başvuru	1.256.730	759.403	41.119	199.058	67
	Yerleşme	548.627	313.896	22.360	76.971	5
	- Lisans	324.747	46.234	20.203	32.288	2
	- Ön Lisans	143.090	201.241	1.283	23.155	1
	- Açık Öğretim	80.790	66.421	874	21.528	2
	Yerleşme Oranı	43,66	41,33	54,38	38,67	7,46
2017 ÖSYS	Başvuru	1.223.519	770.892	48.315	222.925	192
	Yerleşme	505.673	205.401	24.564	89.724	35
	- Lisans	313.808	46.635	22.150	40.344	9
	- Ön Lisans	128.547	116.257	1.833	26.698	7
	- Açık Öğretim	63.318	42.509	581	22.682	19
	Yerleşme Oranı	41,33	26,64	50,84	40,25%	18,23
2018 YKS	Başvuru	1.266.594	853.199	26.770	234.657	192
	Yerleşme	511.275	242.723	14.160	89.035	47
	- Lisans	303.699	42.481	11.658	37.087	20
	- Ön Lisans	138.022	145.712	1.807	30.495	1
	- Açık Öğretim	69.554	54.530	695	21.453	26
	Yerleşme Oranı	40,37	28,45	52,90	37,94	24,48

Kaynak: Yükseköğretime Geçiş İstatistikleri, <https://istatistik.yok.gov.tr>, Erişim Tarihi: 14.06.2019.

Türkiye’de 2014-2018 arasında tüm üniversitelerde açılan eğitim ve öğretim bölümleri ve bu bölümlere kayıt yaptıran, bölümlerdeki mevcut öğrenci ve bölümlerden mezun olan öğrenci sayılarına dair veriler, YÖK istatistiklerinden derlenerek eklerde yer

almaktadır. Çalışmanın Ek-2 kısmında önlisans, Ek-3 kısmında lisans, Ek-4 kısmında yüksek lisans ve Ek-5 kısmında doktora programları detaylı olarak incelenmiştir. Bu veriler, işgücü piyasasına arz edilen potansiyel işgücünün yükseköğretim bölümleri açısından dağılımına yönelik bilgiler içermektedir.

Ek-2 ile Ek-5 arasında yer alan bu verilere ait göze çarpan hususlar, aşağıda ayrı başlıklar altında incelenmiştir.

2.2.1.2.1. Önlisans Bölümleri

Türkiye’de 2014-2015 arasındaki önlisans programları: Eğitim (E); Beşeri Bilimler ve Sanat (BBS); İş, Yönetim ve Hukuk (İYH) (2015 öncesi Sosyal Bilimler, İş ve Hukuk olarak anılıyordu); Sosyal Bilimler, Gazetecilik ve Enformasyon (SBGE) (2015 öncesi Sosyal Bilimler ve Davranış Bilimleri olarak anılıyordu); Doğa Bilimleri, Matematik ve İstatistik (DBMİ) (2015 öncesi Fen Bilimleri, Matematik, Bilgisayar olarak anılıyordu); Mühendislik İmalat ve İnşaat (Mİİ); Tarım, Ormancılık, Balıkçılık ve Veterinerlik (TOBV) (2015 öncesi Tarım ve Veterinerlik olarak anılıyordu); Sağlık ve Refah (SR) ve Hizmetler (H) olmak üzere 9 ana başlıkta toplanmıştır. 2015-2016 akademik yılı itibariyle daha önceden DBMİ altında yer alan “Bilgisayar” bölümü sonraki yıllarda istatistiklerde “Bilişim ve İletişim Teknolojileri (BİT)” olarak ayrı bir bölüm olarak yer almıştır. Bu sebeple bu kısımda 10 bölüm bazında analizlere yer verilmiştir.

Tablo 18:

Cinsiyete ve Bölümlere Göre Ön Lisans Kayıt Sıralaması

Sıra No	2014-2015			2015-2016			2016-2017			2017-2018		
	T	E	K	T	E	K	T	E	K	T	E	K
1	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH
2	Mİİ	Mİİ	SR	SR	Mİİ	SR	SR	Mİİ	SR	SR	H	SR
3	SR	H	BBS	Mİİ	SR	BBS	Mİİ	H	BBS	H	SR	E
4	BBS	BBS	E	BBS	H	E	H	SR	E	BBS	Mİİ	BBS
5	H	SR	H	H	BBS	H	BBS	BBS	H	E	BBS	H
6	E	DBMİ	Mİİ	E	BİT	Mİİ	E	BİT	Mİİ	Mİİ	BİT	TOBV
7	DBMİ	TOBV	TOBV	BİT	TOBV	BİT	BİT	TOBV	BİT	TOBV	TOBV	Mİİ
8	TOBV	E	DBMİ	TOBV	SBGE	TOBV	TOBV	SBGE	TOBV	BİT	E	BİT
9	SBGE	SBGE	SBGE	SBGE	E	SBGE	SBGE	E	SBGE	SBGE	DBMİ	SBGE
10	-	-	-	DBMİ	DBMİ	DBMİ	DBMİ	DBMİ	DBMİ	DBMİ	SBGE	DBMİ

Yukarıdaki tabloda görüleceği üzere 2014-2018 arasında ön lisans programlarına yeni kayıt yaptıran tüm öğrenciler en çok İYH bölümlerine rağbet göstermişlerdir. Tüm öğrenciler arasında en çok tercih edilen bölümler sıralamasında ikinci ve altıncı sırasındaki bölümler (Mİİ, SR, BBS, H, E) yıllar itibariyle yer değiştirirse de üst sıralarda kalmıştır. BİT yıllar geçtikçe ağırlıklı erkekler arasında olmak üzere tüm öğrenciler arasında artan bir ilgiye sahip olmuştur. Ayrıca daha önceki yıllarda ikinci sıralarda Mİİ'nin 2017-2018 akademik yılı itibariyle altıncı sıraya gerilemesi dikkat çekici bir başka husustur.

Erkekler arasında en çok tercih edilen ikinci bölüm 2014-2016 arasında Mİİ iken 2017 itibariyle H bölümü olmuştur. Kadınlar arasında en çok tercih edilen ikinci bölüm tüm yıllar için SR olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 19:

Cinsiyete ve Bölümlere Göre Ön Lisans Mevcut Sıralaması

Sıra No	2014-2015			2015-2016			2016-2017			2017-2018		
	T	E	K	T	E	K	T	E	K	T	E	K
1	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH
2	Mİİ	Mİİ	SR	Mİİ	Mİİ	SR	Mİİ	Mİİ	SR	SR	Mİİ	SR
3	BBS	BBS	BBS	BBS	BBS	BBS	BBS	BBS	BBS	BBS	H	BBS
4	SR	H	H	SR	H	H	SR	H	H	Mİİ	E	H
5	H	SR	Mİİ	H	SR	E	H	SR	E	H	SR	E
6	TOBV	DBMİ	E	TOBV	BİT	Mİİ	TOBV	BİT	Mİİ	TOBV	BİT	Mİİ
7	DBMİ	TOBV	TOBV	BİT	TOBV	TOBV	BİT	TOBV	TOBV	E	TOBV	TOBV
8	E	SBGE	DBMİ	E	SBGE	BİT	E	SBGE	BİT	BİT	SBGE	BİT
9	SBGE	E	SBGE	SBGE	DBMİ	SBGE	SBGE	DBMİ	SBGE	SBGE	DBMİ	SBGE
10	-	-	-	DBMİ	E	DBMİ	DBMİ	E	DBMİ	DBMİ	E	DBMİ

Yukarıdaki tabloda 2014-2018 arasında ön lisans programlarında öğrenim gören öğrenci sayılarına göre yapılan bölüm bazlı sıralamasına ait bilgilere yer verilmiştir. Tablodan da görüleceği üzere mevcut açısından en çok İYH bölümlerinde öğrenciler yer almıştır. Tüm öğrenciler arasında en çok tercih edilen bölümler sıralamasında ikinci ve altıncı sırasındaki bölümler (Mİİ, BBS, SR, H, TOBV) yıllar itibariyle yer değiştirirse de hep üst sıralarda kalmıştır. Önceki tabloda yer alan yeni kayıt olan öğrencilerdeki durumla benzer bir şekilde Mİİ'nin 2017-2018 akademik yılı itibariyle düşüşe geçmesi dikkat çekici bir husustur.

Erkekler arasında en çok tercih edilen ikinci ve üçüncü bölüm 2014-2016 arasında sırasıyla Mİİ ve BBS iken 2017 itibariyle H bölümü üçüncülükten ikinciliğe yükselmiştir. Kadınların en çok bulunduğu ikinci ve dördüncü bölümler tüm yıllar için sırasıyla SR, BBS ve H olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 20:

Cinsiyete ve Bölümlere Göre Ön Lisans Mezun Sıralaması

Sıra No	2014-2015			2015-2016			2016-2017			2017-2018		
	T	E	K	T	E	K	T	E	K	T	E	K
1	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH
2	Mİİ	Mİİ	SR	Mİİ	Mİİ	SR	SR	Mİİ	SR	SR	Mİİ	SR
3	SR	H	BBS	SR	H	BBS	Mİİ	SR	BBS	Mİİ	SR	E
4	BBS	SR	E	BBS	SR	E	BBS	H	E	H	H	BBS
5	H	BBS	Mİİ	H	BBS	H	H	BİT	Mİİ	BBS	BİT	H
6	E	TOBV	H	E	BİT	Mİİ	E	BBS	H	E	BBS	Mİİ
7	TOBV	SBGE	TOBV	BİT	TOBV	TOBV	BİT	TOBV	BİT	BİT	TOBV	TOBV
8	SBGE	DBMİ	SBGE	TOBV	SBGE	BİT	TOBV	SBGE	TOBV	TOBV	SBGE	BİT
9	DBMİ	E	DBMİ	SBGE	DBMİ	SBGE	SBGE	DBMİ	SBGE	SBGE	E	SBGE
10	-	-	-	DBMİ	E	DBMİ	DBMİ	E	DBMİ	DBMİ	DBMİ	DBMİ

Yukarıdaki tabloda 2014-2018 akademik arasında mezun olan ön lisans programı öğrencilerinin cinsiyet ve bölüm bazlı sıralamasına yer verilmiştir. Tüm ön lisans öğrencileri arasında kayıt ve mevcut açısından yapılan sıralamadaki birincilik mezuniyet sıralamasında da değişmeyerek tüm yıllar için İYH olarak gerçekleşmiştir. 2015 ve 2016’da ikincilik Mİİ ve üçüncülük SR şeklinde iken 2017 ve 2018’de bu iki bölüm yer değiştirmiştir.

Erkekler tüm yıllar için en çok ikinci sırada Mİİ bölümünden mezun verirken kadınlar SR bölümünden mezun vermiştir. 2015’de erkeklerde mezuniyet sıralamasında üçüncü ve altıncı sırada sırasıyla H, SR, BBS ve TOBV yer alırken 2016’da TOBV’nin yerini BİT almıştır. 2017 ve 2018’de ise bu sıralama SR, H, BİT ve BBS şeklinde görülmüştür. 2015-2018 arasında kadınların mezuniyetinde üçüncü ve altıncı sıradaki bölümler her yıl değiştirse de BBS, E, Mİİ ve H şeklinde gerçekleşmiştir.

2.2.1.2.2. Lisans Bölümleri

Aşağıdaki tablolarda 2014-2018 arasında Türkiye’de lisans programlarına kayıt, programlardaki mevcutlar ve mezuniyet sayılarına göre analizlere yer verilmiştir.

Tablo 21:

Cinsiyete ve Bölümlere Göre Lisans Kayıt Sıralaması

Sıra No	2014-2015			2015-2016			2016-2017			2017-2018		
	T	E	K	T	E	K	T	E	K	T	E	K
1	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH
2	SBGE	Mİİ	BBS	SBGE	Mİİ	SBGE	SBGE	Mİİ	BBS	BBS	Mİİ	BBS
3	BBS	SBGE	SBGE	BBS	SBGE	BBS	BBS	SBGE	SBGE	Mİİ	SBGE	SBGE
4	Mİİ	BBS	E	Mİİ	BBS	E	Mİİ	BBS	SR	SBGE	BBS	SR
5	E	E	SR	E	E	SR	SR	E	E	SR	E	E
6	SR	SR	Mİİ	SR	SR	Mİİ	E	SR	Mİİ	E	SR	Mİİ
7	DBMİ	H	DBMİ	H	H	DBMİ	H	H	DBMİ	H	H	DBMİ
8	H	DBMİ	H	DBMİ	DBMİ	H	DBMİ	DBMİ	H	DBMİ	DBMİ	H
9	TOBV	TOBV	TOBV	TOBV	TOBV	TOBV	TOBV	TOBV	TOBV	TOBV	TOBV	TOBV
10	-			BİT	BİT	BİT	BİT	BİT	BİT	BİT	BİT	BİT

Yukarıdaki tabloda görüleceği üzere 2014-2018 arasında ön lisans programlarında olduğu gibi lisans programlarında da yeni kayıt yaptıran tüm öğrenciler en çok İYH bölümlerine rağbet göstermişlerdir. Tüm öğrenciler arasında en çok tercih edilen ikinci ve üçüncü bölümler (SBGE ve BBS) 2014-2017 arasında değiştirmemiş, 2018’de BBS ikinci sıraya yükselirken SBGE dördüncü sıraya gerilemiş, üçüncülüğü Mİİ almıştır. Tüm öğrenciler arasında en çok tercih edilen beşinci ve altıncı lisans programları ise yıllara göre yer değiştirse de E ve SR olarak listede yer almıştır. Tüm öğrenciler arasında ve cinsiyet bazlı TOBV (dokuzuncu sıra) ve BİT (son sıra) ise tüm yıllarda son sıralarda yerini alarak en az rağbet gören lisans programları olmuştur.

Erkek öğrenciler açısından tüm yıllarda tercih edilen programların sırası (sırasıyla İYH, Mİİ, SBGE, BBS, E, SR, H, DBMİ, TOBV ve BİT) değişmemiştir. Erkek öğrenciler arasında tüm yıllarda en az rağbet gören lisans programları sırasıyla H, DBMİ, TOBV ve BİT olarak gerçekleşmiştir.

Kadın öğrencilerin lisans programları listesinde tüm yıllarda ikinci üçüncü sıralarda yer değiştirmiş olmasına rağmen BBS ve SR programları listede yer almıştır. Kadın

öğrenciler arasında tüm yıllarda en az rağbet gören lisans programları sırasıyla Mİİ, DBMİ, H, TOBV ve BİT olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 22:

Cinsiyete ve Bölümlere Göre Lisans Mevcut Sıralaması

Sıra No	2014-2015			2015-2016			2016-2017			2017-2018		
	T	E	K	T	E	K	T	E	K	T	E	K
1	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH
2	SBGE	Mİİ	SBGE	SBGE	Mİİ	SBGE	SBGE	Mİİ	SBGE	SBGE	Mİİ	SBGE
3	BBS	SBGE	BBS	BBS	SBGE	BBS	BBS	SBGE	BBS	BBS	SBGE	BBS
4	Mİİ	BBS	E	Mİİ	BBS	E	Mİİ	BBS	E	Mİİ	BBS	SR
5	E	E	SR	E	E	SR	E	E	SR	E	E	E
6	SR	DBMİ	Mİİ	SR	SR	Mİİ	SR	SR	Mİİ	SR	SR	Mİİ
7	DBMİ	SR	DBMİ	DBMİ	DBMİ	DBMİ	DBMİ	H	DBMİ	DBMİ	H	DBMİ
8	H	H	H	H	H	H	H	DBMİ	H	H	DBMİ	H
9	TOBV	TOBV	TOBV	TOBV	TOBV	TOBV	TOBV	TOBV	TOBV	TOBV	TOBV	TOBV
10	-	-	-	BİT	BİT	BİT	BİT	BİT	BİT	BİT	BİT	BİT

Yukarıdaki tabloda 2014-2018 arasında lisans programlarında öğrenim gören öğrenci sayılarına göre yapılan bölüm bazlı sıralamasına ait bilgilere yer verilmiştir. Tablodan da görüleceği tüm öğrenciler açısından tüm yıllarda sıralama değişmemiştir.

Erkekler arasında söz konusu listenin ilk beş sırası tüm yıllarda aynı sıralamada gerçekleşmiştir. 2015-2018 arasında erkek öğrencilerin mevcut sayıları sıralamasında altıncı bölüm SR olarak gerçekleşmişken, 2014-2015 arasında sekizinci sırada olan H, 2016-2017 arasında yedinciliğe yükselmiştir.

Kadın öğrenciler arasında tüm yıllarda en çok öğrenci mevcudu listesinde ikinci ve üçüncü lisans programları tüm yıllarda sırasıyla SBGE ve BBS şeklinde gerçekleşmiştir. Bu listede altı ve onuncu sıralar tüm yıllarda sırasıyla Mİİ, DBMİ, H, TOBV ve BİT olarak yer almıştır. 2014-2017 arasında dördüncü sırada E yer alırken beşinci sırada SR yer almış 2018’de bu iki programın mevcut sıralaması yer değiştirmiştir.

Tablo 23:**Cinsiyete ve Bölümlere Göre Lisans Mezun Sıralaması**

Sıra No	2014-2015			2015-2016			2016-2017			2017-2018		
	T	E	K	T	E	K	T	E	K	T	E	K
1	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH
2	E	Mİİ	E	SBGE	Mİİ	E	Mİİ	Mİİ	E	Mİİ	Mİİ	BBS
3	SBGE	SBGE	BBS	Mİİ	SBGE	SBGE	SBGE	SBGE	BBS	BBS	SBGE	E
4	Mİİ	E	SBGE	E	E	BBS	E	BBS	SBGE	SBGE	BBS	SBGE
5	BBS	BBS	Mİİ	BBS	BBS	SR	BBS	E	SR	E	E	SR
6	SR	DBMİ	SR	SR	SR	Mİİ	SR	SR	Mİİ	SR	SR	Mİİ
7	DBMİ	SR	DBMİ	DBMİ	DBMİ	DBMİ	H	H	DBMİ	H	H	DBMİ
8	H	H	H	H	H	H	DBMİ	DBMİ	H	DBMİ	DBMİ	H
9	TOBV	TOBV	TOBV	TOBV	TOBV	TOBV	TOBV	TOBV	TOBV	TOBV	TOBV	TOBV
10	-	-	-	BİT	BİT	BİT	BİT	BİT	BİT	BİT	BİT	BİT

Yukarıdaki tabloda 2014-2018 akademik arasında mezun olan lisans programı öğrencilerinin cinsiyet ve bölüm bazlı sıralamasına yer verilmiştir. Tüm lisans öğrencileri arasında mezuniyet sayısı açısından yapılan sıralamada birincilik kayıt ve mevcut sayısı ile benzer bir şekilde tüm yıllarda İYH olarak gerçekleşmiştir. Tüm öğrencilerin mezuniyet sayılarında yıllar itibariyle Mİİ’de dördüncü sıradan ikinci sıraya yükseliş görülürken, E’de ikinci sıradan beşinci sıraya düşüş yaşanmıştır. 2015-2016 arasında BBS beşinci sırada iken 2018’de üçüncülüğe yükselmiştir. 2015-2016 arasında altıncı ve onunculuk sırası aynı şekilde (sırasıyla SR, DBMİ, H, TOBV ve BİT) gerçekleşmişken 2017-2018 arasında H bir üst sıraya yükselmiş, DBMİ bir alt sıraya düşerek sıralama (sırasıyla SR, H, DBMİ, TOBV ve BİT) değişmiştir. Tüm cinsiyetlerin 2014-2018 arasında en az mezun verdiği iki bölüm sırasıyla TOBV ve BİT olarak gerçekleşmiştir.

Erkek öğrencilerin bölümlere göre mezuniyet sıralamasında ikinci sırada Mİİ ve üçüncü sırada BBS yer almıştır. 2015-2016 ‘da sıralamada dördüncü sırada yer alan E, 2017-2018’de beşinci sıraya düşerken; SBGE, 2015-2016 arasında beşinci sırada iken 2017-2018 arasında dördüncü sıraya yükselmiştir. 2015’de yedinci sırada yer alan SR, 2016-2018’de altıncı sıraya yükselmiş iken 2015’de altıncı sırada yer alan DBMİ, 2016’da yedi, 2017 ve 2018’de ise sekizinci sıraya kadar gerilemiştir. 2015-2016 arasında sekizinci sırada yer alan H, 2017-2018 arasında yedinci sıraya yükselmiştir.

Kadın öğrencilerin mezuniyet sayılarının bölümlere göre sıralamasında ise 2015-2017 arasında ikinci sırada yer alan E, 2018’de üçüncülüğe gerilemiştir. Aynı listede 2015’de üçüncü sırada yer alan BBS, 2016’da dördüncülüğe gerilemiş, 2017’de tekrar üçüncü sıraya yükselmiş ve 2018’de ikinci sıraya yükselmiştir. Bu listede 2015’de dördüncü sırada yer alan SBGE, bir sonraki yıl bir üst sıraya çıkmış ancak 2017-2018’de tekrar dördüncü sırada yerini almıştır. 2015’de beşinci sırada yer alan Mİİ, sonraki yıllarda bir sıra gerilemişken, altıncı sırada yer alan SR, sonraki yıllarda bir üst sıraya yükselerek beşinci sırada yer almıştır. Kadınların lisans programlarında en az mezun verdiği yedinci ve onuncu bölümler (sırasıyla DBMİ, H, TOBV ve BİT) tüm yıllarda aynı sırada gerçekleşmiştir.

2.2.1.2.3. Yüksek Lisans Bölümleri

Aşağıdaki tablolarda 2014-2018 arasında Türkiye’de yüksek lisans programlarına kayıt, programlardaki mevcutlar ve mezuniyet sayılarına göre analizlere yer verilmiştir.

Tablo 24:

Cinsiyete ve Bölümlere Göre Yüksek Lisans Kayıt Sıralaması

Sıra No	2014-2015			2015-2016			2016-2017			2017-2018		
	T	E	K	T	E	K	T	E	K	T	E	K
1	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH
2	Mİİ	Mİİ	BBS	Mİİ	Mİİ	Mİİ	Mİİ	Mİİ	Mİİ	Mİİ	Mİİ	Mİİ
3	BBS	BBS	Mİİ	BBS	SBGE	BBS	BBS	SBGE	BBS	SBGE	H	BBS
4	DBMİ	SBGE	DBMİ	SBGE	BBS	SBGE	SBGE	BBS	SBGE	BBS	SBGE	SBGE
5	SBGE	DBMİ	SR	DBMİ	DBMİ	E	DBMİ	H	DBMİ	H	BBS	E
6	E	E	E	E	H	DBMİ	H	DBMİ	E	DBMİ	DBMİ	SR
7	SR	H	SBGE	SR	E	SR	E	E	SR	E	E	DBMİ
8	H	TOBV	TOBV	H	TOBV	H	SR	TOBV	H	SR	TOBV	H
9	TOBV	SR	H	TOBV	SR	TOBV	TOBV	SR	TOBV	TOBV	SR	TOBV
10	-	-	-	BİT	BİT	BİT	BİT	BİT	BİT	BİT	BİT	BİT

Yukarıdaki tabloda görüleceği üzere 2014-2018 arasında yüksek lisans programlarına yeni kayıt yaptıran tüm öğrenciler, en çok İYH ve Mİİ bölümlerine rağbet gösterirken en az TOBV ve BİT bölümlerine rağbet göstermişlerdir. Tüm öğrenciler arasında en çok tercih edilen bölümler sıralamasında 2014-2016 arasında üçüncü sırada yer alan BBS, 2017’de dördüncü sıraya düşmüştür. Aynı listede 2014’de dördüncü sırada yer alan DBMİ, 2015-2016’da beşinci, 2018’de ise altıncı sıraya kadar gerilemiştir. Bu

listede 2014’de beşinci sırada yer alan SBGE, 2015-2016’da dördüncü, 2018’de ise üçüncü sıraya kadar yükselmiştir. 2014-2015’de altıncı sırada yer alan E ve yedinci sırada yer alan SR, 2016-2017’de birer sıra düşmüştür. Bu listede 2014-2015’de sekizinci sırada yer alan H, iki sıra yükselerek 2016’da altı, 2017’de bir sıra daha yükselerek beşinci sıraya kadar yükselmiştir.

Erkekler arasında en çok tercih edilen ikinci bölüm tüm yıllarda Mİİ olarak gerçekleşmiştir. Aynı listede 2014’de yedinci sırada yer alan H, 2015’de bir, 2016’de bir ve 2018’de iki sıra yükselerek üçüncü sıraya kadar yükselmiştir. 2014’de üçüncü sırada yer alan BBS, 2015 ve 2016 arasında dördüncü, 2017’de ise beşinci sıraya kadar gerilemiştir. 2014’de dördüncü sırada yer alan SBGE, 2015 ve 2016’da üçüncü sırada iken 2017’de tekrar dördüncü sırada yer almıştır. 2014-2015’de beşinci sırada yer alan DBMİ bölümü 2016-2017’de bir sıra gerileyerek altıncı sıraya gerilemiştir. 2014’de altıncı sırada yer alan E, 2015-2017’de erkekler arasında yedinci sırada kayıt gerçekleştiren bölümler olmuştur. Tüm yıllarda son üç sırada sırasıyla TOBV, SR ve BİT yer almıştır.

Kadın öğrencilerin 2014-2017 arasında en çok kayıt yaptırdığı bölüm erkeklerde ve genelde olduğu gibi birinci sırada İYH olarak gerçekleşmişken, 2014’de ikinci sırada yer alan BBS diğer yıllarda üçüncü, 2014’de üçüncü sırada yer alan Mİİ ise diğer yıllarda ikinci sırada yer almıştır. 2014’de dördüncü sırada yer alan DBMİ, yıllara göre iniş ve artışlar sonrasında 2017’de yedinci sıraya kadar gerilemiştir. Benzer şekilde 2014’de beşinci sırada yer alan SR ve altıncı sırada yer alan E bölümü yıllara göre iniş çıkışlar sonucunda 2017’de SR altıncı sıraya düşmüş, E ise beşinci sıraya yükselmiştir. Söz konusu listede 2014’de yedinci sırada yer alan SBGE, bir sonraki yıl üç sıra yükselerek diğer yıllarda da dördüncü sırada yerini almıştır. 2014’de listenin son üç sıralaması sırasıyla TOBV, H BİT şeklinde gerçekleşmişken 2015-2017 arasında bu sıralama H’nin bir sıra yükselişi ve TOBV’nin bir sıra düşüşü ile sırasıyla H, TOBV ve BİT olarak değişmiştir.

Tablo 25:**Cinsiyete ve Bölümlere Göre Yüksek Lisans Mevcut Sıralaması**

Sıra No	2014-2015			2015-2016			2016-2017			2017-2018		
	T	E	K	T	E	K	T	E	K	T	E	K
1	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH
2	Mİİ	Mİİ	BBS	Mİİ	Mİİ	BBS	Mİİ	Mİİ	BBS	Mİİ	Mİİ	BBS
3	BBS	BBS	Mİİ	BBS	BBS	Mİİ	BBS	BBS	Mİİ	BBS	BBS	Mİİ
4	DBMİ	DBMİ	DBMİ	SBGE	SBGE	E	SBGE	SBGE	E	SBGE	SBGE	E
5	SBGE	SBGE	E	DBMİ	DBMİ	SBGE	DBMİ	DBMİ	SBGE	DBMİ	DBMİ	SBGE
6	E	E	SBGE	E	E	DBMİ	E	E	DBMİ	E	E	DBMİ
7	SR	TOBV	SR	SR	TOBV	SR	SR	H	SR	SR	H	SR
8	TOBV	H	TOBV	TOBV	H	TOBV	TOBV	TOBV	TOBV	H	TOBV	TOBV
9	H	SR	H	H	SR	H	H	SR	H	TOBV	SR	H
10	-	-	-	BİT	BİT	BİT	BİT	BİT	BİT	BİT	BİT	BİT

Yukarıdaki tabloda 2014-2018 arasında yüksek lisans programlarında öğrenim gören öğrenci sayılarına göre yapılan bölüm bazlı sıralamasına ait bilgilere yer verilmiştir. 2014’de dördüncü sırada DBMİ ve beşinci sırada SBGE yer alırken bir sonraki yıldan itibaren bu iki bölüm yer değiştirerek 2018’de SBGE dördüncü, DBMİ beşinci sırada yer almıştır. Tablodan da görüleceği üzere mevcut açısından sıralamanın beş sırasında 2014’de sırasıyla E, SR, TOBV, H ve BİT yer alırken 2018’de TOBV ve H yer değiştirerek bu sıralama E, SR, H, TOBV ve BİT olarak gerçekleşmiştir.

Erkekler arasında en çok mevcuda sahip ilk altı bölüm 2014’de sırasıyla İYH, Mİİ, BBS, DBMİ, SBGE ve E şeklinde iken bir sonraki yıldan itibaren DBMİ’nin beşinci sıraya gerilemesi ve SBGE’nin dördüncü sıraya yükselmesiyle 2018 yılına kadar bu şekilde sabit kalmıştır. 2014-2015’de erkekler arasında en az mevcuda sahip bölümler sıralamasında yedinci ve sonuncu sıralarda (sırasıyla TOBV, H, SR ve BİT) 2016-2017’de H bir sıra yükselmiş, TOBV bir sıra düşerek sıralama H, TOBV, SR ve BİT olarak değişmiştir.

2014-2018 arasında kadın öğrencilerin en çok mevcuda sahip olduğu yüksek lisans bölümler sıralamasında tüm yıllarda ilk üç sırasıyla İYH, BBS ve Mİİ şeklinde gerçekleşmiştir. 2014’de bu listenin dördüncü sırasında DBMİ, beşinci sırasında E ve altıncı sırasında SBGE yer alırken, 2015-2018 arasında DBMİ iki sıra düşerek altıncı sıraya gerilemiş, E ve SBGE ise birer sıra yükselerek dördüncü ve beşinci sıralara

yükselmiştir. Söz konusu listenin yedinci ve son sıraları tüm yıllarda sırasıyla SR, TOBV, H ve BİT şeklinde gerçekleşmiştir.

Tablo 26:

Cinsiyete ve Bölümlere Göre Yüksek Lisans Mezun Sıralaması

Sıra No	2014-2015			2015-2016			2016-2017			2017-2018		
	T	E	K	T	E	K	T	E	K	T	E	K
1	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH	İYH
2	Mİİ	Mİİ	DBMİ	Mİİ	Mİİ	Mİİ	Mİİ	Mİİ	Mİİ	Mİİ	Mİİ	SBGE
3	BBS	BBS	Mİİ	SBGE	H	SBGE	H	H	SBGE	H	H	Mİİ
4	DBMİ	H	BBS	BBS	BBS	DBMİ	SBGE	BBS	DBMİ	SBGE	SBGE	SR
5	SBGE	DBMİ	SBGE	DBMİ	SBGE	SR	BBS	SBGE	SR	BBS	BBS	BBS
6	E	SBGE	E	H	DBMİ	BBS	DBMİ	DBMİ	BBS	DBMİ	DBMİ	DBMİ
7	H	E	SR	E	E	E	E	E	H	E	E	E
8	SR	TOBV	H	SR	TOBV	H	SR	SR	E	SR	TOBV	H
9	TOBV	SR	TOBV	TOBV	SR	TOBV	TOBV	TOBV	TOBV	TOBV	SR	TOBV
10	-	-	-	BİT	BİT	BİT	BİT	BİT	BİT	BİT	BİT	BİT

Yukarıdaki tabloda 2014-2018 akademik arasında mezun olan yüksek lisans programı öğrencilerinin cinsiyet ve bölüm bazlı sıralamasına yer verilmiştir. Tüm yüksek lisans öğrencileri arasında en çok mezuniyet veren bölümler sıralamasında tüm yıllarda ilk ikide sırasıyla İYH ve Mİİ yer almış iken son üçte sırasıyla SR, TOBV ve BİT yer almıştır.

Tüm yüksek lisans öğrencileri mezuniyetinde olduğu gibi erkeklerin mezuniyet sıralamasının ilk iki sırasında tüm yıllarda İYH ve Mİİ yer almıştır. Bu listenin son dört sırasında 2017’de bir değişiklik olsa da 2014 ve 2018 arasında bu sıralama E, TOBV, SR ve BİT şeklinde gerçekleşmiştir. 2014’de üçüncü sırada yer alan BBS yıllar itibariyle düşerek 2018’de beşinci sırada yer almıştır. 2014’de dördüncü sırada yer alan H ise bir sonraki yıl bir sıra yükselerek diğer yıllarda da en çok erkek mezuniyetine sahip üçüncü bölüm olmuştur. 2014’de altıncı sırada yer alan SBGE sonraki yıllarda artış göstererek 2018’de dördüncü sıraya kadar yükselmiştir. 2014’de beşinci sırada yer alan DBMİ bölümü ise sonraki yılda bir sıra düşüşle diğer yıllarda da altıncı sırada yer almıştır.

2014-2018 yıllarındaki kadın yüksek lisans mezuniyeti sıralamasında tüm yıllarda ilk sırada İYH yer alırken son iki sırada TOBV ve BİT yer almıştır. Bu listede 2014’de

ikinci sırada yer DBMİ yüksek bir düşüşle 2018’de altıncı sıraya gerilemiştir. 2014’de beşinci sırada yer alan SBGE yüksek bir artışla 2018’de ikinci sıraya çıkmıştır. Aynı şekilde 2014’de yedinci sırada yer alan SR, 2018’de dördüncü sıraya yükselmiştir.

2.2.1.2.4. Doktora Bölümleri

Aşağıdaki tablolarda 2014-2018 arasında Türkiye’de doktora programlarına kayıt, programlardaki mevcutlar ve mezuniyet sayılarına göre analizlere yer verilmiştir.

Tablo 27:

Cinsiyete ve Bölümlere Göre Doktora Kayıt Sıralaması

Sıra No	2014-2015			2015-2016			2016-2017			2017-2018		
	T	E	K	T	E	K	T	E	K	T	E	K
1	Mİİ	Mİİ	DBMİ	Mİİ	Mİİ	Mİİ	Mİİ	Mİİ	Mİİ	Mİİ	Mİİ	DBMİ
2	BBS	İYH	Mİİ	İYH	İYH	DBMİ	BBS	İYH	DBMİ	BBS	İYH	Mİİ
3	İYH	BBS	BBS	BBS	BBS	BBS	İYH	BBS	SR	İYH	BBS	SR
4	DBMİ	DBMİ	SR	DBMİ	DBMİ	İYH	DBMİ	DBMİ	BBS	DBMİ	DBMİ	BBS
5	SBGE	SBGE	İYH	SBGE	SBGE	SR	SBGE	SBGE	İYH	SR	SBGE	İYH
6	E	E	E	SR	E	E	SR	E	SBGE	SBGE	SR	SBGE
7	SR	TOBV	SBGE	E	SR	SBGE	E	SR	E	E	E	E
8	TOBV	SR	TOBV	TOBV	TOBV	TOBV	TOBV	TOBV	TOBV	TOBV	TOBV	TOBV
9	H	H	H	H	H	H	H	H	H	H	H	H
10	-	-	-	BİT	BİT	BİT	BİT	BİT	BİT	BİT	BİT	BİT

Yukarıdaki tabloda görüleceği üzere 2014-2017 arasında doktora programlarına yeni kayıt yaptıran tüm öğrencilerin sıralaması diğer programlardan farklı olarak en çok Mİİ bölümü şeklinde gerçekleşmiştir. Tüm öğrenciler arasında doktora programlarına en az kayıt yapılan bölümler tüm yıllarda sırasıyla TOBV, H ve BİT şeklinde gerçekleşmiştir.

2014-2017 arasında doktora programlarına kayıt yaptıran erkek öğrenciler, tüm yıllarda en çok sırasıyla Mİİ, İYH, BBS, DBMİ ve SBGE bölümlerine; en az ise BİT bölümüne rağbet göstermiştir.

Kadın öğrencilerin en çok kayıt yaptırdığı bölümler sıralaması yıllara göre değişse de 2014 ve 2018 arasında aynı şekilde (sırasıyla DBMİ ve Mİİ şeklinde) görülmüştür. En az TOBV, H ve BİT olarak gerçekleşmiştir. 2014 ve 2015’de en çok kayıt yapılan üçüncü bölüm BBS iken 2016 ve 2017’de bu bölüm bir sıra gerileyerek dördüncü sırada yer almıştır. Bu listede 2015’de dördüncü sırada yer alan SR, sonraki yılda bir sıra

düşmüş, 2017’de iki sıra yükselerek 2018 de dahil olmak üzere üçüncü sırada yer almıştır.

Tablo 28:

Cinsiyete ve Bölümlere Göre Doktora Mevcut Sıralaması

Sıra No	2014-2015			2015-2016			2016-2017			2017-2018		
	T	E	K	T	E	K	T	E	K	T	E	K
1	Mİİ	Mİİ	DBMİ	Mİİ	Mİİ	DBMİ	Mİİ	Mİİ	DBMİ	Mİİ	Mİİ	DBMİ
2	DBMİ	İYH	Mİİ	İYH	İYH	Mİİ	İYH	İYH	Mİİ	İYH	İYH	Mİİ
3	BBS	BBS	BBS	BBS	BBS	İYH	BBS	BBS	İYH	BBS	BBS	BBS
4	İYH	DBMİ	SR	DBMİ	DBMİ	BBS	DBMİ	DBMİ	BBS	DBMİ	DBMİ	İYH
5	SBGE	SBGE	İYH	SBGE	SBGE	SR	SBGE	SBGE	SR	SBGE	SBGE	SR
6	E	TOBV	E	E	E	SBGE	E	E	SBGE	E	E	SBGE
7	SR	E	SBGE	SR	SR	E	SR	SR	E	SR	SR	E
8	TOBV	SR	TOBV	TOBV	TOBV	TOBV	TOBV	TOBV	TOBV	TOBV	TOBV	TOBV
9	H	H	H	H	H	H	H	H	H	H	H	H
10	-	-	-	BİT	BİT	BİT	BİT	BİT	BİT	BİT	BİT	BİT

Yukarıdaki tabloda 2014-2018 arasında doktora programlarında öğrenim gören öğrenci sayılarına göre yapılan bölüm bazlı sıralamasına ait bilgilere yer verilmiştir. Tablodan da görüleceği üzere mevcut açısından en çok Mİİ bölümlerinde öğrenciler yer almıştır. Listenin üçüncü sırasında tüm yıllarda BBS yer alırken, 2014’de ikinci sırada yer alan DBMİ sonraki yıllar dördüncü sıraya düşmüş, 2014’de dördüncü sırada yer alan İYH bölümü ise sonraki yıllarda ikinci sırada yer almıştır.

Erkekler arasında 2014-2018 arasında en çok mevcuda sahip ilk beş bölüm sırasıyla Mİİ, İYH, BBS, DBMİ ve SBGE olarak yer almıştır. Bu listenin altıncı ve sonuncu sıralarında ise 2014 hariç diğer yıllarda sırasıyla E, SR, TOBV, H ve BİT bölümleri yer almıştır.

Kadınlar arasında en çok doktora mevcudu bulunan ilk iki program tüm yıllarda sırasıyla DBMİ ve Mİİ şeklinde gerçekleşmiştir. Kadınlar arasında en az mevcudu olan programlar ise sırasıyla TOBV, H ve BİT şeklinde gerçekleşmiştir.

Tablo 29:**Cinsiyete ve Bölümlere Göre Doktora Mezun Sıralaması**

Sıra No	2014-2015			2015-2016			2016-2017			2017-2018		
	T	E	K	T	E	K	T	E	K	T	E	K
1	DBMİ	Mİİ	DBMİ	DBMİ	Mİİ	DBMİ	Mİİ	Mİİ	DBMİ	Mİİ	Mİİ	DBMİ
2	Mİİ	DBMİ	SR	Mİİ	DBMİ	SR	DBMİ	BBS	Mİİ	DBMİ	İYH	Mİİ
3	BBS	BBS	Mİİ	İYH	İYH	Mİİ	BBS	DBMİ	BBS	BBS	BBS	BBS
4	İYH	İYH	E	BBS	BBS	E	İYH	İYH	İYH	İYH	DBMİ	SR
5	SR	E	BBS	E	E	İYH	E	SBGE	SR	E	E	İYH
6	E	SR	İYH	SR	SBGE	BBS	SR	E	E	SR	SBGE	E
7	SBGE	SBGE	SBGE	SBGE	SR	SBGE	SBGE	SR	SBGE	SBGE	SR	SBGE
8	TOBV	TOBV	TOBV	TOBV	TOBV	TOBV	TOBV	TOBV	TOBV	TOBV	TOBV	TOBV
9	H	H	H	H	H	H	H	H	H	H	H	H
10	-	-	-	BİT	BİT	BİT	BİT	BİT	BİT	BİT	BİT	BİT

Yukarıdaki tabloda 2015-2018 akademik arasında mezun olan doktora programı öğrencilerinin cinsiyet ve bölüm bazlı sıralamasına yer verilmiştir. Tüm doktora öğrencilerinin mezuniyete göre sıralamasında 2015-2016'da birinci sırada DBMİ, ikinci sırada Mİİ yer alırken 2017-2018'de bu sıralama yer değiştirmiştir. Bu listenin üçüncü ve dördüncü sırasında 2016'da bir değişiklik olsa da 2014'deki sıralama, 2017 ve 2018'de da aynı şekilde gerçekleşerek üçüncü sırada BBS ve dördüncü sırada İYH yer almıştır. 2014'de beşinci sırada yer alan SR ve altıncı sırada yer alan E sonraki yıllarda yer değiştirmiştir. SBGE ise tüm yıllarda aynı şekilde yedinci sırada yer almıştır.

Erkeklerin doktora mezuniyet sayıları incelendiğinde; 2015'de ikinci sırada olan DBMİ 2018'de dördüncü sıraya, SR ise altıncı sıradan yedinci sıraya gerilemiştir. Aynı listede 2015'de dördüncü sırada yer alan İYH 2018'de ikinciliğe, SBGE ise yedinci sıradan altıncı sıraya yükselmiştir.

Kadınların doktora programı mezuniyet sayıları açısından gelişen sıralamasında ise 2015'de ikinci sırada yer alan SR 2018'de dördüncü; E ise aynı yıllarda dördüncü sıradan altıncı sıraya gerilemiştir. Aynı listede 2015'de üçüncü sıradaki Mİİ 2018'de ikinci sıraya; aynı yıllarda BBS beşinci sıradan üçüncü sıraya ve İYH altıncı sıradan beşinci sıraya yükselmiştir. SBGE ise tüm yıllarda aynı şekilde yedinci sırada yer almıştır.

Tüm yıllardaki doktora programları arasında erkeklerde en çok mezuniyet veren bölüm Mİİ iken kadınlarda DBMİ olmuştur.

Tüm cinsiyet ve yıllara göre listenin son üç sırasında ise tüm yıllarda sırasıyla TOBV, H ve BİT aynı şekilde yer almıştır.

Türkiye’de üniversitelerin bölüm bazında iş bulma süreleri, ilk bir yıl içindeki istihdam ve kamuda işe girme oranları, ortalama ücretleri, istihdamın sektörel dağılımı ve nitelik uyumsuzluğuna dair veriler sunan bir “Üni-Veri” isimli araştırma Cumhurbaşkanlığı İnsan Kaynakları Ofisi (CBİKO) tarafından yapılarak üniversite ve bölüm tercihinde bulunacak gençlere yol göstermesi açısından çevrimiçi erişime¹ sunulmuştur. Bu çalışmaya üniversite mezunu olup istihdam edilen 35 yaş altı bireyler dahil edilmiştir. Açıköğretim fakültesi veya 35 yaş üzeri mezunlar çalışmaya dahil edilmemiştir. Çalışmada yer alan göstergelerden “ücret” değişkeninin hesaplanmasında, üniversite mezuniyetinden 6 ay önce bir işe başlayanlar (mezuniyet sonrası işi bırakmamış olmak kaydıyla) da dahil olmak üzere mezuniyet sonrasındaki ilk işte alınan ücretlerin Tüketici Fiyat Endeksi kullanılarak 2018 yılı reel ücretinde sabitlenmesi yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada yer alan “istihdam oranı” değişkeni ise mezuniyet sonrasındaki ilk 12 ayda bir işe yerleşme oranını göstermektedir. “İş bulma süresi” değişkeni ise bölüm bazında ilk işe yerleşme süreleri ay cinsinden hesaplandıktan sonra ortalaması alınarak tespit edilmiştir. Çalışmada yer alan “nitelik uyumsuzluğu” değişkeninin hesabında kullanılan yöntem ise UNESCO’nun Uluslararası Standart Eğitim Sınıflandırması olan ISCED sınıflandırması ile Uluslararası Çalışma Örgütü’nün (ILO) standart meslek (ISCO) ve beceri setleri sınıflandırmasının karşılaştırılmasına dayanmaktadır. ISCED 6. ve 7. Kategorisine denk gelen üniversite eğitimi mezunu bireylerden, ISCO meslek tanımlarından seviye 4 mesleklerde çalışanların yetenek olarak uyumlu işlerde çalıştığı değerlendirilmiş ve bu durumda yetenek uyumsuzluğunun olmadığı (0 değeri ile ifade edilmiş) çalışmada belirtilmiştir. Seviye 4 altındaki meslekler ise üniversite mezunları için yetenek uyumsuzluğu anlamına gelmektedir. Örneğin; seviye 1 meslekte çalışan üniversite mezununun yetenek uyumsuzluğu değeri üç, seviye 2’de iki ve seviye 3’te bir olarak değerlendirilmiştir. Çalışmada yer alan son değişken ise “kamuda işe yerleşme

¹ Detay için bkz. www.cbiko.gov.tr/projeler/uni-veri

oranı”dır. Bu değişkenin belirlenmesinde ilk işe girişı kamu kurumu olan bireylerin toplamının ilgili bölümdeki mezunlara oranı kullanılmıştır (CBİKO, 2019).

2.2.1.3. AB Ülkelerinde ve Türkiye’de Üniversiteye Katılım Oranları

Her yıl yüksek eğitim sistemine 850 bin üzerinde gencin kazandırılması, rakamsal olarak yüksekmiş gibi görünse de Türkiye'nin genç nüfusu dikkate alındığında okuyan gençlerin sayısının yine de çok düşük olduğunu söyleyebiliriz. Nitekim EUROSTAT’ın yayınladığı 30-34 yaş arasındaki gençlerin üniversiteye katılım oranlarına göre Türkiye, 33 ülke arasında %27,3 ile 31. sırada yer almaktadır. Buna göre bu yaş grubunda Türkiye’de her 10 gençten sadece 3’ü üniversite mezunudur. Litvanya, AB’de %58 ile en yüksek oranda yüksek tahsil görmüş gençlere sahip olan ülkedir. Onu %55,8 ile Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ve %53,7 ile İzlanda takip etmektedir. AB ortalaması ise yaklaşık olarak %40’dır. İngiltere %48,3 ve Fransa %44,3 ile AB ortalamasının üzerinde yükseköğrenimli bir genç kitleye sahip iken Almanya, %34 ile AB ortalamasının altında yüksek eğitimli gençlere sahiptir (Eurostat, 2018).

Tablo 30:

AB Ülkelerinde ve Türkiye’de Üniversiteye Katılım Oranları (Yaş: 30-34)

ÜLKE	ORAN (%)
Litvanya	58
Güney Kıbrıs Rum Yönetimi	55,8
İzlanda	53,7
İrlanda	53,3
İsviçre	52,8
AB Ortalaması	39,9
Türkiye	27,3
İtalya	26,9
Romanya	26,3

Kaynak: Eurostat, 2018

1996-2015 arasında Türkiye’de yükseköğretim mezun sayısı, yıllık ortalama olarak 175 binden 803 bine çıkmıştır. Buna rağmen Türkiye'nin 25-64 yaş aralığındaki yükseköğretim mezuniyet oranı (%18), OECD ülkeleri ortalamasının (%36) hayli gerisinde seyretmektedir. Yine Türkiye’de yüksek lisans ve doktora mezunu olma oranı ve sayısı, OECD ülkelerine kıyasla hayli düşüktür (EĞİTİM-BİR- SEN, 2017).

Üniversiteye katılım oranları, ülkelerin eğitim sisteminin niteliği hakkında fazla bir bilgi vermemektedir. Diğer taraftan üniversiteye katılım oranının yüksekliği veya düşüklüğü, bir ülkenin gelişmişlik seviyesinin de somut bir göstergesi değildir. Örneğin Almanya, AB’nin ortalama olarak üniversiteye katılım oranından daha düşük seviyede bir eğitilmiş genç nüfus oranına sahip olduğu halde, sosyo-ekonomik yönden en güçlü AB ülkesidir. Eğitilmiş genç nüfus oranı her ne kadar nispeten düşük olsa da Almanya, etkili bir dual eğitim sistemi sayesinde hem nitelikli ara eleman yetiştirme yönüyle, hem de eğitilmiş genç işsizlik oranı düşük tutma açısından başarılı bir ülke konumundadır.

2.2.1.4. Dünyada ve Türkiye’de Yüksek Eğitim Gören Öğrenci Sayısı

Tablo 18’de 2015 yılına ait bazı ülkelerde öğrenim tür ve seviyelerine göre öğrenci sayıları görülmektedir. Bu tabloya göre yüksek eğitim gören öğrenci toplam sayısı, ABD’de 19,532 milyon, Rusya’da 6,592 milyon ve Türkiye’de 6,062 milyondur. Türkiye’nin yüksek eğitim gören öğrenci sayısı 2017’de 7,650 milyona yükselmesiyle dünya kıyaslamasında önemli bir yere yükselmiştir. Buna göre Türkiye’de 2007-2017 yılları arasında yükseköğretimde toplam öğrenci sayısı, dikkat çekici bir artışla 2,485 milyondan 7.560 milyona yükselmiştir. Bir başka ifadeyle, yükseköğretim sistemi bu dönemde üç katı bir büyüklüğe ulaşmıştır.

Ancak Türkiye’de bütün öğrenim tür ve seviyelerinde öğrenci sayısı artmış olmasına rağmen, önlisans ve lisans düzeylerine kıyasla, lisansüstü seviyedeki toplam öğrenci sayısının geçmişten beri nispeten az yükselmiş olmasıdır. Diğer taraftan Türkiye’nin önlisans ve lisans öğrenci sayıları nisbî olarak yüksek seviyelerde seyrederken, özellikle doktora öğrenci sayısı, nüfus olarak Türkiye’den daha küçük olan ülkelerin düzeyinde veya bunların daha altında kalmaktadır.

Tablo 31:**Dünyada ve Türkiye’de Yükseköğretim Programlarına Göre Öğrenci Sayısı (Yıl: 2015) [Türkiye için: 2007; 2015; 2017]**

Ülke	Önlisans	Lisans	Yüksek Lisans	Doktora	Toplam
ABD	7,277 milyon	9,340 milyon	2,520 milyon	395 bin	19,532 milyon
Rusya	1,260 milyon	3,516 milyon	1,693 milyon	123 bin	6,592 milyon
Türkiye (2007) (2015) (2017)	730 bin 2,014 milyon 2,800 milyon	1,600 milyon 3,527 milyon 4,200 milyon	139 bin 443 bin 550 bin	16 bin 78 bin 100 bin	2,485 milyon 6,062 milyon 7,650 milyon
Japonya	772 bin	2,668 milyon	331 bin	74 bin	3,845 milyon
Güney Kore	745 bin	2,194 bin	256 bin	72 bin	3,268 milyon
Fransa	495 bin	991 bin	868 bin	68 bin	2,424 milyon
Britanya	272 bin	1,523 milyon	421 bin	112 bin	2,330 milyon
Hollanda	18 bin	646 bin	162 bin	57 bin	842 bin
İsveç	25 bin	246 bin	135 bin	21 bin	428 bin
İsviçre	10 bin	195 bin	65 bin	23 bin	294 bin

Kaynak: EĞİTİM-BİR-SEN, 2018:34.

2.2.1.5. Türkiye’de Yükseköğretimde Net Okullaşma Oranı

Yükseköğretimde Net Okullaşma Oranı (Higher Education/Tertiary Enrolment Rate), yükseköğretimde teorik yaş grubunda bulunan öğrencilerin, yükseköğretimdeki teorik yaş grubunda bulunan toplam nüfusa bölünmesi ile elde edilmektedir. Buna göre Yükseköğretimde Net Okullaşma Oranı = Teorik Yaş Grubundaki Öğrenci Sayısı /Teorik Yaş Grubundaki Toplam Nüfus x 100. TÜİK ve MEB, Türkiye’de okullaşma oranı hesaplamalarında 2008-2009 öğretim yılından itibaren yükseköğretim için, teorik yaş grubu olarak 18-22 yaşlarını esas almaktadır (MEB, 2016).

Türkiye’de 2014-2015 öğretim yılı itibariyle yükseköğretim öğrenci sayısı açıköğretimde 2 milyon 862 bin ve yüz yüze eğitimde 3 milyon 200 bin olmak üzere toplamda 6 milyon 62 bindir. Türkiye’de 1983-1994 öğretim yılında 335 bin civarında olan toplam yükseköğretim öğrenci sayısı, 2016-2017’ye gelindiğinde 20 kattan fazla artarak 7 milyona ulaşmıştır (YÖK İstatistikleri, 2015).

Tablo 32:

Türkiye’de Yükseköğretime Kayıtlı Öğrenci Sayıları

Öğretim Yılı	Yaş Grubu: 18-22
1983/1984	335 bin
2001/2002	1 milyon 504 bin
2013/2014	4 milyon 975 bin
2014/2015	6 milyon 62 bin
2016/2017	7 milyon
2017/2018	8 milyon

Kaynak: ÖSYM Yükseköğretim İstatistikleri (2009-2013), Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi (2014, 2015), TÜİK ADNKS (2009-2017).

Türkiye’de 2001/02 öğretim yılında %12,8 olan yükseköğretimde net okullaşma oranı, 2017/18 öğretim yılında %45,64'e yükselmiştir (Bkz. Tablo: 33).

Tablo 33:

Türkiye’de Yıllara Göre Yükseköğretimde Net Okullaşma Oranları (%) (2001-2018)

Öğretim Yılı	Yaş Grubu: 18-22
2001/2002	%12,80
2009/2010	%30,60
2010/2011	%33,18
2011/2012	%35,66
2012/2013	%38,65
2013/2014	%39,65
2014/2015	%38,93
2017/2018	%45,64

Kaynak: ÖSYM, Yükseköğretim İstatistikleri (2009-2013); Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi (2014-2015), TÜİK ADNKS (2009-2015); (MEB, 2015-2018).

2.2.1.6. Türkiye’de ve AB Ülkelerinde Yükseköğretim Mezunlarının İstihdam Oranı

AB ülkelerinde 25-64 yaş arası yükseköğretim mezunlarının eğitim seviyelerine göre istihdam oranı aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 34:**AB Ülkelerinde Eğitim Seviyelerine Göre Yükseköğretim Mezunlarının İstihdam Oranı ve OECD Ortalaması (2016; Yaş: 25-64)**

Ülke	Önlisans (%)	Lisans (%)	Yüksek Lisans (%)	Doktora (%)
Yunanistan	63	69	82	88
İspanya	76	79	82	89
İtalya	-	69	82	89
Fransa	83	83	88	90
Portekiz	-	78	87	88
Belçika	68	84	87	92
Finlandiya	81	83	85	89
İsveç	85	90	93	94
Polonya	77	84	88	97
Büyük Britanya	82	85	86	89
Avusturya	81	84	84	90
Danimarka	87	83	90	90
Hollanda	86	88	90	95
Almanya	90	88	88	93
OECD Ortalama	81	83	87	91
Türkiye	67	77	85	94

Kaynak: OECD, 2017.

Programlara göre analizlere aşağıda yer verilmiştir:

Önlisans Mezunu İstihdam Oranı: Buna göre önlisans mezunlarının istihdam oranı Türkiye’de %67 iken OECD ortalaması %81’dir. Bu durumda Türkiye, hem AB, hem de OECD ülkeleri içerisinde en düşük önlisans mezunu istihdam oranına sahip ülkedir. Ağırlıklı olarak dual meslekî eğitim sistemini uygulayan Almanya, Danimarka, Hollanda ve İsveç ise en yüksek önlisans mezunu istihdam oranına (%85 ve üzeri) sahip ülkelerdir.

Lisans Mezunu İstihdam Oranı: Yine Türkiye’nin lisans mezunu istihdam oranı (%77), OECD ülkeleri ortalamasından (%83) daha düşüktür. İsveç, Almanya, Hollanda ve Avusturya ise %84 ve üzeri lisans mezunu istihdam oranı ile en başarılı ülkelerdir.

Yüksek Lisans Mezunları İstihdam Oranı: Türkiye’de yüksek lisans mezunları istihdam oranı %85’tir. Bu oran, OECD ortalamasına göre yine biraz düşüktür (%87). Yunanistan, İspanya ve İtalya %82 ile Türkiye’nin de altında en düşük yüksek lisans

mezunu istihdam oranına sahip ülkelerdir. Buna karşılık İsveç, Danimarka, Hollanda, Almanya ve Fransa'da yüksek lisans mezunlarının istihdam oranı %88'in üzerindedir.

Doktora Mezunlarının İstihdam Oranı: Türkiye'nin doktora mezunlarının istihdam oranı (%94), OECD ortalamasından (%91) üzerinde seyretmektedir. Türkiye'nin de üzerinde olan doktora mezunu istihdam oranı en yüksek ülkelerin başında %97 ile Polonya, %95 ile Hollanda yer almaktadır.

2.2.1.7. AB Ülkelerinde ve Türkiye'de Genç İşsizlik Oranı

2008 tarihinde yaşanan küresel ekonomi ve finans krizine bağlı olarak AB'ye üye 18 ülkede eğitimli genç işsizliği oranında hızlı bir artış gözlemlenmiştir (FAZ, 2016). Özellikle Yunanistan, İspanya, İtalya ve Portekiz gibi Güney Avrupa Ülkelerinde genç işsizliği oranı 2013 yılına kadar %50'lere kadar tırmanmıştır. Ne var ki AB çapında eğitimli genç işsizlere yönelik olarak uygulanan aktif istihdam politikaları sayesinde bu oran 2018 yılının sonuna doğru %30'lara kadar indirilebilmiştir. Örneğin bu konuda en kötü durumda olan Yunanistan, genç işsizlik oranını %59,2'den (2013) %36,8'e (Ekim 2018) çekebilmiştir (Bkz. Tablo 35). Bir sosyal politika konsepti olarak aktif istihdam politikaları uygulayan Almanya, Hollanda ve Danimarka gibi ülkelerde ise genç işsizlik oranı ise %6-9 oranlarla en alt sıralarda seyretmektedir.

AB ülkelerinde gençler arasında eğitimli genç işsizlerin oranı 2015 yılına ait verilere göre ortalama olarak %20'dir (Eurostat, 2015). Bu oran, AB ülkelerinde genç işsizlere yönelik olarak alınan tedbirler sayesinde Ekim 2018 tarihine ait verilere göre ortalama olarak %15'e düşürülebilmıştır (Bkz. Tablo 35).

Tablo 35:

En Yüksek Genç İşsizlik Oranına Sahip Olan Bazı AB Ülkeleri (2013, 2015, 2018) ve Türkiye (2015, 2018)

Ülke	2013	2015	Ekim 2018
Yunanistan	59,2	49,8	36,8
İspanya	54,3	48,3	34,9
İtalya	41,6	40,3	32,5
Hırvatistan	49,2	43,0	23,7
Fransa	25,6	24,7	21,5
Türkiye		18,5	22,3

Kaynak: Statistica: 08.02.2019.

TÜİK 2015 nüfus istatistiklerine göre Türkiye’de 15–24 yaş grubu içinde yer alan genç nüfusun sayısı, yaklaşık olarak 12 milyon 900 bindir. Bu gençlerden yaklaşık olarak %18,5’i işsizdir (Bkz. Tablo 36). Bir başka ifadeyle genç nüfus içinde ortalama olarak 2,4 milyon genç işsizdir. AB ülkeleri ile kıyaslandığında Türkiye’de son yıllarda genç işsizlik oranında bir artış gözlemlenmektedir. AB ülkeleri, genç işsizlik oranlarını aşağıya doğru çekmede hayli başarılı olurken, Türkiye’de genç işsizlik oranı, 2015-2018 dönemi itibariyle %18,5’ten %22’lerin üzerine çıkmıştır (Bkz. Tablo 36). Genç işsizlik oranı açısından sadece Yunanistan, İspanya, İtalya ve Hırvatistan, Türkiye’den de daha da kötü durumdadır (Bkz. Tablo 35).

Tablo 36:

Türkiye’de Genel ve Genç İşsizlik Oranı (2014-2018)

Yıllar	Genel İşsizlik Oranı	Genç İşsizlik Oranı
2014	9,9	17,9
2015	10,6	18,5
2016	10,9	19,6
2017	10,9	20,8
2018 (Ekim)	11,4	22,3

Kaynak: TÜİK, 08.02.2019.

Tablo 37’de görüldüğü üzere Türkiye’de eğitilmiş genç işsizliğinin geçmiş yıllar içindeki oranı, hem genel işsizlik oranı, hem de genç işsizlik oranının üzerinde seyretmiştir/seyretmektedir. Dolayısıyla gençlerde eğitim seviyesi arttıkça işsizlik oranının da o nispete düşeceğine dair genel kanaat, özellikle genç nüfusu olan gelişmekte olan ülkeler için her zaman geçerli değildir.

Tablo 37:

AB Ülkelerinde ve Türkiye’de Genel İşsizlik Oranı ve Genç İşsizlik Oranı (Ekim 2018)

Ülke	Genel İşsizlik Oranı	Genç İşsizlik Oranı
Yunanistan	18,6	36,6
İspanya	17,4	34,1
Türkiye	11,9	22,3
İtalya	10,5	31,6
Hırvatistan	7,8	23,7
Fransa	8,9	21,5

Kaynak: Statistica, 08.02.2019; Statistica, 20.02.2019; TÜİK, 20.02.2019.

Hemen bütün AB ülkelerinde genç işsizlik oranı, genel işsizlik oranının hep çok üzerinde seyretmektedir. Örneğin Yunanistan'da Ekim 2018'e göre genel işsizlik oranı %18,6 iken genç işsizlik oranı %36'6'dır (Bkz. Tablo 37). Bu durum, Türkiye için hem Ekim 2018 (Bkz. Tablo 37), hem de geçmiş yıllar için aynı geçerliliğini korumaktadır (Bkz. Tablo 36). Türkiye'de genç işsizlik oranı, genel işsizlik oranına göre ortalama olarak hep iki kat fazladır. Türkiye'de genel işsizlik oranının artışına paralel olarak genç işsizlik oranında da buna paralel olarak bir artış söz konusu olmaktadır. Burada önemli olan genç işsizlik oranındaki artışın genel işsizlik oranındaki artışın üzerinde olup olmadığıdır. Sözkonusu işsizlik oranındaki artışların eğitilmiş gençlerde daha belirgin olması durumunda, eğitilmiş genç işsizlerin yetişkin işsizlere göre daha dezavantajlı konuma düştükleri sonucu ortaya çıkmaktadır.

2017'de genç işsizliğin oranı %20'lerin üzerine çıkmaya başladığında Türkiye'de, genç işsizlerin istihdamını artırma veya genç işsizliğini azaltma gayesi güden işverenlere dönük bazı teşvikler uygulanmaya konuldu. Ancak bu teşvikler, ekonomideki genel yavaşlama sebebiyle genç işsizlik oranını aşağıya doğru çekemediği gibi her beş gençten birinin işsiz kalmasını âdeta pekiştirdi.

Diğer yandan Türkiye'de açıklanan genel ve genç işsizlik ile ilgili veriler, dar tanımlamaya göre yapılmaktadır. Dolayısıyla TÜİK tarafından açıklanan dar tanımlı genel işsizlik oranı, gerçek işsizlik oranını ortaya koyamamaktadır. Çünkü TÜİK, sistemsal olarak verileri tanzim ederken, verilerin belirlenmesinden geriye doğru 4 hafta içinde resmen iş arayan işsiz işgücünün sayısını yansıtırken, bu sayının içinde istihdam edilmekten umudunu kaybettiklerinden ötürü artık resmen iş başvurusu yapmayan işsizlere yer vermemektedir. Ayrıca işsizlik kapsamına alınmayan kesimler arasında mesleği “ev hanımı” veya “ev kızı” olarak görülenler, son bir yıl içerisinde 1 saat bile olsa bir işte çalışmış olanlar da yer almaktadır.

TÜİK, resmen kayıtlı olmayan bu işsiz gruba mensup olan kişileri, bir istatistikî veri olarak “iş aramayıp çalışmaya hazır olanlar” olarak sınıflandırmaktadır. Bu verinin çatısı altında Ekim 2018'de 2 milyondan fazla işsiz bulunmaktadır. Dolayısıyla geniş bir tanımla hem genel, hem de genç işsizlik oranı, resmi olarak açıklanan genel ve genç işsizlik oranının da üzerinde olması muhtemeldir.

Kaldı ki toplam işsizler içinde genç işsizlerin payı nispeten yüksek olduğu için, gerçek boyutlarıyla genç işsizlerin oranı, TÜİK tarafından resmi olarak açıklananınkinden daha yüksek olması gerekmektedir. Bu bakımdan Türkiye’de eğitilmiş genç işsizler ile ilgili gerçek işsizlik oranını belirlemek istiyorsak, klasik dar tanım kapsamında yer alan genç işsizler yanında, iş bulma ümidini kaybeden genç işsizleri ile iş aramayan ancak çalışmaya her zaman hazır olan genç işsizleri de dikkate almak gerekmektedir. Bu doğrultuda Türkiye’de geniş tanımlı eğitilmiş genç işsizlik oranının, diğer AB ülkelerinkinin üzerinde seyretmekte olduğunu söyleyebiliriz.

2.2.1.8. Türkiye’de Yüksek Eğitilmiş Genç İşsizlik Oranı

Türkiye’de yüksek eğitilmiş gençlerin sayısındaki artış, memnuniyet verici bir gelişme olmakla birlikte, işgücü piyasasının yüksek eğitilmiş gençleri yeterince talep etmemesi karşısında kronik sayılabilecek bir yüksek eğitilmiş genç işsizler ordusu varlığını sürdürmektedir. Tablo 38’de görüldüğü üzere Türkiye’de yükseköğretim (yükseköğretim veya fakülte) görmüş gençlerin, toplam gençlerin içindeki işsizlik oranı 2000’de %28,3 iken, bu oran 2017’de %34,4’e çıkmış, 2018’de ise %30,6 civarına düşmüştür. 2019 Nisan ayında bu oran %32 olarak görülmüştür.

Tablo 38:

Türkiye’de Yüksek Eğitilmiş Genç İşsizlik Oranları (2000-2019; Yaş: 15-24)

Yıllar	İşsizlik Oranı
2000	%28,3
2005	%30,5
2010	%32,5
2013	%29,2
2014	%28,3
2015	%29,5
2016	%30,8
2017	%34,4
2018	%30,6
Nisan 2019	%32

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistiklerinden (2000-2019) derlenmiştir. Erişim: 28.07.2019.

TÜİK Mayıs 2017 dönemi işgücü istatistiklerinden derlenen verilere göre, Türkiye’de 1 milyon 134 bin üniversiteli genç resmen işsizdir. Türkiye’de üniversite mezunu 7 milyon 288 bin kişiden istihdam edilenlerin sayısı 6 milyon 449 bin olduğuna göre resmi veriye göre işsiz sayılan üniversite mezunlarının sayısı 839 bindir. Ancak bu nüfus içerisinde işgücü niteliği taşıdığı halde iş bulma ümidini yitirdiği için, iş arama gereği duymayan yaklaşık olarak 300 bin eğitilmiş genç de bulunmaktadır. Resmi üniversiteli işsiz sayısına bu kesimi de dikkate aldığımızda gerçek üniversiteli işsiz sayısı 1 milyon 140 bine yaklaşmaktadır.

Tablo 39’da görüleceği üzere 2014-2018 arasındaki Türkiye’de eğitim işsizlik arasındaki ilişkiye göre tüm yıllarda yüksek eğitilmiş gençlerin en fazla işsizlik oranına sahip olmasına karşın okuma yazma bilmeyenlerin en düşük seviyedeki işsizlik oranına sahip olması dikkat çekicidir.

Tablo 39:

Türkiye’de Eğitim Durumuna Göre Genç İşsizlik Oranları (Yaş: 15-24)

EĞİTİM SEVİYESİ	YILLAR				
	2014	2015	2016	2017	2018
Okuma Yazma Bilmeyen	12,1	7,9	13,4	12,1	12
Okuma Yazma Bilen Fakat Bir Okul Bitirmeyen	15	14,1	15	16,1	18,7
İlkokul	16	16,3	16,5	14,1	14,7
İlköğretim	14,8	15,6	15,8	16,2	17
Ortaokul Veya Dengi Meslek Ortaokul	13,1	14	14,1	13,8	14,3
Genel Lise	20,4	22,2	22,8	24,4	23,5
Lise Dengi Mesleki Okul	19,3	18,1	21	21,8	21,3
Yüksek Öğretim	28,3	29,5	30,8	34,4	30,6

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistiklerinden derlenmiştir. Erişim: 28.07.2019.

Dolayısıyla Türkiye’de vasıf gerekmeyen istihdam alanlarında okuma yazma bilmeyen veya ilkokul mezunu işgücü, daha kolay iş bulabilirken, nitelikli işlerde istihdam edilmeyi bekleyen yüksek eğitilmiş genç işgücünün önemli bir kesimi gittikçe dezavantajlı konuma düşmektedir.

Bu durum, ya eğitilmiş gençlerin düşük seviyede bir teknik/pratik donanıma sahip olduklarının, ya da işgücü piyasasının eğitilmiş genç işgücüne sınırlı sayıda ihtiyaç

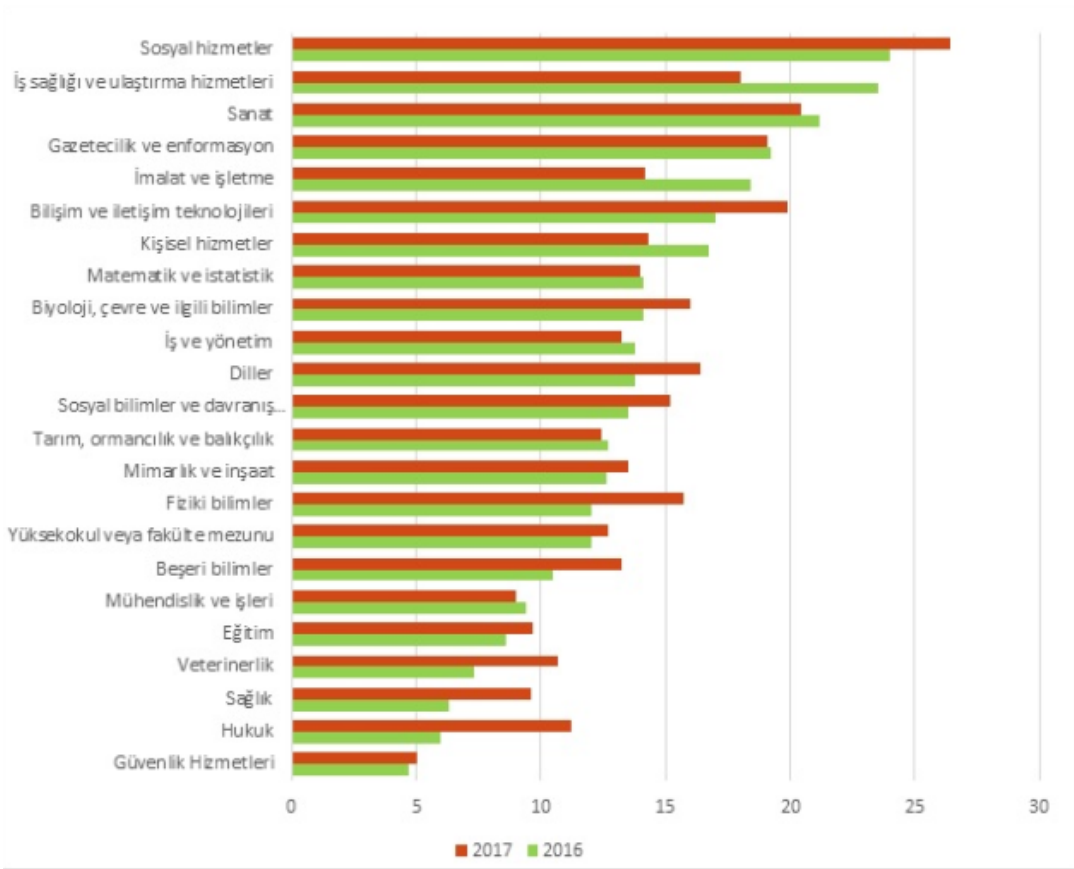
duyduğunun bir göstergesi olabilmektedir. İkinci şık geçerli olması halinde işgücü piyasasında kaliteli eğitim ve yüksek teknoloji gerektiren sanayi sektörünün henüz gelişmemiş olduğu anlamına gelmektedir. Ancak genel bir değerlendirme yapmak yerine eğitilmiş genç işgücününün mezun olduğu bölüm ile buna bağlı olarak istihdamı düşünülen sektör arasındaki arz-talepteki sayısal ilişki incelendiğinde genç işsizliğin sebeplerini tespit etmek açısından daha somut bilgiler elde etmek mümkündür.

2.2.1.8.1. Sektörlere Göre Yüksek Eğitimli Genç İşsizliği Oranları

DİSK (Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu) tarafından TÜİK verilerinden elde edilen aşağıdaki grafikte de görüldüğü üzere işgücü piyasasının talep ettiği nitelikler ile eğitim sisteminden başarı ile çıkan genç işgücününün arz ettiği nitelikler arasındaki uyumsuzlukların derecesi, sektörlere göre farklılık arz etmektedir.

Grafik 2:

Bölmelere/Sektörlere Göre Yüksek Eğitimli Genç İşsizliği Oranları (2016-2017)

Kaynak: DİSK, 2018.

Yukarıdaki grafiğe göre; en yüksek eğitilmiş genç işsizliği oranına sahip sektörlerin başında Sosyal- Hizmetler (2016: %24; 2017: %27), İş Sağlığı ve Ulaştırma Hizmetleri (2016: %23,5, 2017: %18), Sanat (2016: %21,2; 2017: %20,5), Gazetecilik ve Enformasyon (2016: %19,2; 2017: %19,1), İmalat ve İşletme (2016: %18,4; 2017: %14) ve Bilişim ve İletişim Teknolojileri (2016: %17; 2017: %20) gelmektedir. Üniversite mezunları arasında mühendislik, eğitim, veterinerlik, sağlık, hukuk ve güvenlik bölümlerinden mezun olanların işsizlik oranı, en düşük seviyelerde seyretmektedir (%5 - %10).

Yüksek eğitilmiş gençler içinde genç kadın işsizlik oranı, istisnasız bütün yıllar itibarıyla erkek işsizlik oranından daima yüksek seyretmektedir. Bu da eğitilmiş genç kadın işsizlerin eğitilmiş genç erkek işsizlere göre daha da dezavantajlı konumda olduğunun açık bir göstergesidir. Genç kadınların eğitim seviyesi arttıkça işsiz kalma risklerinin hayli yüksek olması gerçeği karşısında eğitilmiş genç işsizlere yönelik aktif istihdam politikaları kapsamında eğitilmiş genç kadınlara yönelik fırsat eşitliği ve pozitif ayrımcılık ilkesi doğrultusunda daha etkin yöntemlerin geliştirilmesi gerekmektedir.

Genel bir yaklaşımla eğitilmiş genç işsizliği sorunuyla mücadelede bir başka deyişle aktif istihdam politikalarının etkisi bağlamında sanayiden kopuk eğitim sistemi, iş dünyası ve emek piyasasının yapısal durumu ile makro-ekonomik özellikleri üzerinde durulmasında fayda vardır. Aksi takdirde Türkiye’de eğitilmiş genç işsizlik sorunu, uzun yıllar sonra da artan oranda bir sorun olmaya devam edecektir. Türkiye, AB’de en yüksek genel ve eğitilmiş genç işsizliğe sahip ülkeler arasında yer almak istemiyorsa daha kapsamlı aktif istihdam politikaları üretmesi gerekmektedir.

2.2.2. Türkiye’de Eğitilmiş Genç İşgücü ve Emek Piyasasının Talep Durumu

Eğitilmiş gençlere dönük aktif istihdam politikalarının geliştirilebilmesi için, emek piyasası ihtiyaçlarının tespit edilmesine yönelik periyodik çalışmaların yapılması gerekmektedir. Bu doğrultuda Türkiye’de 4904 sayılı Türkiye İş Kurumu Kanunu çerçevesinde İŞKUR, 2007’den beri belirli aralıklarla İşgücü Piyasası Analizleri/Araştırmaları (İPA) yapmaktadır. İşgücü piyasası verilerine yönelik analizler/araştırmalar sayesinde eğitilmiş genç işgücü dâhil işgücü arz ve özellikle talebinin belirlenmesi mümkün olmaktadır. İŞKUR tarafından 2 Nisan-11 Mayıs 2018

tarahleri arasında yapılmış olan 2018 tarihli en son İşgücü Piyasası Araştırması'nın sonuçları,¹ işgücü piyasasının talep yönünü ortaya koymaktadır (İŞKUR, 2018:1).

2.2.2.1. Çalışan Erkek ve Kadın İşgücünün Sektörlere Göre Dağılımı

Aşağıdaki tabloda Türkiye’de sektörlere ve cinsiyete göre işgücünün dağılımı yer almaktadır. Buna göre işgücü piyasasının takribî olarak %25’i kadın işgücünden oluşmaktadır. Kadın işgücünün mutlak olarak daha fazla olduğu sektörlerin başında sadece “Eğitim” ve “İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri” gelmektedir. Diğer sektörlerde ağırlıklı olarak erkek işgücü sayısal üstünlüğünü korumaktadır.

Tablo 40:

Sektörlere ve Cinsiyete Göre Çalışan Sayısı

Sektör	Erkek Çalışan Sayısı	Kadın Çalışan Sayısı	Toplam Çalışan Sayısı	2017 Yılına Göre Çalışan Sayısındaki Değişim (%)
İmalat	2.570.619	783.823	3.354.443	8,3
Toptan ve Perakende Ticaret	1.612.609	568.279	2.180.888	2,7
İnşaat	1.076.385	121.113	1.197.498	19,5
Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	514.987	212.774	727.762	6,8
Ulaştırma ve Depolama	609.470	80.235	689.706	1,1
İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri	358.428	163.297	521.725	-23,4
Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler	320.912	194.872	515.784	-12,8
İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri	102.256	174.807	277.063	8,1
Eğitim	111.246	159.738	270.984	4,1
Diğer Hizmet Faaliyetleri	153.571	81.468	235.040	13,8
Bilgi ve İletişim	110.540	62.037	172.577	1,3
Finans ve Sigorta Faaliyetleri	80.607	63.387	143.994	-18,2
Gayrimenkul Faaliyetleri	78.358	26.853	105.211	24,3
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	77.600	5.894	83.493	10,0
Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtım	58.917	8.081	66.998	15,4
Kültür, Sanat Eğlence, Dinlence ve Spor	37.827	13.405	51.232	-7,5
Su Temini; Kanalizasyon, Atık Yönetimi ve İyileştirme Faaliyetleri	20.852	4.137	24.989	-40,1
Genel Toplam	7.895.185	2.724.201	10.619.386	3,7

Kaynak: İŞKUR, 2018: 30.

Kadınların erkeklere göre en düşük oranla temsil ettikleri sektör, “Madencilik ve Taş Ocakçılığı”dır. Gerek erkek, gerekse kadın işgücü açısından en çok istihdama sahip ilk

¹ Bu kapsamda İŞKUR elemanları tarafından 11 bin 588 işyeri, 2-9 istihdamlı; 5 bin 348 işyeri, 10-19 istihdamlı ve 72 bin 388 işyeri, 20 ve daha fazla istihdamlı olmak üzere toplam 89 bin 324 işyeri ziyaret edilerek, İşyeri Bilgi Formlarından elde edilen veriler doğrultusunda İşgücü Piyasası Araştırması ortaya çıkmıştır (İŞKUR, 2018: 1).

üç sektör ise sırasıyla %31,5 ile “İmalat”, %20,5 ile “Toptan ve Perakende Ticaret” ve %11,2 ile “İnşaat” sektörüdür. En az istihdama sahip 5 (beş) sektörlerin başında ise sırasıyla “Su Temini, Kanalizasyon, Atık Yönetimi ve İyileştirme Faaliyetleri”, “Kültür, Sanat Eğlence, Dinlence ve Spor”, “Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtımı”, “Madencilik ve Taş Ocakçılığı” ve “Gayrimenkul Faaliyetleri” gelmektedir.

2.2.2.2. Meslek Gruplarına Göre Çalışan Erkek ve Kadın İşgücü

Türkiye’de istisnasız bütün meslek gruplarında çalışan kadın işgücünün sayısı erkeklere göre daha azdır. Kadın işgücünün erkeklerinkine en yakın meslek grubu, %48,2 ile “Büro Hizmetleri”dir. Büro hizmetlerinde toplam olarak 971 bin 430 kişi çalışmaktadır, bunlardan 468 bin 665 işgücünü kadın nüfus oluşturmaktadır. En çok kadın işgücü ise “Profesyonel Meslek Mensupları” kategorisinde yer alan meslek grubunda çalışmaktadır. Her ne kadar bu grupta 526 bin kadın işgücü çalışmakta ise de bu meslek grubuna yönelik olarak cinsiyetler arası bir mukayese yapıldığında bu grubun içindeki kadın işgücü oranı %36,6’ya düşmektedir. Bir başka ifadeyle bütün meslek grupları içinde sayısal boyutuyla en çok kadın işgücü, “Profesyonel Meslek Mensupları”na ait meslek grubunda çalışmaktadır. Ancak oransal boyutuyla bu grupta çalışan kadın işgücü ikinci sırada yer almaktadır (Bkz. Tablo 40). Kadınların %19,3’ünün genelde yüksek eğitim şartı aranan bu meslek grubunda istihdam edilmiş olması dikkat çekicidir. Buradan yola çıkarak, profesyonel meslek grubunda genellikle yükseköğretim mezuniyetine sahip personel arandığı için, Türkiye’de eğitilmiş kadın işgücünün ağırlıklı olarak eğitim düzeyi yüksek meslek gruplarını tercih ettiğini söyleyebiliriz.

Erkek ve kadınlar açısından toplamda en çok istihdam sağlayan meslek “Sanatkârlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar” grubudur. Burada yaklaşık olarak 1 milyon 907 bin kişi çalışmaktadır. En çok erkeğin de çalıştığı bu grupta yaklaşık 1 milyon 692 bin erkek bulunmaktadır.

Tablo 41:

Meslek Grupları ve Cinsiyete Göre Çalışan İşgücü Sayısı

Meslek	Erkek	Kadın	Toplam
Sanatkârlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar	1.692.642	214.817	1.907.460
Tesis ve Makine Operatörleri ve Montajcılar	1.555.965	288.187	1.844.152
Hizmet ve Satış Elemanları	1.083.710	457.997	1.541.707
Profesyonel Meslek Mensupları	910.418	526.479	1.436.898
Nitelik Gerektirmeyen Meslekler	955.130	428.029	1.383.159
Büro Hizmetlerinde Çalışan Elemanlar	502.765	468.665	971.430
Teknisyenler, Teknikerler ve Yardımcı Profesyonel Meslek Mensupları	735.453	233.354	968.807
Yöneticiler	424.547	101.359	525.907
Nitelikli Tarım, Ormancılık ve Su Ürünleri Çalışanları	34.554	5.313	39.867
Genel Toplam	7.895.185	2.724.201	10.619.386

Kaynak: İŞKUR, 2018:49.

2.2.2.3. Tercih Edilen Meslek Gruplarına Göre İşgücünün Dağılımı

Emek piyasasının istihdam durumunu kadın ve erkek işgücü tarafından tercih edilen mesleklere göre incelemekte fayda vardır. Çünkü çağdaşlaşma/modernleşme sürecinde kadınların toplum ve çalışma hayatında görünürlüğünün artmasıyla birlikte yıllar içinde hem kadın istihdam oranı artmakta, hem de tercih edilen mesleklerde de bazı belirgin değişimler görülmektedir. Bu bağlamda eğitilmiş genç kadın işgücünün değişen talepleri doğrultusunda dinamik ve esnek aktif istihdam politika konseptlerinin oluşturulması gerekmektedir.

Türkiye genelinde değişik sektör ve meslek gruplarında toplam olarak 5.440 çeşit meslek bulunmaktadır. Bu mesleklerden 5.298'sinde erkekler; 3.761'inde ise kadınlar istihdam edilmektedir (İŞKUR, 2018:50).

Aşağıdaki tabloda görüleceği üzere kadın işgücü tarafından en çok tercih edilen üç (3) meslek, sırasıyla “Temizlik Görevlisi”, “Satış Danışmanı” ve “Sekreter”dir. Erkekler arasında en yaygın olan ilk üç (3) meslek ise “Şoför - Yük Taşıma”, “İşletmeci” ve “Satış Danışmanı”dır. Toplam istihdamda en yaygın olan ilk üç (3) meslek ise “Satış Danışmanı”, “İşletmeci” ve “Şoför” mesleğidir.

Tablo 42:**Kadın ve Erkek İşgücü Açısından En Çok Tercih Edilen Meslekler**

Kadın	Erkek	Genel
Temizlik Görevlisi	Şoför (Yük Taşıma)	Satış Danışmanı/Uzmanı
Satış Danışmanı/Uzmanı	İşletmeci	İşletmeci
Sekreter	Satış Danışmanı/Uzmanı	Şoför (Yük Taşıma)
Muhasebeci	Beden İşçisi (Genel)	Temizlik Görevlisi
Makineci (Dikiş)	Garson (Servis Elemanı)	Beden İşçisi (Genel)
Büro Memuru (Genel)	Şoför (Yolcu Taşıma)	Garson (Servis Elemanı)
Ön Muhasebeci	Temizlik Görevlisi	Muhasebeci
Aşçı	Güvenlik Görevlisi	Makineci (Dikiş)
Garson (Servis Elemanı)	Muhasebeci	Büro Memuru (Genel)
İşletmeci	Beden İşçisi (İnşaat)	Şoför (Yolcu Taşıma)
Kasiyer	Makineci (Dikiş)	Güvenlik Görevlisi
Konfeksiyon İşçisi	İnşaat İşçisi	Aşçı
Paketleme işçisi	Büro Memuru (Genel)	Pazarlamacı
Müşteri Temsilcisi	Pazarlamacı	Sekreter
Beden İşçisi (Genel)	Aşçı	Ön Muhasebeci
Çaycı	Elektrikçi (Genel)	Beden İşçisi (İnşaat)
Hemşire	Yönetici (İş Hizmetleri)	İnşaat İşçisi
Bulaşıkçı (Stevard)	Tır-Çekici Şoförü	Konfeksiyon İşçisi
Büro İşçisi	Akaryakıt Satış Ele.(Pompacı)	Kasiyer
Çağrı Merkezi Müş.Temsilcisi	Sıvacı	Büro İşçisi

Kaynak: İŞKUR, 2018:50.

2.2.2.4. Sektörlere Ve İşyeri Büyüklüklerine Göre Açık Pozisyondaki İşler

Gerek kadın, gerekse erkek işgücü talebi, mevcut işyerlerinin açık pozisyondaki işler ile yakından ilgilidir. Emek piyasasında işyerlerinde ne kadar çok açık iş bulunursa o kadar kolay da iş arayan işgücüne iş bulmak da mümkündür. İŞKUR, açık iş kavramını, EUROSTAT'ın tanımından yola çıkarak, işveren tarafından hemen veya yakın gelecekte doldurulmak istenen ve işverenin işyeri dışından uygun bir adayın bulunması için, aktif adımları attığı yeni yaratılan, boş veya boşalacak iş” olarak tanımlamaktadır (İŞKUR, 2018:192).

Yapılan son işgücü piyasası araştırması sonucuna göre 469 bin 919 kişilik açık iş tespit edilmiştir. Bu açık işlerin %45,5'inde sadece erkek işgücü talebinin olduğu görülmektedir (İŞKUR, 2018:59).

Tablo 43:**Sektörlere ve İşyeri Büyüklüklerine Göre Açık İş Olan İşyeri Oranı**

Sektörler	2-9	10-19	20+	2+
Diğer hizmet faaliyetleri	11,7	3,4	3,2	8,6
Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri	8,2	5,3	4,3	6,2
Kültür, sanat eğlence, dinlence ve spor	9,4	5,6	2,8	6,0
İdari ve destek hizmet faaliyetleri	19,3	7,0	2,5	5,4
Bilgi ve iletişim	8,5	4,4	4,1	5,3
İmalat	11,1	6,2	3,2	5,2
Su temini; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri	7,7	4,3	2,4	4,4
Toptan ve perakende ticaret	4,9	2,8	2,5	3,8
Gayrimenkul faaliyetleri	5,3	2,3	1,8	3,7
İnşaat	5,4	4,8	1,6	3,4
Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler	2,9	1,5	2,1	2,5
Eğitim	5,1	2,5	1,2	2,2
Finans ve sigorta faaliyetleri	3,5	1,4	1,5	2,1
Madencilik ve taş ocaklığı	4,4	2,5	1,4	1,8
Ulaştırma ve depolama	2,1	2,0	1,3	1,7
İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri	1,8	3,1	1,3	1,6
Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı	3,8	1,3	1,0	1,2
Genel Toplam	6,7	4,2	2,6	4,2

Kaynak: İŞKUR, 2018:60.

Yukarıdaki tabloda çalıştırdığı işçi sayısına göre değişik büyüklükte olan işyerlerinin sektörel olarak açık iş oranları yer almaktadır. Bu tablodan da görüleceği üzere en çok açık işe sahip olan (dışarıdan en çok işgücü adayı arayan) sektör, %8,6 ile “Diğer Hizmet Faaliyetleri” sektörüdür. Bu sektörü sırasıyla “Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri”, “Kültür, Sanat Eğlence, Dinlence ve Spor”, “İdari ve Destek Hizmetleri Faaliyetleri” ve “Bilgi ve İletişim” sektörleri izlemektedir. Açık işe sahip işyeri oranı en düşük sektörler ise sırasıyla “Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi”, “İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri”, “ulaştırma ve depolama” sektörleridir. Bütün sektörler dikkate alındığında açık işi olan işyeri oranı genel itibariyle %4,2’dir.

Açık işlerle ilgili daha detaylı analiz yapılabilmesi için, açık işlerin büyüklüklerine göre işyerleri arasındaki oransal dağılımına baktıktan sonra sayısal büyüklüğün de incelenmesi gerekmektedir. Aşağıdaki tabloda sektörler ve işyeri büyüklüklerine göre açık iş sayıları yer almaktadır. Gerek işyeri büyüklükleri dağılımında, gerekse de genel dağılımda en çok açık işe sahip ilk üç sektör sırasıyla; “İmalat” (182 bin), “Toptan ve Perakende Ticaret” (yaklaşık olarak 86 bin) ve “Konaklama ve Yiyecek Hizmeti

Faaliyetleri” (yaklaşık olarak 48 bin) sektörleridir. Diğer bir ifadeyle toplamda her 4 açık işten 3 tanesi bu üç sektörde temerküz etmiş olduğunu söyleyebiliriz.

Tablo 44:
Sektörlere ve İşyeri Büyüklüklerine Göre Açık İş Sayısı

Sektörler	2-9	10-19	20 +	Genel Toplam
İmalat	84.602	20.374	77.051	182.027
Toptan ve Perakende Ticaret	57.897	8.270	19.879	86.046
Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	28.946	6.193	13.109	48.249
İnşaat	21.656	11.239	9.383	42.278
İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri	17.111	1.995	10.694	29.801
Diğer Hizmet Faaliyetleri	18.846	982	2.141	21.968
Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler	8.466	996	3.607	13.068
Ulaştırma ve Depolama	6.939	1.449	3.818	12.206
Bilgi ve İletişim	4.276	872	4.557	9.705
Eğitim	2.931	1.133	2.154	6.218
İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri	1.021	930	2.439	4.390
Gayrimenkul Faaliyetleri	3.030	391	616	4.037
Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlenme ve Spor	2.287	301	694	3.282
Finans ve Sigorta Faaliyetleri	1.642	152	1.298	3.092
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	412	188	950	1.551
Su Temini; Kanalizasyon, Atık Yönetimi ve İyileştirme Faaliyetleri	669	155	337	1.160
Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtımı	226	58	556	840
Genel Toplam	260.957	55.678	153.284	469.919

Kaynak: İŞKUR, 2018:58.

Açık iş sayısı en düşük olan 3 sektör ise sırasıyla; “Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtımı” (840), “Su Temini; Kanalizasyon ve Atık Yönetimi” 1.160), ve “Madencilik ve Taş Ocakçılığı” (1.551) sektörleridir. Bütün sektörlerde yer alan işyerlerinde açık olan iş sayısı genel toplam olarak 470 bin civarındadır.

2.2.2.5. Açık İşlerde Kadın ve Erkek İşgücüne Göre Talep Edilen Eğitim Düzeyi

Aşağıdaki tabloda işyeri büyüklüklerine göre işverenlerin ihtiyaç duyduğu açık işlerde yer alacak işgücü seçiminde cinsiyet ve eğitim düzeyi tercihleri yer almaktadır. Bu tablodan da görüleceği üzere 2018’de tespit edilen 470 bin civarındaki açık iş için en

fazla talep edilen eğitim düzeyi, tüm işyeri büyüklüklerinde “Herhangi bir eğitim düzeyi aramıyorum” olmuştur. Bir başka ifadeyle açık işlerin tamamında işverenler, yüksek oranda adayların eğitim düzeyi ile ilgili olarak bir şart aramamaktadır. Hem kadın, hem de erkeklerde toplamda benzer oranlarda herhangi bir eğitime ihtiyaç duyulmadığı görülmektedir. Bu oranın nispeten yüksek çıkması, emek piyasasında en fazla sayıda istihdam edilen meslekler ile açık iş oranının en yüksek olduğu mesleklerin örtüşmesini de desteklemektedir.

Tablo 45:
Açık İşlerde İşyeri Büyüklüğüne Göre Talep Edilen Cinsiyet ve Eğitim Düzeyi (%)

İşyeri Büyüklüğü	Eğitim Düzeyi/Cinsiyet	Kadın	Erkek	Cinsiyet Önemli Değil	Genel Toplam
2 – 9 İstihdamlı İşyerleri	Çıracılık Eğitimi	1,5	4,2	3,2	3,4
	Lise Altı	23,7	25,6	11,5	20,0
	Genel Lise	22,9	8,3	25,6	17,1
	Meslek Lisesi	4,8	11,7	2,2	7,1
	Meslek Yüksekokulu	4,4	0,7	3,6	2,4
	Lisans	5,5	1,8	11,0	5,8
	Lisans Üstü	0,1	0,0	0,6	0,3
	Herhangi Bir Eğitim Düzeyi Aramıyorum	37,2	47,7	42,3	44,0
Genel Toplam		100,0	100,0	100,0	100,0
10 – 19 İstihdamlı İşyerleri	Çıracılık Eğitimi	0,7	2,1	1,5	1,7
	Lise Altı	32,7	33,3	18,7	28,6
	Genel Lise	26,8	8,5	19,4	14,0
	Meslek Lisesi	8,4	11,3	3,5	8,5
	Meslek Yüksekokulu	3,8	1,3	4,2	2,5
	Lisans	7,8	3,2	19,6	8,9
	Lisans Üstü	0,1	0,1	0,5	0,2
	Herhangi Bir Eğitim Düzeyi Aramıyorum	19,7	40,3	32,6	35,6
Genel Toplam		100,0	100,0	100,0	100,0
20 + İstihdamlı İşyerleri	Çıracılık Eğitimi	0,6	2,3	0,5	1,2
	Lise Altı	26,8	24,2	22,7	23,7
	Genel Lise	18,3	12,0	16,6	14,9
	Meslek Lisesi	3,7	18,1	5,2	10,1
	Meslek Yüksekokulu	4,1	4,6	3,7	4,1
	Lisans	5,6	3,5	13,4	8,8
	Lisans Üstü	0,2	0,1	1,2	0,7
	Herhangi Bir Eğitim Düzeyi Aramıyorum	40,6	35,3	36,7	36,5
Genel Toplam		100,0	100,0	100,0	100,0

Kaynak: İŞKUR, 2018:64.

Açık işlerde tercih edilen eğitim düzeyinde her üç büyüklükteki işyerlerinde de ikinci sırada “Lise Altı” eğitime sahip kişiler yer almaktadır. Üçüncü sırada ise %17’lik bir oranda “Genel Lise” eğitim seviyesi bulunmaktadır.

Açık işlerde yüksek eğitilmiş (Meslek Yüksekokulu + Lisans + Lisans Üstü) bireylerin tercih edilme oranı ise işyeri büyüklüklerine göre toplamda %8,5 ile %13,6 arasında değişmektedir. Yüksek eğitilmiş işgücü tercihlerinde kadın işgücü ile erkek işgücü arasında dikkat çekici bir fark bulunmaktadır. Yüksek eğitilmiş kadın işgücü tercihi işyeri büyüklüğüne göre %10 ile %12,7 arasında değişirken erkeklerde bu oran %2,5 ile %8,2 arasında değişmektedir. Bu sonuç, emek piyasasındaki kadın işgücünün eğitim seviyesi arttığında işgücüne katılım ve istihdam oranındaki artışını destekler niteliktedir. Şirket büyüklükleri arttıkça yüksek eğitilmiş bireylerin tercih edilme oranlarının da arttığı görülmektedir. Farklı işyerleri büyüklüklerinde eğitim düzeyine göre açık işlerde kadınların ve erkeklerin en çok tercih edildiği eğitim seviyesi “Lise Altı” olarak belirlenmiştir.

2.2.2.6. İşyeri Büyüklüğüne Göre Açık İşlerde Talep Edilen Beceriler

İŞKUR, İPA araştırmasında işverenlerin istihdam etmek istedikleri açık işlerde işgücünden bekledikleri becerileri 10 (on) temel başlıkta belirlemektedir. Bu becerilerin işyeri büyüklüklerine göre önceliklendirmesi, aşağıdaki tabloda olduğu gibidir. Tablodan da görüleceği üzere toplamda en çok ihtiyaç duyulan beceri “Fiziki ve Bedensel Yeterlilik” dir. 2-9 ve 10-19 işçi çalıştıran işletmeler için en çok aranan beceri, “Yeterli Meslekî / Teknik Bilgi ve Tecrübe” şeklinde görülmektedir.

Genel olarak talep edilen becerilerin sırasıyla “Yeterli Meslekî / Teknik Bilgi ve Tecrübe”, “İletişim ve İfade Yeteneği”, “Takım Çalışması”, “Sorun Çözme ve İnsiyatif Alabilme”, “Bilgisayar Kullanımı”, “Satış ve Pazarlama Becerisi”, “Hesap Yapabilmesi (Analitik Beceri)”, “Proje Tabanlı Çalışma” ve “Yabancı Dil” becerileri izlemektedir. Bu nitelikler arasında “Proje Tabanlı Çalışma” bir nitelik değil bir tercihtir. İPA’da bu tercihin de bir beceri olarak tasnif edildiği görülmektedir. Ancak “Yabancı Dil” becerisi ile bu tercih işverenler açısından en düşük öneme sahip hususlar olduğu için İPA analizine daha az etki etmektedir.

Tablo 46:

İşyeri Büyüklüğüne Göre Açık İşlerde Talep Edilen Beceriler

Beceriler/ İş Yeri Büyüklüğü	2-9	10-19	20+	2+
Fiziki ve Bedensel Yeterlilik	2	2	1	1
Yeterli Mesleki/Teknik Bilgi ve Tecrübe	1	1	2	2
İletişim ve İfade Yeteneği	3	3	4	3
Takım Çalışması	4	4	3	4
Sorun Çözme ve İnisiyatif Alabilme	5	5	5	5
Bilgisayar kullanımı	7	7	6	6
Satış ve Pazarlama Becerisi	6	8	8	7
Hesap Yapabilme (Analitik Beceri)	8	6	7	8
Proje Tabanlı Çalışma	9	9	9	9
Yabancı Dil	10	10	10	10

Kaynak: İŞKUR, 2018:66.

2.2.2.7. Açık İşlerde Talep Edilen Eğitim Düzeyleri ve Arama Kanalları İlişkisi

Aşağıdaki tabloda açık işlerde talep edilen eğitim düzeyleri ve bu kadrolar için işverenlerin tercih ettikleri işgücü arama kanalları oranı yer almaktadır. Tablodan da görüleceği üzere işverenler, %54,1 ile ağırlıklı olarak “Akraba, Eş, Dost” aracılığıyla işgücü ihtiyaçlarına karşılamaya çalışmaktadır. Bunu sırasıyla %44 ile “İŞKUR aracılığıyla”, %42,1 ile “Kendi Çalışanları Aracılığıyla”, %30,2 ile “İnternet, Sosyal Medya”, %27,1 ile “Gazete, ilan vb.”, ve %5,3 ile “Özel İstihdam Büroları” izlemektedir.

İşverenler, lisans ve lisansüstü işgücü ihtiyacını aradığı en yaygın kanal olarak “İnternet, Sosyal Medya”yı tercih etmesi göze çarpmaktadır. İnternet ve sosyal medya kanalının en yaygın kullanıldığı ilk üç eğitim düzeyi sırasıyla lisansüstü, lisans ve meslek yüksekokuludur. Dikkat çeken bir diğer iş arama kanalı ise lisans eğitimi gerektiren açık işlerin Özel İstihdam Büroları açısından %16,2’lik oranla en yüksek orana sahip olmasıdır. Lise altı eğitim seviyesi için Özel İstihdam Bürolarının tercih edilme oranı %3,7’ye kadar düştüğü görülmektedir.

Tablo 47:

Açık İşlerde Talep Edilen Eğitim Düzeyleri ve Arama Kanalları İlişkisi

Eğitim Düzeyi/ Arama Kanalı	Akraba -Eş Dost	Gazete -İlan vb.	İnternet -Sosyal Medya	İŞKUR aracılığıyla	Özel İstihdam Büroları	Kendi çalışanları aracılığıyla
Çıraklık Eğitimi	65,5	16,1	38,9	31,9	4,9	34,5
Lise Altı	54,4	27,7	25,4	42,0	3,7	38,8
Genel Lise	43,7	24,5	44,2	55,6	6,3	48,5
Meslek Lisesi	49,2	26,3	32,8	49,1	7,7	39,2
Meslek Yüksekokulu	42,3	23,9	48,9	45,1	12,6	42,9
Lisans	35,9	24,9	61,4	30,3	16,2	35,5
Lisansüstü	6,4	22,8	83,8	31,9	8,4	23,7
Eğitim Düzeyi Tercih Edilmeyen	62,9	29,3	18,8	42,8	2,9	43,8
Genel Toplam	54,1	27,1	30,2	44,0	5,3	42,1

Kaynak: İŞKUR, 2018:71.

2.2.2.8. Meslek Gruplarına Göre Açık İşlerin Arama Kanalları

Aşağıdaki tabloda meslek gruplarına göre açık işlerin aranma kanallarına ait bilgiler yer almaktadır. Bu tablodan da görüleceği üzere “Yöneticiler” ve “Profesyonel Meslek Mensupları”nın en fazla arandığı kanal “İnternet, Sosyal Medya”dır. “Büro Hizmetlerinde Çalışan Elemanlar” ve “Nitelikli Tarım, Ormancılık ve Su Ürünleri Çalışanları” meslek gruplarında en çok tercih edilen iş arama kanalı ise İŞKUR olarak göze çarpmaktadır. Bu dört meslek grubundaki açık işler dışındaki tüm meslek gruplarında en çok tercih edilen iş arama kanalı, “Akraba, Eş, Dost” aracılığı olarak görülmektedir. Özel istihdam bürolarının işgücü arama kanalı olarak en çok tercih edildiği meslek grubu “Yöneticiler” iken İŞKUR’un en çok tercih edildiği meslek grubu ise “Nitelikli Tarım, Ormancılık ve Su Ürünleri Çalışanları” meslek grubudur.

Tablo 48:**Meslek Gruplarına Göre Açık İşlerin Aranma Kanalları**

Meslek Grupları	Akraba - Eş Dost	Gazete - İlan vb.	İnternet- Sosyal Medya	İŞKUR Aracılığıyla	Özel İstihdam Büroları	Kendi Çalışanlarım Aracılığıyla
Sanatkârlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar	57,0	24,3	21,6	41,3	6,3	39,7
Tesis ve Makine Operatörleri ve Montajcılar	61,5	35,1	19,5	46,6	3,1	44,3
Hizmet ve Satış Elemanları	58,1	24,2	32,9	40,5	3,5	47,6
Nitelik Gerektirmeyen Meslekler	54,9	34,6	25,4	52,5	2,4	39,1
Teknisyenler, Teknikerler ve Yardımcı Profesyonel Meslek Mensupları	49,7	20,5	38,8	46,9	6,6	36,9
Profesyonel Meslek Mensupları	37,5	24,3	60,1	27,8	12,4	33,5
Büro Hizmetlerinde Çalışan Elemanlar	32,3	19,0	52,6	57,1	8,9	51,9
Yöneticiler	35,0	32,8	71,8	23,2	19,1	44,7
Nitelikli Tarım, Ormanlık ve Su Ürünleri Çalışanları	34,8	16,3	3,4	63,5	5,9	23,1
Genel Toplam	54,1	27,1	30,2	44,0	5,3	42,1

Kaynak: İŞKUR, 2018:72.

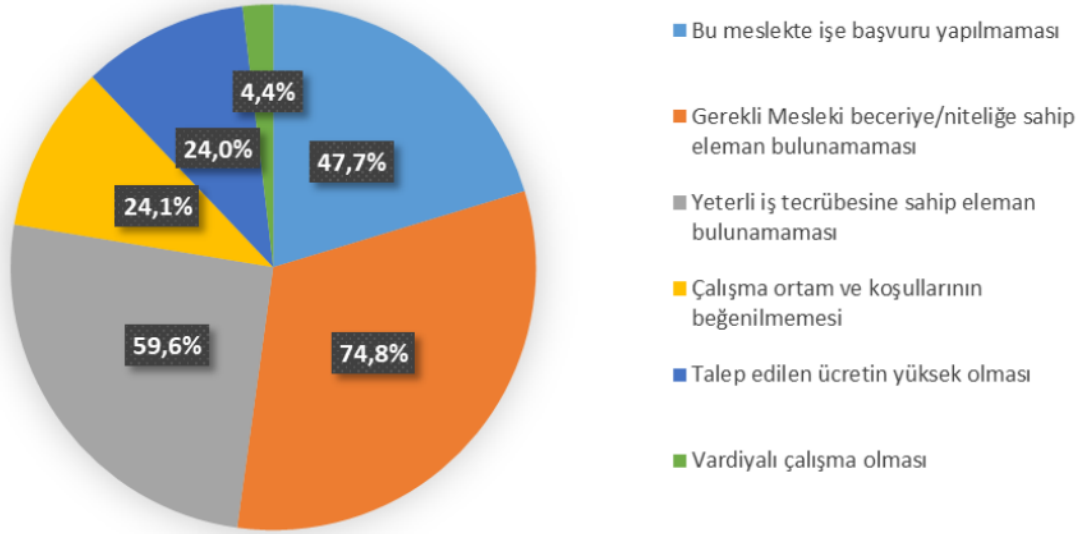
2.2.2.9. Temininde Güçlük Çekilen Mesleklerin Sebepleri

İŞKUR'un yayınlamış olduğu 2017 İşgücü Piyasası Araştırması raporunda temininde güçlük çekilen mesleklerin sebeplerine ait şekil aşağıda yer almaktadır. Buna göre; %74,8 ile ilk sırada “Gerekli Mesleki Beceriye/Niteliğe Sahip Eleman Bulunamaması” yer almaktadır. İkinci sırada ise %59,6 ile “Yeterli İş Tecrübesine Sahip Eleman Bulunamaması” gelmektedir. Sözkonusu araştırmadan elde edilen sonuçlara göre temininde güçlük çekilen mesleklerde “*hem talep hem arz bulunurken söz konusu elemanların temininde güçlük çekildiğinin tespit edilmesi beceri uyumsuzluğu problemini akla getirmektedir*”. Beceri eksikliğinin bulunduğu mesleklerde aktif işgücü piyasası politikalarının önemli olduğu aynı raporda belirtilmektedir. Aynı raporda, temininde güçlük çekilen mesleklerin sebepleri arasında ikinci sırada yer alan iş tecrübesi eksikliği sorunun çözümü için ise “İşbaşı Eğitim Programları”nın öneminden bahsedilmektedir (İŞKUR, 2017:85-86).

Dolayısıyla temininde güçlük çekilen mesleklerin sebepleri arasında en önde gelen bu iki husus, çalışmamızın odak noktasını oluşturan nitelik uyumsuzluğunun Türk işgücü piyasasındaki varlığını ve en yaygın sorun olma durumunu kanıtlamaktadır.

Şekil 2:

Temininde Güçlük Çekilen Mesleklerin Sebepleri

Kaynak: İŞKUR, 2017:85.

2.2.3. Türkiye’de Yüksek Eğitimli Genç İşsizliğinin Özel Sebepleri

Türkiye’de yüksek eğitimli gençlerin işsiz kalmasındaki sebepler, birçok AB ülkesiyle benzerlik arz etmektedir. Bununla birlikte toplam nüfus içinde genç nüfus oranının diğer AB ülkelerine göre nispeten yüksek olması, farklı demografik ve sektörel yapı, eğitim sistemi ve kırsaldan kente yaşanan iç göç olgusu gibi Türkiye’ye mahsus bazı özel sebeplerin de genç işsizliği millî şartlara göre farklı izah etme gereği de ortadadır (Murat ve Şahin, 2011a:25-89). Bu özel sebepleri kısaca şu şekilde belirtmek mümkündür (Gündoğan, 1999:67-70; Ata, 2007:115):

2.2.3.1. Üniversite Mezun Sayısı ve Yüksek Eğitimli Genç İşgücü Talebindeki Uyumsuzluk

Son yıllarda Türkiye’de ardı ardına yeni üniversiteler açıldı. Ancak sektörel bazda üretim aynı oranda artmadığı için, emek piyasasında yüksek eğitimli genç işgücünün hepsine iş bulmak zorlaşmaktadır. Örneğin Türkiye’de her yıl ortalama olarak 100 bin öğretmen mezun olmaktadır (Özdemir, 2017). Ancak eğitim sektörü, bu kadar çok öğretmene ihtiyaç duymamaktadır. Buna rağmen Türkiye, diğer gelişmiş ülkelere göre çok daha az üniversite mezunu olan bir emek piyasasına sahip olmasına rağmen, hayli yüksek oranda yüksek eğitimli genç işsizlik oranına sahiptir.

Türkiye’de işgücünün yetenek anlamında arz talep dengesizliğinin varlığı 2000’li yıllar öncesinden beri var olan en önemli bir sorundur. Bu konuyla ilgili ön lisans programlarında yapılan bir araştırma sonucuna göre; ders planları ve müfredatlarının hazırlanmasında işverenlerin ihtiyaçlarının gözönüne alınması, işgücü piyasasındaki yetenek uyumsuzluğunun önlenmesine büyük katkı sağlayacaktır (Özkan vd., 1999; Özkan, 1994:26).

2.2.3.2. Emek Piyasası Taleplerine Uygun Olmayan Bir Yüksek Eğitim Sisteminin Varlığı

Türkiye’de çok şaşırtıcı bir şekilde az eğitilmiş gençler, yüksek eğitilmiş gençlere göre emek piyasasında daha kolay iş bulabilmektedir. Yüksek eğitilmiş gençler ise emek piyasasının beklentileri doğrultusunda yeterince teknik donanıma ve tecrübeye sahip olmadıkları için, kendilerine uygun bir iş bulmada zorlanmaktadır. Bunun yanında Türk yükseköğretim sistemi, emek piyasasının ihtiyaç duyduğu işgücü niteliklerine göre yapılanmamıştır. Yüksek eğitim almak isteyen öğrenciler de genelde tercihlerini emek piyasası şartlarından bağımsız olarak popülaritesi yüksek olan bölümlerden yana yapmaktadır.

Türkiye’deki yüksek eğitilmiş işgücü arzı ve piyasadaki açık işler göz önüne alındığında; Türkiye’de açık işlerin büyük bir kısmında herhangi bir eğitim düzeyi aranmadığı görülmektedir. Ancak yüksek eğitilmiş bireylerin tercih edildiği açık işlerde iş arama kanalı olarak en fazla internet ve sosyal medyanın kullanılıyor olması, İŞKUR verilerinin Türkiye’deki açık işlerle ilgili tüm evreni yansıtmadığını ortaya koymaktadır. Çalışmamızda önerilen KDS modelinin bir amacı da bu eksikliği gidermektir.

2.2.3.3. Yüksek Eğitilmiş Gençlerin Yüksek Ücret Beklentileri

Yüksek eğitilmiş gençlerin önemli bir kesiminin, iş aramada özellikle gelecek beklentisi yüksek işlere daha çok rağbet etmelerinin yanında yüksek ücret beklentisi içine girmeleri, iş bulmalarını zorlaştırmaktadır.

2.2.3.4. Ekonomik Durgunluk Dönemlerinde Eğitimli Genç İşgücünün Daha Az Tercih Edilmesi

Türkiye’de genç işsizlik oranının genel işsizlik oranından daha yüksek seyretmesinin bir sebebi de ekonomik dalgalanmaların ve(ya) daralmaların sürekli olarak yaşanmasıdır. Bu durumda özellikle emek piyasasında talep tarafına bakıldığında işverenlerin genç işgücünü daha az tercih ettiğini ve iş çıkartmalarda yine tercihen gençlerin iş akitlerinin ilk önce feshettiğini söylemek mümkündür. İş akitlerinin feshinde işverenlerce uygulanmakta olan “son giren, ilk çıkar” ilkesinin muhatapları genelde (eğitimli) bekâr gençler olmaktadır. İşverenlerin bu yaklaşımı, “Seçici İşten Çıkarma Teorisi”ni de desteklemektedir.

2.2.3.5. İŞKUR’un Yüksek Eğitimli Genç İşgücüne Yönelik Özel Aktif İstihdam Politikalarının Yeterliliği

Türkiye’de işgücü piyasasında bulunan gençler arasında en büyük işsizliğe sahip olan grup olan yüksek eğitimli gençlerin işgücü piyasasında aktif olarak yer alması için İŞKUR tarafından sağlanan aktif istihdam politikaları (iş arama desteği, motivasyon kursu, istihdam fuarı, sosyal destek programı gibi vb.) uygulanmaktadır. İŞKUR’un yapısal ve teknolojik yetersizlikleri sebebiyle yüksek eğitimli genç işgücü, kurumsal iş bulma hizmetlerinden süratli ve etkin bir şekilde yararlanamamaktadır. İPA 2018 raporlarından da görüleceği üzere, yüksek eğitimli genç işgücü iş arama kanalı olarak en yüksek oranda internet ve sosyal medyayı tercih etmektedir.

Yapılan bir başka çalışmada İŞKUR’un aktif istihdam politikalarının yüksek eğitimli gençler üzerindeki etkisinin daha düşük eğitim seviyesindeki bireylere nazaran düşük olduğu tespit edilmiştir (Şahin vd., 2019:174).

Ayrıca İŞKUR, emek piyasası taleplerine uygun olarak yüksek eğitimli genç işsizlerin iş deneyimlerini arttıracak sistemli ve sürdürülebilir meslekî tekâmül programlarına sahip olmadığı için, iş eşleştirme işlemlerinde de etkin bir pozisyon alamamaktadır.

2.2.3.6. Yüksek Eğitime Başlamada Ailelerin Rolü

Avrupa ülkelerinde gençlerin üniversitede eğitim alma kararı, ağırlıklı olarak ailevî kökenleri ile yakından ilişkilidir. Örneğin Almanya’da, üniversite mezunu

ebeveynlerin çocuklarının %79'u yüksekokullarda akademik kariyer yapmaktadır. Yüksek eğitim almamış ebeveynlerin çocuklarının sadece %27'si üniversitede okumaktadır.

Eğitim seviyesi düşük aileler, genelde akademik potansiyeli olduğu halde çocuklarının yüksek eğitim maliyetlerinin altından kalkamayacaklarını düşündükleri gibi yüksek eğitimin ileride kendilerine sağlayacağı maddî çıktıları ve avantajlarının önemini de tam olarak idrak edememektedir. Eğitimli aileler ise, çocuklarını bilinçli olarak üniversitelerde okutmakla ailelerin sosyal statülerini koruduklarını düşünmektedir (Kracke vd., 2018:5).

Fransa'da 24-25 Mayıs 2018'de tertiplenen Avrupa Yükseköğretim Alanı (European Higher Education Area-EHEA) Bakanlar Zirvesi'nde sunulan Bologna Süreci Uygulama Raporu'nda da AB'ye üye ülkelerinin birçoğunda, eğitim düzeyi düşük ailelerden gelen gençlerin üniversiteye katılımının kısıtlı olduğu belirlenmiştir. Buna göre, Avrupa genelindeki yükseköğretim öğrencileri içinde, ebeveynleri yüksek eğitimli olmayanların oranın en düşük olduğu ülkeler sırasıyla Litvanya (%3,5), Letonya (%6,5), Çekya (%7,9), Estonya (%9), Slovakya (%10,5), Polonya (%11,5)'dir. Ebeveynleri üniversite mezunu olmayan üniversite öğrencisi oranının en yüksek olduğu ülke ise %78,6 ile Türkiye'dir. Türkiye'yi sırasıyla Malta (%68,4), Portekiz (%68,1), İspanya (%50) ve İtalya (%48) takip etmektedir. Buna göre Türkiye'de ebeveynleri yüksek eğitimli olmayan ailelerden gelen gençlerin yüksek oranda üniversite eğitimi almaktadır (European Commission-EC, 2018:156).

Türkiye'de bu oranın bu denli yüksek çıkmasındaki en önemli sebep, yine aynı raporda yer alan 2009-2015 arasındaki üniversiteye katılım oranlarındaki yüksek artıştır. Buna göre Türkiye'de üniversiteye katılım oranı 2015 yılında 2009'a göre %71,8'lik bir artış görülmüştür. Bu artış tüm AB ülkeleri sıralamasında birinci sırada yer almaktadır (EC, 2018:25).

Türkiye'deki üniversite öğrencilerinin sayısındaki artışa en büyük katkıyı uzaktan eğitim ve açıköğretim fakültesine kayıtlı öğrencilerin (toplam öğrenci sayısının %39'u) sağladığı görülmektedir (EC, 2018:22).

2.2.4. Yüksek Eğitimli Genç İşsizliğiyle Mücadelede Aktif İstihdam Politikaları

2.2.4.1. İşe İlk Adım Projesi

Türkiye’de İŞKUR, yüksek eğitimli genç işgücünün istihdamının artırılmasına, bu grupta yer alan gençlerin meslekî niteliklerinin geliştirilmesine ve böylece yüksek genç işsizliği oranının azaltılmasına yardımcı olmak amacıyla 2009’dan beri meslekî eğitim kursları ve İşbaşı Eğitim Programları tertiplemektedir. Bununla ilgili olarak Aktif İşgücü Hizmetleri Yönetmeliği (Yönetmelik, 2013), meslekî eğitim kursları ve İşbaşı Eğitim Programlarına dair usul ve esasları ortaya koymuştur.

Cumhurbaşkanlığı 100 Günlük İcraat Programı kapsamında yer alan “İşe İlk Adım Projesi” sayesinde, yüksekokul veya fakültelerden mezun olan 18-29 yaş aralığındaki eğitimli (fakülte veya yüksekokullardan mezun) gençlerin, İşbaşı Eğitim Programlarına dâhil edilerek, meslekî deneyim ve tecrübe kazanmaları hedeflenmektedir (Yıldızalp, 2019).

Projeye göre işverenler, mevcut İşbaşı Eğitim Programlarındaki gibi yüksek eğitimli gençleri program süresi kadar zorunlu olarak istihdam etmenin ötesinde ayrıca 12 ay boyunca çalıştırmakla yükümlüdür. Buna karşılık olarak zorunlu istihdam sürecinde işverene ödenecek ücretin net asgari ücretin %50’sine karşılık gelen tutar, İşsizlik Sigortası Fonundan karşılanmaktadır. “İşe İlk Adım Projesi” sayesinde ise genç işgücü istihdamına yönelik olarak sağlanan sübvansiyonlar aktif istihdam politikaları çerçevesinde ek olarak 12 ay devam etmektedir. Zorunlu istihdam süreci sonrasında malî destekten yararlanmak isteyen işverenlerin, İŞKUR İl Müdürlükleri ile “İsteğe Bağlı İstihdam Sözleşmesi” yapmaları gerekmektedir. Ancak istihdam etmeye devam edeceğine dair yazılı taahhütte bulunan işverenlere çalıştırdıkları her bir yüksek eğitimli genç için bu sefer on iki ay süresince net asgari ücretin %25’i ancak İşsizlik Sigortası Fonundan ödenmektedir (İşe İlk Adım Projesi, 2018).

İşe İlk Adım Projesi, İş Başı Eğitim Programından sonra da devam etmesi, sadece yüksek eğitimli genç işgücü için geçerlidir. Ancak ikinci etap istihdam sürecinde işverenlere azalan oranda İşsizlik Sigortası Fonundan bir ücret desteği sağlanmaktadır. Görüldüğü üzere İşsizlik Sigortası Kanunu’nda (1999, md. 53) görevleri somut olarak belirlenen İşsizlik Sigortası Fonunun kaynakları, kamusal aktif işgücü hizmetleri

kapsamında İŞKUR'a kayıtlı (eğitimli genç) işsizlere yönelik kullanılmaktadır. Bu kapsamda düzenlenen İşbaşı Eğitim Programı giderlerinin yanında özellikle yüksek eğitimli gençler için programlanan "İşe İlk Adım Projesi" giderleri de bu fondan karşılanmaktadır (İşe İlk Adım Projesi, 2018).

İşbaşı Eğitim Programı ve bunun yüksek eğitimli genç işgücüne yönelik bir devamı niteliğinde olan "İşe İlk Adım Projesi" sayesinde, iş arayan ancak iş tecrübesi olmadığı için iş bulamayan yüksek eğitimli gençler, işgücü piyasasında iş tecrübesi kazanabilmektedir. İşbaşı Eğitim Programı, 2013 yıldan beri devam etmekte ve buna ilaveten "İşe İlk Adım Projesi" ise 2018'de uygulanmaya konuldu. Süreç içinde her iki uygulamadan ne kadar yüksek eğitimli genç işgücünün yararlandığına dair henüz elimizde kesin resmi veriler olmadığı için, genç işgücünün emek piyasasında kalıcı istihdamına katkısı üzerinde bir değerlendirme yapmak haliyle zor olmaktadır. Ancak son yıllarda yüksek eğitimli genç işsizliği oranındaki artış her iki uygulamanın da henüz arzu edilen etkiyi yapmadığını göstermektedir. Bununla birlikte her iki uygulama da her halükârda nitelikli genç işgücü talebinde bulunan işverenlerin aradığı özelliklere sahip elemanların sayısını artırmaktadır (İşe İlk Adım Projesi, 2018).

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanı Zehra Zümrüt Selçuk'un ifadesine göre son dört yılda (2014-2018) sadece bilişim sektöründe düzenlenmiş olan meslekî eğitim kursları ve iş başı eğitim programlarına 60 bine yakın kişi katılmıştır. Bu eğitimleri tamamlayan kişilerin %60'ından fazlasının kalıcı olarak istihdamı sağlanmaktadır (Yıldızalp, 2019).

Bazı sektörlerde stratejik önem arz edeceği düşünülen iş ve mesleklere yönelik özel İşbaşı Eğitim Programlarına da yer verilmektedir. Diğer İşbaşı Eğitim Programlarına üç aya kadar malî destek sunulurken, 18-29 yaş arası gençler için geleceğin mesleklerine yönelik iş alanlarında öngörülen süre dokuz aya kadar sürebilmektedir. Stratejik İşbaşı Eğitim Programlarına katılımın daha cazip hale getirilmesi için, 2019'dan itibaren diğer programlarda günlük 61 TL olan pay, 77 TL'ye çıkarılmıştır. Bilişim sektöründeki mesleklerde İŞKUR tarafından düzenlenen İşbaşı Eğitim Programlarında günlük ödeme miktarı ise (2018) 2019 için (75 TL) 85 TL'dir (Yıldızalp, 2019).

2.2.4.2. YÖK Destekli Sanayi Doktora Programı

Sanayinin ihtiyaç duyduğu niteliklere sahip, uygulama ve beceri yetkinliği bulunan yüksek eğitimli gençlerin yetiştirilmesi ve yüksek eğitimli genç işgücüne dönük aktif istihdam politikalarının oluşturulması ve geliştirilmesi amacıyla 2015’de Yükseköğretim Kurulu (YÖK) bünyesinde “Daimî Üniversite - Sanayi İşbirliği Komisyonu” kurulmuştur. Komisyon, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK), Türk Patent Enstitüsü (TPE), Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB), üniversiteler ve YÖK üst düzey temsilcilerinden oluşmaktadır. (Milliyet Gazetesi, 2015).

Aslında bu Komisyon kurulmadan önce de üniversite sanayi işbirliği ile ilgili çalışmalar yapılmaktaydı. Ancak bu çalışmalar sistemli, plânlı, sürekli ve koordineli bir şekilde sürdürülmemekteydi. Komisyonun kurulması ile üniversite sanayi işbirliği süreçleri çerçevesinde, bilgi üretimi ve yüksek eğitimli gençlerin mezuniyet yeterliliklerine yönelik üniversitelerdeki lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyindeki program ve derecelerin değerlendirilmesi ve buna yönelik önerilerin geliştirilmesinin zemini de oluşturulmuştur (Milliyet Gazetesi, 2015).

2019 yılının başında yapılan Komisyon toplantısında üniversite sanayi işbirliği çerçevesinde geçmişe dönük olarak yapılan çalışmalar şu şekilde belirlenmiştir (Anadolu Ajansı, 24.01.2019):

- Üniversitelerin sanayi ile işbirliğini doğrudan etkileyen araştırma kapasitelerini geliştirebilmeleri için yapılan çalışmalar. Örneğin üniversitelerin sermaye şirketi statüsünde teknoloji transfer ofisi kurabilmesinin, bilimsel araştırma projelerinde bursiyer ve doktora sonrası araştırmacı çalıştırabilmesinin sağlanmasına yönelik araştırmalar.
- Yükseköğretimde planlama sürecine paydaşların etkin katılımını sağlayabilmek gayesiyle Meslek Yüksekokulları (MYO) Koordinasyon Kurulu ve Yükseköğretim Eğitim Programları Danışma Kurulu oluşturulmuştur. Bu doğrultuda Organize Sanayi Bölgelerinde (OSB) kurulacak MYO'lara YÖK bütçesinden eğitim desteği sağlanmıştır.

- Üniversite-Sanayi İşbirliğinin hukukî çerçevesi oluşturulmuş ve bu bağlamda 5 yönetmelik, 3 usul ve esas ile 2 genelge yayımlanmıştır.
- YÖK, gelecek yıllar için, Türkiye için öncelikli 100 tematik alanda 2 bin kişi için sağlanan “100/2000 YÖK Doktora Bursu” programının sanayi için bir benzeri olan 'Sanayi Doktora Programı'nı hayata geçirmenin plânlarını yapmaktadır.

Bütün bu çalışmalar, nitelikli genç işgücünün özellikle sanayi sektöründe istihdamını hem kolaylaştıracak, hem de artıracaktır.

BÖLÜM 3: MODEL ÖNERİSİ: YETENEK TEMELLİ KARAR DESTEK SİSTEMİ (YTKDS)

Türkiye’de kamu ve özel sektör işverenlerinin işçi temininde yaşadığı sorun ortadır. Öyle ki TÜİK tarafından her yıl gerçekleştirilen işgücü piyasası araştırmalarından 2018 araştırmasına göre; 89 bin 324 işyerine ziyaret edilmiş ve bunun sonucunda, toplam 1 milyon 295 bin 77 işyerine ilişkin veri derlenmiştir. Araştırma kapsamındaki işyerlerinden 270 bin 508’inin eleman temin etmekte güçlük yaşadığı ortaya konulmuştur. Araştırma kapsamındaki tüm işyerleri arasında eleman temininde güçlük yaşadığını belirten işyeri oranı %20,9 olarak tespit edilmiştir. Bir başka ifadeyle, her on işyerinden ikisi eleman temininde güçlük yaşamaktadır. Eleman temininde güçlük yaşayan işyeri oranı en yüksek bölge %29,6 ile Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi iken bu oranın en düşük olduğu bölge %12,2 ile Güneydoğu Anadolu Bölgesidir (İŞKUR, 2018:11).

İşverenlerin temin etmekte sıkıntı yaşadıkları işgücü ile ilgili en çok karşılaştıkları sorunlara bakıldığında sırasıyla ilk üçte “gerekli mesleki beceriye/niteliğe sahip eleman bulunamaması”, “yeterli iş tecrübesine sahip eleman bulunamaması” ve “bu meslekte işe başvuru yapılmaması” gibi nedenler ortaya çıkmaktadır (İŞKUR, 2018:12; 2017:85-86).

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (İİBF) son sınıf öğrencileri arasında yapılan bir saha araştırmasında öğrencilerin bölüm tercih nedenleri sıralamasında ilk sırada (%36,6) “Puanımın bu bölüme yetmesi”nin yer alması bir mecburiyet sonucu gençlerin bölüm seçmek zorunda kaldığını ortaya koymaktadır. Aynı çalışmada İİBF öğrencilerinin işsiz kalma sebepleri arasında en yüksek orana sahip (%66,9) neden olarak “İİBF mezunlarının sayısının fazla olması” algısının yer aldığı görülmektedir (Demir ve Taşkiran, 2018:52-53).

Sakarya ili genelinde üniversite mezunu işsiz gençler arasında yapılan bir saha araştırmasında işsiz gençlerin %67’si, üniversite eğitiminin iş bulmak için gerekli nitelikleri sağlamadığını düşünürken bir yandan da bu gençlerin %36,7’si iş bulmak için üniversite eğitiminin önemli olduğunu düşünmektedir. Söz konusu araştırmada yüksek eğitilmiş genç işsizlerin en çok tercih ettiği iş arama kanalı %38,9 ile internet;

eksik istihdamda çalışmaya razı olanların oranı ise %58 olarak tespit edilmiştir (Erdoğan ve Özdemir, 2015).

Endüstri 4.0 devrimi ile birlikte son yıllarda yaşanan değişimler ve teknolojik gelişmeler neticesinde iş ve mesleklerin niteliklerinde köklü değişikliklere yol açmıştır. İŞKUR'a göre, “*endüstriyel bilgisayar programcılığı, giyilebilir teknoloji tasarımcısı, endüstriyel kullanıcı ara yüzü tasarımcısı, bulut bilişim uzmanı, siber güvenlik uzmanı, veri analisti, ERP uzmanı, sosyal medya uzmanı, yazılım geliştirme uzmanı, mobil yazılım uzmanı, oyun geliştirme uzmanı*” gibi meslekler gelecekte işgücü talebi artacak meslekler grubunu oluşturmaktadır (İŞKUR, 2018:14-15).

Teknolojinin değişim hızı da göz önüne alındığında iş ve mesleklerin ihtiyaçlarına uygun dinamik bir karar mekanizmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bölümde detaylarına yer verilecek olan YTKDS modelinin oluşturulmasının temel nedenleri aşağıdaki şekilde sıralanmıştır:

- Türkiye genelinde yüksek eğitimli genç işsizliğinin, diğer işsiz gruplar arasında en fazla orana sahip olması,
- Eğitimle kazandırılan yetenek ve tecrübelerin, işgücü piyasasının ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz kalması,
- Türkiye’de işverenlerin ihtiyaç duyduğu yeteneklere göre planlanan bir yüksek eğitim sisteminin olmaması,
- Yüksek eğitimli gençlere kendilerini hayat boyu öğrenme konseptine uygun olarak yetiştirmelerine yardımcı olacak dinamik bir veri kaynağı sunmak (Bu sayede yüksek eğitimli gençlerin işsiz kalma risklerinin düşürülmesi hedeflenmektedir),
- İŞKUR tarafından 2007’den beri Türkiye genelinde İşgücü Piyasası Araştırmalarının işletmeleri yerinde ziyaret edilerek yapılması (Bu yöntem, hem uzun sürmekte hem de zahmetli bir iş olması sebebiyle yılda bir defa yapılabilmektedir. Dolayısıyla işgücü piyasasının değişen ihtiyaçları, yılda bir yapılan araştırmalarla bu araştırmanın analizi ve raporlanması süresi de göz önüne alındığında bir yıl geriden takip edilebilmektedir. Son yayınlanan

işgücü piyasası araştırması raporu, 28 Aralık 2018 tarihinde yayınlanmıştır⁵. Raporun saha çalışmaları, 2 Nisan - 11 Mayıs 2018 tarihleri arasında yapılmıştır⁶).

Yukarıda maddeler halinde sıralanan sorunların azaltılması amacıyla bilgi yönetim sistemlerinin karar destek mekanizması olarak kullanılması hedeflenmektedir. Yönetim Bilişim Sistemleri (YBS)'nin karar destek mekanizması olarak kullanılması, Türkiye'de tamamlanan yönetim bilişim sistemi tezleri arasında en yüksek orana sahip bir yöntemdir (Yarlıkaş, 2015:145).

3.1. Karar Destek Sistemi (KDS) Kullanımının Önemine İlişkin Açıklamalar

İşgücü piyasasında geliştirilecek politikalarda “karar vermede doğruluğu ispatlanmış ve kabul edilmiş bilgilerin kullanılmasını savunan yaklaşım” anlamına gelen kanıt temelli çözümler gündemdedir. Kanıt temelli çözümlerin kamu alanında kullanımı, kamu politikalarının geniş kitlelere etki etmesi sebebiyle yapılan hataların doğuracağı olası büyük maddi zararları engelleyeceği savunulmaktadır. Kaynakların optimum kullanımını sağlamak için doğru kararlar alınmasında doğru bilgiye doğru zamanda erişimi sağlayacak küresel alandaki standartlarla uyumlu bir karar destek sistemi (KDS), büyük önem taşımaktadır (Özdemir, 2017).

Bu bölümde Türkiye'ye yönelik sunulan model önerisine benzer bir model önerisinin temellerine yer verilen başka bir çalışmada işgücü piyasasının ihtiyacını tahmin edip bu ihtiyaçlara hızlı bir şekilde cevap verebilecek esnekliğe sahip bir sistem ihtiyacına vurgu yapılmaktadır (Kellevezir ve Çakır, 2018:3-4). Ayrıca varolan iş ilanlarındaki yetenek taleplerinin analizine yönelik yapılan bir çalışmada da yine bilgisayar desteğinden yararlanılmıştır (Özkan vd., 2018).

Çalışmada geliştirmiş olduğumuz YTKDS modelinin kullanılabilir hale getirilmesi, sonraki başlıklarda detaylarına yer verileceği üzere birden fazla kamu kurum ve kuruluşundan alınacak verilerin bütünleştirilmesi ihtiyacı olduğu için büyük bir zaman ve kaynak gerektirmektedir. Dolayısıyla bu bölümde önerilen YTKDS modeli bir

⁵ <https://www.iskur.gov.tr/duyurular/2018-yili-iskur-piyasasi-arastirmasi-raporlari-yayinlandi>

⁶ İŞKUR, 2018

taslak olup, tez sonrasında başvurulacak araştırma geliştirme proje destekleri ile gerçekleştirilebilecek ve uygulamaya konulabilecek yararlı bir uygulama modelidir.

Bilgi ve iletişim teknolojileri olmadan önce bilgiler, elle çok yavaş ve sınırlı içerikte işlenmekteydi. Günümüzde bilgi, gerek bireyler gerek kamu kurum ve kuruluşları gerekse de özel sektör şirketleri için kritik öneme sahip bir güç unsuru haline gelmiştir. Bilgi çağına geçişle birlikte bilgiye erişim hızlarındaki yüksek artış yaşanmıştır. Veriye erişimin hızlanması ile birlikte veri miktarındaki artış da çok yüksek boyutlara ulaşmıştır. Bu da bireylerin ve kurum/şirketlerin birçok veriyi analiz edip doğru karar vermelerini zorlaştırmıştır.

Bilgi çağında örgütlerin rekabet edebilmesinin temel koşulu, yenilikçi teknoloji ve stratejileri takip edip bu yenilikleri kendi süreçlerine uyarlamasıdır. Bu nedenle örgütler, şirket veya kurum için süreçleri yönetmek ve doğru ve hızlı kararlar almak amacıyla bilgi teknolojilerinin gücünden istifade etmektedir. Örgütlerin doğru ve hızlı karar verme ihtiyaçlarını karşılamak için geçmişte ve günümüzde kullanılan değişik isimlerle farklı amaçlara hizmet eden bilgi sistemi kavramları ve çözümleri gelişmiştir. Bilgi sistemlerinin tarihi gelişimine aşağıdaki tabloda yer verilmiştir:

Tablo 49:

Bilgi Sistemlerinin Tarihi Gelişimi

Gelişim Tarihi	Bilgisayar Sistemi	Açıklama
1950-1960	Veri İşleme Sistemi (VİS)	Elektronik Veri İşleme Sistemleri Ticari işlemlerin izlenmesi, kayıtların muhafaza edilmesi, geleneksel muhasebe uygulamaları
1960'lar	Yönetim Bilişim Sistemi (YBS)	Yönetimsel Raporlama Karar almayı destekleyecek, önceden belirlenmiş bilgiler için hazırlanan yönetimsel raporlar.
1970'e doğru	Veri Tabanı Yönetim Sistemi (VTYS)	
1970'ler	Ofis Bilgi Sistemi (OBS)	Karar Destek Sistemleri Yönetimsel karar alma işleminin desteklenmesi için karşılıklı etkileşim sağlayan sistemler.
1980'lerin başı	Karar Destek Sistemi (KDS)	
1980'lerin ortasında	Uzman Sistem (US)	Stratejik ve Nihai Kullanıcı Desteği Nihai kullanıcıların verimliliğini artırmak için bilgisayar desteği
1990'a doğru	Üst Yönetim Bilgi Sistemi (ÜBS)	Üst yönetim için kritik bilgilerin sağlanması
1990'lardan sonra	Stratejik Bilgi Sistemi (SBS)	Rekabet avantajı sağlamak için stratejik ürün ve hizmetlerinin sunumu

Kaynak: Alabay, 2013.

KDS'yi, "bilişim sistemi altyapısından istifade edilerek farklı kaynaklardan toplanan verinin saklanması ve işlenmesi sonucu oluşan bilgilerin yöneticilerin doğru ve hızlı karar alması amacıyla kullanılan sistem" olarak tanımlamak mümkündür.

Sonuç olarak KDS, tüm örgütler için stratejik bir bilgi kaynağıdır. Çağımızda KDS uygulamalarından yoksun örgütlerin, faaliyet gösterdikleri konu ve alanlarda rekabet etme ve üstünlük kazanmaları mümkün görülmemektedir.

Çalışmamızın odak noktasını oluşturan yüksek eğitilmiş genç işsizliğinin azaltılmasına yönelik planlamalarda kullanılmak üzere, günümüzde birçok başarılı şirketlerin geçiş sağladığı dijital dönüşümün temelinde yer alan veri bütünleştirme (data integration) tekniğine dayalı bir KDS modeli ortaya konulacaktır. Bu sayede kamu ve özel sektör arasındaki bilgi akışı sağlayacak, karar mekanizmalarına anlamlı ve tutarlı verilerle kolay ve doğru karar almasına imkân sunacak bir model ortaya konulmaya çalışılmıştır. KDS modelinin tasarımı yapılırken yüksek eğitilmiş genç işsizliğinin temel sebebi olan yetenek uyumsuzluğunun çözümü öncelikli hedef olarak belirlenmesine rağmen, geliştirilen bu KDS modeli sayesinde hem İŞKUR'a hem kamu/özel sektör işletmelerine hem de YÖK'e, faaliyet gösterdikleri işlerde daha etkin ve daha etkili kararlar alabilmesine yönelik imkânlar da sağlanmıştır.

3.2. YTKDS Modelinin Teknik Mimarisi

İşgücü piyasasında ihtiyaç duyulan işgücünün niteliklerinin analiz edilebilmesi için birbirinden farklı veri kaynaklarından veri bütünleştirme yöntemi ile toplanan veriler, "iş zekâsı" uygulamalarıyla da desteklenerek politika uygulayıcılara anlamlı bilgiler sunacak dinamik bir bilgi sistemi olarak tasarlanmıştır. Bu altyapının açıklanması için öncelikle veri ile bilgi arasındaki farkın daha detaylı açıklanması gerekmektedir.

3.2.1. Verilerin Belirlenmesine İlişkin Açıklamalar

Temel olarak, bilgisayarların veriye ve insanların bilgiye ihtiyacı vardır. Bilgisayar kavramında veri, kayıt edilen, işlenen, işe yarar bir çıktı ortaya çıkaran ve girdi sağlayan simgeler olarak ifade edilir.

Veri, bilgiyi ortaya çıkaran bir yapı taşı olarak ifade edilir. Teoride, veri hamdır. Sadece uzmanların anlayabileceği, içerisinde birler ve sıfırlar barındırır. Bu formatta

olan veri henüz şekillendirilmemiş ve işlenmemiştir. Veri işlendikten sonra, insanların okuyabileceği ve yorumlayabileceği bilgi haline gelir. Bilgi, verinin anlamlı bir hale getirilmesinden ortaya çıkan bir sonuçtur. İşlenmiş veri, birden fazla amaç için kullanılabilir ve bunlardan biri organizasyonlarda karar vermek içindir (Fricke, 2007).

Büyük resim daha karmaşık gözükse de, verinin ne anlama geldiği ve veri ile bilginin arasındaki ilişkiyi anlamının yollarından biri DIKW Piramidi (Bilgi Yönetimi VEBB Hiyerarşisi)dir. DIKW Piramidi, Data-Veri, Information-Enformasyon, Knowledge-Bilgi ve Wisdom-Bilgelik) anlamına gelir ve bu dördü arasındaki ilişkiyi anlatır. VEBB hiyerarşisi, ham verilerin evrimini anlaşılabilir bir kavram haline getirmek için tanımlanır (Fricke, 2007):

Şekil 3:

Bilgi Yönetimi VEBB Hiyerarşisi

Kaynak: Fricke, 2007.

VEBB hiyerarşisi verilerin toplanmasını, işlenmesini, tutulmasını ve yorumlanmasını tanımlar. İşletmelerde insan beynine olduğu kadar uygulanabilir olup olmadığını açıklar.

VEBB hiyerarşisini örneklerle açıkça anlamak için aşağıdaki tablodan istifade edilebilir:

Tablo 50:

Bilgi Yönetimi VEBB Hiyerarşisi Örneği

	Örnek	Tanımlama
Data-Veri	Bir nesneye sahibim.	Data 0/1 seçeneğinden “1” değerini içerir.
Information-Enformasyon	Nesne, bir muzdur.	Datanın içeriği hakkında bilgi verir.
Knowledge-Bilgi	Muz bir meyvedir.	Data içeriği bir kategoriye dahil edilir.
Wisdom-Bilgelik	Muz, asla bir meyve salatasına eklenmez.	Datanın içeriğiyle ilgili genel geçerliliği olan bilgiye erişilir.

Kaynak: Ülkü, 2015:33.

3.2.2. YTKDS Modeli Veri Tabanının Kurulumuna İlişkin Açıklamalar

Veri, herhangi bir organizasyonda önemli bir kaynaktır. Verileri işlemek için, birbiriyle ilişkili veri koleksiyonu olan bir veri tabanı mutlaka bulunmalıdır. Veriler, farklı sorgulara ve nispeten kolay bir şekilde erişilebilmesi için düzgün biçimde organize edilmelidir.

Veri tabanları çok sayıda şirket tarafından kullanılmaktadır ve bu modern çağda rekabet edebilmek için elzemdir. Veri tabanları, bulut veya elektronik belleğe bilgi depolarlar. Bu sayede evrak işlerine kıyasla kolayca aranabilir, alınabilir ve organize edilebilirler. Veri tabanları bir organizasyon için zaman kazandırır. Örneğin, belgeleri araştırırken biraz zaman alabilecek bir kayıt aramayı veri tabanında saniyeler içerisinde bulmak mümkündür. Veri içerisinde arama veya sıralama yaparken, Veri tabanları yardımıyla, farklı perspektifler oluşturulabilir. Veri tabanından bir öge listesi isteğinde birkaç dakika sürebilir fakat evrak işlerinde bir kayıt çıkarmak ve farklı tabloları elle birleştirmek zaman alabilir. Organizasyon hakkında daha önce hiç fark edilmemiş önemli hususları bulmak için farklı kaynaklar birbirine bağlanabilir (Erickson, 2009).

YTKDS modelinde ihtiyaç duyulan verilerin kaynağı ve bu veri kaynaklarından hangi verilerin alınacağına tanımlanması önemli bir unsurdur. Lakin bir birinden farklı kurumların kendi veri tabanlarında başka kurumlarda da yer alan benzer veriler yer

almaktadır. Dolayısıyla YTKDS modeli veri tabanı ilişkileri belirlenirken veri kaynağı ile kurum ilişkisinin kuvvetli olmasına dikkat edilmektedir. Bu YTKDS modelinin uygulanmaya başlanmasıyla veri tekilleşmesi de sağlanmış olunacak bunun neticesinde de hem kurumlar arasındaki veri uyumsuzlukları tamamen ortadan kalkacak hem de mükerrer veri saklanması kaynaklanan veri boyutunda azalma yaşanacaktır.

YTKDS modelimizin modüllerine bir sonraki başlıkta yer verilecek olup bu modüllerin içinde bulunan alt modüllerdeki verilerin hangi kurum(lar)dan çekileceği bilgisi aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Tablo 51:

Alt Modül Veri Kaynağı Tablosu

Alt Modül Adı	İlgili Kurum
Üniversite Bilgileri	YÖK, NVİ, İŞKUR, MYK
Öğretim Üyesi Bilgileri	YÖK, NVİ, İŞKUR, MYK
Öğrenci Bilgileri	NVİ, YÖK, MYK
İşveren Bilgileri	İŞKUR, MYK
Meslek Bilgileri	İŞKUR, MYK
İşçi Bilgileri	NVİ, YÖK, İŞKUR, MYK
İŞKUR Eğitim Bilgileri	İŞKUR, MYK
Birey Bilgileri	NVİ, YÖK, İŞKUR, MYK
Akademik Eğitim Bilgileri	YÖK, MYK
Mesleki Eğitim Bilgileri	İŞKUR, MYK
İş Arama	İŞKUR

NVİ Veritabanı Bilgileri: Yukarıdaki tabloda genel olarak veri kaynaklarına yer verilmiştir. Buna göre bireylerle ilgili (öğretim üyesi, öğrenci, işçi) kimlik bilgisi ve adres bilgisi verileri için NVİ bünyesinde hizmet veren veritabanı baz alınacaktır.

YÖK Veritabanı Bilgileri: Yükseköğretim bünyesindeki meslek yüksekokulu ve üniversite bilgileri (“kurum kodu ve adı”, “kurum ili”, “kurum ilçesi”, “kampüs kodu ve adı”, “enstitü kodu ve adı”, “fakülte kodu ve adı”, “anabilim dalı kodu ve adı”, “bilim dalı kodu ve adı”, “ders kodu ve adı”) için temel alınacak veri kaynağı YÖK

veritabanı olacaktır. YÖK modülünde yer alan öğretim üyesi yetenek ve meslek kazandırma puanı ile üniversite yetenek ve meslek kazandırma puanı İŞKUR ve MYK ile ilişkili olarak YÖK veritabanında güncellenecektir. Öğrencilerin eğitim hayatında aldığı dersler ile kazandığı yetenekler, MYK veritabanından; eğitim sonrası istihdama katılıp katılmadığı ile ilgili veriler de İŞKUR veritabanından çekilecektir.

İŞKUR Veritabanı Bilgileri: Kamu ve özel sektör işverenlerine ait bilgiler (SGK işyeri no ve adı, şirket ili, şirket ilçesi, NACE kodu ve tanımı, çalışan sayısı, kadro sayısı, mevcut sayısı, ihtiyaç sayısı, ihtiyaç süresi ve aciliyeti, ek yetenekler, işkur eğitim bilgileri) için baz alınacak veri kaynağı İŞKUR veritabanı olacaktır. Ayrıca İŞKUR modülünde yer alan meslekler, meslek kodu ve tanımı, sektör kodu ve tanımı, ulusal yeterlilik kodu bilgileri, MYK veritabanından ilişkili olarak çekilerek İŞKUR veritabanında saklanacaktır. Yine İŞKUR modülünde yer alan çalışan bilgileri ile ilgili veriler NVİ ve YÖK veritabanları ile ilişkili olarak çekilerek İŞKUR veritabanında tutulacaktır.

MYK Veritabanı Bilgileri: Bireylerin gerek akademik gerekse iş hayatında kazandıkları/kazanacakları yetenek çeşitleri, meslek kodları ve tanımları, ulusal yeterlilik kodu ve tanımı bilgileri için baz alınacak veri kaynağı MYK veritabanı olacaktır.

3.2.3. Kullanılan Program ve Yöntemlere Yönelik Açıklamalar

YTKDS modelimizin veritabanı kaynaklarına yukarıda yer verildikten sonra bu verilerin nasıl toplanıp işleneceği ile ilgili bilgilere yer verilecektir. YTKDS modelimizde kullanılan veri entegrasyon işlemi neticesinde veriler, veri ambarı (data warehouse) altyapısında toplanacaktır. Toplanan bu veriler hem anlık olarak kullanılacak hem de raporlama amacıyla kullanılabilir. Veri ambarı, geliştiricilerin, iş analistlerinin ve yöneticilerin önemli kararlar vermesi durumunda söz konusu şirket hakkında bilgi toplayabilecekleri iş süreçleri tarafından üretilen verilerin merkezi bir saklama yeridir. Veri ambarı, kolayca erişilebilen merkezi bir konum olarak değil, aynı zamanda çeşitli ticari operasyonlar üzerinde güvenilir, tutarlı bir yer tutmak için hizmet eder. Buradaki temel fikir sadece iyi verilere sahip olmakla kalmayıp aynı zamanda gerekli veriyi nerede bulacağını bilmektir (Fuller, 2010).

Veri ambarının avantajları aşağıdaki şekilde sıralanabilir (Ülkü, 2015:37):

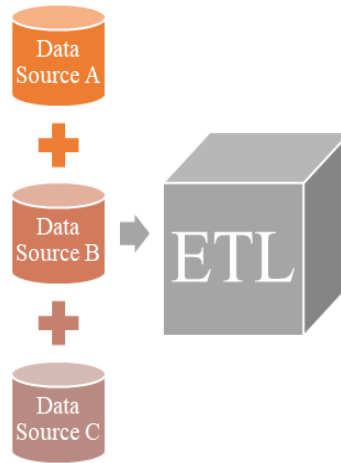
- Veriler farklı kaynaklardan entegre edilebilir,
- Yeni analiz türleri yapılabilir,
- Tarihsel verilere erişmenin maliyetini düşürür,
- Veriler kolayca paylaşılabilir ve erişilebilir.

Veri ambarının çalışma mantığını daha iyi anlayabilmek için aşağıda çıkarma (extract), dönüştürme (transform) ve yükleme (load) terimlerini açıkladıktan sonra çevrimiçi işlem işleme ve çevrimiçi analitik işleme kavramlarına yer verilecektir.

3.2.3.1. Çıkarma, Dönüştürme ve Yükleme

Veri ambarı çözümlerinde kullanılan çıkarma, dönüştürme ve yükleme kavramının İngilizcesi Extract, Transform and Load (ETL)'dir. ETL ile veriler kaynak sistemlerden çekilerek merkezi bir veri ambarına teslim edilmektedir. ETL sistemleri oluşturmak, tipik bir veri ambarının uygulanması ve bakımı için gerekli olan kaynakların yaklaşık %70'ini tüketir. Aşağıdaki şekilde ve açıklamalarda ETL süreci daha detaylı anlatılmıştır (Kimball, 2013'den aktaran Ülkü, 2015:39):

Şekil 4:
ETL Süreci

Çıkarma (Extract) Aşaması: Bir ETL işleminin ilk kısmı, verilerin kaynak sistemlerden çıkarılmasını içerir. Verinin çıkarılması esnasında, bir veri ambarı üzerinde daha ileri bir kullanım için kaynak sistemdeki veriler çıkarılır.

Dönüştür (Transform) Aşaması: Dönüşüm, karmaşadan yararlı bilgiler edinmek açısından önemlidir. Veri, veri ambarına yüklenmeden önce bazı işlemlerden geçmelidir. Bu adımı, çeşitli kaynaklardan gelen verilere katılmak, toplama oluşturmak, sıralama, yeni hesaplanan değerleri türetmek ve gelişmiş kurallar uygulamak gerekir.

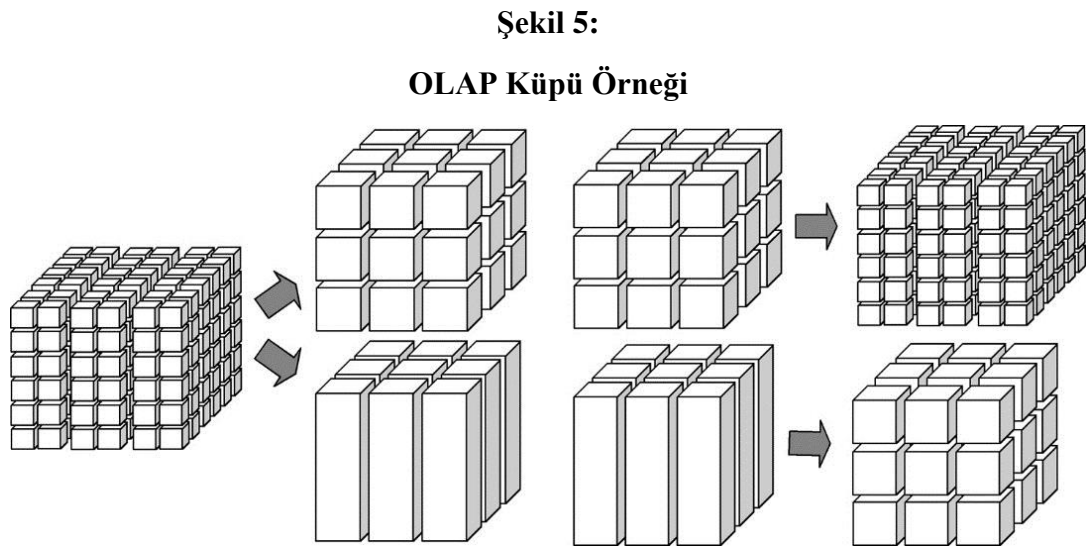
Yükleme (Load) Aşaması: Yükleme aşaması ETL işleminin son aşamasıdır. Veri tabanındaki veri kaynaklarından alınan bilgiler bir tablo halinde veri ambarına yüklenir ve depolanır. ETL işlemlerinden sonra yeni tasarlanan gerçek ve boyut tabloları daha fazla kullanım için veri ambarına teslim edilir. Veriler, excel dosyalarında, veritabanlarında ve basit metin dosyalarında olabilir. Bu adımın temel amacı, gerekli verileri kaynak sistemden mümkün olduğunca az kaynak ayırmaktır. Ayıklama aşaması, performans ve tepki süresi bakımından kaynak sistemini olumsuz etkileyecek şekilde tasarlanmamalıdır.

3.2.3.2. Çevrimiçi İşlemsel İşleme ve Çevrimiçi Analitik İşleme

İngilizce OLTP (On-line Transaction Processing) olarak literatürde yer alan çevrimiçi işlemsel işleme kavramına göre; ilişkisel verilerin tutulduğu, büyük miktarda verinin girildiği ve güncellendiği veritabanı yapıları kastedilmektedir. Basitçe, OLTP sistemleri, günlük etkinliklerde kullanılan organizasyon verilerini içerir. OLTP sistemleri kullanıcılara anında yanıt gerektirir. Bir OLTP sistemi için olması gereken, hız, eşzamanlılık ve kurtarılabilişirlik. Bu nedenle, OLTP sistemleri küresel olarak en çok kullanılan ve gerekli veritabanı sistemleridir. Çevrimiçi işlemsel işleme ile benzer bir başka kavram olan çevrimiçi analitik işleme kavramı, 1994’de E.F.Codd tarafından OLAP (and On-line Analytical Processing) şeklinde isimlendirilmiştir. OLAP tanımı, yerleşik çok boyutlu veriye hızlı erişim sağlayan sistemleri tanımlar. OLAP sistemleri işlemsel işleme yerine raporlama için ayarlanır. OLTP sistemleri, OLAP veritabanlarının kaynağı olarak düşünülür. Dahası, OLTP sistemleri ile beslenen OLAP yapıları, tüm organizasyon hakkında bilgi sağlamak üzere oluşturulmuştur. OLAP sistemleri için en önemli özellik zaman boyutlarıdır. OLAP yapıları, karmaşık analizleri mümkün kılan tarihi verilerden türetilir. OLAP yapısı ile ilgili iki veri türü vardır. Bunlar (Ülkü, 2015:37-38):

- **Gerçek Tablolar (Fact Table):** Gerçek tablolar sayısal verileri tutar. Veriler toplama, ortalamalar veya herhangi bir matematiksel değeri içerebilir.
- **Boyut Tabloları (Dimension Table):** Boyut tabloları, tablolara göre kategorilere sahiptir. Örneğin, veriye bağlı olarak zaman, kategori veya herhangi bir boyut türü.

Örneğin, OLTP veritabanı mağaza alımları içeriyorsa, OLAP yapısı kullanılarak veriler, yeni analiz türleri oluşturmak ve karar verme amacıyla yeni modeller bulmak için aşağıdaki şekilde gösterildiği gibi boyutlara bölünebilir (Ülkü, 2015:38):

OLTP ve OLAP'ı karşılaştırdığımızda, OLTP'nin veritabanı sistemlerinin işlem verisi üzerinde en iyi şekilde çalıştığını gözlemleyebiliriz. Okuma ve yazma işlemleri sırasında daha hızlı tepki süreleri sunar. Öte yandan, OLAP veritabanı sistemleri analitik amaçlar için en uygundur ve sadece okuma işlemleri sunar. OLTP sistemleri yöneticilerle ilgili önemli kararlar vermek için uygun değildir. Verileri dilimlemek için kullanılamazlar. Gerçek zamanlı okuma ve yazma işlemleri için optimize edilmiştir. Analitik amaçlar için kullanılamazlar çünkü sistemin performansı düşer. Elbette, OLTP sistemleri analitik amaçlarla da çalışabilir ancak karmaşık analiz için oluşturulmamıştır (Ülkü, 2015:38-39).

Uygulama modelimizde OLTP teknolojisi, verilerin birleştirilmesi için kullanılacak olup OLTP'den derlenen OLAP teknolojisi ile de verilerin analizi yapılarak karar alıcıların karar alma süreçlerinde kullanmak üzere dinamik bilgiler sunulacaktır.

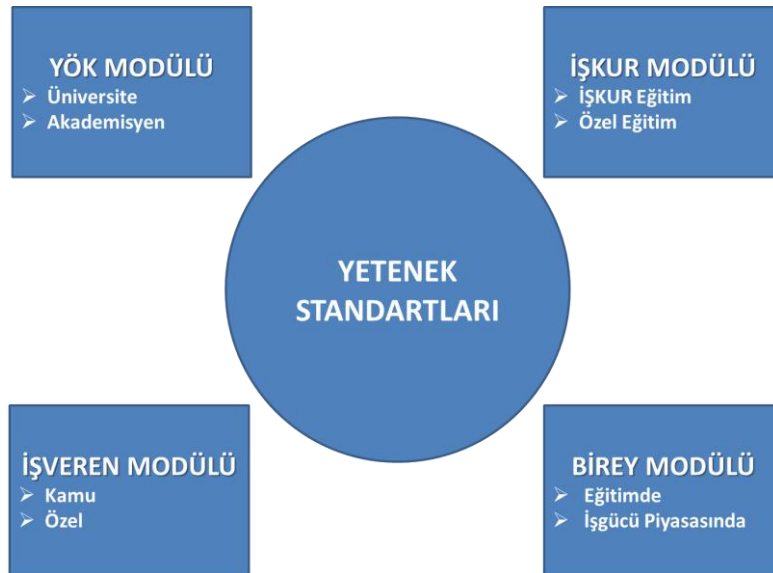
3.3. YTKDS Modelinin Modülleri

YTKDS modeli, YÖK⁷, İŞKUR, işveren ve birey olmak üzere 4 temel modülden oluşmaktadır. Ayrıca uygulama modelinde tasarlanan yetenek bazlı yüksek eğitim, mesleki eğitim ve özel eğitim puanlama sisteminde kullanılmak üzere her bir mesleğin yetenek standartlarının belirlenmesi için MYK arayüzü de kurgulanmıştır. Ancak bu bölüm sadece meslek yeteneklerinin belirlenmesinden oluştuğu için bu bölüm, modül olarak adlandırılmamıştır.

Çalışmamızda tasarlanan YTKDS modeli sayesinde yüksek eğitilmiş işgücü arzı sağlayan kurum (YÖK) ile işgücü talebinin kaynağı olan kamu ve özel sektör işverenleri arasındaki istihdam odaklı arz-talep dengesizliğinin azaltılmasına yönelik bir entegrasyon hayata geçirilmiş olacaktır. Uygulama modeli, YÖK modülü ile hangi öğretim programlarının hangi ilde hangi kontenjanda açılacağı kararının alınmasını dinamik verilerle kolaylaştıracaktır. Ayrıca işgücü piyasasındaki arz ve talebinin dengelenmesine yönelik çalışmalar yapan İŞKUR da bu sistemi kullanarak bireylerin iş bulmalarını, işverenlerin ise işgücü bulmalarını destekleyecek eğitim ve politikalar üretebilecektir.

Şekil 6:

YTKDS Modelinin Kavramsal Çerçevesi

⁷ Çalışmamızın kapsamının yüksek eğitilmiş genç işsizliği olması sebebiyle burada yükseköğrenim kurumuna yer verilmiştir. Ancak bu uygulama modeli, ilköğretimden itibaren de uygulanabilir. Bu durumda Milli Eğitim Bakanlığı da uygulama modeline dahil edilerek, kapsam genişletilebilir.

Yukarıdaki şekilde YTKDS modelinin kavramsal çerçevesi görselleştirilmiştir. Buna göre yetenek standartlarının modelin temelinde yer aldığı görülmektedir. Bir diğer deyişle, gerek eğitim/öğretimdeki derslerin gerekse de işgücü piyasasındaki mesleklerin yetenek standartlarıyla ilişkilendirilmesi esasına dayanan bir YTKDS modeli, işgücü piyasasındaki işsizliğin sebepleri sıralamasında en üstte yer alan bilgi/yetenek/tecrübe uyumsuzluğunun azaltılması/planlanması amacıyla bu çalışmada geliştirilmiştir.

Yukarıdaki şekilde de görüleceği üzere modelin temelinde yer alan yetenek standartlarının belirlenmesinde ve tüm meslekler için hangi yeteneklerin ilgili mesleklerde gerekli olduğu verisi MYK'dan beklenilmektedir. Bu standartların sisteme eklenmesi ve mesleklerle ilişkilendirilmesine yönelik ekrana ait şekil aşağıda olduğu gibidir:

Şekil 7:

Meslek Yetenek Standardı Belirleme Ekranı

Kategori	Adı	Seç
Bilgi ve Beceri	Araştırma ve raporlama bilgi ve becerisi	☐
Bilgi ve Beceri	Bilgisayar ve ekipmanları kullanım bilgisi	☐
Bilgi ve Beceri	Ekip içinde çalışabilme becerisi	☐
Bilgi ve Beceri	Etkin iletişim teknikleri (kişisel, kişilerarası, örgütsel) bilgi ve uygulama becerisi	☒
Bilgi ve Beceri	İK bilgi sistemi programları kullanım bilgi ve becerisi	☒
Bilgi ve Beceri	İK süreçleri ve terminolojisi temel bilgisi	☐
Bilgi ve Beceri	İSG ve çevre koruma önlemleri bilgisi	☒
Bilgi ve Beceri	Kalite yönetim sistemi bilgisi	☒
Bilgi ve Beceri	Ofis araçları kullanımı bilgi ve becerisi (bilgisayar, optik form okuyucu vb.)	☐
Bilgi ve Beceri	Planlama ve organizasyon becerisi	☒

3.3.1. Yüksek Öğrenim Kurumu (YÖK) Modülü

YTKDS modelimizde YÖK, ilk basamakta bulunan ve piyasadaki yüksek eğitimli genç işsizliğin azaltılmasına yönelik en önemli aktör olarak yer almaktadır. Bu modülde; gençlerin iş hayatına atılmadan önce eğitim göreceği alanı seçmesinden başlayarak, tercih ettiği alan derslerinden hangilerini seçeceğine ve ileride hangi meslekte çalışacağına kadar insan hayatının en önemli kararlarından biri olan iş tercihi kararını genç bireyin en doğru şekilde almasını sağlamak hedeflenmektedir.

Bu hedefe ulaşmak için işgücü piyasasında ihtiyaç duyulan işgücü talebinin ve yetenek özelliklerinin belirlenmesi gerekmektedir. İleride işveren modülünde detaylarına yer verileceği üzere YTKDS modelinde bu bilgilerin yer alması için kamu ve özel sektör işverenlerinin ihtiyaç duyduğu işgücü yeteneklerini İŞKUR veri tabanına girmesi gerekmektedir. Bu modelin tasarlandığı gibi işletilmesi için en önemli unsur, işverenlerin işgücü taleplerini bu sistem üzerinde girmesidir. Bunu sağlamak için kanun koyucular tarafından teşvik ve ceza mekanizmalarının oluşturulması gerekmektedir. Örneğin bu sistem üzerinden taleplerini giren işverenlere bazı maddi teşvikler sağlanabilir veyahut bu sistem üzerinden işgücü temini yapmayan işletmelere ek vergisel ve idari yükler yüklenebilir.

YÖK modülünde, öğrencilik çağında olan gençlerin, istihdam odaklı bir yüksek eğitim sistemi içerisinde yer alarak üniversiteden mezun olduklarında hâlihazırda işgücü piyasasının talep ettiği yeteneklere sahip olarak iş hayatına atılmalarını sağlamaktır. Bu şekilde üniversiteler, işgücü piyasasının ihtiyaç duymadığı nitelikleri, gençlere kazandırmak için harcadığı eforu işgücü piyasasının ihtiyacını karşılayacak niteliklere sahip yüksek eğitilmiş gençler için kullanarak öğretim üyelerinin de etkin bir şekilde hizmet vermesini sağlayacaktır.

YTKDS modelinde üniversiteler bünyesinde işgücü piyasasının taleplerine göre açılacak programlardaki her bir dersin kazandıracığı yetenekler yer alacaktır. Bu yeteneklerle ilgili baz alınacak veri tabanı MYK veri tabanı olacaktır. Bu sayede yüksek eğitilmiş gençler, mezun olduktan sonra işgücü piyasasında iş ararken diploma ve transkripte ek olarak işverenlere sahip olduğu yetenekleri doğrulanmış bir kaynaktan sunabilecektir. Diğer bir ifadeyle öğrencilerin sahip oldukları/kazandıkları yetenekler, MYK tarafından hem eğitim hem de iş piyasasında ortak olarak kullanılan yetenek standartlarına göre ölçülmüş ve modelde yer almış olacaktır.

YTKDS modelinin YÖK modülünde, Türkiye'deki tüm üniversitelerde verilen derslerde öğrencilere kazandırılması hedeflenen yeteneklerin ilgili derste hangi oranda verildiği bilgisinin tanımlanması gerekmektedir. Bu oran, 1-5 arasında bir değerden oluşmaktadır. Derste kazandırılmayan yetenekler varsayılan değer, "0" olarak tanımlı kalacaktır. Bu oranın nasıl belirleneceği ile ilgili önerimiz; her bir derste kazandırılan yeteneklerin ilgili dersin toplam ders saati içerisinde ne kadar süre ile yer aldığına göre

belirlenmesi şeklindedir. Tüm yetenekler için ayrılan süreler ortaya konulduktan sonra çıkacak süre dağılımına göre her bir yetenek için 1-5 arasında bir oran tanımlanması yapılabilir. Bu tanımlamalar her bir ders için bir defa yapılacak olup yeni güncellemeler olmadığı sürece sabit kalacaktır.

Şekil 8:

Ders Yetenek Tanımlama Ekranı

Yetenek Adı	Oran
Bilgi ve Beceri / Araştırma ve raporlama bilgi ve becerisi	3
Bilgi ve Beceri / Bilgisayar ve ekipmanları kullanım bilgisi	3
Bilgi ve Beceri / Ekip içinde çalışabilme becerisi	4
Bilgi ve Beceri / Etkin iletişim teknikleri (kişisel, kişilerarası, örgütsel) bilgi ve uygulama becerisi	1
Bilgi ve Beceri / İK bilgi sistemi programları kullanım bilgi ve becerisi	1
Bilgi ve Beceri / İK süreçleri ve terminolojisi temel bilgisi	1
Bilgi ve Beceri / İSG ve çevre koruma önlemleri bilgisi	2
Bilgi ve Beceri / Kalite yönetim sistemi bilgisi	2
Bilgi ve Beceri / Ofis araçları kullanımı bilgi ve becerisi (bilgisayar, optik form okuyucu vb.)	3
Bilgi ve Beceri / Planlama ve organizasyon becerisi	4
Bilgi ve Beceri / Stres altında çalışabilme becerisi	1
Bilgi ve Beceri / Temel çalışma mevzuatı bilgisi	1
Bilgi ve Beceri / Temel organizasyon bilgisi	1
Bilgi ve Beceri / Zaman yönetimi bilgi ve becerisi	2
Bilgi ve Beceri / Bütçeleme bilgisi	2
Bilgi ve Beceri / Eğitim yönetimi bilgisi	3
Bilgi ve Beceri / Ekip yönetme becerisi	4

Yukarıdaki şekilde de görüldüğü gibi her bir derste hangi yetenek hangi oranda verileceği modelimizde tanımlanmıştır. Halihazırda tüm üniversitelerde her bir dersin ilgili öğretim programındaki AKTS (Avrupa Kredi Transfer Sistemi) ağırlığı yer almaktadır. Modelimizde her bir derste kazandırılan yeteneklerin puanı; yetenek oranlarının ders notu ve ilgili dersin AKTS puanı ile çarpımının, maksimum yetenek oranı olan 5 sayısı ile öğrencinin ilgili program kapsamında aldığı tüm derslerin AKTS puanlarının çarpımına oranlanması ile hesaplanmıştır. Bu puanı formül ile göstermek gerekirse;

$$\text{Yetenek Puanı} = \frac{\text{Ders Notu} \times \text{Ders Yetenek Oranı} \times \text{Ders AKTS Puanı}}{5 \times \text{Program Toplam AKTS Puanı}}$$

Yukarıdaki formül tüm dersler için hesaplanarak aynı yeteneklere ait puanlar toplanmaktadır. Bu sayede öğrencinin yükseköğretim programı sonunda kazandığı yetenekler ve puanları ortaya çıkmaktadır. Birey, farklı bir yükseköğretim programına

katıldığında (benzer seviyedeki veya farklı seviyedeki programlar) tüm programların AKTS puanları formülün payda kısmında yer alarak her bir deste kazandığı yetenek puanların toplanarak toplamda yine 0 ile 100 arasında yetenek puanına sahip olacaktır.

Yukarıdaki formülün daha doğru sonuçlar çıkarabilmesi için, her bir ders kapsamında yapılan sınavlarda yer alan soruların hangi yetenekleri ölçtüğüne ait verinin belirlenmesi gerekmektedir. Model önerimizde yer alan bu yöntem sayesinde ders içeriğinde yer alan yetenek kazandırma oranı ile ders sonunda yapılan ölçüm arasındaki farklılıktan kaynaklanan eksik bilgi ortadan kaldırılarak daha doğru değerlendirmeler yapılabilecektir.

3.3.2. İŞKUR Modülü

Gerek bireyler açısından gerekse de işverenler açısından eğitim bir masraf olarak görülmektedir. Eğitim masraflarına katlanmak istemeyen veya eğitimi karşılama gücü olmayan bireylerin iş bulma ihtimalleri düşmektedir. İşverenler ise mevcut işverenlerine eğitim yatırımı yapma konusunda isteksiz davranabilir. Bu noktada İŞKUR'un ücretsiz olarak sunmuş olduğu eğitimlerin önemi ortaya çıkmaktadır. Modelimizde bireyler ve işverenler için tasarlanan, İŞKUR tarafından sunulan eğitimleri anlık çevrimiçi olarak takip edebilecekleri ve var olmayan eğitimlerin planlanması için taleplerini iletebilecekleri ekranlar (Bkz. Şekil 16 ve Şekil 17) yer almaktadır.

Aşağıdaki şekilde İŞKUR tarafından sunulan eğitimlerde kazandırılan yetenekler ve bu yeteneklerin hangi oranda eğitimde kazandırıldığına dair tanımlamaların yapıldığı ekran yer almaktadır.

Şekil 9: Eğitim Yetenek Tanımlama Ekranı

Yetenek Adı	Oran
Bilgi ve Beceri / Araştırma ve raporlama bilgi ve becerisi	4
Bilgi ve Beceri / Bilgisayar ve ekipmanları kullanım bilgisi	5
Bilgi ve Beceri / Ekip içinde çalışabilme becerisi	0
Bilgi ve Beceri / Etkin iletişim teknikleri (kişisel, kişilerarası, örgütsel) bilgi ve uygulama becerisi	0
Bilgi ve Beceri / İK bilgi sistemi programları kullanım bilgi ve becerisi	2
Bilgi ve Beceri / İK süreçleri ve terminolojisi temel bilgisi	0
Bilgi ve Beceri / İSG ve çevre koruma önlemleri bilgisi	0
Bilgi ve Beceri / Kalite yönetim sistemi bilgisi	0
Bilgi ve Beceri / Ofis araçları kullanımı bilgi ve becerisi (bilgisayar, optik form okuyucu vb.)	5
Bilgi ve Beceri / Planlama ve organizasyon becerisi	0
Bilgi ve Beceri / Stres altında çalışabilme becerisi	0
Bilgi ve Beceri / Temel çalışma mevzuatı bilgisi	0
Bilgi ve Beceri / Temel organizasyon bilgisi	0
Bilgi ve Beceri / Zaman yönetimi bilgi ve becerisi	0
Bilgi ve Beceri / Bütçeleme bilgisi	0
Bilgi ve Beceri / Eğitim yönetimi bilgisi	0
Bilgi ve Beceri / Ekip yönetme becerisi	0

Modelimizin İŞKUR modülünde işveren/bireylerden gelen eğitim taleplerinin değerlendirildiği eğitim planlama ekranları (Bkz. Şekil 10, Şekil 11 ve Şekil 12) yer almaktadır. Daha önceki bölümde yer verilen YÖK modülündeki derslere yetenek tanımlaması yapıldığı gibi bu modülde de eğitimlerde kazandırılacak yeteneklerin ve oranlarının sistemde tanımlanması gerekmektedir. Yukarıdaki şekilde eğitim yetenek tanımlama ekranına yer verilmiştir.

Her bir eğitimde hangi yeteneklerin hangi oranda kazandırıldığına dair tanımlamalar yapıldıktan sonra İŞKUR yetkilileri eğitim planlaması yapabilecektir. Aşağıdaki şekilde eğitim oluşturma ekranı yer almaktadır.

Şekil 10: İŞKUR Eğitim Oluşturma Ekranı

Eğitim Seçiniz	- Eğitim Seçiniz -
Başlangıç Tarihi	gg. aa. yyyy
Bitiş Tarihi	gg. aa. yyyy
İl Seçiniz	- İl Seçiniz -
İlçe Seçiniz	- İlçe Seçiniz -
Kontenjan Sayısı	1
Eğitimci	- Eğitimci Seç -

İŞKUR Eğitimi Oluştur

Bireylerden veya işverenlerden gelen eğitim başvurularının görüntülediği ve eğitim taleplerinin onaylandığı veya reddedildiği değerlendirmelerin yapıldığı ekrana aşağıdaki şekilde yer verilmiştir.

Şekil 11:

Planlı Eğitimlere Gelen Talepleri Değerlendirme Ekranı

Bilgisayar Kullanımı Eğitimi (İŞKUR)	Katılımcı Adı	Katılımcı Soyadı	Onay	Red
Zaman Yönetimi Eğitimi (İŞKUR)	Mezun	İŞSİZ-1	☐ Onayla	☐ Reddet
Etkili Sunum Hazırlama Eğitimi (İŞKUR)	<input type="button" value="Eğitim Talebini Değerlendir"/>			
İnsan Kaynakları Yönetimi Eğitimi (ÖZEL)				
İnsan Kaynakları Yönetimi Eğitimi-2 (ÖZEL)				
Kalite Yönetim Sistemleri Eğitimi (İŞKUR)				

İŞKUR modülünde içeriği var olan hazır eğitimler dışında işverenlerden veya bireylerden gelen yetenek bazlı yeni eğitim taleplerini değerlendirme için de modelimizde bir ekran tasarlanmıştır (Bkz. Şekil 12). Birey modülünden yapılan bu eğitim talebinde bireyler, hangi yetenekleri kazanmayı talep ettiklerini, hangi zaman aralığında ve nerede eğitime katılabileceklerini belirterek İŞKUR'a taleplerini iletebilmektedir. Bireyler tarafından hazırlanarak gönderilen talepleri görüntüleme ve değerlendirme ekranına aşağıdaki şekilde yer verilmiştir. İŞKUR yetkilileri bu talebi diğer taleplerle birlikte değerlendirerek (gerekirse) eğitim içeriğinde ek yetenekler ve yetenek oranlarını tanımlayarak eğitim içeriği oluşturduktan sonra bireye planlı eğitim hakkında bilgi iletilmektedir. Eğitim talebini yapan birey, bir önceki şekilde gösterildiği gibi planlanan eğitime katılım talebini modelimiz üzerinden göndererek İŞKUR yetkililerinin onayı sonucunda eğitime katılabilecektir.

İŞKUR, düzenlediği meslekî eğitim programlarını her ilde farklı ihtiyaç duyulan yetenekleri kazandırmak için farklı içeriklerde eğitimler düzenleyerek eğitim bütçesini etkin kullanabilecektir. Ayrıca çalışmada önermiş olduğumuz modele özel eğitim kurumlarının vermiş olduğu eğitimler de dahil edilerek bireylerden talepler alınabilir. İŞKUR tarafından verilemeyen (zaman, kaynak, yer uygunsuzluğu gibi vb. sebeplerle) eğitimler, uygun olan özel eğitim kurumlarınca İŞKUR tarafından fonlanarak (bazı eğitimler bireyler tarafından da karşılanabilir) verilebilir. Özel eğitim kurumlarının vermiş olduğu eğitimlerde kazandırılan yetenekler de yine İŞKUR eğitiminde olduğu gibi belirlenerek sisteme girilir. Eğitim sonunda bireylerin aldığı puanlara göre

eğitimde kazandırılan yetenekler puanlanır. Bireylerin katılım sağlayarak tamamladıkları her bir İŞKUR/özel eğitimlerinde aynı yetenek için kazandıkları tüm puanlar toplanarak ortalaması alınır. Bu sayede her bir yetenek için bir eğitim puanı oluşur. Özel eğitimlerin istenilen kalite ve nitelikte olmasını sağlamak için sadece İŞKUR tarafından onaylı özel eğitim firmaları eğitimler verebilir.

Şekil 12:

Yeni İçerikli Eğitim Taleplerini Değerlendirme Ekranı

Bitlis - Merkez
Bilecik - Tüm İlçeler
Adana - Tüm İlçeler
Ardahan - Tüm İlçeler

Eğitimde Kazandırılması İstenilen Yetenekleri Seçiniz

Kategori	Adı	Seç	Oran
Bilgi ve Beceri	Araştırma ve raporlama bilgi ve becerisi	☐	0 ▼
Bilgi ve Beceri	Bilgisayar ve ekipmanları kullanım bilgisi	☐	0 ▼
Bilgi ve Beceri	Ekip içinde çalışabilme becerisi	☐	0 ▼
Bilgi ve Beceri	Etkin iletişim teknikleri (kişisel, kişilerarası, örgütsel) bilgi ve uygulama becerisi	☐	0 ▼
Bilgi ve Beceri	İK bilgi sistemi programları kullanım bilgi ve becerisi	☐	0 ▼
Mevzuat Bilgisi	2872 sayılı Çevre Kanunu	☒	0 ▼
Mevzuat Bilgisi	5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu	☒	0 ▼
Mevzuat Bilgisi	6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	☒	0 ▼
Mevzuat Bilgisi	4857 sayılı İş Kanunu	☐	0 ▼
Mevzuat Bilgisi	6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu	☐	0 ▼
Mevzuat Bilgisi	4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu	☐	0 ▼

Eğitim Onay / Ret Kararı Onayla Reddet

Eğitim Adı

Eğitim Tipi

Talep Edilen Eğitim Başlangıç Tarihi

Talep Edilen Eğitim Bitiş Tarihi

Eğitim Talebini Yapan Birey

İŞKUR eğitimlerinin işverenlerin ve bireylerin taleplerine göre dinamik ve anlık bir şekilde planlanması sayesinde işverenler, yeni yeteneklere sahip çalışan ihtiyacını karşılamak üzere mevcut çalışanlarına ekstra eğitim yatırımı yapmayıp yeni personel istihdamına gitmek zorunda kalmayacaktır. Bu sayede işçi çıkarmalarının da azalacağı değerlendirilmektedir.

3.3.3. İşveren Modülü

Çalışmada tasarlanan işveren modülünde kamu ve özel sektör işverenleri ihtiyaç duydukları pozisyonlara yönelik iş ilanları verebilmekte, gelen iş başvurularını görüntüleyebilmekte ve mevcut çalışanlarının kendi işyerlerinde kazandığı yeni yetenekler varsa bu yeteneklere puan verebilmektedir.

Şekil 13:

İşveren İş İlanı Verme Ekranı

Ulusal Meslek Tanımı	İnsan Kaynakları Yöneticisi
Talep Sayısı	1
Aciliyet	- Aciliyet Seç -
Süresi	- Süre Seç -
İl Seçiniz	- İl Seçiniz -
İlçe Seçiniz	- İlçe Seçiniz -

Talep ettiğiniz pozisyon için ek yetenekler varsa seçiniz.

Kategori	Adı	Seç
Bilgi ve Beceri	Araştırma ve raporlama bilgi ve becerisi	☐
Bilgi ve Beceri	Bilgisayar ve ekipmanları kullanım bilgisi	☐
Bilgi ve Beceri	Ekip içinde çalışabilme becerisi	☐
Bilgi ve Beceri	Etkin iletişim teknikleri (kişisel, kişilerarası, örgütsel) bilgi ve uygulama becerisi	☒
Bilgi ve Beceri	İK bilgi sistemi programları kullanım bilgi ve becerisi	☒
Bilgi ve Beceri	İK süreçleri ve terminolojisi temel bilgisi	☐

Yukarıdaki şekilde de görüleceği üzere modelimizde işverenler, ihtiyaç duydukları pozisyonu, talep sayısını, pozisyon aciliyetini, istihdam süresini, ilini ve ilçesini seçerek iş ilanı girebilmektedir. İşverenler, MYK tarafından tanımlanan meslek yetenek standartlarını (kırmızı kutu ile belirtilen) değiştirememekte ancak kendi şirketinde ihtiyaç duyduğu pozisyona ek yetenekler ekleyerek iş ilanı verebilmektedir.

Bu bölümde ihtiyaç duyulan meslek ve niteliklere uygun işçinin ne zaman ve ne kadar süre ile ihtiyaç duyulduğu da girilebilecektir. İhtiyaç duyulan işçinin aciliyeti; “Hemen”, “Kısa Vade (6 Ay)”, “Orta Vade (2 Yıl)” ve “Uzun Vade (4 Yıl)” olarak kategorize edilmiştir. Hemen ihtiyaç duyulan işgücü, İŞKUR veri tabanındaki işsizler arasından temin edilebilecektir. Kısa vadede (6 Ay) ihtiyaç duyulan insan kaynağının karşılanması için İŞKUR meslekî eğitimleriyle bu talebi karşılamaya yönelik çalışmalar düzenleyebilir. Orta (2 Yıl) ve Uzun Vadeli (4 Yıl) ihtiyaçların karşılanması için YÖK öğrenim programlarını piyasadaki işgücü talebine uygun olarak

planlayabilecektir. Sisteme girilen bu taleplere istinaden YÖK, tüm ülke genelindeki üniversitelerde hangi bölümlerin açılması ya da hangi bölümlerin kapatılması gerektiğine karar verecektir. İşgücü piyasasının ihtiyaç duyduğu nitelikteki işgücünün sağlanması hususunda YÖK'ün süre olarak yetersiz kaldığı noktalarda yine İŞKUR, meslekî yeterlilik programlarıyla piyasadaki niteliği yetersiz olan bireylere talep edilen nitelikleri kazandıracak meslekî eğitimleri verecektir. Bir başka deyişle; işgücü piyasasında ihtiyaç duyulan işgücünün kısa vadede karşılanması hususunda İŞKUR ilk müdahalede bulunan hızlı sonuçlar çıkarabilen, YÖK ise uzun vadeli çözümler sunan stratejik konumda yer almaktadır. Ayrıca işverenler, ihtiyaç duydukları işgücünün nitelikleriyle birlikte her bir işgücüne ihtiyaç duyacağı tahmini süreyi de sisteme girerek ulusal ölçekte bir işgücü arz ve talep planlamasına yardımcı olacaktır.

İşverenler tarafından modelimizde açılan iş ilanlarına bireyler (Bkz. Şekil 18 ve Şekil 19) başvurabilmektedir. Yeni mezun bir gencin iş bulması, tecrübe eksikliğinden dolayı zor olmaktadır. Bazı işverenler özellikle yeni mezun işgücü tercih etmektedir. Bu tercihin oluşmasında işverenin; düşük maliyetli işgücü sağlama, uzun vadeli istihdam etme, iş kültürünü kolay kazandırabilme gibi vb. birçok amacı olabilir. Buna rağmen genellikle işverenler, iş tecrübesi olan, gerekli nitelikleri sağlayabilen, yetenekli adaylarla görüşme yaparak, eğitim ve oryantasyon süre ve maliyetlerini düşürmek ister.

Bu sebeple üniversitelerde verilen eğitim ile öğrencilere hangi yeteneğin kazandırıldığına değerlendirilmesi, işverenlere doğrulanmış bir veri sunacaktır. İşverenler de ihtiyaç duydukları işgücünün hangi yeteneklere ne seviyede sahip olduğunu bilecek ve iş görüşmelerine de sadece aradığı yeteneklere sahip adayları davet edecektir.

İşverenler, istihdam edecekleri adayları görüşmeye davet ederken adayın eğitimine, önceki tecrübelerine, tamamladığı projelere bireyler tarafından hazırlanan özgeçmişlere bakarak karar vermektedir. Bireylerin doldurmuş olduğu özgeçmişler bazen gerçeği yansıtmamakta bazen de bireyin eksik bilgilerle özgeçmiş hazırlamasından dolayı bireyin yanlış değerlendirilmesine sebep olmaktadır. Bu da işverenler açısından doğru adayı bulma konusunda zaman kaybı yaşamasına, bireyler açısından ise yanlış değerlendirilmesine sebep olabilmektedir.

İşverenler, gelen iş başvuru taleplerinde başvuruda bulunan bireylerin yeteneklerine ait yetenek puanlarını da görüntüleyerek doğru adayı iş görüşmesine davet edebilmektedir. Modelimizde yer alan yükseköğretim, eğitim ve iş hayatında kazanılan yetenek puanları, işverenler açısından doğrulanmış bir veri olduğu için işverenlerin işçi bulma süreleri ve maliyetlerinin düşeceği değerlendirilmektedir. Bu sayede “Doğru İşe Doğru İnsan” yerleştirilmesi kolaylaşacak ve kurum / şirketlerin yanlış insan kaynağı seçiminden kaynaklanan kısa süreli istihdam ve hızlı işten çıkarmalar da azalacaktır.

Aşağıdaki şekilde modelimizin örnek bir iş başvuru görüntüleme ekranı yer almaktadır. Şekilde de görüleceği üzere iş başvurusu yapan bireyin yükseköğretim programı bilgileri, ilgili programda almış olduğu dersler ve notları, özel/İŞKUR eğitim bilgileri, aktif veya geçmişte çalıştığı işyeri ve pozisyon bilgileri yer almaktadır. Daha sonrasında ise bireyin başvuru yaptığı mesleğin standartları ve işverenin ek olarak girmiş olduğu yetenekler sarı ile işaretli olarak kaynağına göre ayrı bir sütunda yetenek puanları işverenler tarafından görüntülenebilmektedir. Bireyin işgili iş pozisyonunun gerektirdiği yeteneklere ait puanı olmaması durumunda ise bu alanlar kırmızı ile işaretlenmektedir.

Özgeçmişi uygun bulunup iş görüşmesi de iyi geçen bireylerden halihazırda insan kaynakları yetkililerince referans bilgileri istenmektedir. Bireyler, genellikle iyi ayrıldıkları işyerlerinden olumlu referans verebilecek kişilerin bilgilerini paylaşma eğilimindedir. Bazen de mevcut çalışanını kaybeden işverenler, çalışanına karşı kötülük yapmak amacıyla personelinin gerçek durumunu potansiyel yeni işyeri yetkililerine aktarmama yönünde insiyatif kullanabilmektedir.

Şekil 14:
Gelen İş Başvurularını Görüntüleme Ekranı

İş Başvuruları				
Açık Pozisyon Numarası	Açık Pozisyon Adı	Başvuran Adı Soyadı	İşveren Adı	
30	İdari İşler Uzmanı	Mezun İŞSİZ-3	YK Bilişim ve Sistem Entegrasyon A.Ş.	
29	İnsan Kaynakları Elemanı	Mezun İŞSİZ-1	YK Bilişim ve Sistem Entegrasyon A.Ş.	
33	İnsan Kaynakları Yöneticisi	Yunus KÖLEOĞLU	YK Bilişim ve Sistem Entegrasyon A.Ş.	
32	İşe Alım Personeli	Mezun İŞSİZ-4	YK Bilişim ve Sistem Entegrasyon A.Ş.	
İş Başvurusu Yapan Birey Bilgileri				
Yükseköğretim Bilgileri				
Üniversite Adı	SAKARYA ÜNİVERSİTESİ			
Üniversite İli	Sakarya			
Bölüm Adı	İnsan Kaynakları Yönetimi			
Program Adı	Lisans			
Mezuniyet Tarihi	1.3.2018			
Ders Adı	Ders Notu	Ders AKTS		
İKY-201 İNSAN KAYNAKLARI YÖNETİMİ	50	7		
İKY-205 MESLEKİ İNGİLİZCE I	60	5		
İKY-208 EĞİTİM VE GELİŞTİRME	100	5		
İKY-218 STRATEJİK İNSAN KAYNAKLARI YÖNETİMİ	100	5		
Seçili kişinin Özel / İŞKUR eğitim kaydı yoktur.				
Seçili kişinin aktif çalışma kaydı yoktur.				
Eski İşyeri Bilgileri				
İşyeri Adı	Griffin Savunma ve Bilişim Teknolojileri Ltd. Şti.			
İşyeri NACE Kodu	62.02.01			
İşyeri NACE Tanımı	Bilgisayar danışmanlık faaliyetleri (donanım gereksinimleri gibi donanımla ilgili bilişim konularında uzman görüşü sağlanması, bilgisayar gereksinimlerinin belirlenmesi, bilgisayar sistemlerinin planlanması ve tasarlanması vb.)			
İşyeri İli ve İlçesi	İstanbul - Tuzla			
İşe Giriş Tarihi	İşten Çıkış Tarihi	Pozisyon Adı		
1.1.2019	15.5.2019	İnsan Kaynakları Yöneticisi		
İş Başvurusu Yapan Birey Yetenek Bilgileri				
Yeteneklerin Kazanıldığı Kaynaklara Göre Puanlar				
Yetenek Tipi	Yetenek Adı	Yükseköğretim	Eğitim	İş Hayatı
Bilgi ve Beceri	Araştırma ve raporlama bilgi ve becerisi	54,00	0,00	68,33
Bilgi ve Beceri	Bilgisayar ve ekipmanları kullanım bilgisi	53,00	0,00	26,67
Bilgi ve Beceri	Ekip içinde çalışabilme becerisi	52,00	0,00	46,67
Bilgi ve Beceri	Etkin iletişim teknikleri (kişisel, kişilerarası, örgütsel) bilgi ve uygulama becerisi	45,00	0,00	16,67
Bilgi ve Beceri	İK bilgi sistemi programları kullanım bilgi ve becerisi	43,00	0,00	0,00
Bilgi ve Beceri	İK süreçleri ve terminolojisi temel bilgisi	42,00	0,00	0,00
Bilgi ve Beceri	İSG ve çevre koruma önlemleri bilgisi	46,00	0,00	25,00
Bilgi ve Beceri	Kalite yönetim sistemi bilgisi	52,00	0,00	0,00
Bilgi ve Beceri	Ofis araçları kullanımını bilgi ve becerisi (bilgisayar, optik form okuyucu vb.)	53,00	0,00	0,00
Bilgi ve Beceri	Planlama ve organizasyon becerisi	52,00	0,00	25,00
Bilgi ve Beceri	Stres altında çalışabilme becerisi	45,00	0,00	0,00
Bilgi ve Beceri	Temel çalışma mevzuatı bilgisi	43,00	0,00	0,00

Modelimizde işverenler tarafından sübjektif referans bildirme olasılığını azaltmak amacıyla çalışanın yeteneğinin çalışma esnasında değerlendirilmesine yönelik aşağıdaki şekilde de görüleceği üzere bir ekran tasarlanmıştır. Modelimizde işverenler, istihdam ettikleri personellerine çalışma süreleri boyunca işbaşında kazandıkları yeteneklere uygun puanlar vererek hem objektif bir değerlendirme yapmış olmakta hem de çalışanlarını meslekte özverili hareket etmeye ve kendini sürekli geliştirmesine teşvik etmektedir. İşverenler tarafından verilen yetenek puanları toplanarak tüm işverenlerin puanlarının ortalaması alınarak bireyin yetenek bilgi raporuna eklenmektedir.

Şekil 15:

İşçi Yetenek Ekleme ve Puan Verme Ekranı

Mehmet ÖZTÜRK (İnsan Kaynakları Elemanı)	Beceri Adı	Puan
Yunus KÖLEOĞLU (İnsan Kaynakları Yöneticisi)	Bilgi ve Beceri / Araştırma ve raporlama bilgi ve becerisi	0
	Bilgi ve Beceri / Bilgisayar ve ekipmanları kullanım bilgisi	0
	Bilgi ve Beceri / Ekip içinde çalışabilme becerisi	0
	Bilgi ve Beceri / Etkin iletişim teknikleri (kişisel, kişilerarası, örgütsel) bilgi ve uygulama becerisi	0
	Bilgi ve Beceri / İK bilgi sistemi programları kullanım bilgi ve becerisi	0
	Bilgi ve Beceri / İK süreçleri ve terminolojisi temel bilgisi	0
	Bilgi ve Beceri / ISG ve çevre koruma önlemleri bilgisi	0
	Bilgi ve Beceri / Kalite yönetim sistemi bilgisi	0
	Bilgi ve Beceri / Ofis araçları kullanımı bilgi ve becerisi (bilgisayar, optik form okuyucu vb.)	0
	Bilgi ve Beceri / Planlama ve organizasyon becerisi	0
	Bilgi ve Beceri / Stres altında çalışabilme becerisi	0
	Bilgi ve Beceri / Temel çalışma mevzuatı bilgisi	0
	Bilgi ve Beceri / Temel organizasyon bilgisi	0
	Bilgi ve Beceri / Zaman yönetimi bilgi ve becerisi	0
	Bilgi ve Beceri / Bütçeleme bilgisi	0
	Bilgi ve Beceri / Eğitim yönetimi bilgisi	0

Modelimizin YÖK ve İŞKUR modüllerinde olduğu gibi işveren modülünde yer alan yetenek değerlendirme arayüzleri sayesinde bireyler hayatboyu öğrenme hedefine yönelik kendisini sürekli gelişim sürecinde hissedecektir. Ayrıca işgücü piyasasında ihtiyaç duyulan yeni yeteneklere göre kendisini geliştirerek bunun karşılığında sadece eğitimle değil çalışma hayatında da gelişim gösterdiği yetenekler için puanını artırarak mevcut işyerinde uzun süre çalışma veya bir başka şirkette çalışabilmek için imkânlarını genişletmiş olacaktır.

3.3.4. Birey Modülü

Çalışmamızda tasarlanan YTKDS modelinin esas yararlanıcısı olan bireylerin kullanımı için birey modülünde gerek yükseköğretim çağında olan gerekse de mezun olup iş hayatında yer alan bireyler, İŞKUR/özel eğitim arama, var olan eğitimlere başvurma, planlı olmayan yeni eğitim talepleri oluşturma, MYK tarafından standartları belirlenen meslek yeteneklerini görüntüleme, açık iş ilanlarını görüntüleyip ilgili ilanlara başvuru yapma imkânlarına sahip olacaktır. Ayrıca şekil olarak gösterilmese de bu modülde bireylere ait bilgi ve yetenek puanı raporları da yer almaktadır. Aşağıdaki şekilde planlı eğitim görüntüleme ekranı yer almaktadır:

Şekil 16:

Planlı Eğitime Katılım Talebi Oluşturma Ekranı

Bilgisayar Kullanımı Eğitimi (İŞKUR)	Eğitim Adı	Etkili Sunum Hazırlama Eğitimi (İŞKUR)
Zaman Yönetimi Eğitimi (İŞKUR)	Başlangıç Tarihi	4.11.2019
Kalite Yönetim Sistemleri Eğitimi (İŞKUR)	Bitiş Tarihi	22.11.2019
Etkili Sunum Hazırlama Eğitimi (İŞKUR)	il	Sakarya
İnsan Kaynakları Yönetimi Eğitimi (ÖZEL)	İlçe	Taraklı
İnsan Kaynakları Yönetimi Eğitimi-2 (ÖZEL)	Eğitimci Adı Soyadı	İşkur Eğitimci-2
Balıkesir Eğitimi	Eğitime Katılacak Birey	Yunus KÖLEOĞLU
Kalite Yönetim Sistemleri Eğitimi (İŞKUR)	Eğitime Katılım Talebi Gönder	

Seçilen Eğitimde Kazandırılan Yetenekler ve Oranları	
Yetenek Adı	Oran
Bilgi ve Beceri / Araştırma ve raporlama bilgi ve becerisi	3
Bilgi ve Beceri / Bilgisayar ve ekipmanları kullanım bilgisi	2
Bilgi ve Beceri / Raporlama ve sunum bilgi ve becerisi	5
Bilgi ve Beceri / Raporlama bilgisi	2
Bilgi ve Beceri / Sunum becerisi	5

Yukarıdaki şekilde görüleceği üzere bireyler planlı eğitimleri görüntüleyebilmekte ve ihtiyaç duydukları eğitimlere başvuru talebi yapabilmektedir. Seçilen eğitimlerde hangi yeteneklerin hangi oranda eğitimde kazandırıldığı bilgisi de bu ekranda sunularak bireyin eğitim seçim kararına yardımcı olmaktadır.

Bireyler, planlı eğitimler arasında kazanmak istedikleri yeteneklerin bulunmaması durumunda yetenek seçimi yaparak yeni bir eğitim talebini İŞKUR'a gönderebilmektedir. Bu ekran sayesinde bireylerin ihtiyaçlarına yönelik İŞKUR eğitim

planlamacılarına ihtiyaç odaklı esnek bir eğitim planlama imkânı sunulmuş olmaktadır. Aşağıdaki şekilde yeni eğitim talep ekranına yer verilmiştir:

Şekil 17:

Yeni Eğitim Talebi (Özel İçerikli Eğitim Talebi) Oluşturma Ekranı

Eğitimde Kazandırılması İstenilen Yetenekleri Seçiniz		
Kategori	Adı	Seç
Bilgi ve Beceri	Araştırma ve raporlama bilgi ve becerisi	☐
Bilgi ve Beceri	Bilgisayar ve ekipmanları kullanım bilgisi	☐
Bilgi ve Beceri	Ekip içinde çalışabilme becerisi	☐
Bilgi ve Beceri	Etkin iletişim teknikleri (kişisel, kişilerarası, örgütsel) bilgi ve uygulama becerisi	☐
Mevzuat Bilgisi	6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu	☐
Mevzuat Bilgisi	4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu	☐

Başlangıç Tarihi	<input type="text" value="gg. aa. yyyy"/>
Bitiş Tarihi	<input type="text" value="gg. aa. yyyy"/>
İl Seçiniz	<input type="text" value="- İl Seçiniz -"/>
İlçe Seçiniz	<input type="text" value="- İlçe Seçiniz -"/>
Eğitime Katılacak Birey	<input type="text" value="Selin YILDIZ"/>

Yeni Eğitim Talebi Yap

Birey modülünde yer alan bir diğer ekran ise iş arama ekranıdır. Bu ekran sayesinde bireyler, piyasada açık olan işler arasında meslek tanımı, il ve ilçe kriterlerine göre sorgulama yapabilecektir. Sorgulama sonucunda açık işlerin ne kadar zamanda ve ne kadar süreliğine ihtiyaç duyulduğu görüntülenebilmektedir.

Şekil 18:

İş Arama Ekranı-1

Ulusal Meslek Tanımı	<input type="text" value="- Ulusal Meslek Tanımı Seçiniz -"/>
İl Seçiniz	<input type="text" value="Sakarya"/>
İlçe Seçiniz	<input type="text" value="- Tüm İlçeler -"/>

İş Ara

Açık Pozisyonlar						
Açık Pozisyon Adı	Açık Pozisyon Adedi	Pozisyon Aciliyeti	Pozisyon Süresi	İl	İlçe	İşveren
İnsan Kaynakları Elemanı	1	Hemen	Süresiz	Sakarya	Sapanca	YK Bilişim ve Sistem Entegrasyon A.Ş.
İdari İşler Uzmanı	1	Hemen	2 Yıl	Sakarya	Erenler	YK Bilişim ve Sistem Entegrasyon A.Ş.
Bilgi Güvenlik Uzmanı	2	Orta Vade (2 Yıl)	Süresiz	Sakarya	Erenler	YK Bilişim ve Sistem Entegrasyon A.Ş.
İşe Alım Personeli	1	Kısa Vade (6 Ay)	2 Yıl	Sakarya	Akyazı	YK Bilişim ve Sistem Entegrasyon A.Ş.
İnsan Kaynakları Yöneticisi	3	Kısa Vade (6 Ay)	Süresiz	Sakarya	Söğütlü	YK Bilişim ve Sistem Entegrasyon A.Ş.
Dış Ticaret Elemanı	2	Kısa Vade (6 Ay)	3 Yıl	Sakarya	Karasu	YK Bilişim ve Sistem Entegrasyon A.Ş.
İnsan Kaynakları Uzmanı	2	Hemen	3 Ay	Sakarya	Karasu	YK Bilişim ve Sistem Entegrasyon A.Ş.

Çıkan sonuçlar arasından iş başvurusunda bulunmak istenilen pozisyon seçildiğinde aşağıdaki şekilde de görülen ekran çıkmaktadır.

Şekil 19:

İş Arama Ekranı-2

Başvuru Yapacak Birey Yunus KÖLEOĞLU

Pozisyona Başvur

Görüntülen İş ve Birey Yetenek Uyumluluk Bilgileri

Birey Yeteneğinin Kaynağa Göre Puanı

Yetenek Tipi	Yetenek Adı	Yükseköğretim	Eğitim	İş Hayatı
Bilgi ve Beceri	Araştırma ve raporlama bilgi ve becerisi	54,00	0,00	68,33
Bilgi ve Beceri	Bilgisayar ve ekipmanları kullanım bilgisi	53,00	0,00	26,67
Bilgi ve Beceri	Ekip içinde çalışabilme becerisi	52,00	0,00	46,67
Bilgi ve Beceri	Etkin iletişim teknikleri (kişisel, kişilerarası, örgütsel) bilgi ve uygulama becerisi	45,00	0,00	16,67
Bilgi ve Beceri	İK bilgi sistemi programları kullanım bilgi ve becerisi	43,00	0,00	0,00
Bilgi ve Beceri	İK süreçleri ve terminolojisi temel bilgisi	42,00	0,00	0,00
Bilgi ve Beceri	İSG ve çevre koruma önlemleri bilgisi	46,00	0,00	25,00
Bilgi ve Beceri	Kalite yönetim sistemi bilgisi	52,00	0,00	0,00
Bilgi ve Beceri	Ofis araçları kullanımı bilgi ve becerisi (bilgisayar, optik form okuyucu vb.)	53,00	0,00	0,00
Bilgi ve Beceri	Planlama ve organizasyon becerisi	52,00	0,00	25,00

Yukarıdaki şekilde de görüldüğü üzere açık iş pozisyonunun MYK yetenek standartları ve (varsa) işverenin ek olarak girdiği yetenekler sarı ile işaretli bir şekilde listelenebilmektedir. Bu yeteneklerden bireyin hangi puanlara sahip olduğu, kaynağına göre görülebilmektedir. İlgili iş pozisyonunun gerektirdiği yeteneklerden 0 puana sahip olunan yetenekler, kırmızı ile görüntülenebilmektedir. Bu sayede bireyler, çalışmak istediği işlerde eksik olduğu yeteneklerin neler olduğunu görebilmekte ve yetenekleri kazanmak için bir hedef belirlemiş olmaktadır. Bireyler, bu yetenek eksikliklerini İŞKUR/özel eğitimleriyle tamamlama yönünde inisiyatifte bulunabilir. Aynı şekilde İşverenler de bireylerin bu başvurularını daha önceki başlıklarda yer verildiği gibi (Bkz. Şekil 14) bireyin yetenek puanlarına göre görüntüleyebilecektir. İşverenler, adaylar arasından en yüksek yetenek puanına sahip adaylardan başlayarak aday görüşmelerini gerçekleştirebilecektir. İşverenler ve bireyler açısından doğrulanmış yetenek puanlarının yer aldığı modelimiz sayesinde doğru işe doğru insan yerleştirilmesi sağlanmış olunacaktır.

Önerilen modelimizde Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK) çerçevesindeki gerekli tedbirler de alınarak bireylerin izin verdikleri ölçüde kendi bilgilerini

işverenlerle paylaşmak için sistemde seçimlik alanları belirleyebileceklerdir. Kişisel verilerin korunması anlamında gerek eğitim hayatında olan gerekse meslek hayatında olan gençler, bu YTKDS modeli üzerinden bilgilerinin paylaşılıp paylaşılmayacağına karar verebilecektir. Dilerse kısmi verilerini işverenlerin görebileceği şekilde ayar yapabilecektir.

YTKDS modelinde yer alan birey modülü ile bireylerin eğitim hayatından başlamak üzere hayat boyu eğitim, öğretim ve meslekî bilgilerinin yer alacağı bütüncül bir veri tabanı yer almaktadır. Bu sayede bireyin eğitim hayatında kazanmış olduğu nitelikler öğretim üyeleri, iş hayatında kazanmış olduğu yetenekler ise işverenler ya da mesleki/akademik eğitim almış olduğu eğitimciler tarafından doğrulanmış bir şekilde sistemde yer alacaktır. Geliştirilen YTKDS modelinde bu bilgiler, yükseköğretimden itibaren yer alacaktır. Ancak ileride Milli Eğitim Bakanlığı da modelin içine dahil edilerek bu veriler ilköğretimden itibaren de sisteme girilebilir bir yapıya kavuşturulabilir.

3.3.5. YTKDS Modeli Raporları

Modelimizde ilgili tarafların sahip olduğu verileri kendi ekranlarında görmesi dışında tüm paydaşlar için gerekli olabilecek raporlama ekranları da yer almaktadır. Model tasarımında açık iş pozisyonlarının meslek tipine, yetenek tipine, ihtiyaç süresine ve aciliyet süresine göre dağılımlara yer verilmiştir.

Aşağıdaki şekillerde elde edilen veriler, modelin uygulanması sonucunda tüm illere ve ilçelere göre süzdürülerek yereldeki öğretim ve eğitim programlarının şekillenmesinde ilgili mercilere bir karar destek mekanizması imkânı kazandıracaktır.

Aşağıdaki şekilde işgücü piyasasında açık olan iş pozisyonlarının meslek tipine göre dağılımını gösteren rapor ekranı yer almaktadır.

Şekil 20:

Meslek Tipi Rapor Ekranı

Meslek Tipine Göre	Meslek Adı	Talep Sayısı
Yetenek Tipine Göre	İnsan Kaynakları Yöneticisi	3
İhtiyaç Süresine Göre	Dış Ticaret Elemanı	2
Aciliyet Süresine Göre	Bilgi Güvenlik Uzmanı	2
	İnsan Kaynakları Elemanı	1
	İdari İşler Uzmanı	1
	İşe Alım Personeli	1
	TOPLAM TALEP	10

Aşağıdaki şekilde işgücü piyasasında açık olan iş pozisyonlarının yetenek tipine göre dağılımını gösteren rapor ekranı yer almaktadır.

Şekil 21:

Yetenek Tipi Rapor Ekranı

Meslek Tipine Göre	Yetenek Adı	Talep Sayısı
Yetenek Tipine Göre	Bilgi ve Beceri / Kişilik tipleri ve davranış tarzları bilgisi	10
İhtiyaç Süresine Göre	Bilgi ve Beceri / Ekip yönetme becerisi	9
Aciliyet Süresine Göre	Bilgi ve Beceri / İşe alım süreci bilgisi	8
	Bilgi ve Beceri / Etkin iletişim teknikleri (kişisel, kişilerarası, örgütsel) bilgi ve uygulama becerisi	8
	Bilgi ve Beceri / Organizasyonel yapı, davranış ve şirket kültürünü analiz etme bilgisi	7
	Bilgi ve Beceri / İK bilgi sistemi programları kullanım bilgi ve becerisi	7
	Bilgi ve Beceri / Gıda güvenliği ile ilgili kurallar bilgisi	7
	Bilgi ve Beceri / Seçme – değerlendirme teknikleri bilgisi	7
	Bilgi ve Beceri / İSG ve çevre koruma önlemleri bilgisi	7
	Bilgi ve Beceri / Kalite yönetim sistemi bilgisi	7
	Bilgi ve Beceri / Planlama ve organizasyon becerisi	6
	Bilgi ve Beceri / Kariyer ve yetenek yönetimi sistemi bilgisi	6
	Bilgi ve Beceri / Özlük uygulamaları bilgisi	6
	Bilgi ve Beceri / Temel çalışma mevzuatı bilgisi	6

Aşağıdaki şekilde işgücü piyasasında açık olan iş pozisyonlarının ne kadar süre ile istihdam edileceğine dair dağılımı gösteren rapor ekranı yer almaktadır:

Şekil 22:

Pozisyon İhtiyaç Süresi Rapor Ekranı

Meslek Tipine Göre	Pozisyon İhtiyaç Süresi	Talep Sayısı
Yetenek Tipine Göre	Süresiz	6
İhtiyaç Süresine Göre	2 Yıl	2
Aciliyet Süresine Göre	3 Yıl	2

Aşağıdaki şekilde işgücü piyasasında açık olan iş pozisyonlarının aciliyet süresine göre dağılımını gösteren rapor ekranı yer almaktadır:

Şekil 23:

Pozisyon Aciliyet Süresi Rapor Ekranı

Meslek Tipine Göre	Pozisyon Aciliyet Süresi	Talep Sayısı
Yetenek Tipine Göre	Kısa Vade (6 Ay)	6
İhtiyaç Süresine Göre	Orta Vade (2 Yıl)	2
Aciliyet Süresine Göre	Hemen	2

Yukarıda yer alan rapor ekranları, modelin uygulamaya geçmesi durumunda daha da derinleşerek ilgili paydaşlara yararlı veriler sunacaktır. Hatta ilerleyen safhalarda verinin ve çeşitliliğinin artması ile KDS modeline ek olarak yapay zeka tasarımının da eklenmesiyle daha hızlı kararların alınabileceği (tercih edilirse bu kararlar otomatik olarak da alınabilir) bir uzman sisteme geçiş mümkün hale gelebilecektir.

3.3.6. YTKDS Modelinin Denenmesi, Karşılaşılan Sorunlar ve Revizeler

Çalışmada sunulan model ile ilgili bir demo uygulama geliştirilmiştir. Bu demonun çalışır hale getirilmesi aşamasında kurgulanan modelde çeşitli değişiklikler yapılması ihtiyacı doğmuştur. Bu başlıkta, demonun geliştirilmesi aşamasında uygulanan senaryolara yer verilerek bu senaryoların işletilmesi aşamasında karşılaşılan sorunlar ve bu sorunların çözümüne yönelik model revizasyonları paylaşılacaktır.

3.3.6.1. İşveren İş İlanı Verme Senaryosu

Sorun: Demo uygulamamızda yer alan “YK Bilişim ve Sistem Entegrasyon A.Ş.” isimli firma yetkilisi, demo uygulamaya giriş yaparak “İşveren Modülü” → “İş İlanı Verme” linki üzerinden iş ilanı vermek istemiştir. İş ilanı verilecek pozisyon “İnsan Kaynakları” ile ilgili bir pozisyon olduğu için ilgili ekrandaki ulusal meslek tanımları seçim alanında yer alan “İnsan Kaynakları Yöneticisi”, “İnsan Kaynakları Uzmanı” ve “İnsan Kaynakları Elemanı” seçeneklerini ayrı ayrı seçerek meslek yetenek tanımlarını kontrol etmiştir. Şirket yetkilisi, birbirine benzer olan bu pozisyonların yetenek tanımlamalarını kontrol ettiğinde birbiriyle aynı yeteneklerin her bir meslek tanımında farklı farklı ifade edildiğini görmüştür. Bu durum, ilgili şirket yetkilisinin iş ilanı verirken seçeceği ek yetenekler konusunda kafasında karışıklığa neden olmuştur.

Sorunun Çözümü: Yetenek sınıflandırması ile ilgili ulusal bir standart bulunmadığı için modelde yer alan yetenekler, ISCO-08 Uluslararası Standart Meslek Sınıflandırması’na göre şekillenen MYK’nın ulusal meslek standardı dokümanlarından “İnsan Kaynakları Yöneticisi”, “İnsan Kaynakları Uzmanı” ve “İnsan Kaynakları Elemanı” mesleklerine ait ulusal meslek standartları incelenerek oluşturulmuştur. Bu meslekler birbirine benzer (farklı seviyelerde) meslekler olmasına rağmen ulusal meslek standardı dokümanlarında bile benzer yetenekler için farklı ifadeler kullanıldığı için modelimizin yetenek havuzunda mükerrer olarak girilmiştir. Söz konusu üç mesleğe ait tüm yetenekler, tek tek liste halinde toplanmıştır. Sonrasında birbirine benzer yetenekler için sadeleştirme ve eşleştirmeler ile veri standardı sağlanarak sorun çözülmüştür.

3.3.6.2. Birey İş Başvurusu Yapma Senaryosu

Sorun: Demo uygulamamızda yer alan “Selin YILDIZ” isimli kişi, demo uygulamaya giriş yaparak “Birey Modülü” → “İş Arama” linki üzerinden iş aramak istemiştir. Selin, iş arama ekranından iş aradığı il olarak “Antalya”yı seçmiştir. Antalya ilinde yer alan “Seyahat Acentası Yöneticisi” iş ilanına başvurmak üzere linke tıklamıştır. Açılan ekranda, ilk ekranda görülen bilgilerden farklı bir bilgi yer almadığı için bu pozisyonun hangi yetenekleri istediği bilgisini görüntüleyememiştir.

Sorunun Çözümü: İlk tasarlanan modelimizin birey modülünde bireyler, açık iş pozisyonlarındaki işlere başvuru esnasında, açık işin gerektirdiği MYK yetenek standartları ve ilgili işverenin ek olarak talep etmiş olduğu yeteneklerin neler olduğunu görememekteydi. Bu bilginin iş arayan birey açısından değerli bir bilgi olduğu değerlendirilerek demoya açık işin gerektirdiği yetenekler ile ilgili bilgiler ve bireyin ilgili yetenek puanlarını görüntüleme imkânı kazandırılmış oldu. Görüntüleme kolaylıklar sağlamak için ilgili iş pozisyonunda gereken yetenekler sarı ile işaretlenmekte ve bireyin bu yetenekler için puanının sıfır olması durumunda ilgili yer kırmızı ile işaretlenmektedir. Bu sayede bireyler, kendisinde eksik olan yetenekleri geliştirmek için kendisine hedef belirleyerek, İŞKUR/özel eğitimlerine veya dilerse ikinci bir yükseköğretim programına kayıt yaptırarak bu eksik yeteneklerini geliştirme tercihinde bulunabilmektedir.

Geliştirme: Yukarıdaki çözümün geliştirilmesi aşamasında ek olarak, bireylerin gerek yükseköğretim döneminde gerekse mezun olup işgücü piyasasında yer aldıkları dönemde çalışmak istedikleri mesleklere yönelik kendilerini hazırlaması için MYK tarafından belirlenen meslek yetenek standartları tanımlarını da görüntüleyebilmesine yönelik bir ekran demoya eklenmiştir.

Alternatif Geliştirme: Birey modülünde yer alan birey kişisel verileri (yükseköğretim kayıtları, eğitim kayıtları ve iş kayıtları), modelimizde e-devlet ile entegre olacak şekilde tasarlandığı için otomatik olarak çekilebilmektedir. Ancak modelin kurgulandığı gibi çalışmaması ihtimaline karşı alternatif olarak bireylerin yeni kayıt yaparak kendisine ait verileri girebilmesini sağlayacak yeni bir ekran (“Birey Modülü” → “Birey Manuel Not Ekleme” linkinde bulunan ekran) tasarlanarak demoya eklenmiştir. Bu ekranda birey, üniversiteden almış olduğu transkriptte yer alan notları manuel olarak ekleyip sistemde kendi öğretim bilgilerini ekleyebilmektedir. Burada bireyin yanlış veri girme ihtimali bulunmakta olup beyan esaslı bir veri, işverenlere sunulmaktadır. İşverenlerin bu verileri iş görüşmesinde kontrol etmesi gerekmektedir.

3.3.6.3. Birey Eğitim Başvurusu Yapma Senaryosu

Sorun: Demo uygulamamızda yer alan “Temel DURSUN” isimli kişi Hidrolog olarak çalışmaktadır. Temel, demo uygulamaya giriş yaparak “Birey Modülü” → “Eğitim Talep” linki üzerinden “İSG ve çevre koruma önlemleri bilgisi” yeteneği kazanmak

için İŞKUR/özel eğitimi aramak istemiştir. Temel, eğitim talep ekranında görüntülenen eğitimlerin birisine ait linke tıklamıştır. Açılan ekranda eğitimin başlangıç-bitiş tarihleri, eğitimin gerçekleştirileceği il-ilçe bilgileri ve eğitimi veren kişinin bilgisini görebilmiştir. Eğitimde hangi yeteneklerin kazandırıldığı bilgisini görüntüleyemediği için hangi eğitimin kendisi için yararlı olacağı konusunda kararsız kalmıştır.

Sorunun Çözümü: Modelimizin demo öncesi tasarımında eğitimlerin yetenek tanımı ile ilgili ekran yer almış ancak bu eğitimlerden istifade edecek bireylerin bu bilgilere ihtiyacı olacağı düşünülememiştir. Bu senaryonun uygulanması aşamasında eğitimlerde hangi yeteneklerin kazandırıldığı bilgisinin bireyler açısından önemli ve yararlı bir bilgi olduğu anlaşıl原因 olarak modelimizde eğitim yetenek bilgilerinin bireyler tarafından görüntülenmesine izin veren ekran tasarımı (Bkz. Şekil 16) oluşturulmuştur. Mevcut eğitimlerde kazandırılan yetenekler, bu ekran üzerinden görüntülenebilmiştir.

Ek Sorun: Bu senaryoyu bir daha işlettiğimizde mevcut eğitimlerin hiç birinde Temel'in aramış olduğu "İSG ve çevre koruma önlemleri bilgisi" yeteneğinin kazandırılmadığı görülmüştür. Bu sefer de var olan eğitimlerde bireyin ihtiyaç duyduğu yeteneklerin bulunmaması durumunda bireyin ne yapacağı sorusu gündeme gelmiştir.

Ek Sorun Çözümü: Bu durumdaki bireylerin kullanımına özel olarak bireyin eksik olduğu ya da geliştirmek istediği yetenekleri, eğitim yerini ve eğitim süresi seçerek yeni eğitim talebi yapmasına imkân sağlayan "Yeni Eğitim Talep Ekranı" (Bkz. Şekil 17) tasarlanarak demoya eklenmiştir. Temel, bu ekranı kullanarak kazanmak/geliştirmek istediği yetenekleri seçerek İŞKUR eğitim planlamacılarının değerlendirmesine sunulmak üzere eğitim talebini modelimizde girebilmiştir.

Temel'in planlı eğitimler dışında talep etmiş olduğu yeni eğitim talebi, İŞKUR yetkilisinin demomuza giriş yapması sonrasında "İŞKUR Modülü" → "Gelen Yeni Eğitim Talepleri" linki üzerinden görüntülenebilmiştir. İŞKUR yetkilisi bu yeni eğitim talebini kabul ya da reddedebileceği bu ekranda, eğitim talebini kabul etmesi halinde (gerekirse farklı yetenekleri de ekleyerek) İŞKUR eğitim havuzunda yeni içerikte bir eğitim oluşturulmuştur. İŞKUR yetkilisi, oluşturulan bu yeni eğitimi Temel'den gelen eğitim yer ve zaman talebini de göz önüne alarak eğitimin planlanmasını "İŞKUR Modülü" → "Eğitim Planla" linki üzerinden yapmıştır. Bu aşamadan sonra Temel,

planlanan bu eğitime başvuruda bulunarak eğitime katılım talep sürecini tamamlamıştır.

3.3.6.4. Ders/Eğitim Yetenek Oranı Belirleme Senaryosu

Sorun: İnsan Kaynakları Yönetimi lisans programı kapsamında verilen “İnsan Kaynakları Yönetimi” dersinin yetenek oranlarının verilmesi senaryosunda, modelimizde yer alan ders yetenek oranı ile eğitim yetenek oranları sistematik olarak doğru kurgulanmış olsa da bu oranların ilgili kişilerce (öğretim üyesi veya İŞKUR/özel eğitimci/planlamacısı) sisteme girilmesinde subjektif kararlar verilebileceği anlaşılmıştır.

Sorun Çözümü: Bu subjektifliği ortadan kaldırmaya yönelik bir çözüm düşünülmemişti. Demonun denenmesi ile bu subjektifliği ortadan kaldırmaya yönelik öneri; ilgili ders/eğitimde kazandırılan yetenek oranının belirlenmesinde, ilgili yeteneklerin kazandırılması için toplam ders/eğitim süresindeki dağılımına göre 1-5 arasında skorlanması şeklinde gelişmiştir. Bu tanımlamalar ile ders/eğitim notuna göre hesaplanan yetenek puanlarının doğruluğunu artırmak için ise ölçümlerde (sınav, sözlü, ödev, araştırma gibi vb.) hangi yeteneklerin ölçümlendiği bilgisinin belirlenmesi önerilmektedir. Demo yetenek oranı belirleme ve ölçümlemeye yönelik sistematik bir eksiklik bulunmamasına rağmen, modelin tasarlandığı gibi işletilmesi esnasında karşılaşılabilecek bir sorun olarak bu sorun tespit edilmiş ve sorunun çözümüne yönelik önerimize burda yer verilmiştir.

Yukarıdaki tüm senaryoların uygulanması ile çalışmamızda detaylarına yer verilen YTKDS modelinin tasarım süreçlerindeki eksiklikler, demo ortamının oluşturulması sonrasında farkedilerek giderilmiştir.

Çalışmamızda sunulan YTKDS modelinin tasarlandığı gibi devreye alınması ile çok daha detaylı ekran tasarımları, kullanıcı dostu arayüzler, detaylı raporlar, yönetici özetleri ve hızlı işlemler sunulabilecektir. YTKDS, bir sonraki aşama olan büyük veri ve yapay zekâ gibi uzman sistem olarak da adlandırılan bilgi teknolojileri çözümlerine geçiş için bir temel oluşturacaktır.

SONUÇ

Üretim faktörleri arasında en yüksek esnekliğe sahip etken olan insan gücü, bir ülkenin ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal alanda gelişmesine katkı sunan en temel ögesidir. Bir ülkenin insan gücü ne kadar verimli değerlendirilebilirse o ülkenin gelişmesi de o kadar hızlı ve sürdürülebilir olacaktır.

İşsizliğin yüksek eğitilmiş gençler üzerindeki etkileri incelendiğinde; işsizlikten dolayı ekonomik sıkıntılar çeken bu kesim, toplumsal gelişime katkı sağlayamayacak bu da ilgili ülkenin gelişimini yavaşlatacak, ailelerin çocukları için yapmış olduğu eğitim yatırımlarının verimsiz kullanılmasına sebep olacaktır. Ekonomik etkiden kaynaklanan düşük profilli, yoksul genç nüfus sayısı artacak ve maddi/manevi sağlık sorunları ortaya çıkacaktır. Sahip olduğu potansiyeli değerlendirilemeyen veya geliştirilemeyen yüksek eğitilmiş genç nüfus, ülke açısından beşeri sermaye kaybına neden olacaktır.

Yüksek eğitilmiş gençlerin işsizliğe maruz kalması sonucunda toplumun en önemli beşeri sermayesi, kendisini “haksızlığa uğramış” hissiyle baş başa bulacaktır. Bunun sonucunda da bu kesim, dışlanmışlık, değersiz hissetme, iş hayatına karşı isteksizlik, asosyallik, madde bağımlılığı vb. psiko-sosyal sorunlarla karşı karşıya gelecektir. Ayrıca yaşanan bu olumsuz psiko-sosyal durum neticesinde yüksek eğitilmiş gençlerin; depresyona girme, internet bağımlılığına yakalanma, kimlik kargaşası yaşama, toplumsal gerginlikler çıkarma gibi diğer risklerle karşılaşma ihtimalleri de artacaktır.

Ekonomik ve psiko-sosyal sorunlar yaşayan yüksek eğitilmiş gençler arasında umudunu yitirmeyen ve farklı arayışlar içerisine girenler ise aile desteğiyle kendi işini kurma ya da yurtdışında kendilerine iş arama yolunu seçecektir. Farklı bir ülkede iş bulabilen yüksek eğitilmiş gençler ise “beyin göçü” denilen tercihiyle ilgili ülke açısından beşeri sermaye düşüşüne neden olacaktır.

Türkiye'nin yüksek eğitim seviyesi yıllara göre (2001'de 1,5 milyon olan yüksek eğitilmiş genç sayısı 2018'de 8 milyon civarındadır) artış göstermiştir. Ancak Türkiye'de yüksek eğitime dahil olan genç nüfusu ile Türkiye'nin artan genç nüfusu oranlandığında AB ülkelerinin okullaşma oranlarının (AB ülkeleri okullaşma oranları %58 ile %26,3 aralığında ortalama olarak da %39,9 seviyesindedir) altında

(Türkiye’de net okullaşma oranı 2017’de %27,3 olarak tespit edilmiştir) kaldığı görülmektedir. Türkiye bu listede 33 ülke arasında 31. sırada yer almaktadır (EUROSTAT, 2015). Bu oranlara göre Türkiye’de her 10 gençten ancak 3’ü yükseköğretim mezuniyetine sahiptir. AB ve OECD’deki yükseköğretimdeki okullaşma ortalamasının altında bulunan Türkiye’de beşeri sermaye, yeterli seviyede gelişim göstermemiştir.

Bu gelişimin hızlandırılması için gerekli politikaların belirlenmesi ve genç nüfus arasında düşük seviyedeki yükseköğretim mezunlarının ise daha etkin değerlendirilebilmesi amacıyla işgücü piyasasının ihtiyaçlarına yönelik bir karar destek sistemi ihtiyacı daha derinden hissedilmektedir. Ülkeler arası rekabette üst sıralara çıkmak için uluslararası standartlarla uyumlu tasarlanan karar destek sistemlerinin kullanımı ile politika geliştiricilerin doğru karar almaları sağlanabilecektir.

2014-2018 arasında Türkiye’de yükseköğretim kurumlarında yeni kayıt, mevcut ve mezuniyet sayılarının bölümlere ve cinsiyete göre dağılımına ait veriler, YÖK istatistiklerinden derlenerek çalışmamızın Ek-2 ile Ek-5 arasında yer verilmiştir. Bu veriler toplanırken amaç, yüksek eğitilmiş genç işgücü arzını ortaya koymak ve sonrasında da İPA ile işgücü piyasasının talep ettiği işgücü pozisyonlarını karşılaştırarak işgücü piyasasındaki arz-talep dengesini incelemektir. Ancak İPA raporlarında yer alan işgücü piyasası talep boyutu genellikle düşük nitelikli işlerle alakalı sonuçlar içeriyor olmasından dolayı bu karşılaştırma yapılamamıştır. Yine de Ek-2 ile Ek-5 arasında yer alan veriler, bu haliyle hiçbir yerde derlenmediği için farklı çalışmalarda değerlendirilebileceği düşünülerek çalışmanın ekinde yer almıştır.

İşverenlerin temin etmekte sıkıntı yaşadıkları işgücü ile ilgili en çok karşılaştıkları sorunlara bakıldığında sırasıyla ilk üçte “gerekli mesleki beceriye/niteliğe sahip eleman bulunamaması”, “yeterli iş tecrübesine sahip eleman bulunamaması” ve “bu meslekte işe başvuru yapılmaması” gibi nedenler ortaya çıkmaktadır (İŞKUR, 2018:12; 2017:85-86).

Bu amaçla çalışmamızda modellenen ve çalışmamızın odak noktasını oluşturan yüksek eğitilmiş gençlerin işsizlik sorununun en önemli sebepleri arasında yer alan yetenek uyumsuzluğu ve beceri eksikliğinin piyasa ihtiyaçlarına göre şekillenen ve planlanan

yükseköğretim sistemi ile azaltılacağı değerlendirilmektedir. Çalışmamızda sunulan modelin internet tabanlı bir model olması, yüksek eğitilmiş işgücünün iş arama kanalları arasında internet ve sosyal medyanın en yüksek orana sahip olması (Bkz. Tablo 47) ile de uyumludur. Bu model sayesinde işgücü piyasasında ihtiyaç duyulan meslekler ve bu mesleklerde çalışabilecek işgücünün nicelik ve yetenek temelli özelliklerinin doğrudan işverenlerden toplanması ile yüksek eğitilmiş genç işgücünün mezun olduktan sonra işsizlikle karşı karşıya kalma riskinin azaltılacağı savunulmaktadır.

Bu savı gerçekleştirebilmek için bilgi teknolojileri sistemlerinin gücünden istifade edilerek geliştirilen YTKDS modeli ile işgücü piyasasına işgücü arz eden ve bu işgücünü talep eden paydaşların (YÖK, İŞKUR, MYK, NVİ) veri tabanlarından toplanan tüm veriler, tek bir sistemde bir araya getirilerek anlamlı sonuçlar üretilecektir. Bahse konu veri kaynakları, kamu kurumlarına ait kaynaklar olduğu için çalışmada önerilen modelin işletilebilmesi için kamu yöneticilerinin desteğine ihtiyaç duyulmaktadır. Başta MYK'nın ulusal meslek standartlarını belirlerken standardize edilmiş yetenek kategorilerini modelde tanımlaması gerekmektedir. Daha sonrasında ise bu mesleklerden hangilerine ne kadar aciliyette ve ne kadar süreli ihtiyaç duyulduğu bilgisinin kamu ve özel sektör işverenlerince girilmesi gerekmektedir. İşverenlerin bu sistemi kullanmalarını teşvik edici veya kullanmamasını engelleyici cezai müeyyidelerin belirlenmesi geliştirilen bu modelin tasarlandığı gibi sonuçlar verebilmesi için yüksek öneme sahiptir.

Talep yönündeki veri girişinin önündeki engeller kaldırıldıktan sonra MYK tarafından belirlenen yetenek havuzuna uygun olarak üniversitelerde verilen derslerin her birinde bu yeteneklerden hangisinin hangi oranda (1-5 arası) verildiği bilgisinin bir defaya mahsus modelde tanımlanması gerekmektedir. Bu oranın verilmesi için çalışmamızda önerilen metod, bir derste verilen tüm yeteneklerin ders müfredatı içerisinde yer aldığı süreye göre dağılımlandırılması ve oranların o şekilde belirlenmesi yönündedir.

Modelimizde yer alan İŞKUR modülünde İŞKUR/özel eğitimler de yer almaktadır. Benzer şekilde İŞKUR tarafından veya İŞKUR onaylı özel eğitim kurumları tarafından verilen eğitimlerde kazandırılan yeteneklerin de her bir eğitim için oranlandırılması

gerekmektedir. Bu oranın belirlenmesi için yukarıda da bahsedildiği gibi üniversite dersleri ile aynı yöntem uygulanabilir.

Modelimizin esas yararlanıcısı konumunda olan yükseköğretimde olan veya yükseköğretim sonrası iş hayatına geçen yüksek eğitimli gençler için geliştirilen birey modülü sayesinde gençler, işgücü piyasasında ihtiyaç duyulan meslekleri ve bu mesleklerin gerektirdiği yetenekleri görüntüleyebilmek kısa, orta ve uzun vadede kendi yetenek gelişimini planlayabilecektir. Yetenek gelişimini planlarken derslerde ve(ya) eğitimlerde kazandırılan yetenekleri gözönüne alarak gerek üniversite çağında gerekse de çalışma çağında hayatboyu öğrenim kavramına uygun gelişim paterni izleyecektir.

Yükseköğretim kurumlarının tek amacı, işgücü piyasasına işgücü arzını sunmak olmamasına rağmen, Türkiye’de yükseköğretim gören birçok bireyin ve ailesinin temel beklentisi, üniversite mezuniyeti sonrasında iyi bir iş sahibi olmaktır. Bu sebeple yükseköğretim kurumları, işgücü piyasasının ihtiyaçlarını gözönüne alarak global ekonominin gereklerini de kapsayıcı eğitim/öğretim programlarını planlamalıdır.

YTKDS modelinin asıl hedefi işgücü piyasasındaki yetenek uyuşmazlığını azaltmak olmasına rağmen bu modelin devreye alınıp uygulanmasıyla birlikte bazı yan faydalar sağlanması da beklenmektedir. Bu yan faydalardan işverenler için en önemlisi, kanıta dayalı veri sunan karar destek sistemi modeli sayesinde, işverenler doğru işgücüne daha kısa sürede erişerek işçi bulma sürelerini ve maliyetlerini düşüreceklerdir.

Bu yan faydalardan aileler açısından en önemlisi ise yerel işgücü yeteneklerini öncelikli olarak gözönüne alan yükseköğretim sistemi sayesinde çocuklarını ikamet ettikleri il içerisindeki yükseköğretim kurumlarına göndererek, çocuklarının yükseköğretim maliyetlerinin düşmesi beklenmektedir. Maddi yarar haricinde çocuklarının kendileriyle aynı hanede bulunması sebebiyle il dışına çıkıp farklı kültürel ortamlardaki sosyal risklerle karşılaşmasının da önüne geçilecektir. Bu bir avantaj olmakla birlikte, gençlerin özgüven kazanma ve kendi ayakları üzerinde durmalarının önünde bir engel olarak da değerlendirilebilir ancak ailenin çocuklarına karşı olan tutum ve davranışlarına göre olumlu/olumsuz sonuçlar doğurabilir.

Çalışmamızda tasarlanan YTKDS modelinde yer alan modüller, temel nitelikte olup tez sonrası başvurulacak proje başvuruları ile kamu kurumlarının da desteğiyle

geliştirilerek, çok geniş anlamda olumlu sonuçlar doğurabilecek bir karar destek sistemi modeli uygulanabilir hale gelecektir. Bu sayede analizler derinleştirilerek politika belirleyicilerin politika önceliklerine göre (örneğin dezavantajlı gençlerin istihdamı) karar almalarında destek sağlanılacaktır.

YTKDS modeli, bireylerin eğitim hayatına ilk başladığı ilkokulu da kapsayarak tüm eğitim sistemini kapsayıcı bir hale getirilebilir. Bu sayede bireyler, daha erken yaşlardan itibaren işgücü piyasasının ihtiyaçları ile uyumlu yetenekleri edindirme konusunda yönlendirilebilir.

Bu çalışmada önerilen YTKDS modeli, sadece yükseköğretimde olan ve yükseköğretimden mezun olan gençleri kapsamaktadır. Ancak YTKDS modeli, başka çalışmalarda ilköğretimden itibaren tüm eğitim sistemi için uygulanabilir bir hale getirilebilir. Bunun için YTKDS sistem tasarımında yer alan veri tabanı çeşitliliğinin artırılması ve ilköğretimden itibaren ölçülebilecek yeteneklerin sisteme entegrasyonuna yönelik çözümlerin geliştirilmesi yeterli olacaktır.

Çalışmamızda sunulan YTKDS modelinin devreye alınması halinde bu modelden elde edilecek veri boyutunun ve çeşitliliğinin artmasıyla birlikte büyük veri ve yapay zekâ teknolojilerinin kullanımında temel oluşturacak altyapı hazır hale gelmiş olacaktır. Uzman sistemler olarak da adlandırılan büyük veri ve yapay zeka teknolojilerinden istifade edilerek geleceğe dönük tahminlemelerde bulunabilecek şekilde modelimiz geliştirilebilecektir. Bu sayede ülke kaynaklarının uzun ve stratejik planlaması da yapılabilecektir.

KAYNAKLAR

- AB (2016a); **Communication from the Commission: The Youth Guarantee and Youth Employment Initiative Three Years on – Part 1/2, COM/2016/0646**, Brussels.
- AB (2016b); **Assessment Report on Public Employment Services Capacity**, Brussels.
- AB (2001); **European Commission White Paper: A New Impetus for European Youth**, Brussels.
- AĞAZADE, Seymur (2014); “Türkiye’de İşsizlik ve İşgücüne Katılım İlişkisinin Doğrusal ve Doğrusal Olmayan Koentegrasyon Yöntemleri ile Analizi”, **Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt:9, Sayı:3, ss. 145- 161.
- Aile Araştırma Kurumu (1997); **Türk Ailesinde Adolesanların Sorunları**, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara.
- AKTUNA, Yıldırım (1986); “Gençlik Döneminde Toplumsallaşma ve Kuşak Çatışması”, **2. Milli Gençlik Kongresi (Tebliğler)**, Selçuk Üniversitesi Yayınları, Yayın No:44, s.27-33,Konya.
- ALABAY, Mehmet Nurettin (2013); “Yönetim Bilişim Sistemleri”, <https://dralabay.wordpress.com/2014/01/21/yonetim-bilisim-sistemleri>, 01.02.2019.
- ALP, Leyla (2014); **Dezavantajlı Grupların İstihdama Katılmaları: G20 Ülkelerindeki Başarılı Uygulamalar**, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Ankara.
- Anadolu Ajansı (2019); “YÖK 'Sanayi Doktora Programı'nı hayata geçirmeye hazırlanıyor”, www.aa.com.tr/tr/egitim/yok-sanayi-doktora-programini-hayata-gecirmeye-hazirlaniyor/1373477, 24.01.2019.
- ARMAĞAN, İbrahim (2004); **Gençlik Gözüyle Gençlik: 21. Yüzyıl Eşiğinde Türkiye Gençliği**, Kırkısraklılar Vakfı, Usadem Yayınları, Bilim Araştırma Dizisi, No:1, İstanbul.
- ASHING, Inger (2009); “Gençlik ve Gençlik Politikası – İsveç Bakış Açısı”, Editörler: Bornemark, Emmy ve Vildan Görbil, **Gençlik Politikalarına Giriş: İsveç ve Türkiye Bakış Açuları**, www.ungdomsstyrelsen.se/ad2/user_documents/YouthPolicy_turkish.pdf, 10.03.2011.
- ATA, Namık (2007); “Türkiye’de İşgücü Piyasasının Yapısı ve Genç İşsizlik”, **TİSK Akademi**, Özel Sayı 2: 1, 110-120.
- ATAMAN, Berrin Ceylan (1998); “İşsizlik Sorununa Yeni Yaklaşımlar”, **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt:53, Sayı: 1, ss. 59-72.
- AY, Sema (2012); “Türkiye’de İşsizliğin Nedenleri: İstihdam Politikaları Üzerine Bir Değerlendirme”, **Yönetim ve Ekonomi**, Celal Bayar Üniversitesi, Cilt:19, Sayı:2, ss. 321-341.

- AYLLÓN, Sara and Natalia N., Ferreira-Batista (2016); **Institutional Determinants of Early Job Insecurity in Nine European Countries: Country Report Spain**, https://negotiate-research.eu/files/2015/03/WP-3.4_Spain_National-report.pdf, 03.04.2019.
- AYTAÇ, Serpil ve Aşkın, Keser (2002); “İşsizliğin Çalışan Birey Üzerindeki Etkisi: İşsizlik Kaygısı”, **İş Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi**, Cilt:4, Sayı:2, Bursa.
- BA (Bundesagentur für Arbeit) (2017); **Arbeitsmarkt kompakt – Arbeitsmarktstatistik im europäischen Vergleich**, Statistik: Arbeitsmarktberichterstattung, Berichte, Nürnberg.
- BAETHGE, Martin (2015); “Die schleichende Erosion im Governance-Modell des deutschen Berufsbildungssystems, in: Irene Dingeldey/André Holtrup/Günter Warsewa (Hrsg.)”, **Wandel der Governance der Erwerbsarbeit**, Wiesbaden, ss. 238–278.
- BAĞDADIOĞLU, Enis (2009); “Kriz ve İşten Çıkarmalar”, **Türk – İş Dergisi**, Sayı: 383: ss. 108-111.
- BANERJİ, Angana; Hannah, Huidan Lin and Sergejs, Saksonovs (2015); Youth Unemployment in Advanced Europe: Okun’s Law and Beyond 2014, Internationaler Währungsfonds, **IMF Working Paper 5**, ss. 7-8.
- BAYRAKTAR, Seda ve Ahmet, İncekara (2013); “Türkiye’nin Genç İşsizlik Profili”, **Çalışma İlişkileri Dergisi**, Cilt:4, Sayı:1, ss. 15-38.
- BEKİROĞLU, Cemil (2010); **Türkiye’de İşsizlik Sorunun Çözümlemesinde Uygulanan Ekonomi Politikalarının Analizi**, Kadir Has Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- BENGTSSON, Mattias (2012); “**Transformation of Labour Market Policies in the Nordic Countries: Towards a regime shift in Sweden and Denmark?**”, http://adapt.it/adapt-indice-a-z/wp-content/uploads/2014/05/bengtsson_20121.pdf, 31.07.2019.
- BİÇERLİ, Mustafa Kemal (2007); **Çalışma Ekonomisi**, Beta Yayınları, Genişletilmiş 4. Baskı, İstanbul.
- Birleşik Krallık Hükümeti Resmi İnternet Sitesi, “UK Youth Parliament”, https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/435967/Children_and_Young_People_-_Guidance.doc, 05.04.2011.
- Birleşmiş Milletler (2019); “Definition of Youth”, <https://www.un.org/esa/socdev/documents/youth/fact-sheets/youth-definition.pdf>, 03.03.2019.
- BMAS (Bundesministerium Für Arbeit Und Soziales) (2019); **A Model to Promote Transnational Mobility in Vocational Education and Training (Handbook)**, Federal Employment Agency of Germany, Nuremberg.
- BMAS (2015); Grundsicherung für Arbeitsuchende, Sozialgesetzbuch (SGB II), **Fragen und Antworten**, Bonn.
- BMF (Bundesministeriums der Finanzen) (2017); “Abschlussbericht zum Spending Review-Zyklus 2015/2016”, in: **Finanzbericht**.

- BONOLÌ, Giuliano (2010); “The Political Economy of Active Labor-Market Policy”, in: **Politics & Society**, Nr. 4.
- BOSCH, Gerhard (2015); “Jugendarbeitslosigkeit in Europa. Warum versagen milliarden schwere Hilfsprogramme?”, Institut für Arbeit und Qualifizierung, **IAQ-Report**, 6, s. 6-7.
- BOWN, Chad P. and Caroline, Freund (2019); “Active Labor Market Policies: Lessons from Other Countries for the United States”, **Peterson Institute for International Economics**, USA.
- BOZDAĞLIOĞLU, E. Yasemin, Uyar (2008); “Türkiye’de İşsizliğin Özellikleri ve İşsizlikle Mücadele Politikaları”, **Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 20, ss.45-65.
- BRÜNING, Gerhild (2001); **Benachteiligte in der Weiterbildung: Projektabschlussbericht**, Deutsches Institut für Weiterbildung, Frankfurt, Main.
- BULLOCK, Steve; Brestovanský, Martin; Lenčo, Peter (2015); **Gençlik Çalışmalarında Sosyal İçerme, Çeşitlilik ve Eşitlik İlkeler ve Yaklaşımlar**, Gloucestershire Üniversitesi, Birleşik Krallık.
- BURCU, Esra (1998); “Gençlik Teorilerinin Sınıflandırılmasına İlişkin Bir Çalışma”, **Sosyoloji Araştırmaları Dergisi**, Cilt:1, Sayı:1-2, s.105-136.
- CASSON, Mark (1979); **Youth Unemployment**, The Macmillan Press, First Published, London.
- CBİKO (Cumhurbaşkanlığı İnsan Kaynakları Ofisi) (2019); “Üni-Veri Yöntem”, <https://www.cbiko.gov.tr/cms-uploads/2019/07/yontemUni.pdf>, 28.07.2019.
- CENTENO, L. (2001); “Inserjovem And Reage Initiatives: A Preventive Action, Final Report”, **European Commission**, Brussels.
- CHEVALIER, Tom (2016); “Varieties of Youth Welfare Citizenship: Towards a Two-Dimension Typology”, **Journal of European Social Policy**, Volume:26, Issue:1, pp. 3-19.
- CİRİT, Hasan (2008); “Hz. Peygamber ve Gençlik”, Bakü Devlet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İlmi Mecmuası, 09 Nisan 2008, ss. 61-66.
- CLARK, Andrew E. (2003); “Unemployment as a Social Norm: Psychological Evidence from Panel Data” (Centre National de la Recherche Scientifique and Département et Laboratoire d’Economie Théorique et Appliquée) **Journal of Labor Economics**, The University of Chicago Press, Volume 21, Issue 2, pp. 289-322.
- Contact Committee (2018); **Audit Compendium: Youth Unemployment and the Integration of Young People into the Labour Market**, Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- ÇAĞATAY, N.; A., Yörükoğlu ve F., Oğuzkan (1986); **Gençliğin Eğitimi**, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

- ÇALIŞKAN, Şadan; Mustafa, Karabacak ve Oytun, Meçik (2011); “Türkiye’de Eğitim-Ekonomik Büyüme İlişkisi: 1923-2011 (Kantitatif Bir Yaklaşım)”, **Yönetim Bilimleri Dergisi**, Cilt: 11, Sayı: 21, ss. 29-48.
- ÇEK Gençlik Bakanlığı (2014); **Ministry of Education, Youth and Sports, Strategy for Education Policy of the Czech Republic until 2020**, http://www.vzdelavani2020.cz/images_obsah/dokumenty/strategy_web_en.pdf, 01.03.2019.
- ÇİZEL, Rabia; Cem, Bato; Oktay, Güzeller ve Nergis, Mütevellioğlu (2011); “İşsizliğin Psikolojik Sonuçları: Antalya Örneği”, **Çalışma İlişkileri Dergisi**, Cilt:2, Sayı:1, ss. 26-41.
- ÇONDUR, Funda ve Mehmet, Bölükbaş (2014); “Türkiye’de İşgücü Piyasası ve Genç İşsizlik Büyüme İlişkisi Üzerine Bir İnceleme”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt 47, Sayı 2, Haziran 2014, s. 77-93.
- DBIS (2013); **Government Evidence on EU Action to Tackle Youth Unemployment**, London.
- DEMİR, Özlem ve Gülçin, Taşkiran (2018); “İİBF Mezun Adaylarının İş Bulma Ümitlerini Etkileyen Faktörler Üzerine Nicel Bir Araştırma”, **Çalışma İlişkileri Dergisi**, Cilt: 9, Sayı:1, ss. 42-57.
- DEMİRÖZ, Filiz ve Hakan, Acar (2004); "Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye’de Genç Olmak: Politikalar, Yasal Düzenlemeler ve Kurumsal Hizmetler", **6. Ulusal Sosyal Hizmetler Konferansı: ‘Küreselleşme, Sosyal Adalet ve Sosyal Hizmetler’**, Ankara.
- DERMAN, Orhan (2008); “Ergenlerde Psikososyal Gelişim”, **Adolesan Sağlığı II**, Sempozyum Dizisi No:63, Mart 2008, s.19-21, İstanbul.
- DESMARAIS, Serge and Curtis, James (1997); “Gender and Perceived Pay Entitlement: Testing for Effects of Experience with Income”, **Journal of Personality and Social Psychology**, USA.
- DIETRICH, Hans (2012); **Youth Unemployment in Europe. Theoretical Considerations and Empirical Findings**, Friedrich-Ebert-Stiftung, Berlin.
- DIHK (2016); **11 Länder, ein Ziel: Erfolg durch berufliche Bildung, Informationsbroschüre zum Projekt VETnet**, <https://www.dihk.de/ressourcen/downloads/vetnet-deutsch.pdf>, 12.12.2018.
- DINGELDEY, Irene; Marie-Luise, Assmann and Lisa, Steinberg (2017); **Strategies to Improve Labour Market Integration of Young People: Comparing Policy Coordination in Nine European Countries**, Negotiate Working Paper Number: 8.2.
- DİSK (2018), **İşsizlik ve İstihdam Raporu-Mayıs 2018**, <http://disk.org.tr/2018/05/disk-ar-issizlik-raporu-mayis-2018-her-bes-gencten-biri-issiz>, 20.02.2019.
- DÖNMEZER, Sulhi (1986); “Gençliğin Yaşamını Etkileyen Toplumsal Değişmeler”, **2.Milli Gençlik Kongresi (Tebliğler)**, Selçuk Üniversitesi Yayınları, Yayın No:44, s.35-41, Konya.

- DRØPPING, Jon Anders, Hvinden, B. & Vik, K. (1999); "Activation policies in the Nordic countries" In M. Kautto (ed.) **Nordic Social Policy: Changing Welfare States**, London: Routledge.
- DURAK, Şuayip ve Vedat, Kaya (2014); "Türkiye'de İşsizlik ve İşsizliği Azaltmaya Yönelik Politikalar: Tarihsel Bir Bakış", **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Cilt: 28, Sayı: 2, ss. 55-73.
- Dünya Bankası – DB (2012); **World Development Report 2013: Jobs**, World Bank Publishing, Washington, DC.
- Dünya Bankası Resmi İnternet Sitesi, "Children & Youth:A Resource Guide", <http://siteresources.worldbank.org/INTCY/Publications/20540811/WB-C&Y%20Resource%20Guide%20complete.pdf>, 03.03.2019.
- EC (European Commission/EACEA/Eurydice) (2018); **The European Higher Education Area in 2018: Bologna Process Implementation Report**, Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- EĞİTİM-BİR-SEN (2018); **Yükseköğretime Bakış 2018: İzleme ve Değerlendirme Raporu**, Yayın No: 84, Ankara.
- EĞİTİM-BİR-SEN (2017); **Yükseköğretime Bakış 2017: İzleme ve Değerlendirme Raporu**, Yayın No: 77, Ankara.
- EICHHORST, Werner (2016); "A Road Map to Vocational Education and Training in Industrialized Countries", **Industrial Relations & Labor Review**, Volume:68, Issue: 2.
- EKİN, Nusret (1980); "Gençlerin İşsizlik Sorunu", **İstanbul Üniversitesi 1980 Yılı Sosyoloji Konferansları**, ss. 39-50.
- ERCAN, Fuat ve Şemsa, Özar (2000); "Emek Piyasası Teorileri ve Türkiye'de Emek Piyasası Çalışmalarına Eleştirel Bir Bakış", **Toplum ve Bilim**, Sayı:86, ss. 22-71.
- ERDAYI, A.Utku (2009); "Dünyada Genç İşsizliği Sorununun Çözümüne Yönelik Ulusal Politikalar ve Türkiye", **Çalışma ve Toplum**, Sayı:3, ss. 133-162.
- ERDOĞAN, Ekrem ve M.Çağlar, Özdemir (2015); **Eğitimli Genç İşsizliği Araştırması: Sakarya İli Örneği**, Sakarya Yayıncılık, Sakarya.
- ERGÜDER, Cansu (2014); "Genç İşsizliğinin Nedenleri-Eğitimle Olan ilişkisi", https://dumludag.files.wordpress.com/2013/09/erguder_issizlik.pdf, Erişim: 23.04.2019.
- ERİKSON, Erik H. (1968); **Identity: Youth and Crisis**, W.W. Norton & Company, New York.
- ERİKSON, Erik H. (1950); **Childhood and Society**, W.W. Norton & Company, New York.
- ESPING-ANDERSEN, Gøsta (1990); **The Three Worlds of Welfare Capitalism**, Cambridge: Polity.

- ESTIVILL, Jordi. (2003); **Concepts and Strategies for Combatting Social Exclusion**, ILO, Geneva.
- ETF (2014); **Active Labour Market Policies With a Focus on Youth**, Torino.
- EURES (2019); “What can EURES do for You?”, <https://ec.europa.eu/eures/public/en/what-can-eures-do-for-you->, 01.03.2019.
- EUROFOUND (2016); **Exploring the diversity of NEETs, Publications Office of the European Union**, Luxembourg.
- EUROSTAT (2018); “Europe 2020 Education Indicators in 2017”, <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/8829968/3-25042018-AP-EN.pdf>, 01.02.2019.
- EUROSTAT (2015); “Unemployment by Sex and Age - Annual Average”, http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=une_rta&lang=en, 22.01.2019.
- EUROSTAT (2014); “Labour Market Policy Expenditure by Type of Action – Summary Tables”, http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=imp_expsumm&lang=en, 12.12.2017.
- FAZ (2016); <https://www.faz.net/aktuell/wirtschaft/eurostat-jugendarbeitslosigkeit-in-deutschland-stark-gesunken-14382963.html>, 22.02.2019.
- FERRERA, Maurizio (1996); “The ‘Southern Model’ of Welfare in Social Europe”, **Journal of European Social Policy**, Volume:6, Issue:1, pp. 17-37.
- FREEMAN, Richard B. (1979); “Why is There A Youth Labor Market Problem?”, **NBER Working Paper No:365**, National Bureau Of Economic Research, Cambridge.
- FRICKÉ, Martin (2009); “The Knowledge Pyramid: A Critique of the DIKW Hierarchy”, **Journal of Information Science**, 35(2), pp. 131–142.
- GALETTI, Nino (2017); *Erfahrungsbericht zur Jugendarbeitslosigkeit in Frankreich, Einschätzungen des Büroleiters Dr. Nino Galetti und der Auslandsmitarbeiterin Nele Katharina Wissmann des Auslandsbüros Frankreich der Konrad-Adenauer-Stiftung e.V., Paris.*
- GANGL, Markus (2001); “European Patterns of Labour Market Entry, A Dichotomy of Occupationalized vs. Non-Occupationalized Systems?”, **European Societies**, Volume:3, Issue: 4, pp. 471-494.
- GOLDTHORPE, John H. (2007); **On Sociology, Second Edition. Volume Two: Illustration and Retrospect**, Stanford University Press, Standford.
- GORZ, Andre (2001); **Kapitalizm ve Sosyalizm Ekoloji**, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- GÖKÇE, Birsen (1982); “Gençliğin Türk Toplumundaki Konumu”, **Gençlik ve Toplum Konulu Bilimsel Toplantı Konuşmaları**, Gençlik ve Spor Bakanlığı Gençlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Yayın No: 01-85, s.31-42, Ankara.

- GREGOSZ, Köster Wientzek (2017); **Erst das wirtschaftliche Fundament, dann die soziale Säule - Kommentar zum Reflexionspapier der Europäischen Kommission zur sozialen Dimension Europas**, Analysen & Argumente 260/2017, Konrad-Adenauer-Stiftung e.V., 19. Jun. 2017, Sankt Augustin/Berlin.
- GÜLER, Burcu (2005); “İşsizlik Ve Yarattığı Psiko-Sosyal Sorunların Öğrenilmiş Çaresizlik Bağlamında İncelenmesi”, **İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası**, Cilt:55, Sayı:1, ss. 373-394.
- GÜNDOĞAN, Naci ve Mustafa Kemal, Biçerli (2003); **Çalışma Ekonomisi**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Anadolu Üniversitesi Yayın No:1461, Eskişehir.
- GÜNDOĞAN, Naci (2001); **Genç İşsizliği**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- GÜNDOĞAN, Naci (1999); “Genç İşsizliği ve Avrupa Birliği'ne Üye Ülkelerde Uygulanan Genç İstihdam Politikaları”, **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 54, Sayı:1, ss. 63-79.
- HAMBURG, B. A. (1990); “Life Skills Training: Preventive Interventions for Young Adolescents”, **Report of the Life Skills Training Working Group, Carnegie Council on Adolescent Development**, Washington DC.
- HORA, Ondřej; Markéta, Horáková and Tomáš, Sirovátka (2017); **Strategies to Improve Labour Market Integration of Young People: Analysing Linkages Between Horizontal And Vertical Policy Coordination - Czech Report**, https://negotiate-research.eu/files/2015/03/D8.2_Czech_National_report.pdf, 10.12.2018.
- ICF (2012); **International, Developing, Dual Vocational Training‘ to Support the Labour Market Insertion of Young People: Can Spain Catch Up with Germany?**, <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=11416&langId=en>, 11.10.2018.
- ILO (2019); “Employment to Population Ratio”, www.ilo.org/ilostat/faces/oracle/webcenter/portalapp/pagehierarchy/Page3.jspx?MBI_ID=7, 03.03.2019.
- ILO (2016); **World Employment and Social Outlook 2016: Trends for Youth**, Geneva.
- ILO (2011a); **Global Employment Trends 2011**, Geneva.
- ILO (2011b); “Growth, Employment and Decent Work in the Least Developed Countries”, **Report of the International Labour Office**, Fourth Conference on the Least Developed Countries (9-13 May), İstanbul.
- ILO (2005); **Youth: Pathways to Decent Work**, International Labour Conference, Report VI, Geneva.
- İŞKUR (2018); **2018 İşgücü Piyasası Araştırmaları: Türkiye Raporu**, Ankara.
- İŞKUR (2017); **2017 İşgücü Piyasası Araştırmaları: Türkiye Raporu**, Ankara.
- JONES, Gill and Claire, Wallace (1992); **Youth, Family, and Citizenship**, Open University Press, England.

- JUNESTAV, M. (2011); “Promoting Employment or Employability? The Move from Active Labour Market Policy to Workfare”, In A. Thörnquist and Å.-K. Engstrand (eds) **Precarious Employment in Perspective. Old and New Challenges to Working Conditions in Sweden**, P.I.E. Peter Lang, Bruxelles/New York.
- KAVAK, Yüksel (1997); “Eğitim, İstihdam ve İşsizlik İlişkileri”, **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Sayı: 13, ss. 21-26.
- KELLEVEZİR, Işıl ve Özlem, Çakır (2018); “İşgücü Piyasası Bilgi Sistemi: Türkiye İçin Bir Model Önerisi”, **Çalışma İlişkileri Dergisi**, Cilt:9, Sayı:2, ss.1-23.
- KIMMEL, Douglas C. ve Irving, B. Weiner (1995); **Adolescence: A Developmental Transition**, Second Edition, John Wiley & Sons, New Jersey, USA.
- KOCACIK, Faruk (1985); “Toplumsal Bir Olgu Olarak Gençlik”, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sivas.
- KOCADAŞ, Bekir; Özge, Özgür ve Mahmut, Özbulut (2010); **Gençlik ve Şiddet: Toplumsal Alanda Şiddetin Yükselişi**, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara.
- KOCATÜRK, Utkan (1986); “Atatürk’te Gençlik Kavramı ve Atatürkçü Gençliğin Nitelikleri”, **2.Milli Gençlik Kongresi (Tebliğler)**, Selçuk Üniversitesi Yayınları, Yayın No:44, s.21-25,Konya.
- KONGAR, Emre (1983); **Demokrasi ve Kültür**, Hil Yayın, İstanbul.
- KORENMAN, Sanders and David, Neumark (1997); “Cohort Crowding and Youth Labor Markets: A cross-national analysis”, **NBER Working Paper No:6031**, Cambridge, MA, Online Erişim: <https://www.nber.org/papers/w6031.pdf>.
- KÖKNEL, Özcan (1982); “Gençlik Çağının Psiko-Sosyal Nitelikleri”, **Gençlik ve Toplum Konulu Bilimsel Toplantı Konuşmaları**, Gençlik ve Spor Bakanlığı Gençlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Yayın No: 01-85, s.24-30, Ankara.
- KÖSTER, Thomas (2017a); **EU-Jugendgarantie: Ein unvollendetes Versprechen**, in Adenauer Campus Konrad Adenauer Stiftung e.V., 16 Mart 2017, Berlin.
- KÖSTER, Thomas (2017b); **Jugendarbeitslosigkeit in Europa: Eine Europäische Verantwortung**, Konrad-Adenauer Stiftung, Juli, Ausgabe: 269.
- KRACKE, Nancy; Daniel, Buck and Elke, Middendorf (2018); “Beteiligung an Hochschulbildung Chancen(un)gleichheit in Deutschland”, https://www.dzhw.eu/pdf/pub_brief/dzhw_brief_03_2018.pdf, 03.03.2019.
- KURT, Şenol (2006); “İşsizliğin Psiko-Sosyal Sonuçları Ve Türkiye Üzerine Muhtemel Etkileri”, **Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi**, Sayı:51, ss. 357-379.
- LEVIN, H. M. (1983); “Youth Unemployment and its Educational Consequences”, **Educational Evaluation and Policy Analysis**, 5(2), pp. 231-247.
- LÜKÜSLÜ, G.Demet (2008); “Günümüz Türkiye Gençliği: Ne Kayıp bir Kuşak Ne de Ülkenin Aydınlık Geleceği”, **Türkiye’de Gençlik Çalışması ve Politikaları**, Der.: Nurhan Yentürk, Yörük Kurtaran ve Gülesin Nemutlu, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

- MATSAGANIS, Manos; Erhan, Özdemir and Terry, Ward (2013); **The Coverage Rate of Social Benefits**, European Commission, Employment, Social Affairs and Inclusion, Research Note 9.
- MAYER, Steven E. (2003); **What is a “Disadvantaged Group?”**, Effective Communities Project, Minneapolis.
- MCCALL, J.J. (1970); “Economics of Information and Job Search”, **The Quarterly Journal of Economics**, Vol. 84, No. 1, pp. 113-126, Cambridge.
- MEB (2015-2018); **Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2015-2018**, <http://sgb.meb.gov.tr/www/resmi-istatistikler/icerik/64>, 28.02.2019.
- MEB (2018); **Yükseköğretimde Net Okullaşma Oranı**, <https://www.verikaynagi.com/grafik/yuksekogretimde-net-okullasma-orani>, 23.02.2019.
- Milliyet Gazetesi (2015); “Daimî Üniversite-Sanayi İşbirliği Komisyonu Toplantılarının İlki Gerçekleştirildi”, <http://www.milliyet.com.tr/daimi-universite-sanayi-isbirligi-komisyonu-ankara-yerelhaber-785678>, 25.01.2019.
- MORSÜNBÜL, Ümit (2015); “Bal, Süt ve Yumurta Filmlerinin Erikson’un Psikososyal Gelişim Kuramı Açısından Analizi”, **İlköğretim Online**, Cilt:14, Sayı:1, ss. 181-187.
- MURAT Sedat ve Levent, Şahin (2011a); “Gençlerin İstihdamı/İşsizliği Bakımından Türk Eğitim Sisteminin Değerlendirilmesi”, **Çalışma ve Toplum**, Cilt:3, ss. 93-135.
- MURAT, Sedat ve Levent, Şahin (2011b); **AB Uyum Sürecinde Genç İşsizliği**, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, İstanbul.
- MURAT, Sedat (1995); “Gençlerin İşsizliğine Genel Bir Bakış”, **Sosyal Siyaset Konferansları**, 40. Kitap, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayını, No:549, s.175-194, İstanbul.
- MURAT, Sedat (1991); **Sosyo-Ekonomik Boyutlarıyla Genel Olarak ve Türkiye’de Gençlerin İşsizliği**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) (2017); **Education at a Glance 2017: OECD Indicators**, OECD Publishing, Paris.
- OECD (2014); **Education at a Glance 2014: OECD Indicators**, OECD Publishing, Paris.
- OECD (2000); **From Initial Education to Working Life: Making Transitions Work**, Paris.
- OSTERMAN, Paul (1980); **Getting Started–Youth Labour Market**, MIT Press, England.
- O’HIGGINS, Niall (2001); “Youth Unemployment and Employment Policy: A Global Perspective”, **MPRA Paper No: 23698**, Online Erişim: <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/23698>.

- ÖSYM (2018); **2018 Yükseköğretim Kurumları Sınavı Değerlendirme Raporu**, Değerlendirme Raporları Serisi No: 9, Ankara.
- ÖZDEMİR, Mustafa Çağlar (2017); “İşgücü Piyasasında Kanıt Temelli Politika Uygulamaları için Öneriler”, **Sakarya Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Seçme Yazılar**, Editör: M.Çağlar Özdemir, s.69-91, Sakarya.
- ÖZDEMİR, Özge (2017); “Türkiye’de Üniversite Eğitimi Genç İşsizliğini Tetikliyor Mu?”, BBC Türkçe, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-42053683>, 22.02.2019.
- ÖZDEMİR, Süleyman; Halis Yunus, Ersöz; Halil İbrahim, Sarıoğlu (2006); **İşsizlik Sorununun Çözümünde KOBİ’lerin Desteklenmesi**, İstanbul Ticaret Odası Yayın No: 45, İstanbul.
- ÖZKAN, Yılmaz; Ufuk, Bingöl ve Hakan, Mete (2018); “Estonya Bilişim Sektörü İş İlanlarının Nitel Analizi”, **ICOAEF’18 IV. International Conference on Applied Economics and Finance & Extended With Social Sciences**, ss. 1288-1296.
- ÖZKAN, Sinan S.; Durmuş, Karayel ve Yılmaz, Özkan (1999); “Meslek Yüksekokullarında (Teknik Programlar) Eğitim Kalitesinin Piyasa Taleplerine Uyumluluğu Bakımından İncelenmesi”, **Tüsiad-Kalder 8. Ulusal Kalite Kongresi**, 3-4 Kasım 1999.
- ÖZKAN, Yılmaz (1994); “Youth Unemployment”, **Cooperation In Türkiye**, October-1994, ss.22-26.
- ÖZOĞLU, Süleyman Çetin (1985); “Gençlerin Kişilik Gelişimine Nasıl Yardımcı Olabiliriz?” **Gençliğin Eğitimi ve Sorunları IX. Eğitim Toplantısı**, 20-22 Kasım, Türk Eğitim Derneği Yayınları, s.150-165.
- PETERS, Marjolein (2016); **Assessment Report on Public Employment Services Capacity**, ICON Institut Public Sector/Europäische Kommission, Brüssel.
- PETROPOULOS, E. (2017); **Erfahrungsbericht zur Jugendarbeitslosigkeit in Griechenland**, Einschätzungen des Projektmanager und wissenschaftlichen Mitarbeiters Eleftherios Petropoulos des Auslandsbüros Griechenland der Konrad-Adenauer-Stiftung e.V., Athen.
- RACHEL, F. (2017); **Erfahrungsbericht zur Jugendarbeitslosigkeit in Griechenland**, Einschätzungen der Projektkoordinatorin und wissenschaftlichen Mitarbeiterin Franziska Rachel des Auslandsbüros Spanien der Konrad-Adenauer-Stiftung e.V., Madrid.
- REITER, Herwig and Gary, Craig (2005); “Youth in the Labour Market: Citizenship or Exclusion?”, Edited by: Harriet Bradley and Jacques van Hoof, **Young People in Europe**, The Policy Press, pp. 15-39, Bristol.
- RENK, Kimberly and Gary, Creasey (2003); “The Relationship of Gender, Gender Identity and Coping Strategies in Late Adolescents”, **Journal of Adolescence**, Volume: 26, Issue:2, pp. 159-168,
- RICHARDS, Chris (2011); **Young People, Popular Culture and Education**, Continuum International Publishing Group, New York.

- ROTHER, Thomas and Tinter, Stefanie (2007); “Jugendliche auf dem Arbeitsmarkt: eine Analyse von Beständen und Bewegungen”, **IAB-Forschungsbericht**, No. 2007,4, Institut für Arbeitsmarkt- und Berufsforschung (IAB), Nürnberg.
- SABAH GAZETESİ (2018); <https://www.sabah.com.tr/gundem/2018/06/05/turkiyenin-universite-mezunu-profilidegisiyor>, 04.03.2019.
- SAFA, Peyami (1943); **Millet ve İnsan**, Akbaba Yayını, İstanbul.
- SAPANCALI, Faruk (2008); “Türkiye’de İşgücü Piyasası, Sorunlar ve Politikalar”, **TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi**, Cilt: 21, Sayı: 2-3, ss. 8-30.
- SCHIERUP, C.-U. (2010); “ ‘Diversity’ and Social Exclusion in Third Way Sweden: The ‘Swedish Model’ in Transition:1975-2005”, **REMESO**, TheMES No. 35/10, Linköping.
- SOLGA, Heike; Paula, Protsch; Christian, Ebner and Christian, Brzinsky-Fay (2014); “The German Vocational Education and Training System: Its Institutional Configuration, Strengths, and Challenges”, **WZB Berlin Social Science Center**, Discussion Paper SP I 502, Berlin.
- SOUTO-OTERO, Manuel and Ure, Odd Bjorn (2012); “The Coherence of Vocational Education and Training in Norway and Spain: National Traditions and the Reshaping of VET Governance in Hybrid VET Systems”, **Compare**, vol. 42, no. 1, pp. 91-111.
- STATISTA (2019); “Europäische Union: Arbeitslosenquoten in den Mitgliedsstaaten im März 2019”, <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/160142/umfrage/arbeitslosenquote-in-den-eu-laendern>, 20.02.2019.
- STATISTA (2019); “Europäische Union: Jugendarbeitslosenquoten in den Mitgliedsstaaten im März 2019”, <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/74795/umfrage/jugendarbeitslosigkeit-in-europa>, 08.02.2019.
- STATİSTİK DER BA (2016); “Analytikreport der Statistik, Analyse des Arbeits- und Ausbildungsstellenmarktes für unter 25-Jährige”, <https://statistik.arbeitsagentur.de/Statistikdaten/Detail/201609/analyse/analyse-d-arbeits-ausbildungsstellenmarkt-juengere/analyse-d-arbeits-ausbildungsstellenmarkt-juengere-d-0-201609-pdf.pdf>, 22.01.2019.
- SÜBİDEY, Togan (2008); “Dünyada Küresel Kriz ve İşsizlik”, **TİSK İşveren**, Cilt:47, Sayı:3, Ankara.
- ŞAHİN, Menekşe; Mustafa, Nal ve Fatih, Kaya (2019); “Aktif İşgücü Piyasası Politikaları İşsizliği Nasıl Etkiliyor? İŞKUR Eşleştirme Hizmeti Etki Analizi”, **Sosyal Güvenlik Dergisi**, Cilt:9, Sayı:1, s.161-176, Ankara.
- ŞAHİN, Levent (2010); **Avrupa Birliğine Uyum Sürecinde Türkiye’de Genç İşsizlik Sorunu**, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.
- ŞEKER, Sadi Evren (2014); “Arama Teorisi”, **YBS Ansiklopedi**, Cilt:1, Sayı:1, Eylül 2014, s. 12-13., İstanbul.

- TAJFEL, H., and Turner, J. C. (1985); “The Social Identity Theory of Intergroup Behavior”, In S. Worchel, & W. G. Austin (Eds.), **Psychology of Intergroup Relations**, pp. 7-24, Chicago: Nelson-Hall.
- TDK (2013); “Gençlik”, www.tdk.gov.tr, 30.12.2013.
- The Youth Activation Agency (2019); **European Best Practices for the Promotion of Employment for Young People**, Local Agency for Economic Development and Employment - City of Gijón.
- TOKOL, Aysen (2010); **Sosyal Politika**, Vipaş Yayın, Bursa.
- TUNA, Orhan ve Nevzat, Yalçıntaş (1999); **Sosyal Siyaset**, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- TÜİK (Türk İstatistik Kurumu) (2019); <http://disk.org.tr/wp-content/uploads/2018/05/grafik.jpg>; 20.02.2019.
- TÜİK (2013); “İşsiz”, http://www.tuik.gov.tr/MicroVeri/Hia_2006/turkce/metaveri/tanim/index.html, 30.12.2013.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı Resmi İnternet Sitesi (2019); **Kalkınma Planları**, <http://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari>, 09.07.2019.
- UKCES (2009); **Ambition 2020: World Class Skills and Jobs for the UK**, London.
- UNESCO, “Youth”, www.unesco.org/new/en/social-and-human-sciences/themes/youth/about-youth, 03.03.2019.
- ÜLKÜ, Mert (2015); **Türk Tekstil ve Hazır Giyim Sanayileri İçin Yönetim Bilgi Sistemi Modellemesi**, Çankaya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- WALLACE, Claire; Bendit, Rene (2009); “Youth Policies in Europe: Towards a Classification of Different Tendencies in Youth Policies in the European Union”, **Perspectives on European Politics and Society**, Volume:10, Issue:3, pp. 441-458.
- WALLERÅ, Annica (2011); “Youth Unemployment in the Nordic Countries: A Study on Rights of and Measures for Young Jobseekers”, **Nordic Social Statistical Committee**, Copenhagen.
- World Youth Report (2011 “Youth Employment: Youth Perspectives on the Pursuit of Decent Work in Changing Times”, <http://unworldyouthreport.org/media/pdfs/WYR2011.pdf>, 18.04.2012.
- YAPRAK, Şenol (2009); “Ekonomik Krizlerin İstihdama Yansıması”, **Ekonomi Bilimleri Dergisi**, Cilt:1, Sayı:2, ss. 55-68.
- YARLIKAŞ, Serdar (2015); “Yönetim Bilişim Sistemleri Disiplininin Türkiye’deki Mevcut Durumu Üzerine Bir İnceleme”, **Yükseköğretim ve Bilim Dergisi**, Cilt: 5, Sayı:2, ss. 136-147.
- YAVAŞ, Kuvvetli Hilal (2010); **Türkiye’de Genç İşsizliği Ve İstihdam Politikalarının Genç İşsizliğine Etkileri**, Marmara Üniversitesi, İktisat Politikası, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

- YENTÜRK, Nurhan ve Cem, Başlevent (2007); “Türkiye’de Genç İşsizliği”, **İstanbul Bilgi Üniversitesi Gençlik Çalışmaları Birimi Araştırma Raporu**, No:2, İstanbul.
- YILDIZALP, Merve (2019); “İşbaşı Eğitim Programlarında Ödeme Miktarı Artırıldı”, <https://www.aa.com.tr/tr/gunun-basliklari/isbasi-egitim-programlarinda-odeme-miktari-artirildi/1373351>, 25.01.2019.
- YILMAZ, Tuncay; Fatma, Fidan ve Veli, Karataş (2004); “İşsizliğin Sosyo-Psikolojik Sonuçları: Sosyodemografik Özelliklere Göre Bireylerin Tutumları: Bir Alan Araştırması”, **Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi**, Sayı: 48, İstanbul.
- YÖRÜKOĞLU, Atalay (1985); **Gençlik Çağı**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2. Baskı, Ankara.
- YÜKSEL, İhsan (2003); “İşsizliğin Psiko-Sosyal Sonuçlarının İncelenmesi (Ankara Örneği)”, **Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt:4, Sayı:2, Sivas.
- ZAİM, Sebahattin (1997); **Çalışma Ekonomisi**, Filiz Kitapevi, 10. Baskı, İstanbul.

Kanunlar

- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası
4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu
4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
4904 sayılı Türkiye İş Kurumu İle İlgili Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun
5237 sayılı Türk Ceza Kanunu
5253 sayılı Dernekler Kanunu
5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu
5717 sayılı Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukuki Yön ve Kapsamına Dair Kanun

Yönetmelikler

- 30/09/2001 tarihli ve 24539 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren Çocuk ve Gençlik Merkezleri Yönetmeliği
13/07/2003 tarihli ve 25167 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren Gençlik Merkezleri Yönetmeliği
12/03/2013 tarihli ve 28585 sayılı Aktif İşgücü Hizmetleri Yönetmeliği

Karar, Uygulama Usus ve Esasları

- AB KOMİSYONU (2013), AB Komisyonunun 22 Nisan 2013 tarihli Gençlik Garantisinin Uygulanmasına Yönelik Tavsiye Kararı, 2013/C 120/01.

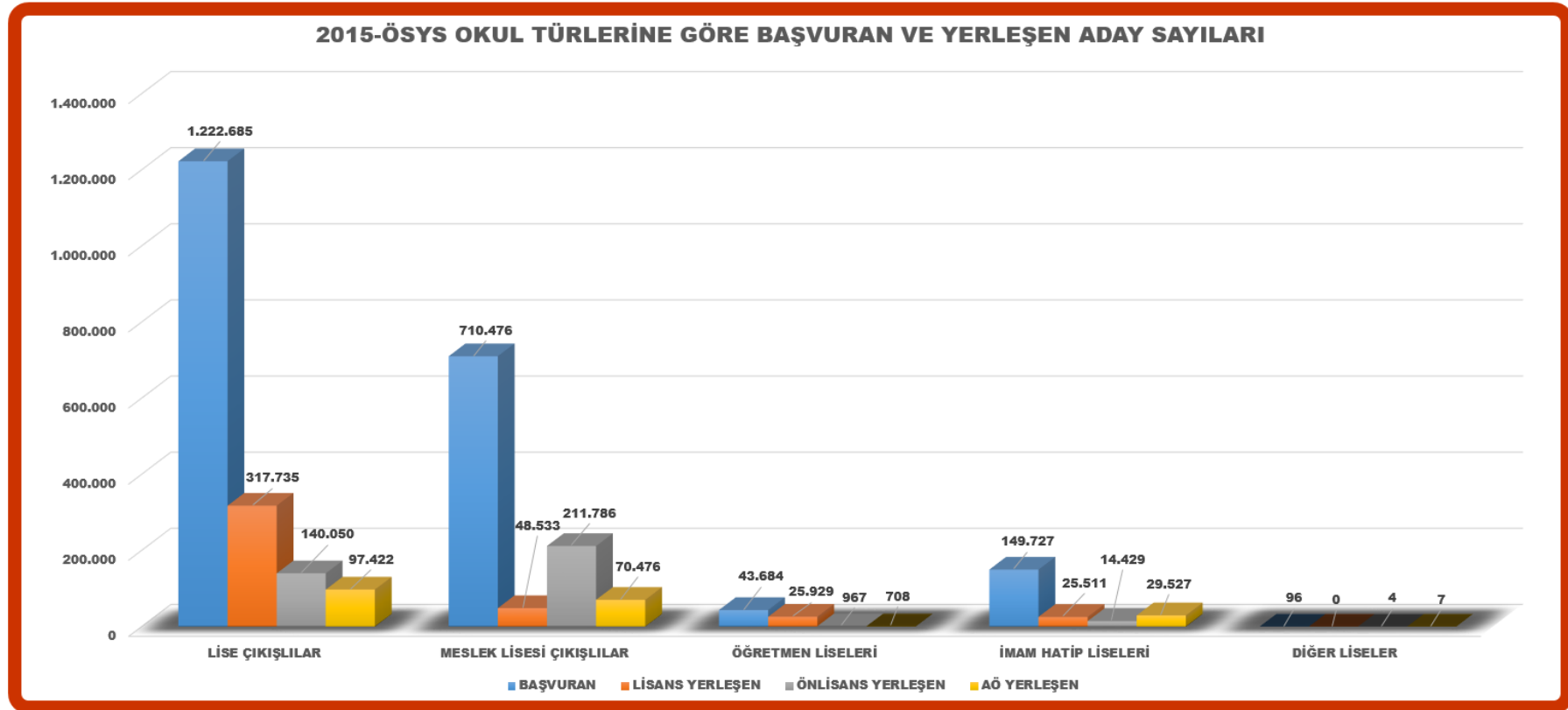
İŞE İLK ADIM PROJESİ, 2018, 2018 tarih ve 93417974 sayılı İşe İlk Adım Projesi Uygulama Usul ve Esasları, T.C., Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, Aktif İşgücü Hizmetleri Dairesi Başkanlığı.

Sözleşme

UNICEF, 2019, “Çocuk Haklarına Dair Sözleşme”, <https://www.unicef.org/turkey/crc/cr23c.html#art1>, Erişim: 15.02.2019.

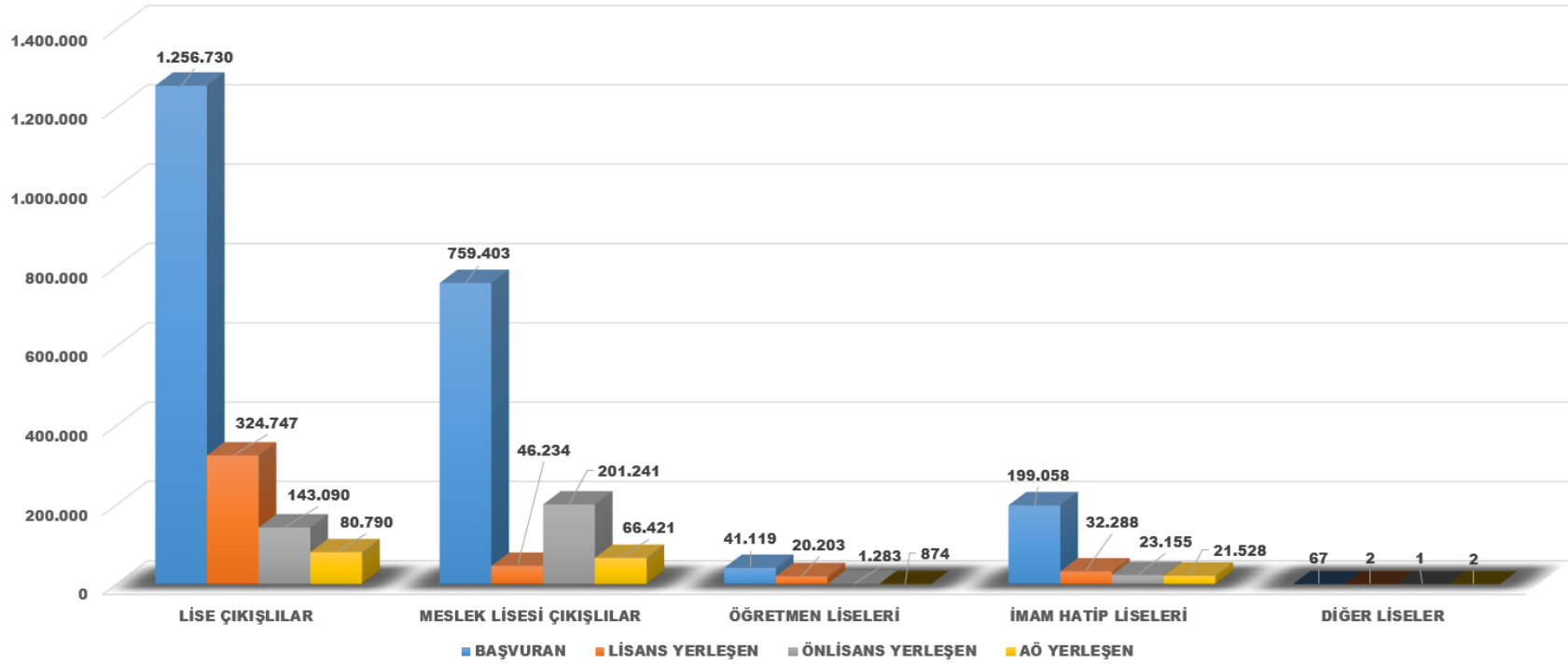
EKLER

EK-1: 2015-2018 Arasında Okul Türlerine Göre Yükseköğretime Başvuran ve Yerleşen Aday Sayıları

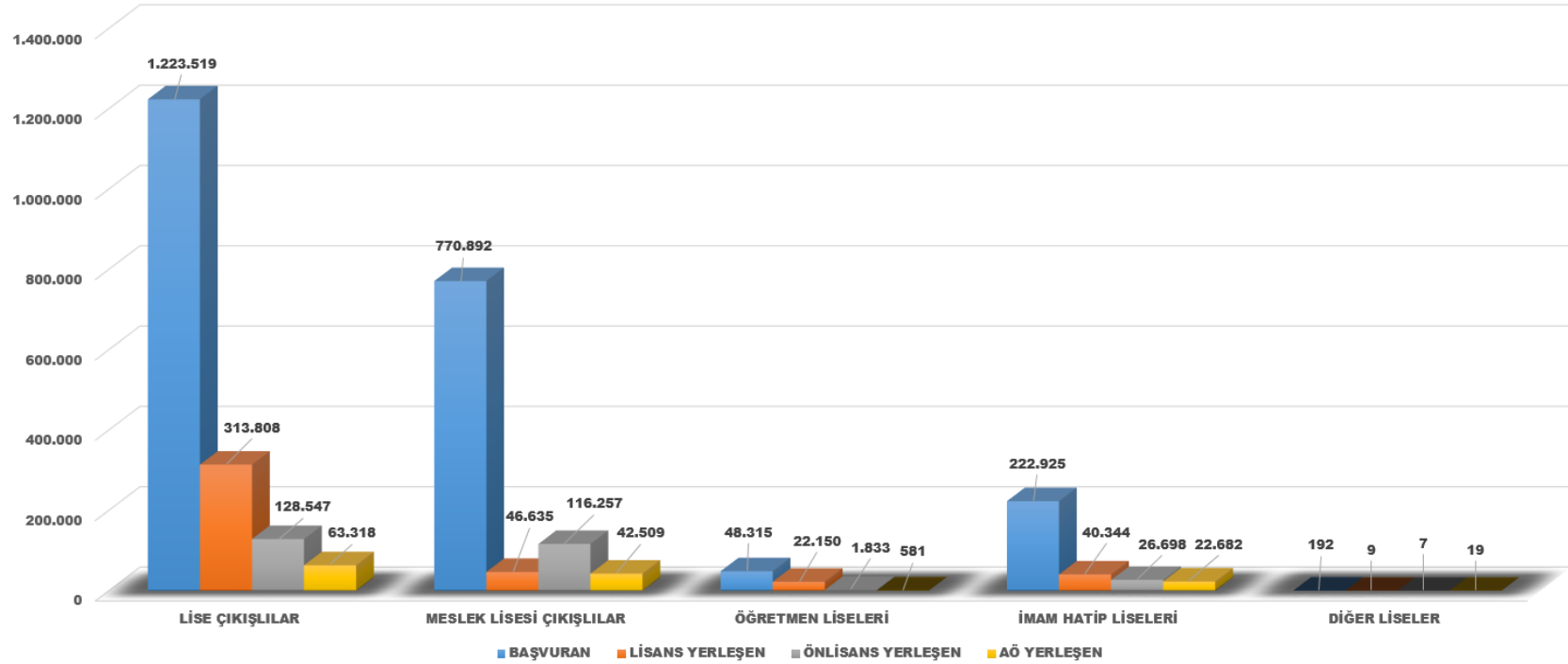
Kaynak: <https://istatistik.yok.gov.tr>, 14.06.2019

2016-ÖSYS OKUL TÜRLERİNE GÖRE BAŞVURAN VE YERLEŞEN ADAY SAYILARI

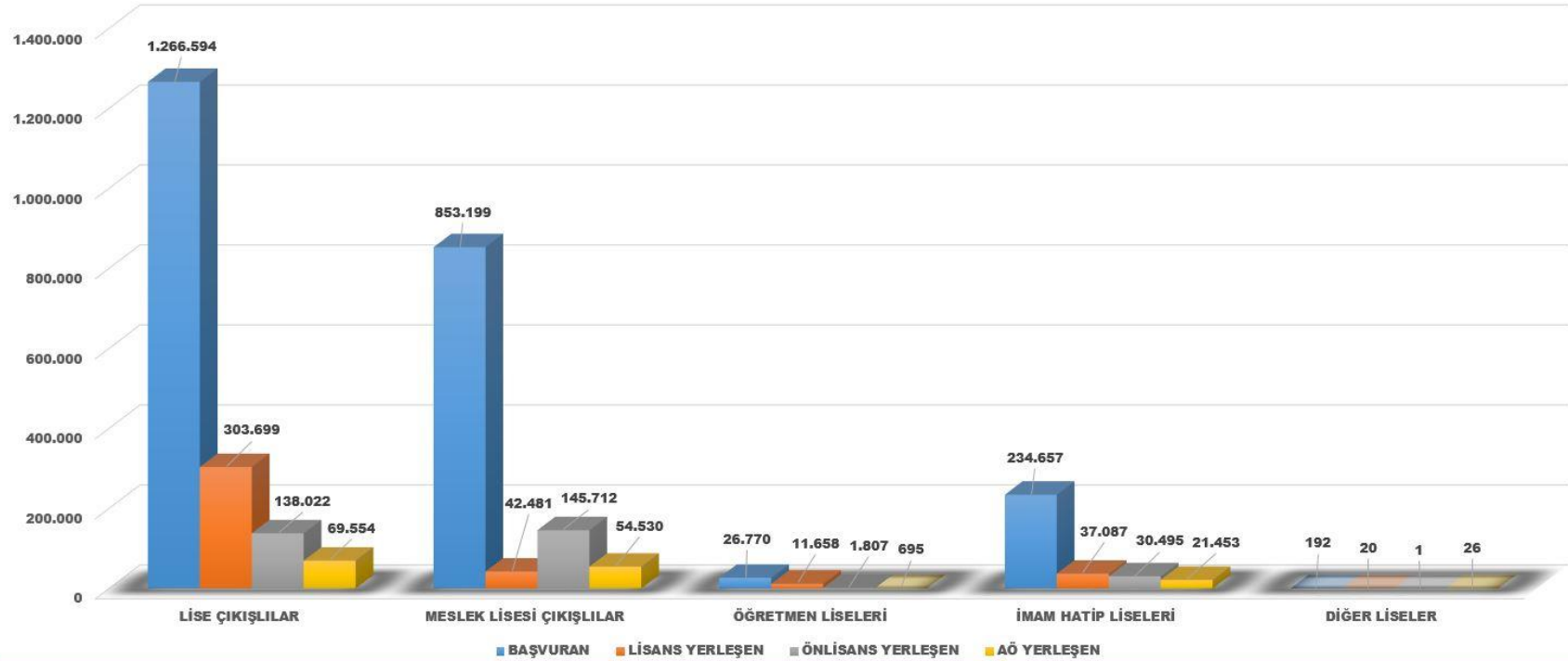
Kaynak: <https://istatistik.yok.gov.tr>, 14.06.2019

2017-ÖSYS OKUL TÜRLERİNE GÖRE BAŞVURAN VE YERLEŞEN ADAY SAYILARI

Kaynak: <https://istatistik.yok.gov.tr>, 14.06.2019

2018-YKS OKUL TÜRLERİNE GÖRE BAŞVURAN VE YERLEŞEN ADAY SAYILARI

Kaynak: <https://istatistik.yok.gov.tr>, 14.06.2019

EK-2 Türkiye'de Önlisans Programlarındaki Öğrencilerin Bölümlere Göre Kayıt, Mevcut ve Mezuniyet Dağılımı (2013-2018)

ÜNİVERSİTELER TOPLAMI	2014 - 2015 ÖĞRETİM YILI								
	YENİ KAYIT			TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISI			TOPLAM MEZUN SAYISI		
	T	E	K	T	E	K	T	E	K
EĞİTİM	579.159	295.256	283.903	2.015.647	1.066.113	949.534	279.941	137.473	142.468
ÖĞRETİMEN EĞİTİMİ VE EĞİTİM BİLİMLERİ	23.013	327	22.686	39.496	544	38.952	11.483	116	11.367
MESLEKİ KONULARIN ÖĞRETİMLERİNİN EĞİTİMİ				2	2				
OKUL ÖNCESİ ÖĞRETİMLERİNİN EĞİTİMİ	23.013	327	22.686	39.494	542	38.952	11.483	116	11.367
BEŞERİ BİLİMLER VE SANAT	77.328	29.155	48.173	242.562	103.329	139.233	32.128	10.737	21.391
BEŞERİ BİLİMLER	59.935	21.489	38.446	190.851	79.800	111.051	22.478	7.150	15.328
BEŞERİ BİLİMLER (DİLLER HARİÇ)									
DİN (2015 ÖNCESİ)	58.617	20.914	37.703	187.284	78.365	108.919	22.478	7.150	15.328
DİN VE DİN BİLİMLERİ (2015 VE SONRASI)									
DİLLER (2015 VE SONRASI)	1.318	575	743	3.567	1.435	2.132	499	160	339
YABANCI DİLLER (2015 ÖNCESİ)	1.318	575	743	3.567	1.435	2.132	499	160	339
DİL KAZANIMI (2015 VE SONRASI)									
SANAT	17.393	7.666	9.727	51.711	23.529	28.182	9.151	3.427	5.724
MÜZİK VE SAHNE SANATLARI	11	3	8	30	12	18	15	11	4
İŞİTSEL-GÖRSEL TEKNİKLER VE MEDYA YAPIMI (2015 ÖNCESİ)									
GÖRSEL-İŞİTSEL TEKNİKLER VE MEDYA YAPIMCILIĞI (2015 VE SONRASI)	11.489	5.971	5.518	35.844	19.021	16.823	5.870	2.726	3.144
TASARIM (2015 ÖNCESİ)									
MODA, İÇ TASARIM VE ENDÜSTRİYEL TASARIM (2015 VE SONRASI)	3.764	986	2.778	8.729	2.261	6.468	2.179	452	1.727
EL SANATLARI	2.129	706	1.423	7.108	2.235	4.873	1.087	238	849
SANAT VE BEŞERİ BİLİMLERLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER									
SOSYAL BİLİMLER, İŞ VE HUKUK (2015 ÖNCESİ)	222.207	110.477	111.730	946.199	470.832	475.367	121.075	57.295	63.780
İŞ, YÖNETİM VE HUKUK (2015 VE SONRASI)	170.661	80.913	89.748	728.702	352.830	375.872	97.624	43.383	54.241
TOPTAN VE PERAKENDE SATIŞLAR	17.589	9.986	7.603	75.353	42.409	32.944	9.817	4.837	4.980
PAZARLAMA VE REKLAMCILIK	19.520	9.899	9.621	130.004	62.361	67.643	13.226	6.417	6.809
FİNANS, BANKACILIK, SİGORTACILIK	21.671	9.009	12.662	93.216	37.271	55.945	12.742	4.649	8.093
MUHASEBE VE VERGİLENDİRME	20.833	10.123	10.710	95.822	47.748	48.074	13.701	5.922	7.779
YÖNETİM VE İDARE	68.608	33.017	35.591	252.440	118.330	134.110	32.378	14.301	18.077
SEKRETERYA VE BÜRO İŞLERİ	22.290	8.761	13.529	60.456	24.211	36.245	13.043	4.647	8.396
ÇALIŞMA HAYATI (2015 ÖNCESİ)									
ÇALIŞMA BECERİLERİ (2015 VE SONRASI)	150	118	32	21.411	20.500	911	2.717	2.610	107
HUKUK	49.204	28.394	20.810	197.063	106.679	90.384	23.451	13.912	9.539
HUKUK	49.204	28.394	20.810	197.063	106.679	90.384	23.451	13.912	9.539
İŞ, YÖNETİM VE HUKUK İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER									
SOSYAL BİLİMLER VE DAVRANIŞ BİLİMLERİ (2015 ÖNCESİ)	11	6	5	11.853	7.240	4.613	1.878	1.064	814
SOSYAL BİLİMLER, GAZETECİLİK VE ENFORMASYON (2015 VE SONRASI)	2.331	1.164	1.167	8.581	4.083	4.498	999	461	538
GAZETECİLİK VE ENFORMASYON	1.841	910	931	6.424	2.914	3.510	567	238	329
KÜTÜPHANE, ENFORMASYON, ARŞİV (2015 ÖNCESİ)									
KÜTÜPHANE, ENFORMASYON VE ARŞİV ÇALIŞMALARI (2015 VE SONRASI)	490	254	236	2.157	1.169	988	432	223	209
SOSYAL BİLİMLER VE DAVRANIŞ BİLİMLERİ	11	6	5	11.826	7.223	4.603			
SİYASET BİLİMİ VE YURTTAŞLIK				27	17	10			
SOSYAL BİLİMLER, GAZETECİLİK VE ENFORMASYON İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER							879	603	276
FEN BİLİMLERİ, MATEMATİK, BİLGİSAYAR DOĞA BİLİMLERİ, MATEMATİK VE İSTATİSTİK (2015 VE SONRASI)	21.617	15.314	6.303	72.272	51.918	20.354	402	317	85
YAŞAM BİLİMLER	40	13	27	44	17	27			
BİYOLOJİ VE İLGİLİ BİLİMLER (2015 VE SONRASI)	40	13	27	42	15	27			
BİYOLOJİ VE BİYOKİMYA									
BİYOLOJİ (2017 VE SONRASI)									
BİYOKİMYA (2017 VE SONRASI)									
ÇEVRE (2015 VE SONRASI)				2	2				
ÇEVRE BİLİMİ									
FİZİK BİLİMLERİ	829	604	225	2.110	1.554	556	402	317	85
KİMYA				244	107	137	8	2	6
YER BİLİMLERİ	829	604	225	1.866	1.447	419	394	315	79
BİLGİSAYAR - 2015 ÖNCESİ	20.748	14.697	6.051	70.118	50.347	19.771	13.545	9.133	4.412
BİLİŞİM VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ (BİT) - 2015 VE SONRASI	20.680	14.643	6.037	69.944	50.218	19.726			
BİLGİSAYAR BİLİMLERİ (2015 ÖNCESİ)	68	54	14	174	129	45	39	24	15
BİLGİSAYAR KULLANIMI									
VERİ TABANI VE AĞ TASARIMI İLE YÖNETİMİ (2015 SONRASI)							245	198	47
YAZILIM VE UYGULAMA GELİŞTİRME VE ÇÖZÜMLEME (2015 SONRASI)							13.261	8.911	4.350
MÜHENDİSLİK İMALAT VE İNŞAAT	84.841	70.234	14.607	296.015	251.330	44.685	48.284	37.990	10.294
MÜHENDİSLİK VE MÜHENDİSLİK İŞLERİ	56.141	53.170	2.971	208.342	198.131	10.211	30.529	28.318	2.211
MÜHENDİSLİK VE MÜHENDİSLİK İŞLERİ	74	65	9	170	147	23			
MEKANİK VE METAL İŞLERİ									
MEKANİK BİLİMLER VE METAL İŞLERİ (2015 VE SONRASI)	11.997	11.660	337	48.088	46.630	1.458	6.944	6.708	236
ELEKTİRİK VE ENERJİ	19.025	18.717	308	70.383	69.128	1.255	9.027	8.823	204

EK-2 Türkiye'de Önlisans Programlarındaki Öğrencilerin Bölümlere Göre Kayıt, Mevcut ve Mezuniyet Dağılımı (2013-2018)

ÜNİVERSİTELER TOPLAMI	2014 - 2015 ÖĞRETİM YILI								
	YENİ KAYIT			TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISI			TOPLAM MEZUN SAYISI		
	T	E	K	T	E	K	T	E	K
ELEKTRONİK VE OTOMASYON	15.436	14.768	668	56.916	54.544	2.372	8.812	8.403	409
KİMYASAL SÜREÇLER (2015 ÖNCESİ)									
KİMYA MÜHENDİSLİĞİ VE İŞLEMLER (2015 VE SONRASI)	2.845	1.287	1.558	9.501	4.668	4.833	1.880	770	1.110
MOTORLU TAŞITLAR, GEMİLER VE UÇAKLARI	6.764	6.673	91	23.284	23.014	270	3.445	3.392	53
ÇEVRE KORUMA TEKNOLOJİSİ (2015 VE SONRASI)							421	222	199
İMALAT VE İŞLEME	12.401	5.049	7.352	41.384	18.556	22.828	6.404	1.511	4.893
GIDA İŞLEME	6.612	1.897	4.715	18.313	6.264	12.049	4.183	997	3.186
TEKSTİL, GİYİM, AYAKKABI, DERİ	3.363	951	2.412	13.852	3.864	9.988	2.059	381	1.678
MATERYALLER (AĞAÇ, KAĞIT, PLASTİK, CAM)	2.043	1.871	172	8.152	7.501	651	1.025	960	65
MADENCİLİK VE MADEN ÇIKARILMASI	383	330	53	1.067	927	140	162	133	29
MİMARLIK VE İNŞAAT	16.299	12.015	4.284	46.289	34.643	11.646	10.262	7.163	3.099
MİMARLIK VE ŞEHİR PLANLAMA	6.879	4.319	2.560	17.317	10.960	6.357	4.655	2.696	1.959
İNŞAAT VE İNŞAAT MÜHENDİSLİĞİ									
BİNA VE İNŞAAT MÜHENDİSLİĞİ (2015 VE SONRASI)	9.420	7.696	1.724	28.972	23.683	5.289	5.607	4.467	1.140
MÜHENDİSLİK, İMALAT VE İNŞAATI İÇEREN DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER							64	38	26
TARIM VE VETERİNERLİK									
TARIM, ORMANCIKLIK, BALIKÇILIK VE VETERİNERLİK (2015 VE SONRASI)	19.004	10.577	8.427	73.832	38.200	35.632	9.692	5.032	4.660
TARIM,ORMANCIKLIK VE BALIKÇILIK (2015 ÖNCESİ)	9.907	6.952	2.955	31.412	22.089	9.323			
TARIM (2015 VE SONRASI)							4.191	2.348	1.843
BİTKİSEL ÜRETİM VE HAYVAN YETİŞTİRİCİLİĞİ (2015 ÖNCESİ)									
BİTKİSEL VE HAYVANSAL ÜRETİM (2015 VE SONRASI)	6.487	4.186	2.301	21.701	14.718	6.983	3.414	1.986	1.428
BAHÇECİLİK	1.333	785	548	4.234	2.427	1.807	777	362	415
ORMANCIKLIK (2015 VE SONRASI)	2.069	1.968	101	4.559	4.312	247	1.335	1.238	97
BALIKÇILIK (2015 VE SONRASI)							102	66	36
VETERİNERLİK	9.097	3.625	5.472	42.420	16.111	26.309	4.064	1.380	2.684
SAĞLIK VE REFAH	80.235	25.783	54.452	208.532	62.826	145.706	33.529	11.655	21.874
SAĞLIK	38.868	16.191	22.677	83.304	35.429	47.875	20.120	8.751	11.369
TIP	10.628	3.677	6.951	22.266	7.850	14.416	2.848	1.044	1.804
HEMŞİRELİK VE HASTA BAKIMI (2015 ÖNCESİ)									
HEMŞİRELİK VE EBELİK (2015 VE SONRASI)	4.281	1.596	2.685	9.168	3.324	5.844	112	42	70
DİŞÇİLİK ÇALIŞMALARI	2.018	760	1.258	3.885	1.475	2.410	1.051	338	713
TIBBİ TEŞHİS VE TEDAVİ TEKNOLOJİSİ	18.201	8.993	9.208	40.055	20.435	19.620	14.177	6.764	7.413
TERAPİ VE REHABİLİTASYON	3.233	1.012	2.221	6.392	1.895	4.497	1.639	508	1.131
ECCZACILIK	504	153	351	1.534	449	1.085	293	55	238
REFAH							13.409	2.904	10.505
ÇOCUK BAKIMI VE GENÇLİK HİZMETLERİ (2015 VE SONRASI)									
SOSYAL ÇALIŞMA VE DANIŞMANLIK (2015 VE SONRASI)							10.331	1.896	8.435
YAŞLI VE ENGELLİ YETİŞKİNLERİN BAKIMI (2015 VE SONRASI)							3.078	1.008	2.070
SOSYAL HİZMETLER (2015 ÖNCESİ)	41.367	9.592	31.775	125.228	27.397	97.831			
SOSYAL HİZMETLER VE DANIŞMANLIK (2015 ÖNCESİ)	41.367	9.592	31.775	125.228	27.397	97.831			
HİZMETLER	48.845	31.421	17.424	132.180	82.822	49.358	22.013	13.093	8.920
KİŞİSEL HİZMETLER	19.721	11.586	8.135	78.526	45.982	32.544	11.201	5.877	5.324
OTEL, LOKANTA VE CATERİNG HİZMETLERİ	2.424	1.312	1.112	6.354	3.476	2.878	7.296	3.847	3.449
SEYAHAT, TURİZM VE BOŞ ZAMAN FAALİYETLER	14.749	8.975	5.774	60.045	36.197	23.848	2.090	1.133	957
SPORLAR	125	89	36	494	281	213	131	88	43
EV HİZMETLERİ	1.794	1.182	612	10.099	5.919	4.180	1.230	784	446
SAÇ BAKIMI VE GÜZELLİK HİZMETLERİ	629	28	601	1.534	109	1.425	454	25	429
ULAŞTIRMA HİZMETLERİ	7.413	4.918	2.495	12.133	7.853	4.280	2.081	1.235	846
ULAŞIM HİZMETLERİ	7.413	4.918	2.495	12.133	7.853	4.280	2.081	1.235	846
DOĞAL ÇEVRE VE YABAN HAYATI									
ÇEVRE KORUMA	798	445	353	2.306	1.345	961			
ÇEVRE KORUMA (GENİŞ PROGRAMLAR)				27	14	13			
ÇEVRE KORUMA TEKNOLOJİSİ (2015 ÖNCESİ)	644	364	280	1.853	1.097	756			
TOPLUM SAĞLIĞINI KORUYUCU HİZMETLER (2015 ÖNCESİ)	154	81	73	426	234	192			
GÜVENLİK HİZMETLERİ	20.913	14.472	6.441	39.215	27.642	11.573	2.204	1.762	442
CAN VE MAL GÜVENLİĞİ	3.175	2.626	549	9.645	8.021	1.624	2.204	1.762	442
HÜYEN VE İŞ SAĞLIĞI HİZMETLERİ							6.244	4.101	2.143
İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ	17.738	11.846	5.892	29.570	19.621	9.949	6.085	4.006	2.079
TOPLUM SAĞLIĞINI KORUYUCU HİZMETLER (2015 SONRASI)							159	95	64
HİZMETLER İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER							283	118	165

EK-2 Türkiye'de Önlisans Programlarındaki Öğrencilerin Bölümlere Göre Kayıt, Mevcut ve Mezuniyet Dağılımı (2013-2018)

ÜNİVERSİTELER TOPLAMI	2015 - 2016 ÖĞRETİM YILI								
	YENİ KAYIT			TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISI			TOPLAM MEZUN SAYISI		
	T	E	K	T	E	K	T	E	K
EĞİTİM	594.771	301.139	293.632	2.192.754	1.136.359	1.056.395	303.385	144.772	158.613
ÖĞRETMEN EĞİTİMİ VE EĞİTİM BİLİMLERİ	25.805	890	24.915	54.008	1.337	52.671	17.810	217	17.593
MESLEKİ KONULARIN ÖĞRETMENLERİNİN EĞİTİMİ				18	8	10			
OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN EĞİTİMİ	25.805	890	24.915	53.990	1.329	52.661	17.810	217	17.593
BEŞERİ BİLİMLER VE SANAT	74.729	27.584	47.145	281.233	117.805	163.428	33.711	11.025	22.686
BEŞERİ BİLİMLER	53.480	18.258	35.222	216.547	88.388	128.159	23.060	7.077	15.983
BEŞERİ BİLİMLER (DİLLER HARİÇ)									
DİN (2015 ÖNCESİ)	53.480	18.258	35.222	216.547	88.388	128.159	23.060	7.077	15.983
DİN VE DİN BİLİMLERİ (2015 VE SONRASI)									
DİLLER (2015 VE SONRASI)	1.568	639	929	4.332	1.749	2.583	549	180	369
YABANCI DİLLER (2015 ÖNCESİ)	1.568	639	929	4.332	1.749	2.583	549	180	369
DİL KAZANIMI (2015 VE SONRASI)									
SANAT	19.681	8.687	10.994	60.354	27.668	32.686	9.734	3.638	6.096
MÜZİK VE SAHNE SANATLARI	75	49	26	171	120	51	72	67	5
İŞİTSEL-GÖRSEL TEKNİKLER VE MEDYA YAPIMI (2015 ÖNCESİ)									
GÖRSEL-İŞİTSEL TEKNİKLER VE MEDYA YAPIMCILIĞI (2015 VE SONRASI)	12.590	6.729	5.861	41.155	22.125	19.030	6.312	2.921	3.391
TASARIM (2015 ÖNCESİ)									
MODA, İÇ TASARIM VE ENDÜSTRİYEL TASARIM (2015 VE SONRASI)	4.829	1.327	3.502	11.235	3.038	8.197	2.264	409	1.855
EL SANATLARI	2.187	582	1.605	7.793	2.385	5.408	1.086	241	845
SANAT VE BEŞERİ BİLİMLERLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER							368	130	238
SOSYAL BİLİMLER, İŞ VE HUKUK (2015 ÖNCESİ)	235.300	118.113	117.187	1.023.334	510.088	513.246	116.850	54.401	62.449
İŞ, YÖNETİM VE HUKUK (2015 VE SONRASI)									
İŞ VE YÖNETİM	187.383	89.098	98.285	808.543	392.097	416.446	94.104	40.999	53.105
TOPTAN VE PERAKENDE SATIŞLAR	16.393	9.382	7.011	80.186	45.784	34.402	9.083	4.667	4.416
PAZARLAMA VE REKLAMCILIK	18.508	9.571	8.937	131.385	63.514	67.871	11.797	5.421	6.376
FİNANS, BANKACILIK, SİGORTACILIK	22.460	9.846	12.614	100.344	41.151	59.193	13.058	4.667	8.391
MUHASEBE VE VERGİLENDİRME	19.744	9.463	10.281	98.944	49.227	49.717	12.088	5.125	6.963
YÖNETİM VE İDARE	78.974	38.953	40.021	296.433	141.550	154.883	31.916	14.523	17.393
SEKRETERYA VE BÜRO İŞLERİ	31.304	11.883	19.421	82.261	32.631	49.630	14.740	5.229	9.511
ÇALIŞMA HAYATI (2015 ÖNCESİ)									
ÇALIŞMA BECERİLERİ (2015 VE SONRASI)				18.990	18.240	750	1.422	1.367	55
HUKUK	47.917	29.015	18.902	214.791	117.991	96.800	22.746	13.402	9.344
HUKUK	47.917	29.015	18.902	214.791	117.991	96.800	22.746	13.402	9.344
İŞ, YÖNETİM VE HUKUK İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER									
SOSYAL BİLİMLER VE DAVRANIŞ BİLİMLERİ (2015 ÖNCESİ)	3.684	1.979	1.705	22.092	12.170	9.922	1.565	825	740
SOSYAL BİLİMLER, GAZETECİLİK VE ENFORMASYON (2015 VE SONRASI)									
GAZETECİLİK VE ENFORMASYON	3.684	1.979	1.705	11.037	5.499	5.538	1.103	530	573
GAZETECİLİK VE HABERCİLİK	2.162	1.042	1.120	7.825	3.624	4.201	711	346	365
KÜTÜPHANE, ENFORMASYON, ARŞİV (2015 ÖNCESİ)									
KÜTÜPHANE, ENFORMASYON VE ARŞİV ÇALIŞMALARI (2015 VE SONRASI)	1.522	937	585	3.212	1.875	1.337	392	184	208
SOSYAL BİLİMLER VE DAVRANIŞ BİLİMLERİ									
SİYASET BİLİMİ VE YURTTAŞLIK									
SOSYAL BİLİMLER, GAZETECİLİK VE ENFORMASYON İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER				11.055	6.671	4.384	462	295	167
FEN BİLİMLERİ, MATEMATİK, BİLGİSAYAR DOĞA BİLİMLERİ, MATEMATİK VE İSTATİSTİK (2015 VE SONRASI)	1.000	720	280	2.632	1.895	737	483	321	162
YAŞAM BİLİMLER	41	7	34	82	21	61	15	1	14
BİYOLOJİ VE İLGİLİ BİLİMLER (2015 VE SONRASI)									
BİYOLOJİ VE BİYOKİMYA	41	7	34	82	21	61			
BİYOLOJİ (2017 VE SONRASI)									
BİYOKİMYA (2017 VE SONRASI)									
ÇEVRE (2015 VE SONRASI)				2	2		1	1	
ÇEVRE BİLİMİ				2	2		1	1	
FİZİK BİLİMLERİ	959	713	246	2.548	1.872	676	467	319	148
KİMYA				200	87	113	7	4	3
YER BİLİMLERİ	959	713	246	2.348	1.785	563	460	315	145
BİLGİSAYAR - 2015 ÖNCESİ	21.664	15.526	6.138	76.070	55.008	21.062	12.529	8.469	4.060
BİLİŞİM VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ (BİT) - 2015 VE SONRASI									
BİLGİSAYAR BİLİMLERİ (2015 ÖNCESİ)									
BİLGİSAYAR KULLANIMI	71	59	12	190	156	34	41	27	14
VERİ TABANI VE AĞ TASARIMI İLE YÖNETİMİ (2015 SONRASI)	910	685	225	2.017	1.571	446	357	282	75
YAZILIM VE UYGULAMA GELİŞTİRME VE ÇÖZÜMLEME (2015 SONRASI)	20.683	14.782	5.901	73.863	53.281	20.582	12.131	8.160	3.971
MÜHENDİSLİK İMALAT VE İNŞAAT	92.521	75.674	16.847	329.699	279.030	50.669	48.154	37.998	10.156
MÜHENDİSLİK VE MÜHENDİSLİK İŞLERİ	61.184	57.324	3.860	231.993	219.630	12.363	30.492	28.165	2.327
MÜHENDİSLİK VE MÜHENDİSLİK İŞLERİ									
MEKANİK VE METAL İŞLERİ	13.454	13.027	427	52.644	51.033	1.611	6.512	6.244	268
MEKANİK BİLİMLER VE METAL İŞLERİ (2015 VE SONRASI)									
ELEKTİRİK VE ENERJİ	19.357	18.939	418	77.373	75.938	1.435	8.726	8.582	144

EK-2 Türkiye'de Önlisans Programlarındaki Öğrencilerin Bölümlere Göre Kayıt, Mevcut ve Mezuniyet Dağılımı (2013-2018)

ÜNİVERSİTELER TOPLAMI	2015 - 2016 ÖĞRETİM YILI								
	YENİ KAYIT			TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISI			TOPLAM MEZUN SAYISI		
	T	E	K	T	E	K	T	E	K
ELEKTRONİK VE OTOMASYON	16.301	15.603	698	61.363	58.818	2.545	8.728	8.287	441
KİMYASAL SÜREÇLER (2015 ÖNCESİ)	3.512	1.575	1.937	11.668	6.045	5.623	1.902	719	1.183
KİMYA MÜHENDİSLİĞİ VE İŞLEMLER (2015 VE SONRASI)	7.973	7.859	114	26.956	26.628	328	4.184	4.123	61
MOTORLU TAŞITLAR, GEMİLER VE UÇAKLARI	587	321	266	1.989	1.168	821	440	210	230
ÇEVRE KORUMA TEKNOLOJİSİ (2015 VE SONRASI)	12.849	4.626	8.223	43.821	18.684	25.137	6.930	2.255	4.675
İMALAT VE İŞLEME	7.235	1.880	5.355	20.658	6.781	13.877	4.257	1.031	3.226
GIDA İŞLEME	3.445	842	2.603	14.656	4.107	10.549	1.662	305	1.357
TEKSTİL, GİYİM, AYAKKABI, DERİ	1.862	1.640	222	7.359	6.794	565	817	760	57
MATERYALLER (AĞAÇ, KAĞIT, PLASTİK, CAM)	307	264	43	1.148	1.002	146	194	159	35
MADENCİLİK VE MADEN ÇIKARILMASI	18.303	13.579	4.724	53.486	40.417	13.069	10.592	7.466	3.126
MİMARLIK VE İNŞAAT	7.873	5.025	2.848	20.258	13.095	7.163	4.804	2.805	1.999
MİMARLIK VE ŞEHİR PLANLAMA	10.430	8.554	1.876	33.228	27.322	5.906	5.788	4.661	1.127
İNŞAAT VE İNŞAAT MÜHENDİSLİĞİ									
BİNA VE İNŞAAT MÜHENDİSLİĞİ (2015 VE SONRASI)									
MÜHENDİSLİK, İMALAT VE İNŞAATI İÇEREN DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER	185	145	40	399	299	100	140	112	28
TARIM VE VETERİNERLİK									
TARIM, ORMANCILIK, BALIKÇILIK VE VETERİNERLİK (2015 VE SONRASI)	20.155	11.530	8.625	81.621	43.103	38.518	10.001	5.340	4.661
TARIM, ORMANCILIK VE BALIKÇILIK (2015 ÖNCESİ)									
TARIM (2015 VE SONRASI)	8.215	5.162	3.053	28.886	19.166	9.720	4.599	2.660	1.939
BİTKİSEL ÜRETİM VE HAYVAN YETİŞTİRİCİLİĞİ (2015 ÖNCESİ)									
BİTKİSEL VE HAYVANSAL ÜRETİM (2015 VE SONRASI)	7.118	4.536	2.582	24.548	16.624	7.924	3.418	2.001	1.417
BAHÇECİLİK	1.097	626	471	4.338	2.542	1.796	1.181	659	522
ORMANCILIK (2015 VE SONRASI)	2.387	2.213	174	5.510	5.194	316	1.445	1.354	91
BALIKÇILIK (2015 VE SONRASI)	23	21	2	762	544	218	37	23	14
VETERİNERLİK	9.530	4.134	5.396	46.463	18.199	28.264	3.920	1.303	2.617
SAĞLIK VE REFAH	93.075	32.392	60.683	264.136	82.413	181.723	46.937	16.477	30.460
SAĞLIK	49.227	21.275	27.952	106.343	46.338	60.005	29.993	12.650	17.343
TIP	6.212	2.105	4.107	13.826	4.638	9.188	4.064	1.413	2.651
HEMŞİRELİK VE HASTA BAKIMI (2015 ÖNCESİ)									
HEMŞİRELİK VE EBELİK (2015 VE SONRASI)	325		325	529	88	441	63	24	39
DİŞÇİLİK ÇALIŞMALARI	3.073	1.188	1.885	5.865	2.327	3.538	1.666	616	1.050
TIBBİ TEŞHİS VE TEDAVİ TEKNOLOJİSİ	34.003	16.054	17.949	74.113	35.374	38.739	21.059	9.533	11.526
TERAPİ VE REHABİLİTASYON	4.805	1.682	3.123	10.037	3.298	6.739	2.779	989	1.790
ECCZACILIK	809	246	563	1.973	613	1.360	362	75	287
REFAH	43.848	11.117	32.731	157.793	36.075	121.718	16.944	3.827	13.117
ÇOCUK BAKIMI VE GENÇLİK HİZMETLERİ (2015 VE SONRASI)	20	2	18	20	2	18			
SOSYAL ÇALIŞMA VE DANIŞMANLIK (2015 VE SONRASI)	36.815	8.928	27.887	145.197	31.815	113.382	13.505	2.627	10.878
YAŞLI VE ENGELLİ YETİŞKİNLERİN BAKIMI (2015 VE SONRASI)	7.013	2.187	4.826	12.576	4.258	8.318	3.439	1.200	2.239
SOSYAL HİZMETLER (2015 ÖNCESİ)									
SOSYAL HİZMETLER VE DANIŞMANLIK (2015 ÖNCESİ)									
HİZMETLER	49.799	32.023	17.776	150.581	95.494	55.087	27.994	17.639	10.355
KİŞİSEL HİZMETLER	21.638	12.548	9.090	86.584	50.967	35.617	10.040	5.291	4.749
OTEL, LOKANTA VE CATERİNG HİZMETLERİ	13.526	7.930	5.596	55.554	33.370	22.184	6.610	3.533	3.077
SEYAHAT, TURİZM VE BOŞ ZAMAN FAALİYETLER	5.405	3.159	2.246	18.152	10.803	7.349	1.732	954	778
SPORLAR	189	129	60	480	304	176	90	62	28
EV HİZMETLERİ	1.859	1.269	590	10.690	6.348	4.342	1.112	718	394
SAÇ BAKIMI VE GÜZELLİK HİZMETLERİ	659	61	598	1.708	142	1.566	496	24	472
ULAŞTIRMA HİZMETLERİ	6.464	4.223	2.241	12.939	8.401	4.538	2.909	1.820	1.089
ULAŞIM HİZMETLERİ	6.464	4.223	2.241	12.939	8.401	4.538	2.909	1.820	1.089
DOĞAL ÇEVRE VE YABAN HAYATI									
ÇEVRE KORUMA									
ÇEVRE KORUMA (GENİŞ PROGRAMLAR)									
ÇEVRE KORUMA TEKNOLOJİSİ (2015 ÖNCESİ)									
TOPLUM SAĞLIĞINI KORUYUCU HİZMETLER (2015 ÖNCESİ)									
GÜVENLİK HİZMETLERİ	3.610	3.067	543	10.309	8.834	1.475	3.373	2.920	453
GÜVENLİK HİZMETLERİ	3.610	3.067	543	10.309	8.834	1.475	3.373	2.920	453
CAN VE MAL GÜVENLİĞİ									
HÜYEN VE İŞ SAĞLIĞI HİZMETLERİ	17.092	11.718	5.374	38.772	26.306	12.466	11.185	7.366	3.819
HÜYEN VE İŞ SAĞLIĞI HİZMETLERİ	17.092	11.718	5.374	38.772	26.306	12.466	11.185	7.366	3.819
İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ	16.878	11.613	5.265	38.302	26.066	12.236	11.074	7.315	3.759
İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ									
TOPLUM SAĞLIĞINI KORUYUCU HİZMETLER (2015 SONRASI)	214	105	109	470	240	230	111	51	60
HİZMETLER İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER	995	467	528	1.977	986	991	487	242	245

EK-2 Türkiye'de Önlisans Programlarındaki Öğrencilerin Bölümlere Göre Kayıt, Mevcut ve Mezuniyet Dağılımı (2013-2018)

ÜNİVERSİTELER TOPLAMI	2016 - 2017 ÖĞRETİM YILI								
	YENİ KAYIT			TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISI			TOPLAM MEZUN SAYISI		
	T	E	K	T	E	K	T	E	K
EĞİTİM	605.895	300.374	305.521	2.451.183	1.264.655	1.186.528	295.500	141.845	153.655
ÖĞRETİMEN EĞİTİMİ VE EĞİTİM BİLİMLERİ	32.255	1.496	30.759	71.163	2.624	68.539	17.465	388	17.077
MESLEKİ KONULARIN ÖĞRETMENLERİNİN EĞİTİMİ				2	2				
OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN EĞİTİMİ	32.255	1.496	30.759	71.161	2.622	68.539	17.465	388	17.077
BEŞERİ BİLİMLER VE SANAT	64.998	24.418	40.580	311.878	130.540	181.338	25.942	8.355	17.587
BEŞERİ BİLİMLER	40.450	13.543	26.907	232.071	93.693	138.378	14.756	4.251	10.505
BEŞERİ BİLİMLER (DİLLER HARİÇ)									
DİN (2015 ÖNCESİ)	40.450	13.543	26.907	232.071	93.693	138.378	14.756	4.251	10.505
DİN VE DİN BİLİMLERİ (2015 VE SONRASI)									
DİLLER (2015 VE SONRASI)	1.651	595	1.056	4.734	1.833	2.901	661	214	447
YABANCI DİLLER (2015 ÖNCESİ)	1.651	595	1.056	4.734	1.833	2.901	661	214	447
DİL KAZANIMI (2015 VE SONRASI)									
SANAT	20.987	9.478	11.509	69.863	32.577	37.286	10.239	3.785	6.454
MÜZİK VE SAHNE SANATLARI	63	29	34	235	177	58	81	75	6
İŞİTSEL-GÖRSEL TEKNİKLER VE MEDYA YAPIMI (2015 ÖNCESİ)									
GÖRSEL-İŞİTSEL TEKNİKLER VE MEDYA YAPIMCILIĞI (2015 VE SONRASI)	13.600	7.279	6.321	47.821	26.165	21.656	6.471	2.982	3.489
TASARIM (2015 ÖNCESİ)									
MODA, İÇ TASARIM VE ENDÜSTRİYEL TASARIM (2015 VE SONRASI)	5.072	1.475	3.597	13.076	3.521	9.555	2.662	511	2.151
EL SANATLARI	2.252	695	1.557	8.731	2.714	6.017	1.025	217	808
SANAT VE BEŞERİ BİLİMLERLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER	1.910	802	1.108	5.210	2.437	2.773	286	105	181
SOSYAL BİLİMLER, İŞ VE HUKUK (2015 ÖNCESİ)	232.119	115.156	116.963	1.104.823	552.953	551.870	100.725	45.091	55.634
İŞ, YÖNETİM VE HUKUK (2015 VE SONRASI)									
İŞ VE YÖNETİM	181.778	86.016	95.762	865.657	420.971	444.686	82.371	34.491	47.880
TOPTAN VE PERAKENDE SATIŞLAR	14.767	8.531	6.236	84.043	48.457	35.586	7.781	3.898	3.883
PAZARLAMA VE REKLAMCILIK	17.743	8.545	9.198	135.281	65.407	69.874	8.786	3.892	4.894
FİNANS, BANKACILIK, SİGORTACILIK	22.538	9.873	12.665	107.062	44.916	62.146	12.351	4.504	7.847
MUHASEBE VE VERGİLENDİRME	19.175	9.109	10.066	103.458	51.684	51.774	10.577	4.339	6.238
YÖNETİM VE İDARE	69.826	36.113	33.713	314.733	153.286	161.447	26.877	12.318	14.559
SEKRETERYA VE BÜRO İŞLERİ	37.729	13.845	23.884	103.393	40.223	63.170	15.418	4.990	10.428
ÇALIŞMA HAYATI (2015 ÖNCESİ)									
ÇALIŞMA BECERİLERİ (2015 VE SONRASI)				17.687	16.998	689	581	550	31
HUKUK	50.341	29.140	21.201	239.166	131.982	107.184	17.600	10.287	7.313
HUKUK	50.341	29.140	21.201	239.166	131.982	107.184	17.600	10.287	7.313
İŞ, YÖNETİM VE HUKUK İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER							754	313	441
SOSYAL BİLİMLER VE DAVRANIŞ BİLİMLERİ (2015 ÖNCESİ)	4.359	2.380	1.979	24.637	13.577	11.060	1.210	609	601
SOSYAL BİLİMLER, GAZETECİLİK VE ENFORMASYON (2015 VE SONRASI)									
GAZETECİLİK VE ENFORMASYON	4.359	2.380	1.979	14.076	7.222	6.854	1.027	501	526
GAZETECİLİK VE HABERCİLİK	2.200	1.026	1.174	9.154	4.230	4.924	607	290	317
KÜTÜPHANE, ENFORMASYON, ARŞİV (2015 ÖNCESİ)									
KÜTÜPHANE, ENFORMASYON VE ARŞİV ÇALIŞMALARI (2015 VE SONRASI)	2.159	1.354	805	4.922	2.992	1.930	420	211	209
SOSYAL BİLİMLER VE DAVRANIŞ BİLİMLERİ									
SİYASET BİLİMİ VE YURTTAŞLIK									
SOSYAL BİLİMLER, GAZETECİLİK VE ENFORMASYON İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER				10.561	6.355	4.206	183	108	75
FEN BİLİMLERİ, MATEMATİK, BİLGİSAYAR DOĞA BİLİMLERİ, MATEMATİK VE İSTATİSTİK (2015 VE SONRASI)	1.966	1.352	614	4.522	3.223	1.299	626	412	214
YAŞAM BİLİMLERİ	46	7	39	114	29	85	34	5	29
BİYOLOJİ VE İLGİLİ BİLİMLER (2015 VE SONRASI)									
BİYOLOJİ VE BİYOKİMYA									
BİYOLOJİ (2017 VE SONRASI)	2	1	1	6	3	3			
BİYOKİMYA (2017 VE SONRASI)	44	6	38	108	26	82	34	5	29
ÇEVRE (2015 VE SONRASI)				1	1				
ÇEVRE BİLİMİ				1	1				
FİZİK BİLİMLERİ	1.920	1.345	575	4.407	3.193	1.214	592	407	185
KİMYA				281	137	144	3		3
YER BİLİMLERİ	1.920	1.345	575	4.126	3.056	1.070	589	407	182
BİLGİSAYAR - 2015 ÖNCESİ	25.669	19.050	6.619	86.531	63.521	23.010	12.700	8.649	4.051
BİLİŞİM VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ (BİT) - 2015 VE SONRASI									
BİLGİSAYAR BİLİMLERİ (2015 ÖNCESİ)									
BİLGİSAYAR KULLANIMI	78	53	25	227	178	49	29	20	9
VERİ TABANI VE AĞ TASARIMI İLE YÖNETİMİ (2015 SONRASI)	6.020	4.602	1.418	7.621	5.848	1.773	452	337	115
YAZILIM VE UYGULAMA GELİŞTİRME VE ÇÖZÜMLEME (2015 SONRASI)	19.571	14.395	5.176	78.683	57.495	21.188	12.219	8.292	3.927
MÜHENDİSLİK İMALAT VE İNŞAAT	85.057	68.235	16.822	357.828	301.876	55.952	49.323	38.560	10.763
MÜHENDİSLİK VE MÜHENDİSLİK İŞLERİ	54.661	50.256	4.405	250.976	236.829	14.147	30.707	28.337	2.370
MÜHENDİSLİK VE MÜHENDİSLİK İŞLERİ									
MEKANİK VE METAL İŞLERİ									
MEKANİK BİLİMLER VE METAL İŞLERİ (2015 VE SONRASI)	11.940	11.469	471	56.337	54.541	1.796	6.741	6.485	256
ELEKTİRİK VE ENERJİ	16.119	15.722	397	82.532	80.909	1.623	8.576	8.430	146

EK-2 Türkiye'de Önlisans Programlarındaki Öğrencilerin Bölümlere Göre Kayıt, Mevcut ve Mezuniyet Dağılımı (2013-2018)

ÜNİVERSİTELER TOPLAMI	2016 - 2017 ÖĞRETİM YILI								
	YENİ KAYIT			TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISI			TOPLAM MEZUN SAYISI		
	T	E	K	T	E	K	T	E	K
ELEKTRONİK VE OTOMASYON	14.901	14.054	847	66.571	63.683	2.888	8.170	7.762	408
KİMYASAL SÜREÇLER (2015 ÖNCESİ)									
KİMYA MÜHENDİSLİĞİ VE İŞLEMLER (2015 VE SONRASI)	3.789	1.508	2.281	13.132	6.539	6.593	2.024	730	1.294
MOTORLU TAŞITLAR, GEMİLER VE UÇAKLARI	7.367	7.216	151	30.402	29.987	415	4.847	4.775	72
ÇEVRE KORUMA TEKNOLOJİSİ (2015 VE SONRASI)	545	287	258	2.002	1.170	832	349	155	194
İMALAT VE İŞLEME	11.982	4.172	7.810	47.348	19.712	27.636	6.368	1.374	4.994
GIDA İŞLEME	7.393	1.866	5.527	22.997	7.253	15.744	4.530	914	3.616
TEKSTİL, GİYİM, AYAKKABI, DERİ	2.837	847	1.990	15.479	4.469	11.010	1.645	293	1.352
MATERYALLER (AĞAÇ, KAĞIT, PLASTİK, CAM)	1.483	1.222	261	7.738	6.993	745	764	672	92
MADENCİLİK VE MADEN ÇIKARILMASI	269	237	32	1.134	997	137	193	167	26
MİMARLIK VE İNŞAAT	18.125	13.564	4.561	58.643	44.611	14.032	11.324	8.053	3.271
MİMARLIK VE ŞEHİR PLANLAMA	7.829	5.016	2.813	22.580	14.784	7.796	5.372	3.218	2.154
İNŞAAT VE İNŞAAT MÜHENDİSLİĞİ									
BİNA VE İNŞAAT MÜHENDİSLİĞİ (2015 VE SONRASI)	10.296	8.548	1.748	36.063	29.827	6.236	5.952	4.835	1.117
MÜHENDİSLİK, İMALAT VE İNŞAATI İÇEREN DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER	289	243	46	861	724	137	160	124	36
TARIM VE VETERİNERLİK									
TARIM, ORMANCILIK, BALIKÇILIK VE VETERİNERLİK (2015 VE SONRASI)	17.031	10.523	6.508	87.343	47.401	39.942	8.526	4.851	3.675
TARIM, ORMANCILIK VE BALIKÇILIK (2015 ÖNCESİ)									
TARIM (2015 VE SONRASI)	9.139	5.916	3.223	33.413	22.285	11.128	3.907	2.187	1.720
BİTKİSEL ÜRETİM VE HAYVAN YETİŞTİRİCİLİĞİ (2015 ÖNCESİ)									
BİTKİSEL VE HAYVANSAL ÜRETİM (2015 VE SONRASI)	7.453	4.830	2.623	26.668	18.017	8.651	2.911	1.637	1.274
BAHÇECİLİK	1.686	1.086	600	6.745	4.268	2.477	996	550	446
ORMANCILIK (2015 VE SONRASI)	2.542	2.327	215	6.425	5.982	443	1.694	1.542	152
BALIKÇILIK (2015 VE SONRASI)	9	8	1	702	496	206	28	25	3
VETERİNERLİK	5.341	2.272	3.069	46.803	18.638	28.165	2.897	1.097	1.800
SAĞLIK VE REFAH	96.837	31.711	65.126	309.057	95.263	213.794	53.606	19.549	34.057
SAĞLIK	49.238	19.719	29.519	122.766	52.047	70.719	39.653	16.467	23.186
TIP	6.970	2.106	4.864	17.123	5.384	11.739	5.637	1.884	3.753
HEMŞİRELİK VE HASTA BAKIMI (2015 ÖNCESİ)									
HEMŞİRELİK VE EBELİK (2015 VE SONRASI)				631	321	310	32	16	16
DİŞÇİLİK ÇALIŞMALARI	3.851	1.585	2.266	7.945	3.274	4.671	2.575	967	1.608
TIBBİ TEŞHİS VE TEDAVİ TEKNOLOJİSİ	32.201	14.084	18.117	82.147	38.321	43.826	26.776	12.054	14.722
TERAPİ VE REHABİLİTASYON	5.375	1.717	3.658	12.542	4.008	8.534	4.136	1.434	2.702
ECZACILIK	841	227	614	2.378	739	1.639	497	112	385
REFAH	47.599	11.992	35.607	186.291	43.216	143.075	13.953	3.082	10.871
ÇOCUK BAKIMI VE GENÇLİK HİZMETLERİ (2015 VE SONRASI)	31	1	30	51	4	47	16	2	14
SOSYAL ÇALIŞMA VE DANIŞMANLIK (2015 VE SONRASI)	36.369	8.401	27.968	166.293	36.724	129.569	10.185	1.994	8.191
YAŞLI VE ENGELLİ YETİŞKİNLERİN BAKIMI (2015 VE SONRASI)	11.199	3.590	7.609	19.947	6.488	13.459	3.752	1.086	2.666
SOSYAL HİZMETLER (2015 ÖNCESİ)									
SOSYAL HİZMETLER VE DANIŞMANLIK (2015 ÖNCESİ)									
HİZMETLER	73.090	45.156	27.934	198.144	124.793	73.351	25.377	15.381	9.996
KİŞİSEL HİZMETLER	26.209	14.614	11.595	97.023	56.764	40.259	10.195	5.171	5.024
OTEL, LOKANTA VE CATERİNG HİZMETLERİ	19.374	10.651	8.723	67.385	39.439	27.946	7.132	3.621	3.511
SEYAHAT, TURİZM VE BOŞ ZAMAN FAALİYETLER	4.287	2.666	1.621	15.889	9.975	5.914	1.809	1.025	784
SPORLAR	198	130	68	569	377	192	116	77	39
EV HİZMETLERİ	1.749	1.110	639	11.400	6.799	4.601	648	418	230
SAÇ BAKIMI VE GÜZELLİK HİZMETLERİ	601	57	544	1.780	174	1.606	490	30	460
ULAŞTIRMA HİZMETLERİ	10.594	6.944	3.650	25.139	16.649	8.490	4.103	2.580	1.523
ULAŞIM HİZMETLERİ	10.594	6.944	3.650	25.139	16.649	8.490	4.103	2.580	1.523
DOĞAL ÇEVRE VE YABAN HAYATI									
ÇEVRE KORUMA									
ÇEVRE KORUMA (GENİŞ PROGRAMLAR)									
ÇEVRE KORUMA TEKNOLOJİSİ (2015 ÖNCESİ)									
TOPLUM SAĞLIĞINI KORUYUCU HİZMETLER (2015 ÖNCESİ)									
GÜVENLİK HİZMETLERİ	8.116	5.360	2.756	19.375	13.934	5.441	2.904	2.268	636
CAN VE MAL GÜVENLİĞİ	8.116	5.360	2.756	19.375	13.934	5.441	2.904	2.268	636
HÜYEN VE İŞ SAĞLIĞI HİZMETLERİ	26.842	17.655	9.187	53.869	36.168	17.701	8.175	5.362	2.813
İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ	26.715	17.590	9.125	53.424	35.941	17.483	8.040	5.297	2.743
TOPLUM SAĞLIĞINI KORUYUCU HİZMETLER (2015 SONRASI)	127	65	62	445	227	218	135	65	70
HİZMETLER İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER	1.329	583	746	2.738	1.278	1.460			

EK-2 Türkiye'de Önlisans Programlarındaki Öğrencilerin Bölümlere Göre Kayıt, Mevcut ve Mezuniyet Dağılımı (2013-2018)

ÜNİVERSİTELER TOPLAMI	2017 - 2018 ÖĞRETİM YILI								
	YENİ KAYIT			TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISI			TOPLAM MEZUN SAYISI		
	T	E	K	T	E	K	T	E	K
EĞİTİM	39.244	2.036	37.208	91.899	4.189	87.710	20.193	564	19.629
ÖĞRETİM EĞİTİMİ VE EĞİTİM BİLİMLERİ									
MESLEKİ KONULARIN ÖĞRETMENLERİNİN EĞİTİMİ				3	2	1			
OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN EĞİTİMİ	39.244	2.036	37.208	91.896	4.187	87.709	20.193	564	19.629
BEŞERİ BİLİMLER VE SANAT	62.481	26.601	35.880	341.743	145.223	196.520	27.772	8.850	18.922
BEŞERİ BİLİMLER	37.506	14.050	23.456	251.251	101.624	149.627	16.061	4.656	11.405
BEŞERİ BİLİMLER (DİLLER HARİÇ)									
DİN (2015 ÖNCESİ)	37.506	14.050	23.456	251.251	101.624	149.627	16.061	4.656	11.405
DİN VE DİN BİLİMLERİ (2015 VE SONRASI)									
DİLLER (2015 VE SONRASI)	1.682	669	1.013	5.028	1.924	3.104	725	206	519
YABANCI DİLLER (2015 ÖNCESİ)	1.682	669	1.013	5.028	1.924	3.104	725	206	519
DİL KAZANIMI (2015 VE SONRASI)									
SANAT	20.431	10.749	9.682	77.835	38.304	39.531	10.612	3.832	6.780
MÜZİK VE SAHNE SANATLARI	67	29	38	215	127	88	25	10	15
İŞİTSEL-GÖRSEL TEKNİKLER VE MEDYA YAPIMI (2015 ÖNCESİ)									
GÖRSEL-İŞİTSEL TEKNİKLER VE MEDYA YAPIMCILIĞI (2015 VE SONRASI)	14.051	8.002	6.049	53.940	30.241	23.699	6.427	3.006	3.421
TASARIM (2015 ÖNCESİ)									
MODA, İÇ TASARIM VE ENDÜSTRİYEL TASARIM (2015 VE SONRASI)	4.506	1.726	2.780	14.399	4.577	9.822	3.085	626	2.459
EL SANATLARI	1.807	992	815	9.281	3.359	5.922	1.075	190	885
SANAT VE BEŞERİ BİLİMLERLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER	2.862	1.133	1.729	7.629	3.371	4.258	374	156	218
SOSYAL BİLİMLER, İŞ VE HUKUK (2015 ÖNCESİ)	217.352	110.093	107.259	1.201.216	605.454	595.762	105.708	47.890	57.818
İŞ, YÖNETİM VE HUKUK (2015 VE SONRASI)									
İŞ VE YÖNETİM	157.261	77.238	80.023	923.267	453.358	469.909	82.822	34.813	48.009
TOPTAN VE PERAKENDE SATIŞLAR	10.626	6.386	4.240	85.141	49.820	35.321	6.811	3.511	3.300
PAZARLAMA VE REKLAMCILIK	15.960	8.240	7.720	140.990	68.812	72.178	9.099	4.136	4.963
FİNANS, BANKACILIK, SİGORTACILIK	16.001	7.319	8.682	108.451	46.424	62.027	11.244	4.022	7.222
MUHASEBE VE VERGİLENDİRME	11.234	5.157	6.077	102.300	51.319	50.981	10.035	4.224	5.811
YÖNETİM VE İDARE	59.687	32.879	26.808	339.872	169.428	170.444	27.765	12.907	14.858
SEKRETERYA VE BÜRO İŞLERİ	43.753	17.257	26.496	129.463	51.167	78.296	17.230	5.411	11.819
ÇALIŞMA HAYATI (2015 ÖNCESİ)									
ÇALIŞMA BECERİLERİ (2015 VE SONRASI)				17.050	16.388	662	638	602	36
HUKUK	58.513	32.126	26.387	274.435	150.434	124.001	21.920	12.676	9.244
HUKUK	58.513	32.126	26.387	274.435	150.434	124.001	21.920	12.676	9.244
İŞ, YÖNETİM VE HUKUK İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER	1.578	729	849	3.514	1.662	1.852	966	401	565
SOSYAL BİLİMLER VE DAVRANIŞ BİLİMLERİ (2015 ÖNCESİ)	3.337	1.663	1.674	25.726	14.174	11.552	1.249	648	601
SOSYAL BİLİMLER, GAZETECİLİK VE ENFORMASYON (2015 VE SONRASI)									
GAZETECİLİK VE ENFORMASYON	3.337	1.663	1.674	15.418	7.956	7.462	1.090	550	540
GAZETECİLİK VE HABERCİLİK	2.587	1.160	1.427	10.295	4.745	5.550	634	298	336
KÜTÜPHANE, ENFORMASYON, ARŞİV (2015 ÖNCESİ)									
KÜTÜPHANE, ENFORMASYON VE ARŞİV ÇALIŞMALARI (2015 VE SONRASI)	750	503	247	5.123	3.211	1.912	456	252	204
SOSYAL BİLİMLER VE DAVRANIŞ BİLİMLERİ									
SİYASET BİLİMİ VE YURTTAŞLIK									
SOSYAL BİLİMLER, GAZETECİLİK VE ENFORMASYON İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER				10.308	6.218	4.090	159	98	61
FEN BİLİMLERİ, MATEMATİK, BİLGİSAYAR DOĞA BİLİMLERİ, MATEMATİK VE İSTATİSTİK (2015 VE SONRASI)	2.931	1.823	1.108	6.641	4.503	2.138	590	366	224
YAŞAM BİLİMLERİ	71	16	55	149	39	110	39	6	33
BİYOLOJİ VE İLGİLİ BİLİMLER (2015 VE SONRASI)									
BİYOLOJİ VE BİYOKİMYA									
BİYOLOJİ (2017 VE SONRASI)	1	1		5	3	2			
BİYOKİMYA (2017 VE SONRASI)	70	15	55	144	36	108	39	6	33
ÇEVRE (2015 VE SONRASI)									
ÇEVRE BİLİMİ									
FİZİK BİLİMLERİ	2.860	1.807	1.053	6.491	4.463	2.028	551	360	191
KİMYA				259	129	130	7	3	4
YER BİLİMLERİ	2.860	1.807	1.053	6.232	4.334	1.898	544	357	187
BİLGİSAYAR - 2015 ÖNCESİ	16.550	12.243	4.307	87.305	64.649	22.656	12.639	9.075	3.564
BİLİŞİM VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ (BİT) - 2015 VE SONRASI									
BİLGİSAYAR BİLİMLERİ (2015 ÖNCESİ)									
BİLGİSAYAR KULLANIMI	24	17	7	201	158	43	42	30	12
VERİ TABANI VE AĞ TASARIMI İLE YÖNETİMİ (2015 SONRASI)	8.422	5.967	2.455	15.284	11.248	4.036	960	759	201
YAZILIM VE UYGULAMA GELİŞTİRME VE ÇÖZÜMLEME (2015 SONRASI)	8.104	6.259	1.845	71.820	53.243	18.577	11.637	8.286	3.351
MÜHENDİSLİK İMALAT VE İNŞAAT	35.668	27.445	8.223	333.715	281.623	52.092	50.065	38.540	11.525
MÜHENDİSLİK VE MÜHENDİSLİK İŞLERİ	18.200	15.893	2.307	230.675	216.963	13.712	30.669	27.993	2.676
MÜHENDİSLİK VE MÜHENDİSLİK İŞLERİ									
MEKANİK VE METAL İŞLERİ	3.679	3.448	231	51.578	49.849	1.729	7.039	6.732	307
MEKANİK BİLİMLER VE METAL İŞLERİ (2015 VE SONRASI)									
ELEKTİRİK VE ENERJİ	4.969	4.718	251	76.430	74.769	1.661	8.613	8.429	184

EK-2 Türkiye'de Önlisans Programlarındaki Öğrencilerin Bölümlere Göre Kayıt, Mevcut ve Mezuniyet Dağılımı (2013-2018)

ÜNİVERSİTELER TOPLAMI	2017 - 2018 ÖĞRETİM YILI								
	YENİ KAYIT			TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISI			TOPLAM MEZUN SAYISI		
	T	E	K	T	E	K	T	E	K
ELEKTRONİK VE OTOMASYON	4.472	4.063	409	60.509	57.702	2.807	7.907	7.426	481
KİMYASAL SÜREÇLER (2015 ÖNCESİ)									
KİMYA MÜHENDİSLİĞİ VE İŞLEMLER (2015 VE SONRASI)	1.886	674	1.212	12.642	6.274	6.368	2.128	705	1.423
MOTORLU TAŞITLAR, GEMİLER VE UÇAKLARI	2.981	2.865	116	27.705	27.269	436	4.666	4.556	110
ÇEVRE KORUMA TEKNOLOJİSİ (2015 VE SONRASI)	213	125	88	1.811	1.100	711	316	145	171
İMALAT VE İŞLEME	3.383	1.244	2.139	42.286	18.270	24.016	6.731	1.429	5.302
GIDA İŞLEME	2.505	815	1.690	20.318	6.901	13.417	4.932	991	3.941
TEKSTİL, GİYİM, AYAKKABI, DERİ	511	185	326	13.933	4.194	9.739	1.640	305	1.335
MATERYALLER (AĞAÇ, KAĞIT, PLASTİK, CAM)	257	143	114	6.991	6.247	744	688	564	124
MADENCİLİK VE MADEN ÇIKARILMASI	110	101	9	1.044	928	116	159	133	26
MİMARLIK VE İNŞAAT	13.904	10.148	3.756	59.909	45.662	14.247	11.837	8.441	3.396
MİMARLIK VE ŞEHİR PLANLAMA	6.957	4.240	2.717	23.680	15.428	8.252	5.306	3.164	2.142
İNŞAAT VE İNŞAAT MÜHENDİSLİĞİ	6.947	5.908	1.039	36.229	30.234	5.995	6.531	5.277	1.254
BİNA VE İNŞAAT MÜHENDİSLİĞİ (2015 VE SONRASI)									
MÜHENDİSLİK, İMALAT VE İNŞAATI İÇEREN DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER	181	160	21	845	728	117	140	113	27
TARIM VE VETERİNERLİK									
TARIM, ORMANCILIK, BALIKÇILIK VE VETERİNERLİK (2015 VE SONRASI)	19.554	11.329	8.225	95.656	52.386	43.270	10.265	5.491	4.774
TARIM, ORMANCILIK VE BALIKÇILIK (2015 ÖNCESİ)									
TARIM (2015 VE SONRASI)	7.178	4.777	2.401	35.610	24.119	11.491	3.555	2.027	1.528
BİTKİSEL ÜRETİM VE HAYVAN YETİŞTİRİCİLİĞİ (2015 ÖNCESİ)									
BİTKİSEL VE HAYVANSAL ÜRETİM (2015 VE SONRASI)	6.291	4.221	2.070	29.187	19.965	9.222	2.641	1.514	1.127
BAHÇECİLİK	887	556	331	6.423	4.154	2.269	914	513	401
ORMANCILIK (2015 VE SONRASI)	1.627	1.403	224	6.279	5.764	515	1.991	1.788	203
BALIKÇILIK (2015 VE SONRASI)				665	464	201	20	15	5
VETERİNERLİK	10.749	5.149	5.600	53.102	22.039	31.063	4.699	1.661	3.038
SAĞLIK VE REFAH	92.424	28.491	63.933	343.607	102.020	241.587	58.245	19.332	38.913
SAĞLIK	47.223	17.049	30.174	130.123	52.041	78.082	42.430	16.077	26.353
TIP	6.856	1.835	5.021	18.260	5.252	13.008	6.319	1.772	4.547
HEMŞİRELİK VE HASTA BAKIMI (2015 ÖNCESİ)									
HEMŞİRELİK VE EBELİK (2015 VE SONRASI)				594	306	288	31	12	19
DİŞÇİLİK ÇALIŞMALARI	3.628	1.357	2.271	8.756	3.528	5.228	3.126	1.197	1.929
TIBBİ TEŞHİS VE TEDAVİ TEKNOLOJİSİ	30.944	12.290	18.654	86.683	38.359	48.324	28.041	11.690	16.351
TERAPİ VE REHABİLİTASYON	4.813	1.311	3.502	13.027	3.747	9.280	4.383	1.308	3.075
ECZACILIK	982	256	726	2.803	849	1.954	530	98	432
REFAH	45.201	11.442	33.759	213.484	49.979	163.505	15.815	3.255	12.560
ÇOCUK BAKIMI VE GENÇLİK HİZMETLERİ (2015 VE SONRASI)	71	4	67	105	6	99	19	1	18
SOSYAL ÇALIŞMA VE DANIŞMANLIK (2015 VE SONRASI)	31.072	7.619	23.453	183.902	41.070	142.832	11.426	2.129	9.297
YAŞLI VE ENGELLİ YETİŞKİNLERİN BAKIMI (2015 VE SONRASI)	14.058	3.819	10.239	29.477	8.903	20.574	4.370	1.125	3.245
SOSYAL HİZMETLER (2015 ÖNCESİ)									
SOSYAL HİZMETLER VE DANIŞMANLIK (2015 ÖNCESİ)									
HİZMETLER	75.680	45.024	30.656	241.249	150.145	91.104	29.739	17.583	12.156
KİŞİSEL HİZMETLER	23.486	12.474	11.012	107.728	62.308	45.420	11.172	5.559	5.613
OTEL, LOKANTA VE CATERİNG HİZMETLERİ	17.066	8.665	8.401	75.542	43.293	32.249	7.815	3.841	3.974
SEYAHAT, TURİZM VE BOŞ ZAMAN FAALİYETLER	4.651	3.040	1.611	18.050	11.517	6.533	1.830	1.009	821
SPORLAR	168	98	70	604	381	223	107	66	41
EV HİZMETLERİ	971	590	381	11.608	6.889	4.719	918	599	319
SAÇ BAKIMI VE GÜZELLİK HİZMETLERİ	630	81	549	1.924	228	1.696	502	44	458
ULAŞTIRMA HİZMETLERİ	9.873	6.301	3.572	30.416	20.016	10.400	4.871	2.998	1.873
ULAŞIM HİZMETLERİ	9.873	6.301	3.572	30.416	20.016	10.400	4.871	2.998	1.873
DOĞAL ÇEVRE VE YABAN HAYATI									
ÇEVRE KORUMA									
ÇEVRE KORUMA (GENİŞ PROGRAMLAR)									
ÇEVRE KORUMA TEKNOLOJİSİ (2015 ÖNCESİ)									
TOPLUM SAĞLIĞINI KORUYUCU HİZMETLER (2015 ÖNCESİ)									
GÜVENLİK HİZMETLERİ	16.978	10.747	6.231	32.856	22.017	10.839	3.750	2.640	1.110
CAN VE MAL GÜVENLİĞİ	16.978	10.747	6.231	32.856	22.017	10.839	3.750	2.640	1.110
HÜYEN VE İŞ SAĞLIĞI HİZMETLERİ	25.343	15.502	9.841	70.249	45.804	24.445	9.946	6.386	3.560
İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ	25.239	15.459	9.780	69.854	45.607	24.247	9.856	6.346	3.510
TOPLUM SAĞLIĞINI KORUYUCU HİZMETLER (2015 SONRASI)	104	43	61	395	197	198	90	40	50
HİZMETLER İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER									

EK-3 Türkiye'de Lisans Programlarındaki Öğrencilerin Bölümlere Göre Kayıt, Mevcut ve Mezuniyet Dağılımı (2013-2018)

ÜNİVERSİTELER TOPLAMI	2014 - 2015 ÖĞRETİM YILI								
	YENİ KAYIT			TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISI			TOPLAM MEZUN SAYISI		
	T	E	K	T	E	K	T	E	K
EĞİTİM	707.222	373.615	333.607	3.628.800	1.967.703	1.661.097	458.564	234.145	224.419
ÖĞRETMEN EĞİTİMİ VE EĞİTİM BİLİMLERİ (2015 ÖNCESİ)	58.092	19.588	38.504	275.495	104.118	171.377	67.460	24.897	42.563
EĞİTİM (2015 VE SONRASI)									
ÖĞRETMEN EĞİTİMİ VE EĞİTİM BİLİMLERİ	90	13	77	219	29	190			
EĞİTİM BİLİMLERİ	6.122	1.824	4.298	22.030	6.933	15.097	3.898	1.234	2.664
OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN EĞİTİMİ	7.761	982	6.779	31.126	3.418	27.708	7.147	737	6.410
TEMEL SEVİYELERDEKİ ÖĞRETMENLERİN EĞİTİMİ (2015 ÖNCESİ)	21.094	6.033	15.061	108.917	39.186	69.731			
GENEL KONULARDA UZMANLIĞI OLAN ÖĞRETMENLERİN EĞİTİMİ (2015 ÖNCESİ)	10.937	3.576	7.361	57.571	20.487	37.084			
MESLEKİ KONULARIN ÖĞRETMENLERİNİN EĞİTİMİ (2015 ÖNCESİ)	12.088	7.160	4.928	55.632	34.065	21.567			
KONU UZMANLIĞI OLAN ÖĞRETMEN EĞİTİMİ (2015 VE SONRASI)							44.491	18.913	25.578
KONU UZMANLIĞI OLMASIZIN ÖĞRETMEN EĞİTİMİ (2015 VE SONRASI)							11.924	4.013	7.911
EĞİTİM İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)									
BEŞERİ BİLİMLER VE SANAT	99.347	41.881	57.466	413.341	172.637	240.704	51.421	18.503	32.918
SANAT	18.018	8.489	9.529	77.691	37.567	40.124	9.502	4.145	5.357
SANAT (GENİŞ PROGRAMLAR)	280	105	175	1.367	492	875			
GÜZEL SANATLAR	3.696	1.602	2.094	14.493	6.433	8.060	1.844	724	1.120
MÜZİK VE SAHNE SANATLARI	2.218	1.265	953	10.648	6.204	4.444	1.280	667	613
İŞİTSEL-GÖRSEL TEKNİKLER VE MEDYA YAPIMI TASARIM (2015 ÖNCESİ)	6.480	3.782	2.698	28.261	16.743	11.518	3.731	2.061	1.670
MODA, İÇ TASARIM VE ENDÜSTRİYEL TASARIM (2015 VE SONRASI)	4.735	1.527	3.208	20.268	6.755	13.513	2.235	578	1.657
EL SANATLARI	609	208	401	2.654	940	1.714	412	115	297
SANAT VE BEŞERİ BİLİMLER İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)							120	22	98
BEŞERİ BİLİMLER (2015 ÖNCESİ)	81.329	33.392	47.937	335.650	135.070	200.580	22.346	8.868	13.478
BEŞERİ BİLİMLER (DİLLER HARİCİ) (2015 VE SONRASI)									
DİN (2015 ÖNCESİ)	22.101	9.008	13.093	67.396	26.482	40.914	9.740	3.453	6.287
DİN VE DİN BİLİMLERİ (2015 VE SONRASI)	6.861	2.860	4.001	32.884	13.332	19.552	3.332	1.020	2.312
FELSEFE VE ETİK	21.328	11.679	9.649	77.534	42.018	35.516	9.274	4.395	4.879
TARİH VE ARKEOLOJİ							19.453	5.468	13.985
DİLLER (2015 VE SONRASI)									
YABANCI DİLLER (2015 ÖNCESİ)	11.569	4.170	7.399	49.519	18.569	30.950	4.686	1.351	3.335
DİL KAZANIMI (2015 VE SONRASI)	19.470	5.675	13.795	108.317	34.669	73.648	14.767	4.117	10.650
ANADİL (2015 ÖNCESİ)									
EDEBİYAT VE DİL BİLİMİ (2015 VE SONRASI)									
SOSYAL BİLİMLER, İŞ VE HUKUK (2015 ÖNCESİ)	361.595	203.124	158.471	2.096.917	1.193.368	903.549	54.652	25.652	29.000
SOSYAL BİLİMLER, GAZETECİLİK VE ENFORMASYON (2015 VE SONRASI)									
SOSYAL BİLİMLER VE DAVRANIŞ BİLİMLERİ	109.454	52.412	57.042	539.012	265.929	273.083	52.373	24.533	27.840
SOSYAL BİLİMLER VE DAVRANIŞ BİLİMLERİ (2014)	102	63	39	145	74	71			
PSİKOLOJİ	4.626	1.006	3.620	17.660	3.692	13.968	2.249	412	1.837
SOSYOLOJİ VE KÜLTÜREL ÇALIŞMALAR	34.524	12.587	21.937	147.338	55.944	91.394	11.571	3.754	7.817
SİYASET BİLİMİ VE YURTTAŞLIK	37.620	21.795	15.825	156.165	88.898	67.267	15.057	8.566	6.491
EKONOMİ	32.582	16.961	15.621	217.704	117.321	100.383	23.496	11.801	11.695
GAZETECİLİK VE ENFORMASYON	3.592	1.947	1.645	14.692	7.806	6.886	2.266	1.114	1.152
GAZETECİLİK VE HABERCİLİK	2.964	1.671	1.293	12.072	6.813	5.259	1.750	938	812
KÜTÜPHANE, ENFORMASYON, ARŞİV	628	276	352	2.620	993	1.627	516	176	340
SOSYAL BİLİMLER, GAZETECİLİK VE ENFORMASYON İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)							13	5	8
İŞ, YÖNETİM VE HUKUK (2015 VE SONRASI)							165.436	99.666	65.770
İŞ VE YÖNETİM	232.197	140.985	91.212	1.479.509	887.327	592.182	155.352	94.587	60.765
ÇALIŞMA BECERİLERİ (2015 VE SONRASI)							7.051	3.029	4.022
TOPTAN VE PERAKENDE SATIŞLAR	5.658	3.356	2.302	18.710	11.124	7.586	2.152	1.178	974
PAZARLAMA VE REKLAMCILIK	6.087	2.879	3.208	22.144	10.831	11.313	5.490	3.688	1.802
FİNANS, BANKACILIK, SİGORTACILIK	25.835	12.227	13.608	110.495	52.697	57.798	12.137	5.363	6.774
MUHASEBE VE VERGİLENDİRME	1.162	619	543	3.700	1.857	1.843	248	133	115
YÖNETİM VE İDARE	176.873	113.976	62.897	1.245.916	772.416	473.500	128.274	81.196	47.078
ÇALIŞMA HAYATI (2015 ÖNCESİ)	16.582	7.928	8.654	78.544	38.402	40.142			
HUKUK	16.352	7.780	8.572	63.704	32.306	31.398	10.084	5.079	5.005
HUKUK	16.352	7.780	8.572	63.704	32.306	31.398	10.084	5.079	5.005
İŞ, YÖNETİM VE HUKUK İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2016 VE SONRASI)									
FEN BİLİMLERİ, MATEMATİK VE BİLGİSAYAR (2015 ÖNCESİ)									
DOĞA BİLİMLERİ, MATEMATİK VE İSTATİSTİK (2015 VE SONRASI)	24.556	12.234	12.322	153.454	77.228	76.226	24.464	10.052	14.412
YAŞAM BİLİMLER (2015 ÖNCESİ)	7.197	2.952	4.245	39.180	16.126	23.054	4.857	1.415	3.442
BIYOLOJİ VE İLGİLİ BİLİMLER (2015 VE SONRASI)									
BIYOLOJİ VE BIYOKİMYA	4.072	1.370	2.702	23.122	7.989	15.133			
BIYOLOJİ (2015 VE SONRASI)							4.544	1.298	3.246
BIYOKİMYA (2015 VE SONRASI)							313	117	196
ÇEVRE BİLİMİ (2015 ÖNCESİ)	3.125	1.582	1.543	16.058	8.137	7.921			
ÇEVRE (2015 VE SONRASI)									
DOĞAL ÇEVRE VE YABAN HAYATI (2015 VE SONRASI)									
FİZİK BİLİMLERİ	9.178	5.034	4.144	62.798	35.956	26.842	10.721	5.498	5.223
FİZİK	1.021	656	365	11.706	7.441	4.265	1.764	888	876
KİMYA	1.654	606	1.048	16.507	6.785	9.722	3.854	1.353	2.501
YER BİLİMLERİ	6.503	3.772	2.731	34.585	21.730	12.855	5.103	3.257	1.846
MATEMATİK VE İSTATİSTİK	5.418	2.297	3.121	41.985	18.454	23.531	8.886	3.139	5.747
MATEMATİK VE İSTATİSTİK									

EK-3 Türkiye'de Lisans Programlarındaki Öğrencilerin Bölümlere Göre Kayıt, Mevcut ve Mezuniyet Dağılımı (2013-2018)

ÜNİVERSİTELER TOPLAMI	2014 - 2015 ÖĞRETİM YILI								
	YENİ KAYIT			TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISI			TOPLAM MEZUN SAYISI		
	T	E	K	T	E	K	T	E	K
MATEMATİK	4.201	1.697	2.504	32.466	13.637	18.829	6.886	2.250	4.636
İSTATİSTİK	1.217	600	617	9.519	4.817	4.702	2.000	889	1.111
BİLGİSAYAR (2015 ÖNCESİ)	2.763	1.951	812	9.491	6.692	2.799			
BİLGİSAYAR BİLİMLERİ (2015 ÖNCESİ)	2.763	1.951	812	9.491	6.692	2.799			
BİLİŞİM VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ (BİT) (2015 VE SONRASI)							1.118	728	390
BİLİŞİM VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ (BİT) (2015 VE SONRASI)							600	447	153
VERİ TABANI VE AĞ TASARIMI İLE YÖNETİMİ (2015 VE SONRASI)							24	13	11
YAZILIM VE UYGULAMA GELİŞTİRME VE ÇÖZÜMLEME (2015 VE SONRASI)							576	434	142
BİLİŞİM VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ (BİT) İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)							518	281	237
MÜHENDİSLİK İMALAT VE İNŞAAT	87.173	61.454	25.719	377.544	268.221	109.323	51.952	35.019	16.933
MÜHENDİSLİK VE MÜHENDİSLİK İŞLERİ	57.506	43.438	14.068	249.026	187.894	61.132	29.748	22.373	7.375
ÇEVRE KORUMA TEKNOLOJİLERİ							2.321	1.045	1.276
MÜHENDİSLİK VE MÜHENDİSLİK İŞLERİ (GENİŞ PROGRAMLAR) (2015 ÖNCESİ)	7.633	3.784	3.849	31.421	15.718	15.703			
MÜHENDİSLİK VE MÜHENDİSLİK İŞLERİ, BAŞKA YERDE SINIFLANDIRILMAMIŞ (2015 VE SONRASI)							8	6	2
MEKANİK VE METAL İŞLERİ (2015 ÖNCESİ)									
MEKANİK BİLİMLER VE METAL İŞLERİ (2015 VE SONRASI)	16.314	14.127	2.187	73.285	63.594	9.691	9.564	8.276	1.288
ELEKTİRİK VE ENERJİ	2.284	1.837	447	9.545	7.873	1.672	1.179	980	199
ELEKTRONİK VE OTOMASYON	25.501	19.584	5.917	105.195	80.969	24.226	12.658	9.640	3.018
KİMYASAL SÜREÇLER (2015 ÖNCESİ)									
KİMYA MÜHENDİSLİĞİ VE İŞLEMLER (2015 VE SONRASI)	2.206	865	1.341	13.797	5.360	8.437	2.127	734	1.393
MOTORLU TAŞITLAR, GEMİLER VE UÇAKLARI	3.568	3.241	327	15.783	14.380	1.403	1.891	1.692	199
MÜHENDİSLİK, İMALAT VE İNŞAATI İÇEREN DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)							4.949	2.237	2.712
İMALAT VE İŞLEME	7.129	3.187	3.942	36.022	18.468	17.554	4.913	2.296	2.617
İMALAT VE İŞLEME (GENİŞ PROGRAMLAR)	535	467	68	2.874	2.549	325			
GIDA İŞLEME	4.614	1.356	3.258	18.714	5.602	13.112	2.753	787	1.966
TEKSTİL, GİYİM, AYAKKABI, DERİ	776	331	445	5.546	2.645	2.901	764	333	431
MATERYALLER (AĞAÇ, KAĞIT, PLASTİK, CAM)	53	46	7	189	159	30	8	6	2
MADENCİLİK VE MADEN ÇIKARILMASI	1.151	987	164	8.699	7.513	1.186	1.388	1.170	218
MİMARLIK VE İNŞAAT	22.538	14.829	7.709	92.496	61.859	30.637	12.342	8.113	4.229
MİMARLIK VE ŞEHİR PLANLAMA	10.009	4.428	5.581	41.584	18.805	22.779	5.457	2.330	3.127
İNŞAAT VE İNŞAAT MÜHENDİSLİĞİ (2015 ÖNCESİ)									
BİNA VE İNŞAAT MÜHENDİSLİĞİ (2015 VE SONRASI)	12.529	10.401	2.128	50.912	43.054	7.858	6.885	5.783	1.102
TARIM VE VETERİNERLİK	7.902	5.027	2.875	42.305	28.547	13.758	7.498	4.822	2.676
TARIM, ORMANCILIK, BALIKÇILIK VE VETERİNERLİK									
TARIM,ORMANCILIK VE BALIKÇILIK (2015 ÖNCESİ)									
TARIM (2015 VE SONRASI)	5.820	3.690	2.130	31.154	20.646	10.508	4.057	2.458	1.599
TARIM, ORMANCILIK VE BALIKÇILIK (2015 ÖNCESİ)	166	77	89	852	443	409			
BİTKİSEL ÜRETİM VE HAYVAN YETİŞTİRİCİLİĞİ	3.735	2.320	1.415	18.098	11.700	6.398	3.318	2.033	1.285
BAHÇECİLİK	932	567	365	4.073	2.533	1.540	739	425	314
ORMANCILIK	755	551	204	5.658	4.102	1.556	1.337	874	463
BALIKÇILIK	232	175	57	2.473	1.868	605	597	435	162
VETERİNERLİK	2.082	1.337	745	11.151	7.901	3.250	1.360	984	376
TARIM, ORMANCILIK, BALIKÇILIK VE VETERİNERLİK İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)							147	71	76
SAĞLIK VE REFAH	47.338	16.219	31.119	192.003	71.147	120.856	25.317	8.707	16.610
SAĞLIK	42.393	14.574	27.819	177.702	66.362	111.340	23.750	8.182	15.568
TIP	13.048	6.263	6.785	67.197	34.530	32.667	6.952	3.627	3.325
SAĞLIK (2014)	50	26	24	50	26	24			
HEMŞİRELİK VE HASTA BAKIMI (2015 ÖNCESİ)									
HEMŞİRELİK VE EBELİK (2015 VE SONRASI)	16.777	4.122	12.655	64.042	14.929	49.113	10.809	2.304	8.505
DİŞÇİLİK ÇALIŞMALARI	3.518	1.402	2.116	14.957	6.317	8.640	1.710	705	1.005
TIBBİ TEŞHİS VE TEDAVİ TEKNOLOJİSİ	428	209	219	1.062	569	493	78	51	27
TERAPİ VE REHABİLİTASYON	6.555	1.879	4.676	21.182	6.530	14.652	2.897	961	1.936
ECZACILIK	2.017	673	1.344	9.212	3.461	5.751	1.304	534	770
SAĞLIK VE REFAH İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)									
SOSYAL HİZMETLER (2015 ÖNCESİ)	4.945	1.645	3.300	14.301	4.785	9.516	1.567	525	1.042
REFAH (2015 VE SONRASI)									
SOSYAL HİZMETLER VE DANIŞMANLIK (2015 ÖNCESİ)	4.945	1.645	3.300	14.301	4.785	9.516	1.567	525	1.042
SOSYAL ÇALIŞMA VE DANIŞMANLIK (2015 VE SONRASI)									
HİZMETLER	19.983	13.497	6.486	74.142	50.796	23.346	9.246	6.099	3.147
ÇEVRE KORUMA (2014)	25	17	8	61	41	20			
ÇEVRE KORUMA (2014)	25	17	8	61	41	20			
KİŞİSEL HİZMETLER	17.800	12.019	5.781	62.752	41.886	20.866	8.305	5.346	2.959
OTEL, LOKANTA VE CATERİNG HİZMETLERİ	1.536	786	750	5.069	2.512	2.557	6.651	4.338	2.313
SEYAHAT, TURİZM VE BOŞ ZAMAN FAALİYETLER	15.997	11.004	4.993	56.798	38.652	18.146	1.585	954	631
SPORLAR	267	229	38	876	720	156	69	54	15
EV HİZMETLERİ				9	2	7			
ULAŞTIRMA HİZMETLERİ	1.647	1.140	507	5.806	4.018	1.788	518	355	163
ULAŞIM HİZMETLERİ	1.647	1.140	507	5.806	4.018	1.788	518	355	163
DOĞAL ÇEVRE VE YABAN HAYATI									
GÜVENLİK HİZMETLERİ	511	321	190	5.523	4.851	672	423	398	25
CAN VE MAL GÜVENLİĞİ				4.598	4.269	329	423	398	25
HÜYEN VE İŞ SAĞLIĞI HİZMETLERİ (2015 VE SONRASI)									
İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ	511	321	190	925	582	343			
TANIMSIZ	1.236	591	645	3.599	1.641	1.958			

EK-3 Türkiye'de Lisans Programlarındaki Öğrencilerin Bölümlere Göre Kayıt, Mevcut ve Mezuniyet Dağılımı (2013-2018)

ÜNİVERSİTELER TOPLAMI	2015 - 2016 ÖĞRETİM YILI								
	YENİ KAYIT			TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISI			TOPLAM MEZUN SAYISI		
	T	E	K	T	E	K	T	E	K
EĞİTİM	789.726	427.328	362.398	3.900.601	2.123.284	1.777.317	437.446	218.395	219.051
ÖĞRETMEN EĞİTİMİ VE EĞİTİM BİLİMLERİ (2015 ÖNCESİ)	62.925	21.351	41.574	270.583	100.109	170.474	55.743	19.805	35.938
EĞİTİM (2015 VE SONRASI)									
ÖĞRETMEN EĞİTİMİ VE EĞİTİM BİLİMLERİ									
EĞİTİM BİLİMLERİ	6.577	2.090	4.487	25.215	7.900	17.315	5.067	1.636	3.431
OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN EĞİTİMİ	11.273	1.104	10.169	35.377	3.789	31.588	6.778	566	6.212
TEMEL SEVİYELERDEKİ ÖĞRETMENLERİN EĞİTİMİ (2015 ÖNCESİ)									
GENEL KONULARDA UZMANLIĞI OLAN ÖĞRETMENLERİN EĞİTİMİ (2015 ÖNCESİ)									
MESLEKİ KONULARIN ÖĞRETMENLERİNİN EĞİTİMİ (2015 ÖNCESİ)									
KONU UZMANLIĞI OLAN ÖĞRETMEN EĞİTİMİ (2015 VE SONRASI)	36.982	15.650	21.332	173.079	76.653	96.426	36.051	15.076	20.975
KONU UZMANLIĞI OLMASIZIN ÖĞRETMEN EĞİTİMİ (2015 VE SONRASI)	8.004	2.498	5.506	36.717	11.742	24.975	7.847	2.527	5.320
EĞİTİMLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)	89	9	80	195	25	170			
BEŞERİ BİLİMLER VE SANAT	99.103	42.212	56.891	449.825	189.991	259.834	51.278	19.322	31.956
SANAT	19.908	9.162	10.746	86.042	41.475	44.567	10.929	4.904	6.025
SANAT (GENİŞ PROGRAMLAR)									
GÜZEL SANATLAR	3.778	1.649	2.129	15.888	7.062	8.826	2.098	817	1.281
MÜZİK VE SAHNE SANATLARI	2.526	1.351	1.175	11.685	6.630	5.055	1.484	810	674
İŞİTSEL-GÖRSEL TEKNİKLER VE MEDYA YAPIMI TASARIM (2015 ÖNCESİ)	7.242	4.186	3.056	32.129	18.979	13.150	4.421	2.420	2.001
MODA, İÇ TASARIM VE ENDÜSTRİYEL TASARIM (2015 VE SONRASI)	5.721	1.746	3.975	23.555	7.782	15.773	2.525	726	1.799
EL SANATLARI	641	230	411	2.785	1.022	1.763	401	131	270
SANAT VE BEŞERİ BİLİMLERLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)	301	69	232	1.486	460	1.026	144	30	114
BEŞERİ BİLİMLER (2015 ÖNCESİ)	48.714	23.329	25.385	197.868	92.761	105.107	23.767	9.434	14.333
BEŞERİ BİLİMLER (DİLLER HARİÇ) (2015 VE SONRASI)									
DİN (2015 ÖNCESİ)	22.381	9.859	12.522	78.859	32.234	46.625	11.247	3.758	7.489
DİN VE DİN BİLİMLERİ (2015 VE SONRASI)	6.580	2.460	4.120	34.956	14.203	20.753	3.022	941	2.081
FELSEFE VE ETİK	19.753	11.010	8.743	84.053	46.324	37.729	9.498	4.735	4.763
DİLLER (2015 VE SONRASI)	30.180	9.652	20.528	164.429	55.295	109.134	16.438	4.954	11.484
YABANCI DİLLER (2015 ÖNCESİ)	10.162	3.822	6.340	47.867	18.127	29.740	5.244	1.675	3.569
DİL KAZANIMI (2015 VE SONRASI)	20.018	5.830	14.188	116.562	37.168	79.394	11.194	3.279	7.915
ANADİL (2015 ÖNCESİ)									
EDEBİYAT VE DİL BİLİMİ (2015 VE SONRASI)									
SOSYAL BİLİMLER, İŞ VE HUKUK (2015 ÖNCESİ)	121.068	58.608	62.460	612.534	301.597	310.937	59.999	26.844	33.155
SOSYAL BİLİMLER VE DAVRANIŞ BİLİMLERİ	117.298	56.469	60.829	597.007	293.105	303.902	57.422	25.585	31.837
SOSYAL BİLİMLER VE DAVRANIŞ BİLİMLERİ (2014)									
PSİKOLOJİ	5.989	1.376	4.613	22.563	4.892	17.671	3.066	570	2.496
SOSYOLOJİ VE KÜLTÜREL ÇALIŞMALAR	33.042	11.073	21.969	164.777	60.970	103.807	14.446	4.730	9.716
SİYASET BİLİMİ VE YURTTAŞLIK	45.824	27.195	18.629	187.500	107.516	79.984	17.353	9.691	7.662
EKONOMİ	32.443	16.825	15.618	222.167	119.727	102.440	22.557	10.594	11.963
GAZETECİLİK VE ENFORMASYON	3.770	2.139	1.631	15.519	8.486	7.033	2.574	1.258	1.316
GAZETECİLİK VE HABERCİLİK	3.142	1.914	1.228	12.788	7.450	5.338	2.088	1.130	958
KÜTÜPHANE, ENFORMASYON, ARŞİV	628	225	403	2.731	1.036	1.695	486	128	358
SOSYAL BİLİMLER, GAZETECİLİK VE ENFORMASYON İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)				8	6	2	3	1	2
İŞ, YÖNETİM VE HUKUK (2015 VE SONRASI)	287.902	177.860	110.042	1.646.218	986.369	659.849	142.740	82.371	60.369
İŞ VE YÖNETİM	271.591	169.887	101.704	1.575.407	950.640	624.767	123.736	73.420	50.316
ÇALIŞMA BECERİLERİ (2015 VE SONRASI)	18.975	9.249	9.726	88.935	43.749	45.186			
TOPTAN VE PERAKENDE SATIŞLAR	6.905	4.172	2.733	23.458	14.086	9.372	1.828	1.038	790
PAZARLAMA VE REKLAMCILIK	9.687	5.659	4.028	28.874	15.204	13.670	3.921	1.871	2.050
FİNANS, BANKACILIK, SİGORTACILIK	28.110	13.366	14.744	126.699	60.600	66.099	11.992	5.052	6.940
MUHASEBE VE VERGİLENDİRME	714	381	333	2.272	1.169	1.103	355	176	179
YÖNETİM VE İDARE	207.200	137.060	70.140	1.305.169	815.832	489.337	105.640	65.283	40.357
ÇALIŞMA HAYATI (2015 ÖNCESİ)									
HUKUK	16.311	7.973	8.338	70.811	35.729	35.082	11.115	5.458	5.657
HUKUK	16.311	7.973	8.338	70.811	35.729	35.082	11.115	5.458	5.657
İŞ, YÖNETİM VE HUKUK İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2016 VE SONRASI)							7.889	3.493	4.396
FEN BİLİMLERİ, MATEMATİK VE BİLGİSAYAR (2015 ÖNCESİ)									
DOĞA BİLİMLERİ, MATEMATİK VE İSTATİSTİK (2015 VE SONRASI)	19.769	8.770	10.999	119.842	59.130	60.712	18.826	8.119	10.707
YAŞAM BİLİMLERİ (2015 ÖNCESİ)	5.077	1.620	3.457	22.745	7.937	14.808	3.555	1.075	2.480
BIYOLOJİ VE İLGİLİ BİLİMLER (2015 VE SONRASI)									
BIYOLOJİ VE BIYOKİMYA									
BIYOLOJİ (2015 VE SONRASI)	4.063	1.228	2.835	18.962	6.488	12.474	3.138	925	2.213
BIYOKİMYA (2015 VE SONRASI)	1.014	392	622	3.783	1.449	2.334	417	150	267
ÇEVRE BİLİMİ (2015 ÖNCESİ)									
ÇEVRE (2015 VE SONRASI)	24	22	2	85	63	22	12	9	3
DOĞAL ÇEVRE VE YABAN HAYATI (2015 VE SONRASI)	24	22	2	85	63	22	12	9	3
FİZİK BİLİMLERİ	9.281	5.000	4.281	59.700	34.393	25.307	8.726	4.576	4.150
FİZİK	1.171	747	424	10.579	6.981	3.598	1.289	717	572
KİMYA	1.862	554	1.308	14.268	5.851	8.417	2.465	870	1.595
YER BİLİMLERİ	6.248	3.699	2.549	34.853	21.561	13.292	4.972	2.989	1.983
MATEMATİK VE İSTATİSTİK	5.387	2.128	3.259	37.312	16.737	20.575	6.533	2.459	4.074
MATEMATİK VE İSTATİSTİK									

EK-3 Türkiye'de Lisans Programlarındaki Öğrencilerin Bölümlere Göre Kayıt, Mevcut ve Mezuniyet Dağılımı (2013-2018)

ÜNİVERSİTELER TOPLAMI	2015 - 2016 ÖĞRETİM YILI								
	YENİ KAYIT			TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISI			TOPLAM MEZUN SAYISI		
	T	E	K	T	E	K	T	E	K
MATEMATİK	4.275	1.540	2.735	28.967	12.394	16.573	4.891	1.736	3.155
İSTATİSTİK	1.112	588	524	8.345	4.343	4.002	1.642	723	919
BİLGİSAYAR (2015 ÖNCESİ)									
BİLGİSAYAR BİLİMLERİ (2015 ÖNCESİ)									
BİLİŞİM VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ (BİT) (2015 VE SONRASI)	4.954	3.568	1.386	13.272	9.503	3.769	665	460	205
BİLİŞİM VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ (BİT) (2015 VE SONRASI)	1.359	1.107	252	5.377	4.366	1.011			
VERİ TABANI VE AĞ TASARIMI İLE YÖNETİMİ (2015 VE SONRASI)				63	47	16	8	7	1
YAZILIM VE UYGULAMA GELİŞTİRME VE ÇÖZÜMLEME (2015 VE SONRASI)	1.359	1.107	252	5.314	4.319	995	657	453	204
BİLİŞİM VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ (BİT) İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)	3.595	2.461	1.134	7.895	5.137	2.758			
MÜHENDİSLİK İMALAT VE İNŞAAT	97.042	68.948	28.094	434.145	306.460	127.685	59.137	39.595	19.542
MÜHENDİSLİK VE MÜHENDİSLİK İŞLERİ	56.968	45.158	11.810	255.166	199.315	55.851	33.785	25.160	8.625
ÇEVRE KORUMA TEKNOLOJİLERİ	3.217	1.681	1.536	16.506	8.477	8.029	2.319	1.020	1.299
MÜHENDİSLİK VE MÜHENDİSLİK İŞLERİ (GENİŞ PROGRAMLAR) (2015 ÖNCESİ)									
MÜHENDİSLİK VE MÜHENDİSLİK İŞLERİ, BAŞKA YERDE SINIFLANDIRILMAMIŞ (2015 VE SONRASI)	146	102	44	367	240	127	13	8	5
MEKANİK VE METAL İŞLERİ (2015 ÖNCESİ)	17.056	15.058	1.998	79.225	68.948	10.277	10.456	8.898	1.558
MEKANİK BİLİMLER VE METAL İŞLERİ (2015 VE SONRASI)									
ELEKTİRİK VE ENERJİ	2.598	2.090	508	10.883	8.904	1.979	1.245	1.033	212
ELEKTRONİK VE OTOMASYON	27.760	21.783	5.977	117.263	91.643	25.620	15.435	11.513	3.922
KİMYASAL SÜREÇLER (2015 ÖNCESİ)									
KİMYA MÜHENDİSLİĞİ VE İŞLEMLER (2015 VE SONRASI)	2.231	867	1.364	13.550	5.304	8.246	2.142	715	1.427
MOTORLU TAŞITLAR, GEMİLER VE UÇAKLARI	3.960	3.577	383	17.372	15.799	1.573	2.175	1.973	202
MÜHENDİSLİK, İMALAT VE İNŞAATI İÇEREN DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)	8.838	4.354	4.484	40.387	21.006	19.381	5.733	2.796	2.937
İMALAT VE İŞLEME	6.644	2.875	3.769	34.001	16.043	17.958	5.034	2.106	2.928
İMALAT VE İŞLEME (GENİŞ PROGRAMLAR)									
GIDA İŞLEME	4.754	1.590	3.164	20.252	6.227	14.025	3.060	777	2.283
TEKSTİL, GİYİM, AYAKKABI, DERİ	697	276	421	5.264	2.475	2.789	774	318	456
MATERYALLER (AĞAÇ, KAĞIT, PLASTİK, CAM)	53	43	10	214	177	37	25	24	1
MADENCİLİK VE MADEN ÇIKARILMASI	1.140	966	174	8.271	7.164	1.107	1.175	987	188
MİMARLIK VE İNŞAAT	24.592	16.561	8.031	104.591	70.096	34.495	14.585	9.533	5.052
MİMARLIK VE ŞEHİR PLANLAMA	11.330	5.417	5.913	47.403	21.873	25.530	6.559	2.840	3.719
İNŞAAT VE İNŞAAT MÜHENDİSLİĞİ (2015 ÖNCESİ)									
BİNA VE İNŞAAT MÜHENDİSLİĞİ (2015 VE SONRASI)	13.262	11.144	2.118	57.188	48.223	8.965	8.026	6.693	1.333
TARIM VE VETERİNERLİK	7.920	5.142	2.778	42.179	28.466	13.713	7.501	4.800	2.701
TARIM, ORMANCILIK, BALIKÇILIK VE VETERİNERLİK	4.840	3.104	1.736	22.745	14.726	8.019	4.243	2.523	1.720
TARIM, ORMANCILIK VE BALIKÇILIK (2015 ÖNCESİ)									
TARIM, ORMANCILIK VE BALIKÇILIK (2015 ÖNCESİ)									
BİTKİSEL ÜRETİM VE HAYVAN YETİŞTİRİCİLİĞİ	3.968	2.559	1.409	18.581	12.116	6.465	3.418	2.047	1.371
BAHÇECİLİK	872	545	327	4.164	2.610	1.554	825	476	349
ORMANCILIK	604	465	139	4.817	3.617	1.200	1.095	748	347
BALIKÇILIK	139	97	42	1.949	1.484	465	438	323	115
VETERİNERLİK	2.180	1.401	779	11.803	8.190	3.613	1.560	1.121	439
TARIM, ORMANCILIK, BALIKÇILIK VE VETERİNERLİK İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)	157	75	82	865	449	416	165	85	80
SAĞLIK VE REFAH	59.724	20.633	39.091	224.767	82.494	142.273	30.991	10.395	20.596
SAĞLIK	52.216	17.926	34.290	204.694	75.555	129.139	27.604	9.338	18.266
TIP	13.924	6.704	7.220	73.522	37.222	36.300	7.849	4.136	3.713
SAĞLIK (2014)									
HEMŞİRELİK VE HASTA BAKIMI (2015 ÖNCESİ)	19.361	5.120	14.241	71.987	17.665	54.322	12.228	2.610	9.618
HEMŞİRELİK VE EBELİK (2015 VE SONRASI)									
DİŞÇİLİK ÇALIŞMALARI	3.825	1.557	2.268	17.027	7.164	9.863	2.128	855	1.273
TIBBİ TEŞHİS VE TEDAVİ TEKNOLOJİSİ	4.636	1.493	3.143	5.594	1.988	3.606			
TERAPİ VE REHABİLİTASYON	8.335	2.372	5.963	26.456	7.880	18.576	3.951	1.213	2.738
ECZACILIK	2.135	680	1.455	10.108	3.636	6.472	1.448	524	924
SAĞLIK VE REFAH İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)	8		8	44	1	43			
SOSYAL HİZMETLER (2015 ÖNCESİ)	7.500	2.707	4.793	20.029	6.938	13.091	3.387	1.057	2.330
REFAH (2015 VE SONRASI)									
SOSYAL HİZMETLER VE DANIŞMANLIK (2015 ÖNCESİ)	7.500	2.707	4.793	20.029	6.938	13.091	3.387	1.057	2.330
SOSYAL ÇALIŞMA VE DANIŞMANLIK (2015 VE SONRASI)									
HİZMETLER	28.879	19.988	8.891	86.748	58.882	27.866	10.566	6.684	3.882
ÇEVRE KORUMA (2014)									
ÇEVRE KORUMA (2014)									
KİŞİSEL HİZMETLER	26.707	18.464	8.243	79.453	53.822	25.631	9.698	6.093	3.605
OTEL, LOKANTA VE CATERİNG HİZMETLERİ	23.334	16.305	7.029	66.261	45.079	21.182	6.657	4.292	2.365
SEYAHAT, TURİZM VE BOŞ ZAMAN FAALİYETLER	3.044	1.904	1.140	12.216	7.940	4.276	2.924	1.709	1.215
SPORLAR	329	255	74	968	801	167	117	92	25
EV HİZMETLERİ				8	2	6			
ULAŞTIRMA HİZMETLERİ	1.680	1.214	466	5.965	4.218	1.747	726	500	226
ULAŞIM HİZMETLERİ	1.680	1.214	466	5.965	4.218	1.747	726	500	226
DOĞAL ÇEVRE VE YABAN HAYATI									
GÜVENLİK HİZMETLERİ				61	57	4	136	87	49
CAN VE MAL GÜVENLİĞİ				61	57	4	136	87	49
HÜYEN VE İŞ SAĞLIĞI HİZMETLERİ (2015 VE SONRASI)	492	310	182	1.269	785	484	6	4	2
İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ	492	310	182	1.269	785	484	6	4	2
TANIMSIZ	440	248	192	488	283	205			

EK-3 Türkiye'de Lisans Programlarındaki Öğrencilerin Bölümlere Göre Kayıt, Mevcut ve Mezuniyet Dağılımı (2013-2018)

ÜNİVERSİTELER TOPLAMI	2016 - 2017 ÖĞRETİM YILI								
	YENİ KAYIT			TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISI			TOPLAM MEZUN SAYISI		
	T	E	K	T	E	K	T	E	K
EĞİTİM	673.327	335.393	337.934	4.071.579	2.202.339	1.869.240	454.207	217.610	236.597
ÖĞRETMEN EĞİTİMİ VE EĞİTİM BİLİMLERİ (2015 ÖNCESİ)	59.191	21.020	38.171	267.246	99.976	167.270	55.922	19.054	36.868
EĞİTİM (2015 VE SONRASI)									
ÖĞRETMEN EĞİTİMİ VE EĞİTİM BİLİMLERİ									
EĞİTİM BİLİMLERİ	6.399	1.979	4.420	26.078	8.082	17.996	5.536	1.708	3.828
OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN EĞİTİMİ	7.901	1.122	6.779	32.779	4.220	28.559	7.229	639	6.590
TEMEL SEVİYELERDEKİ ÖĞRETMENLERİN EĞİTİMİ (2015 ÖNCESİ)									
GENEL KONULARDA UZMANLIĞI OLAN ÖĞRETMENLERİN EĞİTİMİ (2015 ÖNCESİ)									
MESLEKİ KONULARIN ÖĞRETMENLERİNİN EĞİTİMİ (2015 ÖNCESİ)									
KONU UZMANLIĞI OLAN ÖĞRETMEN EĞİTİMİ (2015 VE SONRASI)	37.096	15.509	21.587	171.325	75.914	95.411	35.236	14.351	20.885
KONU UZMANLIĞI OLMASIZIN ÖĞRETMEN EĞİTİMİ (2015 VE SONRASI)	7.706	2.398	5.308	36.879	11.740	25.139	7.921	2.356	5.565
EĞİTİM İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)	89	12	77	185	20	165			
BEŞERİ BİLİMLER VE SANAT	102.350	42.136	60.214	485.509	204.584	280.925	55.038	20.031	35.007
SANAT	20.940	9.594	11.346	92.506	44.480	48.026	11.939	5.076	6.863
SANAT (GENİŞ PROGRAMLAR)									
GÜZEL SANATLAR	3.986	1.675	2.311	17.363	7.653	9.710	2.216	857	1.359
MÜZİK VE SAHNE SANATLARI	2.528	1.367	1.161	12.507	7.105	5.402	1.515	777	738
İŞİTSEL-GÖRSEL TEKNİKLER VE MEDYA YAPIMI TASARIM (2015 ÖNCESİ)	8.140	4.506	3.634	34.611	20.277	14.334	4.600	2.442	2.158
MODA, İÇ TASARIM VE ENDÜSTRİYEL TASARIM (2015 VE SONRASI)	5.645	1.843	3.802	24.939	8.347	16.592	3.157	869	2.288
EL SANATLARI	641	203	438	3.086	1.098	1.988	451	131	320
SANAT VE BEŞERİ BİLİMLER İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)	290	61	229	1.527	450	1.077	187	40	147
BEŞERİ BİLİMLER (2015 ÖNCESİ)	50.263	22.952	27.311	218.367	102.463	115.904	25.296	9.878	15.418
BEŞERİ BİLİMLER (DİLLER HARİCİ) (2015 VE SONRASI)									
DİN (2015 ÖNCESİ)	21.365	8.414	12.951	86.696	35.273	51.423	11.812	3.956	7.856
DİN VE DİN BİLİMLERİ (2015 VE SONRASI)	7.710	2.954	4.756	38.689	15.773	22.916	3.048	869	2.179
FELSEFE VE ETİK	21.188	11.584	9.604	92.982	51.417	41.565	10.436	5.053	5.383
DİLLER (2015 VE SONRASI)	30.857	9.529	21.328	173.109	57.191	115.918	17.616	5.037	12.579
YABANCI DİLLER (2015 ÖNCESİ)	10.822	4.231	6.591	50.755	19.364	31.391	5.733	1.827	3.906
DİL KAZANIMI (2015 VE SONRASI)	20.035	5.298	14.737	122.354	37.827	84.527	11.883	3.210	8.673
EDEBİYAT VE DİL BİLİMİ (2015 VE SONRASI)									
SOSYAL BİLİMLER, İŞ VE HUKUK (2015 ÖNCESİ)	109.351	50.392	58.959	648.643	318.550	330.093	59.758	26.102	33.656
SOSYAL BİLİMLER VE DAVRANIŞ BİLİMLERİ	105.227	48.354	56.873	631.979	309.562	322.417	57.174	24.855	32.319
SOSYAL BİLİMLER VE DAVRANIŞ BİLİMLERİ (2014)									
PSİKOLOJİ	5.916	1.267	4.649	24.713	5.420	19.293	4.001	804	3.197
SOSYOLOJİ VE KÜLTÜREL ÇALIŞMALAR	34.829	11.760	23.069	182.117	66.694	115.423	15.301	4.614	10.687
SİYASET BİLİMİ VE YURTTAŞLIK	34.901	19.723	15.178	201.110	115.756	85.354	17.786	9.980	7.806
EKONOMİ	29.581	15.604	13.977	224.039	121.692	102.347	20.086	9.457	10.629
GAZETECİLİK VE ENFORMASYON	4.124	2.038	2.086	16.658	8.983	7.675	2.583	1.246	1.337
GAZETECİLİK VE HABERCİLİK	3.422	1.789	1.633	13.736	7.844	5.892	2.021	1.069	952
KÜTÜPHANE, ENFORMASYON, ARŞİV	702	249	453	2.922	1.139	1.783	562	177	385
SOSYAL BİLİMLER, GAZETECİLİK VE ENFORMASYON İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)				6	5	1	1	1	
İŞ, YÖNETİM VE HUKUK (2015 VE SONRASI)	191.135	105.847	85.288	1.680.255	998.895	681.360	133.138	74.262	58.876
İŞ VE YÖNETİM	155.207	87.027	68.180	1.495.793	904.594	591.199	111.523	63.998	47.525
ÇALIŞMA BECERİLERİ (2015 VE SONRASI)									
TOPTAN VE PERAKENDE SATIŞLAR	4.106	2.614	1.492	15.474	9.618	5.856	2.021	1.113	908
PAZARLAMA VE REKLAMCILIK	12.003	5.898	6.105	36.375	18.960	17.415	3.829	1.759	2.070
FİNANS, BANKACILIK, SİGORTACILIK	24.719	12.378	12.341	137.081	66.650	70.431	12.267	5.234	7.033
MUHASEBE VE VERGİLENDİRME	753	434	319	2.677	1.428	1.249	435	182	253
YÖNETİM VE İDARE	113.626	65.703	47.923	1.304.186	807.938	496.248	92.971	55.710	37.261
ÇALIŞMA HAYATI (2015 ÖNCESİ)									
HUKUK	15.433	7.344	8.089	73.847	36.988	36.859	13.348	6.625	6.723
HUKUK	15.433	7.344	8.089	73.847	36.988	36.859	13.348	6.625	6.723
İŞ, YÖNETİM VE HUKUK İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2016 VE SONRASI)	20.495	11.476	9.019	110.615	57.313	53.302	8.267	3.639	4.628
FEN BİLİMLERİ, MATEMATİK VE BİLGİSAYAR (2015 ÖNCESİ)	20.587	9.009	11.578	117.680	57.695	59.985	16.277	6.898	9.379
DOĞA BİLİMLERİ, MATEMATİK VE İSTATİSTİK (2015 VE SONRASI)									
YAŞAM BİLİMLERİ (2015 ÖNCESİ)	5.297	1.804	3.493	23.822	8.349	15.473	3.374	955	2.419
BIYOLOJİ VE İLGİLİ BİLİMLER (2015 VE SONRASI)									
BIYOLOJİ VE BIYOKİMYA									
BIYOLOJİ (2015 VE SONRASI)	4.175	1.399	2.776	19.406	6.706	12.700	2.698	725	1.973
BIYOKİMYA (2015 VE SONRASI)	1.122	405	717	4.416	1.643	2.773	676	230	446
ÇEVRE BİLİMİ (2015 ÖNCESİ)									
ÇEVRE (2015 VE SONRASI)	19	16	3	90	69	21	21	11	10
DOĞAL ÇEVRE VE YABAN HAYATI (2015 VE SONRASI)	19	16	3	90	69	21	21	11	10
FİZİK BİLİMLERİ	9.532	4.809	4.723	58.482	33.364	25.118	7.553	4.041	3.512
FİZİK	1.306	833	473	10.017	6.662	3.355	920	525	395
KİMYA	2.154	708	1.446	13.335	5.399	7.936	1.951	674	1.277
YER BİLİMLERİ	6.072	3.268	2.804	35.130	21.303	13.827	4.682	2.842	1.840
MATEMATİK VE İSTATİSTİK	5.739	2.380	3.359	35.286	15.913	19.373	5.329	1.891	3.438
MATEMATİK VE İSTATİSTİK									

EK-3 Türkiye'de Lisans Programlarındaki Öğrencilerin Bölümlere Göre Kayıt, Mevcut ve Mezuniyet Dağılımı (2013-2018)

ÜNİVERSİTELER TOPLAMI	2016 - 2017 ÖĞRETİM YILI								
	YENİ KAYIT			TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISI			TOPLAM MEZUN SAYISI		
	T	E	K	T	E	K	T	E	K
MATEMATİK	4.461	1.682	2.779	27.614	11.798	15.816	4.035	1.330	2.705
İSTATİSTİK	1.278	698	580	7.672	4.115	3.557	1.294	561	733
BİLGİSAYAR (2015 ÖNCESİ)									
BİLGİSAYAR BİLİMLERİ (2015 ÖNCESİ)									
BİLİŞİM VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ (BİT) (2015 VE SONRASI)	1.528	1.174	354	6.615	5.112	1.503	810	595	215
BİLİŞİM VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ (BİT) (2015 VE SONRASI)	1.528	1.174	354	6.615	5.112	1.503	810	595	215
VERİ TABANI VE AĞ TASARIMI İLE YÖNETİMİ (2015 VE SONRASI)				52	39	13	17	12	5
YAZILIM VE UYGULAMA GELİŞTİRME VE ÇÖZÜMLEME (2015 VE SONRASI)	1.528	1.174	354	6.563	5.073	1.490	793	583	210
BİLİŞİM VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ (BİT) İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)									
MÜHENDİSLİK İMALAT VE İNŞAAT	95.826	67.053	28.773	468.627	332.110	136.517	65.584	43.026	22.558
MÜHENDİSLİK VE MÜHENDİSLİK İŞLERİ	58.332	45.052	13.280	281.451	219.590	61.861	37.061	27.227	9.834
ÇEVRE KORUMA TEKNOLOJİLERİ	1.925	900	1.025	15.642	8.064	7.578	2.428	1.021	1.407
MÜHENDİSLİK VE MÜHENDİSLİK İŞLERİ (GENİŞ PROGRAMLAR) (2015 ÖNCESİ)									
MÜHENDİSLİK VE MÜHENDİSLİK İŞLERİ, BAŞKA YERDE SINIFLANDIRILMAMIŞ (2015 VE SONRASI)	130	76	54	473	295	178	43	22	21
MEKANİK VE METAL İŞLERİ (2015 ÖNCESİ)	13.991	12.053	1.938	81.390	70.880	10.510	11.147	9.312	1.835
MEKANİK BİLİMLER VE METAL İŞLERİ (2015 VE SONRASI)									
ELEKTİRİK VE ENERJİ	1.999	1.514	485	11.264	9.069	2.195	1.424	1.110	314
ELEKTRONİK VE OTOMASYON	34.633	26.386	8.247	141.121	109.208	31.913	17.467	12.883	4.584
KİMYASAL SÜREÇLER (2015 ÖNCESİ)									
KİMYA MÜHENDİSLİĞİ VE İŞLEMLER (2015 VE SONRASI)	1.875	688	1.187	12.884	5.065	7.819	2.125	666	1.459
MOTORLU TAŞITLAR, GEMİLER VE UÇAKLARI	3.779	3.435	344	18.677	17.009	1.668	2.427	2.213	214
MÜHENDİSLİK, İMALAT VE İNŞAATI İÇEREN DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)	8.255	3.994	4.261	42.560	22.178	20.382	6.529	3.112	3.417
İMALAT VE İŞLEME	4.774	1.720	3.054	32.437	14.765	17.672	5.434	2.065	3.369
İMALAT VE İŞLEME (GENİŞ PROGRAMLAR)									
GIDA İŞLEME	3.460	899	2.561	20.032	6.080	13.952	3.627	887	2.740
TEKSTİL, GİYİM, AYAKKABI, DERİ	492	179	313	4.908	2.277	2.631	767	294	473
MATERYALLER (AĞAÇ, KAĞIT, PLASTİK, CAM)	11	8	3	192	152	40	21	19	2
MADENCİLİK VE MADEN ÇIKARILMASI	811	634	177	7.305	6.256	1.049	1.040	884	156
MİMARLIK VE İNŞAAT	24.465	16.287	8.178	112.179	75.577	36.602	16.539	10.603	5.936
MİMARLIK VE ŞEHİR PLANLAMA	11.805	5.705	6.100	51.184	24.137	27.047	7.522	3.201	4.321
İNŞAAT VE İNŞAAT MÜHENDİSLİĞİ (2015 ÖNCESİ)	12.660	10.582	2.078	60.995	51.440	9.555	9.017	7.402	1.615
BİNA VE İNŞAAT MÜHENDİSLİĞİ (2015 VE SONRASI)									
TARIM VE VETERİNERLİK	8.424	5.479	2.945	43.165	29.104	14.061	7.301	4.644	2.657
TARIM, ORMANCILIK, BALIKÇILIK VE VETERİNERLİK									
TARIM,ORMANCILIK VE BALIKÇILIK (2015 ÖNCESİ)									
TARIM (2015 VE SONRASI)	5.053	3.295	1.758	23.704	15.556	8.148	4.360	2.623	1.737
TARIM, ORMANCILIK VE BALIKÇILIK (2015 ÖNCESİ)									
BİTKİSEL ÜRETİM VE HAYVAN YETİŞTİRİCİLİĞİ	4.222	2.774	1.448	19.590	12.954	6.636	3.499	2.105	1.394
BAHÇECİLİK	831	521	310	4.114	2.602	1.512	861	518	343
ORMANCILIK	613	453	160	4.300	3.260	1.040	765	535	230
BALIKÇILIK	242	167	75	1.732	1.314	418	228	170	58
VETERİNERLİK	2.314	1.450	864	12.565	8.517	4.048	1.783	1.237	546
TARIM, ORMANCILIK, BALIKÇILIK VE VETERİNERLİK İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)	202	114	88	864	457	407	165	79	86
SAĞLIK VE REFAH	59.771	19.095	40.676	245.847	88.401	157.446	42.482	13.190	29.292
SAĞLIK	50.573	16.109	34.464	217.692	78.920	138.772	36.235	11.335	24.900
TIP	13.935	6.527	7.408	78.671	39.551	39.120	8.883	4.532	4.351
SAĞLIK (2014)									
HEMŞİRELİK VE HASTA BAKIMI (2015 ÖNCESİ)									
HEMŞİRELİK VE EBELİK (2015 VE SONRASI)	21.103	4.959	16.144	78.846	19.179	59.667	17.810	3.667	14.143
DİŞÇİLİK ÇALIŞMALARI	4.269	1.818	2.451	18.890	7.996	10.894	2.584	1.064	1.520
TIBBİ TEŞHİS VE TEDAVİ TEKNOLOJİSİ	93	38	55	168	63	105	2	1	1
TERAPİ VE REHABİLİTASYON	8.854	2.040	6.814	30.212	8.318	21.894	5.411	1.516	3.895
ECZACILIK	2.319	727	1.592	10.905	3.813	7.092	1.545	555	990
SAĞLIK VE REFAH İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)	3	3		374	148	226	19	5	14
SOSYAL HİZMETLER (2015 ÖNCESİ)									
REFAH (2015 VE SONRASI)	9.195	2.983	6.212	27.781	9.333	18.448	6.228	1.850	4.378
SOSYAL HİZMETLER VE DANIŞMANLIK (2015 ÖNCESİ)									
SOSYAL ÇALIŞMA VE DANIŞMANLIK (2015 VE SONRASI)	9.195	2.983	6.212	27.781	9.333	18.448	6.228	1.850	4.378
HİZMETLER	24.791	13.959	10.832	107.550	67.639	39.911	17.897	9.808	8.089
ÇEVRE KORUMA (2014)									
ÇEVRE KORUMA (2014)									
KİŞİSEL HİZMETLER	16.660	10.821	5.839	84.079	57.286	26.793	10.844	7.337	3.507
OTEL, LOKANTA VE CATERİNG HİZMETLERİ	9.001	6.000	3.001	55.188	38.735	16.453	7.879	5.562	2.317
SEYAHAT, TURİZM VE BOŞ ZAMAN FAALİYETLER	7.243	4.513	2.730	27.696	17.605	10.091	2.863	1.689	1.174
SPORLAR	416	308	108	1.195	946	249	102	86	16
EV HİZMETLERİ									
ULAŞTIRMA HİZMETLERİ	926	680	246	5.498	3.948	1.550	870	587	283
ULAŞIM HİZMETLERİ	926	680	246	5.498	3.948	1.550	870	587	283
DOĞAL ÇEVRE VE YABAN HAYATI									
GÜVENLİK HİZMETLERİ	6.620	2.120	4.500	16.100	5.268	10.832	5.914	1.740	4.174
CAN VE MAL GÜVENLİĞİ	6.620	2.120	4.500	16.100	5.268	10.832	5.914	1.740	4.174
HÜYEN VE İŞ SAĞLIĞI HİZMETLERİ (2015 VE SONRASI)	585	338	247	1.873	1.137	736	269	144	125
İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ	585	338	247	1.873	1.137	736	269	144	125
TANIMSIZ	373	229	144	442	273	169			

EK-3 Türkiye'de Lisans Programlarındaki Öğrencilerin Bölümlere Göre Kayıt, Mevcut ve Mezuniyet Dağılımı (2013-2018)

ÜNİVERSİTELER TOPLAMI	2017 - 2018 ÖĞRETİM YILI								
	YENİ KAYIT			TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISI			TOPLAM MEZUN SAYISI		
	T	E	K	T	E	K	T	E	K
EĞİTİM	57.935	20.648	37.287	270.681	101.338	169.343	53.861	16.986	36.875
ÖĞRETMEN EĞİTİMİ VE EĞİTİM BİLİMLERİ (2015 ÖNCESİ)									
EĞİTİM (2015 VE SONRASI)									
ÖĞRETMEN EĞİTİMİ VE EĞİTİM BİLİMLERİ									
EĞİTİM BİLİMLERİ	6.549	1.905	4.644	27.850	8.408	19.442	6.043	1.727	4.316
OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN EĞİTİMİ	8.630	1.594	7.036	34.904	5.226	29.678	7.160	747	6.413
TEMEL SEVİYELERDEKİ ÖĞRETMENLERİN EĞİTİMİ (2015 ÖNCESİ)									
GENEL KONULARDA UZMANLIĞI OLAN ÖĞRETMENLERİN EĞİTİMİ (2015 ÖNCESİ)									
MESLEKİ KONULARIN ÖĞRETMENLERİNİN EĞİTİMİ (2015 ÖNCESİ)									
KONU UZMANLIĞI OLAN ÖĞRETMEN EĞİTİMİ (2015 VE SONRASI)	34.839	14.649	20.190	170.598	75.728	94.870	31.807	12.368	19.439
KONU UZMANLIĞI OLMASIZIN ÖĞRETMEN EĞİTİMİ (2015 VE SONRASI)	7.917	2.500	5.417	37.232	11.965	25.267	8.851	2.144	6.707
EĞİTİMLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)				97	11	86			
BEŞERİ BİLİMLER VE SANAT	106.363	44.540	61.823	525.483	222.718	302.765	59.413	21.092	38.321
SANAT	21.504	9.977	11.527	101.054	48.733	52.321	12.651	5.435	7.216
SANAT (GENİŞ PROGRAMLAR)									
GÜZEL SANATLAR	4.017	1.873	2.144	18.662	8.358	10.304	2.337	844	1.493
MÜZİK VE SAHNE SANATLARI	2.520	1.348	1.172	13.399	7.593	5.806	1.685	881	804
İŞİTSEL-GÖRSEL TEKNİKLER VE MEDYA YAPIMI TASARIM (2015 ÖNCESİ)	8.734	4.843	3.891	38.511	22.450	16.061	4.879	2.635	2.244
MODA, İÇ TASARIM VE ENDÜSTRİYEL TASARIM (2015 VE SONRASI)	5.626	1.708	3.918	27.476	9.248	18.228	3.309	921	2.388
EL SANATLARI	607	205	402	3.006	1.084	1.922	441	154	287
SANAT VE BEŞERİ BİLİMLERLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)	376	84	292	1.835	537	1.298	189	37	152
BEŞERİ BİLİMLER (2015 ÖNCESİ)	52.838	24.523	28.315	239.884	113.388	126.496	27.512	10.450	17.062
BEŞERİ BİLİMLER (DİLLER HARİÇ) (2015 VE SONRASI)									
DİN (2015 ÖNCESİ)	23.213	8.864	14.349	95.616	38.428	57.188	13.249	4.261	8.988
DİN VE DİN BİLİMLERİ (2015 VE SONRASI)									
FELSEFE VE ETİK	7.795	3.041	4.754	42.327	17.447	24.880	3.107	902	2.205
TARİH VE ARKEOLOJİ	21.830	12.618	9.212	101.941	57.513	44.428	11.156	5.287	5.869
DİLLER (2015 VE SONRASI)	31.645	9.956	21.689	182.710	60.060	122.650	19.061	5.170	13.891
YABANCI DİLLER (2015 ÖNCESİ)	12.131	4.534	7.597	55.665	21.266	34.399	6.764	2.031	4.733
DİL KAZANIMI (2015 VE SONRASI)									
ANADİL (2015 ÖNCESİ)	19.514	5.422	14.092	127.045	38.794	88.251	12.297	3.139	9.158
EDEBİYAT VE DİL BİLİMİ (2015 VE SONRASI)									
SOSYAL BİLİMLER, İŞ VE HUKUK (2015 ÖNCESİ)	100.105	47.426	52.679	681.177	335.134	346.043	57.958	25.084	32.874
SOSYAL BİLİMLER, GAZETECİLİK VE ENFORMASYON (2015 VE SONRASI)									
SOSYAL BİLİMLER VE DAVRANIŞ BİLİMLERİ	95.413	45.144	50.269	662.623	325.258	337.365	55.459	23.823	31.636
SOSYAL BİLİMLER VE DAVRANIŞ BİLİMLERİ (2014)									
PSİKOLOJİ	5.956	1.328	4.628	27.857	6.175	21.682	4.433	894	3.539
SOSYOLOJİ VE KÜLTÜREL ÇALIŞMALAR	30.847	9.689	21.158	194.484	70.286	124.198	13.003	3.718	9.285
SİYASET BİLİMİ VE YURTTAŞLIK	35.015	20.961	14.054	215.843	125.273	90.570	17.471	9.476	7.995
EKONOMİ	23.595	13.166	10.429	224.439	123.524	100.915	20.552	9.735	10.817
GAZETECİLİK VE ENFORMASYON	4.646	2.254	2.392	18.452	9.810	8.642	2.498	1.260	1.238
GAZETECİLİK VE HABERCİLİK	3.854	1.963	1.891	15.337	8.582	6.755	1.924	1.008	916
KÜTÜPHANE, ENFORMASYON, ARŞİV	792	291	501	3.115	1.228	1.887	574	252	322
SOSYAL BİLİMLER, GAZETECİLİK VE ENFORMASYON İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)	46	28	18	102	66	36	1	1	
İŞ, YÖNETİM VE HUKUK (2015 VE SONRASI)	180.252	101.650	78.602	1.708.494	1.014.550	693.944	128.115	70.928	57.187
İŞ VE YÖNETİM	143.127	82.139	60.988	1.508.869	911.266	597.603	105.212	60.365	44.847
ÇALIŞMA BECERİLERİ (2015 VE SONRASI)									
TOPTAN VE PERAKENDE SATIŞLAR	3.912	2.554	1.358	17.106	10.826	6.280	2.187	1.175	1.012
PAZARLAMA VE REKLAMCILIK	16.076	8.400	7.676	48.271	25.304	22.967	4.129	1.905	2.224
FİNANS, BANKACILIK, SİGORTACILIK	22.691	11.549	11.142	145.611	71.909	73.702	12.460	5.441	7.019
MUHAŞEBE VE VERGİLENDİRME	689	372	317	2.855	1.567	1.288	433	211	222
YÖNETİM VE İDARE	99.759	59.264	40.495	1.295.026	801.660	493.366	86.003	51.633	34.370
ÇALIŞMA HAYATI (2015 ÖNCESİ)									
HUKUK	16.039	7.430	8.609	77.605	38.297	39.308	14.779	6.970	7.809
HUKUK	16.039	7.430	8.609	77.605	38.297	39.308	14.779	6.970	7.809
İŞ, YÖNETİM VE HUKUK İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2016 VE SONRASI)	21.086	12.081	9.005	122.020	64.987	57.033	8.124	3.593	4.531
FEN BİLİMLERİ, MATEMATİK VE BİLGİSAYAR (2015 ÖNCESİ)									
DOĞA BİLİMLERİ, MATEMATİK VE İSTATİSTİK (2015 VE SONRASI)	23.100	9.997	13.103	122.063	59.246	62.817	14.575	6.209	8.366
YAŞAM BİLİMLERİ (2015 ÖNCESİ)									
BİYOLOJİ VE İLGİLİ BİLİMLER (2015 VE SONRASI)	6.398	2.048	4.350	26.456	9.245	17.211	3.272	980	2.292
BİYOLOJİ VE BİYOKİMYA									
BİYOLOJİ (2015 VE SONRASI)	5.197	1.607	3.590	21.594	7.421	14.173	2.608	751	1.857
BİYOKİMYA (2015 VE SONRASI)	1.201	441	760	4.862	1.824	3.038	664	229	435
ÇEVRE BİLİMİ (2015 ÖNCESİ)									
ÇEVRE (2015 VE SONRASI)	15	11	4	82	66	16	18	12	6
DOĞAL ÇEVRE VE YABAN HAYATI (2015 VE SONRASI)	15	11	4	82	66	16	18	12	6
FİZİK BİLİMLERİ	10.428	5.202	5.226	60.086	33.640	26.446	6.524	3.478	3.046
FİZİK	1.591	987	604	10.346	6.904	3.442	659	406	253
KİMYA	2.374	770	1.604	13.564	5.378	8.186	1.490	528	962
YER BİLİMLERİ	6.463	3.445	3.018	36.176	21.358	14.818	4.375	2.544	1.831
MATEMATİK VE İSTATİSTİK	6.259	2.736	3.523	35.439	16.295	19.144	4.761	1.739	3.022
MATEMATİK VE İSTATİSTİK									

EK-3 Türkiye'de Lisans Programlarındaki Öğrencilerin Bölümlere Göre Kayıt, Mevcut ve Mezuniyet Dağılımı (2013-2018)

ÜNİVERSİTELER TOPLAMI	2017 - 2018 ÖĞRETİM YILI								
	YENİ KAYIT			TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISI			TOPLAM MEZUN SAYISI		
	T	E	K	T	E	K	T	E	K
MATEMATİK	4.781	1.863	2.918	27.815	12.013	15.802	3.717	1.298	2.419
İSTATİSTİK	1.478	873	605	7.624	4.282	3.342	1.044	441	603
BİLGİSAYAR (2015 ÖNCESİ)									
BİLGİSAYAR BİLİMLERİ (2015 ÖNCESİ)									
BİLİŞİM VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ (BİT) (2015 VE SONRASİ)	1.746	1.347	399	7.489	5.834	1.655	918	681	237
BİLİŞİM VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ (BİT) (2015 VE SONRASİ)	1.746	1.347	399	7.489	5.834	1.655	918	681	237
VERİ TABANI VE AĞ TASARIMI İLE YÖNETİMİ (2015 VE SONRASİ)				38	28	10	11	7	4
YAZILIM VE UYGULAMA GELİŞTİRME VE ÇÖZÜMLEME (2015 VE SONRASİ)	1.746	1.347	399	7.451	5.806	1.645	907	674	233
BİLİŞİM VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ (BİT) İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASİ)									
MÜHENDİSLİK İMALAT VE İNŞAAT	105.728	74.300	31.428	505.576	360.018	145.558	69.460	45.834	23.626
MÜHENDİSLİK VE MÜHENDİSLİK İŞLERİ	66.261	51.276	14.985	306.831	240.147	66.684	8.412	3.615	4.797
ÇEVRE KORUMA TEKNOLOJİLERİ	1.702	767	935	14.528	7.545	6.983	39.337	29.157	10.180
MÜHENDİSLİK VE MÜHENDİSLİK İŞLERİ (GENİŞ PROGRAMLAR) (2015 ÖNCESİ)									
MÜHENDİSLİK VE MÜHENDİSLİK İŞLERİ, BAŞKA YERDE SINIFLANDIRILMAMIŞ (2015 VE SONRASİ)	131	95	36	572	369	203	2.631	2.362	269
MEKANİK VE METAL İŞLERİ (2015 ÖNCESİ)									
MEKANİK BİLİMLER VE METAL İŞLERİ (2015 VE SONRASİ)	15.330	13.203	2.127	84.397	73.528	10.869	2.076	658	1.418
ELEKTİRİK VE ENERJİ	1.975	1.548	427	11.556	9.283	2.273	2.325	1.010	1.315
ELEKTRONİK VE OTOMASYON	40.900	31.247	9.653	163.190	126.286	36.904	1.709	1.316	393
KİMYASAL SÜREÇLER (2015 ÖNCESİ)									
KİMYA MÜHENDİSLİĞİ VE İŞLEMLER (2015 VE SONRASİ)	2.029	690	1.339	12.559	5.004	7.555	18.911	13.978	4.933
MOTORLU TAŞITLAR, GEMİLER VE UÇAKLARI	4.194	3.726	468	20.029	18.132	1.897	11.685	9.833	1.852
MÜHENDİSLİK, İMALAT VE İNŞAATI İÇEREN DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASİ)	8.650	4.187	4.463	44.691	23.112	21.579	6.918	3.193	3.725
İMALAT VE İŞLEME	4.357	1.638	2.719	30.735	13.937	16.798	5.090	1.959	3.131
İMALAT VE İŞLEME (GENİŞ PROGRAMLAR)									
GIDA İŞLEME	3.123	871	2.252	19.196	5.897	13.299	3.474	867	2.607
TEKSTİL, GIYIM, AYAKKABI, DERİ	471	182	289	4.488	2.072	2.416	642	278	364
MATERYALLER (AĞAÇ, KAĞIT, PLASTİK, CAM)	23	17	6	186	143	43	23	17	6
MADENCİLİK VE MADEN ÇIKARILMASI	740	568	172	6.865	5.825	1.040	974	814	160
MİMARLIK VE İNŞAAT	26.460	17.199	9.261	123.319	82.822	40.497	23	17	6
MİMARLIK VE ŞEHİR PLANLAMA	12.909	5.982	6.927	57.357	27.315	30.042	9.680	7.893	1.787
İNŞAAT VE İNŞAAT MÜHENDİSLİĞİ (2015 ÖNCESİ)									
BİNA VE İNŞAAT MÜHENDİSLİĞİ (2015 VE SONRASİ)	13.551	11.217	2.334	65.962	55.507	10.455	18.092	11.508	6.584
TARIM VE VETERİNERLİK	8.940	5.741	3.199	44.576	30.069	14.507	7.075	4.531	2.544
TARIM, ORMANCILIK, BALIKÇILIK VE VETERİNERLİK									
TARIM, ORMANCILIK VE BALIKÇILIK (2015 ÖNCESİ)	5.151	3.262	1.889	24.412	16.166	8.246	4.232	2.588	1.644
TARIM (2015 VE SONRASİ)									
TARIM, ORMANCILIK VE BALIKÇILIK (2015 ÖNCESİ)									
BİTKİSEL ÜRETİM VE HAYVAN YETİŞTİRİCİLİĞİ	4.301	2.764	1.537	20.295	13.560	6.735	3.487	2.133	1.354
BAHÇECİLİK	850	498	352	4.117	2.606	1.511	745	455	290
ORMANCILIK	713	520	193	4.129	3.154	975	706	486	220
BALIKÇILIK	322	230	92	1.806	1.358	448	149	108	41
VETERİNERLİK	2.489	1.579	910	13.283	8.867	4.416	1.855	1.281	574
TARIM, ORMANCILIK, BALIKÇILIK VE VETERİNERLİK İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASİ)	265	150	115	946	524	422	133	68	65
SAĞLIK VE REFAH	60.581	19.208	41.373	264.815	94.530	170.285	46.246	14.728	31.518
SAĞLIK	52.880	17.009	35.871	235.514	84.871	150.643	39.376	12.549	26.827
TIP	15.677	7.479	8.198	86.459	42.880	43.579	9.977	4.850	5.127
SAĞLIK (2014)									
HEMŞİRELİK VE HASTA BAKIMI (2015 ÖNCESİ)									
HEMŞİRELİK VE EBELİK (2015 VE SONRASİ)	19.597	4.524	15.073	79.950	19.813	60.137	18.447	4.260	14.187
DİŞÇİLİK ÇALIŞMALARI	4.895	2.120	2.775	21.285	9.090	12.195	2.980	1.186	1.794
TIBBİ TEŞHİS VE TEDAVİ TEKNOLOJİSİ	154	50	104	322	113	209	35	16	19
TERAPİ VE REHABİLİTASYON	9.944	2.034	7.910	35.545	8.943	26.602	6.214	1.673	4.541
ECZACILIK	2.613	802	1.811	11.953	4.032	7.921	1.723	564	1.159
SAĞLIK VE REFAH İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASİ)	1	1		346	142	204	31	3	28
SOSYAL HİZMETLER (2015 ÖNCESİ)									
REFAH (2015 VE SONRASİ)	7.700	2.198	5.502	28.955	9.517	19.438	6.839	2.176	4.663
SOSYAL HİZMETLER VE DANIŞMANLIK (2015 ÖNCESİ)									
SOSYAL ÇALIŞMA VE DANIŞMANLIK (2015 VE SONRASİ)	7.700	2.198	5.502	28.955	9.517	19.438	6.839	2.176	4.663
HİZMETLER	24.617	13.106	11.511	111.487	69.105	42.382	17.374	9.513	7.861
ÇEVRE KORUMA (2014)									
ÇEVRE KORUMA (2014)									
KİŞİSEL HİZMETLER	14.342	9.495	4.847	85.425	57.959	27.466	10.706	7.002	3.704
OTEL, LOKANTA VE CATERİNG HİZMETLERİ	8.387	5.629	2.758	54.351	37.889	16.462	6.835	4.629	2.206
SEYAHAT, TURİZM VE BOŞ ZAMAN FAALİYETLER	5.527	3.547	1.980	29.653	18.956	10.697	3.746	2.269	1.477
SPORLAR	428	319	109	1.421	1.114	307	125	104	21
EV HİZMETLERİ									
ULAŞTIRMA HİZMETLERİ	796	563	233	5.192	3.756	1.436	974	646	328
ULAŞIM HİZMETLERİ	796	563	233	5.192	3.756	1.436	974	646	328
DOĞAL ÇEVRE VE YABAN HAYATI									
GÜVENLİK HİZMETLERİ	8.724	2.598	6.126	18.560	5.984	12.576	5.276	1.608	3.668
ÇAN VE MAL GÜVENLİĞİ	8.724	2.598	6.126	18.560	5.984	12.576	5.276	1.608	3.668
HÜYEN VE İŞ SAĞLIĞI HİZMETLERİ (2015 VE SONRASİ)	755	450	305	2.310	1.406	904	418	257	161
İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ	755	450	305	2.310	1.406	904	418	257	161
TANIMSIZ									

EK-4 Türkiye'de Yüksek Lisans Programlarındaki Öğrencilerin Bölümlere Göre Kayıt, Mevcut ve Mezuniyet Dağılımı (2014-2018)

ÜNİVERSİTELER TOPLAMI	2014 - 2015 ÖĞRETİM YILI								
	YENİ KAYIT			TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISI			TOPLAM MEZUN SAYISI		
	T	E	K	T	E	K	T	E	K
EĞİTİM	85.425	50.219	35.206	342.101	200.597	141.504	24.094	12.676	11.418
ÖĞRETMEN EĞİTİMİ VE EĞİTİM BİLİMLERİ (2015 ÖNCESİ)	6.342	2.945	3.397	30.503	14.503	16.000	2.801	1.219	1.582
EĞİTİM (2015 VE SONRASI)	6.342	2.945	3.397	30.503	14.503	16.000	2.801	1.219	1.582
ÖĞRETMEN EĞİTİMİ VE EĞİTİM BİLİMLERİ									
EĞİTİM BİLİMLERİ	1.404	591	813	6.303	2.721	3.582	842	339	503
OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN EĞİTİMİ	288	65	223	1.023	174	849	98	9	89
TEMEL SEVİYELERDEKİ ÖĞRETMENLERİN EĞİTİMİ (2015 ÖNCESİ)	2.437	1.124	1.313	10.388	4.813	5.575			
GENEL KONULARDA UZMANLIĞI OLAN ÖĞRETMENLERİN EĞİTİMİ (2015 ÖNCESİ)	1.116	438	678	6.252	2.679	3.573			
MESLEKİ KONULARIN ÖĞRETMENLERİNİN EĞİTİMİ (2015 ÖNCESİ)	1.097	727	370	6.537	4.116	2.421			
KONU UZMANLIĞI OLAN ÖĞRETMEN EĞİTİMİ (2015 VE SONRASI)							1.470	728	742
KONU UZMANLIĞI OLMASIZIN ÖĞRETMEN EĞİTİMİ (2015 VE SONRASI)							391	143	248
BEŞERİ BİLİMLER VE SANAT	9.471	5.178	4.293	44.934	24.048	20.886	3.562	1.861	1.701
SANAT	2.211	1.062	1.149	10.946	5.276	5.670	1.038	434	604
SANAT (GENİŞ PROGRAMLAR)	215	93	122	857	314	543			
GÜZEL SANATLAR	311	126	185	1.959	824	1.135	190	83	107
MÜZİK VE SAHNE SANATLARI	374	234	140	2.087	1.237	850	176	90	86
İŞİTSEL-GÖRSEL TEKNİKLER VE MEDYA YAPIMI	860	449	411	4.036	2.181	1.855	423	188	235
TASARIM (2015 ÖNCESİ)									
MODA, İÇ TASARIM VE ENDÜSTRİYEL TASARIM (2015 VE SONRASI)	380	142	238	1.574	597	977	197	58	139
EL SANATLARI	71	18	53	433	123	310	52	15	37
SANAT VE BEŞERİ BİLİMLERLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)							207	103	104
BEŞERİ BİLİMLER (2015 ÖNCESİ)	7.260	4.116	3.144	33.988	18.772	15.216	1.308	812	496
BEŞERİ BİLİMLER (DİLLER HARİÇ) (2015 VE SONRASI)									
DİN (2015 ÖNCESİ)	2.031	1.376	655	8.841	5.727	3.114	500	349	151
DİN VE DİN BİLİMLERİ (2015 VE SONRASI)									
FELSEFE VE ETİK	391	191	200	1.792	919	873	144	70	74
TARİH VE ARKEOLOJİ	2.076	1.187	889	10.082	5.851	4.231	664	393	271
DİLLER (2015 VE SONRASI)							1.009	512	497
YABANCI DİLLER (2015 ÖNCESİ)									
DİL KAZANIMI (2015 VE SONRASI)	924	473	451	4.451	2.010	2.441	314	112	202
ANADİL (2015 ÖNCESİ)									
EDEBİYAT VE DİL BİLİMİ (2015 VE SONRASI)	1.221	576	645	5.789	2.685	3.104	695	400	295
BEŞERİ BİLİMLER	617	313	304	3.033	1.580	1.453			
SOSYAL BİLİMLER, İŞ VE HUKUK (2015 ÖNCESİ)									
SOSYAL BİLİMLER, GAZETECİLİK VE ENFORMASYON (2015 VE SONRASI)	35.145	22.061	13.084	136.491	84.529	51.962	3.201	1.574	1.627
SOSYAL BİLİMLER VE DAVRANIŞ BİLİMLERİ	7.091	4.005	3.086	30.686	17.171	13.515	3.026	1.482	1.544
SOSYAL BİLİMLER VE DAVRANIŞ BİLİMLERİ (2014)	154	60	94	809	386	423			
PSİKOLOJİ	821	219	602	3.003	713	2.290	600	99	501
SOSYOLOJİ VE KÜLTÜREL ÇALIŞMALAR	1.087	433	654	4.969	2.017	2.952	419	157	262
SİYASET BİLİMİ VE YURTTAŞLIK	2.874	1.836	1.038	10.925	6.858	4.067	1.035	634	401
EKONOMİ	2.155	1.457	698	10.980	7.197	3.783	972	592	380
GAZETECİLİK VE ENFORMASYON	510	273	237	2.237	1.161	1.076	131	68	63
GAZETECİLİK VE HABERCİLİK	370	188	182	1.573	783	790	85	43	42
KÜTÜPHANE, ENFORMASYON, ARŞİV	140	85	55	664	378	286	46	25	21
SOSYAL BİLİMLER, GAZETECİLİK VE ENFORMASYON İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)							44	24	20
İŞ, YÖNETİM VE HUKUK (2015 VE SONRASI)							19.619	11.559	8.060
İŞ VE YÖNETİM	25.010	16.296	8.714	90.538	58.411	32.127	18.563	10.934	7.629
İŞ VE YÖNETİM	36	24	12	95	58	37			
ÇALIŞMA BECERİLERİ (2015 VE SONRASI)							122	74	48
TOPTAN VE PERAKENDE SATIŞLAR	614	452	162	2.619	1.832	787	352	220	132
PAZARLAMA VE REKLAMCILIK	1.252	663	589	4.608	2.357	2.251	834	398	436
FİNANS, BANKACILIK, SİGORTACILIK	1.586	1.036	550	7.606	5.129	2.477	1.064	617	447
MUHASEBE VE VERGİLENDİRME	1.318	815	503	4.776	3.120	1.656	1.037	576	461
YÖNETİM VE İDARE	19.451	12.922	6.529	67.289	44.207	23.082	15.154	9.049	6.105
ÇALIŞMA HAYATI (2015 ÖNCESİ)	753	384	369	3.545	1.708	1.837			
HUKUK	2.534	1.487	1.047	13.030	7.786	5.244	1.055	624	431
HUKUK	2.534	1.487	1.047	13.030	7.786	5.244	1.055	624	431
İŞ, YÖNETİM VE HUKUK İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2016 VE SONRASI)							1	1	
FEN BİLİMLERİ, MATEMATİK, BİLGİSAYAR	7.700	3.974	3.726	33.982	17.650	16.332	3.321	1.406	1.915
DOĞA BİLİMLERİ, MATEMATİK VE İSTATİSTİK (2015 VE SONRASI)									
YAŞAM BİLİMLERİ (2015 ÖNCESİ)	2.709	1.146	1.563	11.177	4.637	6.540	1.200	400	800
BİYOLOJİ VE İLGİLİ BİLİMLER (2015 VE SONRASI)									
BİYOLOJİ VE BİYOKİMYA	2.222	907	1.315	9.027	3.613	5.414			
BİYOLOJİ (2015 VE SONRASI)							778	262	516
BİYOKİMYA (2015 VE SONRASI)							422	138	284
ÇEVRE BİLİMİ (2015 ÖNCESİ)	487	239	248	2.150	1.024	1.126			
ÇEVRE (2015 VE SONRASI)							47	23	24
DOĞAL ÇEVRE VE YABAN HAYATI (2015 VE SONRASI)									
ÇEVRE BİLİMİ (2015 VE SONRASI)							47	23	24
FİZİK BİLİMLERİ	2.929	1.640	1.289	14.436	8.126	6.310	1.501	717	784
FİZİK	751	457	294	3.927	2.393	1.534	419	232	187
KİMYA	1.239	543	696	5.388	2.394	2.994	717	277	440

EK-4 Türkiye'de Yüksek Lisans Programlarındaki Öğrencilerin Bölümlere Göre Kayıt, Mevcut ve Mezuniyet Dağılımı (2014-2018)

ÜNİVERSİTELER TOPLAMI	2014 - 2015 ÖĞRETİM YILI								
	YENİ KAYIT			TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISI			TOPLAM MEZUN SAYISI		
	T	E	K	T	E	K	T	E	K
YER BİLİMLERİ	939	640	299	5.121	3.339	1.782	365	208	157
MATEMATİK VE İSTATİSTİK	1.429	716	713	6.239	3.250	2.989	560	263	297
MATEMATİK VE İSTATİSTİK	25	16	9	330	213	117			
MATEMATİK	1.088	555	533	4.386	2.362	2.024	460	225	235
İSTATİSTİK	316	145	171	1.523	675	848	100	38	62
DOĞA BİLİMLERİ, MATEMATİK VE İSTATİSTİK İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)							13	3	10
BİLGİSAYAR (2015 ÖNCESİ)	633	472	161	2.130	1.637	493			
BİLGİSAYAR BİLİMLERİ (2015 ÖNCESİ)	633	472	161	2.130	1.637	493			
BİLİŞİM VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ (BİT) (2015 VE SONRASI)							454	330	124
BİLİŞİM VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ (BİT) (2015 VE SONRASI)							219	164	55
VERİ TABANI VE AĞ TASARIMI İLE YÖNETİMİ (2015 VE SONRASI)							131	97	34
YAZILIM VE UYGULAMA GELİŞTİRME VE ÇÖZÜMLEME (2015 VE SONRASI)							88	67	21
BİLGİSAYAR KULLANIMI									
BİLİŞİM VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ (BİT) İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)							235	166	69
MÜHENDİSLİK İMALAT VE İNŞAAT	13.065	8.876	4.189	56.325	39.515	16.810	5.257	3.439	1.818
MÜHENDİSLİK VE MÜHENDİSLİK İŞLERİ	8.763	6.373	2.390	36.983	28.127	8.856	3.141	2.277	864
ÇEVRE KORUMA TEKNOLOJİLERİ							210	81	129
MÜHENDİSLİK VE MÜHENDİSLİK İŞLERİ (GENİŞ PROGRAMLAR) (2015 ÖNCESİ)	1.144	643	501	4.558	2.665	1.893			
MÜHENDİSLİK VE MÜHENDİSLİK İŞLERİ, BAŞKA YERDE SINIFLANDIRILMAMIŞ (2015 VE SONRASI)							72	34	38
MEKANİK VE METAL İŞLERİ (2015 ÖNCESİ)									
MEKANİK BİLİMLER VE METAL İŞLERİ (2015 VE SONRASI)	2.237	1.821	416	10.008	8.438	1.570	713	577	136
ELEKTİRİK VE ENERJİ	678	522	156	2.554	2.056	498	210	159	51
ELEKTRONİK VE OTOMASYON	3.696	2.803	893	15.323	12.127	3.196	1.480	1.166	314
KİMYASAL SÜREÇLER (2015 ÖNCESİ)									
KİMYA MÜHENDİSLİĞİ VE İŞLEMLER (2015 VE SONRASI)	530	159	371	2.117	737	1.380	255	85	170
MOTORLU TAŞITLAR, GEMİLER VE UÇAKLARI	478	425	53	2.423	2.104	319	201	175	26
MÜHENDİSLİK, İMALAT VE İNŞAATI İÇEREN DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)							464	267	197
İMALAT VE İŞLEME	1.258	594	664	5.225	2.596	2.629	435	185	250
İMALAT VE İŞLEME (GENİŞ PROGRAMLAR)	135	116	19	380	335	45			
GIDA İŞLEME	686	184	502	2.548	792	1.756	274	91	183
TEKSTİL, GİYİM, AYAKKABI, DERİ	126	60	66	765	320	445	69	19	50
MATERYALLER (AĞAÇ, KAĞIT, PLASTİK, CAM)	67	50	17	340	220	120	10	6	4
MADENCİLİK VE MADEN ÇIKARILMASI	244	184	60	1.192	929	263	82	69	13
MİMARLIK VE İNŞAAT	3.044	1.909	1.135	14.117	8.792	5.325	1.217	710	507
MİMARLIK VE ŞEHİR PLANLAMA	1.494	724	770	6.713	3.119	3.594	572	262	310
İNŞAAT VE İNŞAAT MÜHENDİSLİĞİ (2015 ÖNCESİ)									
BİNA VE İNŞAAT MÜHENDİSLİĞİ (2015 VE SONRASI)	1.550	1.185	365	7.404	5.673	1.731	645	448	197
TARIM VE VETERİNERLİK	3.299	2.017	1.282	13.289	8.367	4.922	1.126	644	482
TARIM, ORMANCILIK, BALIKÇILIK VE VETERİNERLİK									
TARIM,ORMANCILIK VE BALIKÇILIK (2015 ÖNCESİ)	2.922	1.755	1.167	12.007	7.458	4.549	750	398	352
TARIM (2015 VE SONRASI)									
TARIM, ORMANCILIK VE BALIKÇILIK (2015 ÖNCESİ)	104	74	30	349	260	89			
BİTKİSEL ÜRETİM VE HAYVAN YETİŞTİRİCİLİĞİ	1.650	947	703	6.656	4.116	2.540	585	324	261
BAHÇECİLİK	331	185	146	1.429	769	660	165	74	91
ORMANCILIK	429	285	144	1.974	1.310	664	168	102	66
BALIKÇILIK	408	264	144	1.599	1.003	596	156	100	56
VETERİNERLİK	377	262	115	1.282	909	373	33	28	5
TARIM, ORMANCILIK, BALIKÇILIK VE VETERİNERLİK İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)							19	16	3
SAĞLIK VE REFAH	4.793	1.357	3.436	14.339	3.851	10.488	2.061	586	1.475
SAĞLIK	3.932	1.109	2.823	12.161	3.124	9.037	1.342	262	1.080
TIP	1.337	412	925	4.583	1.378	3.205	357	104	253
SAĞLIK (2014)	533	287	246	1.209	554	655			
HEMŞİRELİK VE HASTA BAKIMI (2015 ÖNCESİ)									
HEMŞİRELİK VE EBELİK (2015 VE SONRASI)	1.330	159	1.171	4.039	394	3.645	674	39	635
DİŞÇİLİK ÇALIŞMALARI	7	5	2	65	36	29	17	11	6
TIBBİ TEŞHİS VE TEDAVİ TEKNOLOJİSİ	106	50	56	356	176	180	79	44	35
TERAPİ VE REHABİLİTASYON	455	139	316	1.494	435	1.059	199	57	142
ECZACILIK	164	57	107	415	151	264	16	7	9
SAĞLIK VE REFAH İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)							416	243	173
SOSYAL HİZMETLER (2015 ÖNCESİ)									
REFAH (2015 VE SONRASI)	861	248	613	2.178	727	1.451	303	81	222
ÇOCUK BAKIMI VE GENÇLERE YÖNELİK HİZMETLERİ	183	31	152	406	69	337	6	1	5
SOSYAL HİZMETLER VE DANIŞMANLIK (2015 ÖNCESİ)									
SOSYAL ÇALIŞMA VE DANIŞMANLIK (2015 VE SONRASI)	678	217	461	1.772	658	1.114	297	80	217
YAŞLI VE ENGELLİ YETİŞKİNLERİN BAKIMI									
HİZMETLER	3.957	2.736	1.221	7.946	5.287	2.659	2.311	1.617	694
ÇEVRE KORUMA (2014)	77	18	59	431	128	303			
ÇEVRE KORUMA (2014)	34	12	22	236	80	156			
ÇEVRE KORUMA TEKNOLOJİLERİ	31	6	25	174	42	132			
DOĞAL ÇEVRE VE YABAN HAYATI	0	0	0	9	6	3			
TOPLUM SAĞLIĞINI KORUYUCU HİZMETLER	12	0	12	12	0	12			

EK-4 Türkiye'de Yüksek Lisans Programlarındaki Öğrencilerin Bölümlere Göre Kayıt, Mevcut ve Mezuniyet Dağılımı (2014-2018)

ÜNİVERSİTELER TOPLAMI	2014 - 2015 ÖĞRETİM YILI								
	YENİ KAYIT			TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISI			TOPLAM MEZUN SAYISI		
	T	E	K	T	E	K	T	E	K
KİŞİSEL HİZMETLER	693	370	323	2.611	1.489	1.122	252	132	120
OTEL, LOKANTA VE CATERİNG HİZMETLERİ	57	31	26	98	52	46	194	97	97
SEYAHAT, TURİZM VE BOŞ ZAMAN FAALİYETLER	530	267	263	1.926	1.052	874	14	8	6
SPORLAR	106	72	34	550	377	173	41	26	15
EV HİZMETLERİ	0	0	0	37	8	29	3	1	2
ULAŞTIRMA HİZMETLERİ	253	184	69	874	677	197	109	85	24
ULAŞIM HİZMETLERİ	253	184	69	874	677	197	109	85	24
GÜVENLİK HİZMETLERİ	2.934	2.164	770	4.030	2.993	1.037	117	108	9
CAN VE MAL GÜVENLİĞİ	162	138	24	489	425	64	117	108	9
SİLAHLI KUVVETLER VE SAVUNMA									
İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ	2.772	2.026	746	3.541	2.568	973			
HİJYEN VE İŞ SAĞLIĞI HİZMETLERİ (2015 VE SONRASI)							1.833	1.292	541
İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ							1.833	1.292	541
TOPLUM SAĞLIĞINI KORUYUCU HİZMETLER									
HİZMETLER İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER									
TANIMSIZ	1.653	1.075	578	4.292	2.847	1.445			

ÜNİVERSİTELER TOPLAMI	2015 - 2016 ÖĞRETİM YILI								
	YENİ KAYIT			TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISI			TOPLAM MEZUN SAYISI		
	T	E	K	T	E	K	T	E	K
EĞİTİM	73.626	42.828	30.798	287.472	163.426	124.046	26.265	13.740	12.525
ÖĞRETMEN EĞİTİMİ VE EĞİTİM BİLİMLERİ (2015 ÖNCESİ)	8.294	3.849	4.445	36.268	17.246	19.022	2.842	1.279	1.563
EĞİTİM (2015 VE SONRASI)	8.294	3.849	4.445	36.268	17.246	19.022	2.842	1.279	1.563
ÖĞRETMEN EĞİTİMİ VE EĞİTİM BİLİMLERİ									
EĞİTİM BİLİMLERİ	2.233	1.055	1.178	8.387	3.748	4.639	769	320	449
OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN EĞİTİMİ	375	39	336	1.232	182	1.050	94	15	79
TEMEL SEVİYELERDEKİ ÖĞRETMENLERİN EĞİTİMİ (2015 ÖNCESİ)									
GENEL KONULARDA UZMANLIĞI OLAN ÖĞRETMENLERİN EĞİTİMİ (2015 ÖNCESİ)									
MESLEKİ KONULARIN ÖĞRETMENLERİNİN EĞİTİMİ (2015 ÖNCESİ)									
KONU UZMANLIĞI OLAN ÖĞRETMEN EĞİTİMİ (2015 VE SONRASI)	4.500	2.249	2.251	21.640	11.164	10.476	1.504	773	731
KONU UZMANLIĞI OLMASIZIN ÖĞRETMEN EĞİTİMİ (2015 VE SONRASI)	1.186	506	680	5.009	2.152	2.857	475	171	304
BEŞERİ BİLİMLER VE SANAT	11.906	6.373	5.533	55.128	29.262	25.866	3.528	1.955	1.573
SANAT	2.773	1.390	1.383	13.789	6.827	6.962	972	443	529
SANAT (GENİŞ PROGRAMLAR)									
GÜZEL SANATLAR	526	224	302	2.826	1.182	1.644	158	66	92
MÜZİK VE SAHNE SANATLARI	490	298	192	2.732	1.616	1.116	200	108	92
İŞİTSEL-GÖRSEL TEKNİKLER VE MEDYA YAPIMI	1.148	649	499	5.296	2.956	2.340	394	207	187
TASARIM (2015 ÖNCESİ)									
MODA, İÇ TASARIM VE ENDÜSTRİYEL TASARIM (2015 VE SONRASI)	495	188	307	2.239	840	1.399	174	47	127
EL SANATLARI	114	31	83	696	233	463	46	15	31
SANAT VE BEŞERİ BİLİMLERLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)	965	443	522	4.673	2.180	2.493	252	118	134
BEŞERİ BİLİMLER (2015 ÖNCESİ)	5.493	3.305	2.188	24.479	14.684	9.795	1.406	931	475
BEŞERİ BİLİMLER (DİLLER HARİÇ) (2015 VE SONRASI)									
DİN (2015 ÖNCESİ)	2.181	1.359	822	10.065	6.417	3.648	553	415	138
DİN VE DİN BİLİMLERİ (2015 VE SONRASI)									
FELSEFE VE ETİK	555	251	304	2.303	1.129	1.174	142	80	62
TARİH VE ARKEOLOJİ	2.757	1.695	1.062	12.111	7.138	4.973	711	436	275
DİLLER (2015 VE SONRASI)	2.675	1.235	1.440	12.187	5.571	6.616	898	463	435
YABANCI DİLLER (2015 ÖNCESİ)									
DİL KAZANIMI (2015 VE SONRASI)	612	252	360	3.469	1.256	2.213	238	89	149
ANADİL (2015 ÖNCESİ)									
EDEBİYAT VE DİL BİLİMİ (2015 VE SONRASI)	2.063	983	1.080	8.718	4.315	4.403	660	374	286
BEŞERİ BİLİMLER									
SOSYAL BİLİMLER, İŞ VE HUKUK (2015 ÖNCESİ)									
SOSYAL BİLİMLER, GAZETECİLİK VE ENFORMASYON (2015 VE SONRASI)	11.143	6.421	4.722	42.167	23.494	18.673	3.728	1.682	2.046
SOSYAL BİLİMLER VE DAVRANIŞ BİLİMLERİ	10.341	5.933	4.408	38.637	21.518	17.119	3.495	1.558	1.937
SOSYAL BİLİMLER VE DAVRANIŞ BİLİMLERİ (2014)									
PSİKOLOJİ	1.602	342	1.260	4.954	1.067	3.887	1.167	262	905
SOSYOLOJİ VE KÜLTÜREL ÇALIŞMALAR	1.725	740	985	7.018	2.935	4.083	459	182	277
SİYASET BİLİMİ VE YURTTAŞLIK	3.383	2.374	1.009	12.466	8.136	4.330	954	575	379
EKONOMİ	3.631	2.477	1.154	14.199	9.380	4.819	915	539	376
GAZETECİLİK VE ENFORMASYON	655	413	242	2.644	1.443	1.201	186	96	90
GAZETECİLİK VE HABERCİLİK	444	266	178	1.709	896	813	141	69	72
KÜTÜPHANE, ENFORMASYON, ARŞİV	211	147	64	935	547	388	45	27	18
SOSYAL BİLİMLER, GAZETECİLİK VE ENFORMASYON İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)	147	75	72	886	533	353	47	28	19
İŞ, YÖNETİM VE HUKUK (2015 VE SONRASI)	40.133	28.400	11.733	129.612	86.072	43.540	17.025	9.712	7.313
İŞ VE YÖNETİM	36.402	26.072	10.330	113.377	76.264	37.113	15.731	8.978	6.753
İŞ VE YÖNETİM									
ÇALIŞMA BECERİLERİ (2015 VE SONRASI)	680	473	207	2.328	1.413	915	11	8	3
TOPTAN VE PERAKENDE SATIŞLAR	1.441	1.094	347	4.037	2.915	1.122	243	141	102
PAZARLAMA VE REKLAMCILIK	1.963	1.162	801	6.420	3.540	2.880	887	399	488
FİNANS, BANKACILIK, SİGORTACILIK	3.040	2.204	836	10.023	7.020	3.003	1.086	608	478
MUHASEBE VE VERGİLENDİRME	1.781	1.182	599	5.720	3.878	1.842	979	552	427
YÖNETİM VE İDARE	27.497	19.957	7.540	84.849	57.498	27.351	12.525	7.270	5.255
ÇALIŞMA HAYATI (2015 ÖNCESİ)									
HUKUK	3.731	2.328	1.403	16.232	9.806	6.426	1.091	630	461
HUKUK	3.731	2.328	1.403	16.232	9.806	6.426	1.091	630	461
İŞ, YÖNETİM VE HUKUK İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2016 VE SONRASI)				3	2	1	203	104	99
FEN BİLİMLERİ, MATEMATİK, BİLGİSAYAR	8.788	4.608	4.180	37.098	18.974	18.124	3.361	1.396	1.965
DOĞA BİLİMLERİ, MATEMATİK VE İSTATİSTİK (2015 VE SONRASI)									
YAŞAM BİLİMLERİ (2015 ÖNCESİ)	2.924	1.182	1.742	11.509	4.594	6.915	1.349	428	921
BİYOLOJİ VE İLGİLİ BİLİMLER (2015 VE SONRASI)									
BİYOLOJİ VE BİYOKİMYA									
BİYOLOJİ (2015 VE SONRASI)	1.722	714	1.008	7.249	2.929	4.320	822	272	550
BİYOKİMYA (2015 VE SONRASI)	1.202	468	734	4.260	1.665	2.595	527	156	371
ÇEVRE BİLİMİ (2015 ÖNCESİ)									
ÇEVRE (2015 VE SONRASI)	116	57	59	696	366	330	46	21	25
DOĞAL ÇEVRE VE YABAN HAYATI (2015 VE SONRASI)	3	2	1	11	7	4			
ÇEVRE BİLİMİ (2015 VE SONRASI)	113	55	58	685	359	326	46	21	25
FİZİK BİLİMLERİ	3.887	2.428	1.459	17.344	10.126	7.218	1.360	657	703
FİZİK	920	639	281	4.619	2.904	1.715	347	198	149
KİMYA	1.400	684	716	6.013	2.733	3.280	643	236	407

EK-4 Türkiye'de Yüksek Lisans Programlarındaki Öğrencilerin Bölümlere Göre Kayıt, Mevcut ve Mezuniyet Dağılımı (2014-2018)

ÜNİVERSİTELER TOPLAMI	2015 - 2016 ÖĞRETİM YILI								
	YENİ KAYIT			TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISI			TOPLAM MEZUN SAYISI		
	T	E	K	T	E	K	T	E	K
YER BİLİMLERİ	1.567	1.105	462	6.712	4.489	2.223	370	223	147
MATEMATİK VE İSTATİSTİK	1.756	883	873	7.005	3.576	3.429	590	281	309
MATEMATİK VE İSTATİSTİK									
MATEMATİK	1.336	692	644	5.176	2.774	2.402	494	244	250
İSTATİSTİK	420	191	229	1.829	802	1.027	96	37	59
DOĞA BİLİMLERİ, MATEMATİK VE İSTATİSTİK İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)	105	58	47	544	312	232	16	9	7
BİLGİSAYAR (2015 ÖNCESİ)									
BİLGİSAYAR BİLİMLERİ (2015 ÖNCESİ)									
BİLİŞİM VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ (BİT) (2015 VE SONRASI)	1.406	1.114	292	3.909	3.031	878	283	217	66
BİLİŞİM VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ (BİT) (2015 VE SONRASI)	721	564	157	2.160	1.669	491			
VERİ TABANI VE AĞ TASARIMI İLE YÖNETİMİ (2015 VE SONRASI)	379	302	77	1.147	888	259	133	109	24
YAZILIM VE UYGULAMA GELİŞTİRME VE ÇÖZÜMLEME (2015 VE SONRASI)	312	243	69	974	757	217	150	108	42
BİLGİSAYAR KULLANIMI	30	19	11	39	24	15			
BİLİŞİM VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ (BİT) İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)	685	550	135	1.749	1.362	387			
MÜHENDİSLİK İMALAT VE İNŞAAT	18.080	12.427	5.653	72.224	49.944	22.280	5.795	3.653	2.142
MÜHENDİSLİK VE MÜHENDİSLİK İŞLERİ	10.633	7.948	2.685	42.570	32.450	10.120	3.565	2.529	1.036
ÇEVRE KORUMA TEKNOLOJİLERİ	701	333	368	3.054	1.406	1.648	225	83	142
MÜHENDİSLİK VE MÜHENDİSLİK İŞLERİ (GENİŞ PROGRAMLAR) (2015 ÖNCESİ)									
MÜHENDİSLİK VE MÜHENDİSLİK İŞLERİ, BAŞKA YERDE SINIFLANDIRILMAMIŞ (2015 VE SONRASI)	252	143	109	735	407	328	86	50	36
MEKANİK VE METAL İŞLERİ (2015 ÖNCESİ)									
MEKANİK BİLİMLER VE METAL İŞLERİ (2015 VE SONRASI)	2.841	2.330	511	12.381	10.417	1.964	794	625	169
ELEKTİRİK VE ENERJİ	976	756	220	3.519	2.828	691	229	165	64
ELEKTRONİK VE OTOMASYON	4.479	3.544	935	17.477	14.045	3.432	1.771	1.361	410
KİMYASAL SÜREÇLER (2015 ÖNCESİ)									
KİMYA MÜHENDİSLİĞİ VE İŞLEMLER (2015 VE SONRASI)	754	298	456	2.731	1.015	1.716	262	78	184
MOTORLU TAŞITLAR, GEMİLER VE UÇAKLARI	630	544	86	2.673	2.332	341	198	167	31
MÜHENDİSLİK, İMALAT VE İNŞAATI İÇEREN DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)	1.765	1.038	727	6.689	3.993	2.696	502	260	242
İMALAT VE İŞLEME	1.355	657	698	5.784	2.747	3.037	498	159	339
İMALAT VE İŞLEME (GENİŞ PROGRAMLAR)									
GIDA İŞLEME	766	242	524	3.046	974	2.072	339	69	270
TEKSTİL, GİYİM, AYAKKABI, DERİ	176	79	97	975	391	584	76	25	51
MATERYALLER (AĞAÇ, KAĞIT, PLASTİK, CAM)	93	75	18	263	210	53	16	13	3
MADENCİLİK VE MADEN ÇIKARILMASI	320	261	59	1.500	1.172	328	67	52	15
MİMARLIK VE İNŞAAT	4.327	2.784	1.543	17.181	10.754	6.427	1.230	705	525
MİMARLIK VE ŞEHİR PLANLAMA	2.000	982	1.018	7.939	3.662	4.277	566	245	321
İNŞAAT VE İNŞAAT MÜHENDİSLİĞİ (2015 ÖNCESİ)									
BİNA VE İNŞAAT MÜHENDİSLİĞİ (2015 VE SONRASI)	2.327	1.802	525	9.242	7.092	2.150	664	460	204
TARIM VE VETERİNERLİK	3.527	2.321	1.206	14.829	9.476	5.353	1.238	678	560
TARIM, ORMANCILIK, BALIKÇILIK VE VETERİNERLİK									
TARIM,ORMANCILIK VE BALIKÇILIK (2015 ÖNCESİ)	2.216	1.397	819	9.303	5.715	3.588	839	449	390
TARIM (2015 VE SONRASI)									
TARIM, ORMANCILIK VE BALIKÇILIK (2015 ÖNCESİ)									
BİTKİSEL ÜRETİM VE HAYVAN YETİŞTİRİCİLİĞİ	1.849	1.188	661	7.707	4.827	2.880	666	379	287
BAHÇECİLİK	367	209	158	1.596	888	708	173	70	103
ORMANCILIK	503	343	160	2.228	1.506	722	184	98	86
BALIKÇILIK	325	222	103	1.746	1.106	640	143	77	66
VETERİNERLİK	306	234	72	995	753	242	51	37	14
TARIM, ORMANCILIK, BALIKÇILIK VE VETERİNERLİK İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)	177	125	52	557	396	161	21	17	4
SAĞLIK VE REFAH	5.264	1.774	3.490	15.657	4.676	10.981	2.412	668	1.744
SAĞLIK	3.724	1.037	2.687	11.449	2.946	8.503	1.578	337	1.241
TIP	930	383	547	3.334	1.293	2.041	445	158	287
SAĞLIK (2014)									
HEMŞİRELİK VE HASTA BAKIMI (2015 ÖNCESİ)									
HEMŞİRELİK VE EBELİK (2015 VE SONRASI)	1.608	276	1.332	4.971	603	4.368	739	42	697
DİŞÇİLİK ÇALIŞMALARI	44	29	15	92	54	38	6	3	3
TIBBİ TEŞHİS VE TEDAVİ TEKNOLOJİSİ	140	66	74	416	198	218	88	45	43
TERAPİ VE REHABİLİTASYON	879	233	646	2.174	609	1.565	271	79	192
ECZACILIK	123	50	73	462	189	273	29	10	19
SAĞLIK VE REFAH İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)	627	357	270	1.348	596	752	425	240	185
SOSYAL HİZMETLER (2015 ÖNCESİ)									
REFAH (2015 VE SONRASI)	913	380	533	2.860	1.134	1.726	409	91	318
ÇOCUK BAKIMI VE GENÇLERE YÖNELİK HİZMETLERİ	24	8	16	118	23	95	4	1	3
SOSYAL HİZMETLER VE DANIŞMANLIK (2015 ÖNCESİ)									
SOSYAL ÇALIŞMA VE DANIŞMANLIK (2015 VE SONRASI)	888	372	516	2.741	1.111	1.630	405	90	315
YAŞLI VE ENGELLİ YETİŞKİMLERİN BAKIMI	1		1	1		1			
HİZMETLER	5.218	3.941	1.277	10.192	7.323	2.869	3.078	2.212	866
ÇEVRE KORUMA (2014)									
ÇEVRE KORUMA (2014)									
ÇEVRE KORUMA TEKNOLOJİLERİ									
DOĞAL ÇEVRE VE YABAN HAYATI									
TOPLUM SAĞLIĞINI KORUYUCU HİZMETLER									

EK-4 Türkiye'de Yüksek Lisans Programlarındaki Öğrencilerin Bölümlere Göre Kayıt, Mevcut ve Mezuniyet Dağılımı (2014-2018)

ÜNİVERSİTELER TOPLAMI	2015 - 2016 ÖĞRETİM YILI								
	YENİ KAYIT			TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISI			TOPLAM MEZUN SAYISI		
	T	E	K	T	E	K	T	E	K
KİŞİSEL HİZMETLER	1.213	827	386	3.626	2.239	1.387	308	173	135
OTEL, LOKANTA VE CATERİNG HİZMETLERİ	717	445	272	2.271	1.300	971	36	20	16
SEYAHAT, TURİZM VE BOŞ ZAMAN FAALİYETLER	224	164	60	466	299	167	209	110	99
SPORLAR	272	218	54	858	633	225	61	43	18
EV HİZMETLERİ				31	7	24	2		2
ULAŞTIRMA HİZMETLERİ	157	125	32	806	627	179	114	87	27
ULAŞIM HİZMETLERİ	157	125	32	806	627	179	114	87	27
GÜVENLİK HİZMETLERİ	60	54	6	454	392	62	100	84	16
CAN VE MAL GÜVENLİĞİ	60	54	6	454	392	62	100	84	16
SİLAHLI KUVVETLER VE SAVUNMA									
İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ									
HİJYEN VE İŞ SAĞLIĞI HİZMETLERİ (2015 VE SONRASI)	3.788	2.935	853	5.306	4.065	1.241	2.556	1.868	688
İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ	3.754	2.913	841	5.242	4.026	1.216	2.556	1.868	688
TOPLUM SAĞLIĞINI KORUYUCU HİZMETLER	34	22	12	64	39	25			
HİZMETLER İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER									
TANIMSIZ									

EK-4 Türkiye'de Yüksek Lisans Programlarındaki Öğrencilerin Bölümlere Göre Kayıt, Mevcut ve Mezuniyet Dağılımı (2014-2018)

ÜNİVERSİTELER TOPLAMI	2016 - 2017 ÖĞRETİM YILI								
	YENİ KAYIT			TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISI			TOPLAM MEZUN SAYISI		
	T	E	K	T	E	K	T	E	K
EĞİTİM	75.365	45.109	30.256	328.328	189.373	138.955	48.683	26.952	21.731
ÖĞRETMEN EĞİTİMİ VE EĞİTİM BİLİMLERİ (2015 ÖNCESİ)	7.413	3.569	3.844	40.604	19.285	21.319	2.807	1.209	1.598
EĞİTİM (2015 VE SONRASI)	7.413	3.569	3.844	40.604	19.285	21.319	2.807	1.209	1.598
ÖĞRETMEN EĞİTİMİ VE EĞİTİM BİLİMLERİ									
EĞİTİM BİLİMLERİ	2.042	1.044	998	9.481	4.358	5.123	911	352	559
OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN EĞİTİMİ	290	38	252	1.426	198	1.228	105	14	91
TEMEL SEVİYELERDEKİ ÖĞRETMENLERİN EĞİTİMİ (2015 ÖNCESİ)									
GENEL KONULARDA UZMANLIĞI OLAN ÖĞRETMENLERİN EĞİTİMİ (2015 ÖNCESİ)									
MESLEKİ KONULARIN ÖĞRETMENLERİNİN EĞİTİMİ (2015 ÖNCESİ)									
KONU UZMANLIĞI OLAN ÖĞRETMEN EĞİTİMİ (2015 VE SONRASI)	4.113	2.057	2.056	24.240	12.354	11.886	1.397	694	703
KONU UZMANLIĞI OLMASIZIN ÖĞRETMEN EĞİTİMİ (2015 VE SONRASI)	968	430	538	5.457	2.375	3.082	394	149	245
BEŞERİ BİLİMLER VE SANAT	11.954	6.526	5.428	61.926	32.933	28.993	3.910	2.108	1.802
SANAT	3.217	1.721	1.496	15.144	7.588	7.556	1.094	466	628
SANAT (GENİŞ PROGRAMLAR)									
GÜZEL SANATLAR	763	394	369	3.225	1.380	1.845	146	54	92
MÜZİK VE SAHNE SANATLARI	611	390	221	3.009	1.805	1.204	218	121	97
İŞİTSEL-GÖRSEL TEKNİKLER VE MEDYA YAPIMI	1.251	724	527	5.871	3.263	2.608	463	207	256
TASARIM (2015 ÖNCESİ)									
MODA, İÇ TASARIM VE ENDÜSTRİYEL TASARIM (2015 VE SONRASI)	427	158	269	2.321	885	1.436	226	74	152
EL SANATLARI	165	55	110	718	255	463	41	10	31
SANAT VE BEŞERİ BİLİMLERLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)	1.037	475	562	5.327	2.451	2.876	222	108	114
BEŞERİ BİLİMLER (2015 ÖNCESİ)	5.177	3.154	2.023	27.996	16.841	11.155	1.605	1.040	565
BEŞERİ BİLİMLER (DİLLER HARİÇ) (2015 VE SONRASI)									
DİN (2015 ÖNCESİ)	2.051	1.239	812	11.769	7.414	4.355	681	497	184
DİN VE DİN BİLİMLERİ (2015 VE SONRASI)									
FELSEFE VE ETİK	503	247	256	2.698	1.328	1.370	115	57	58
TARİH VE ARKEOLOJİ	2.623	1.668	955	13.529	8.099	5.430	809	486	323
DİLLER (2015 VE SONRASI)	2.523	1.176	1.347	13.459	6.053	7.406	989	494	495
YABANCI DİLLER (2015 ÖNCESİ)									
DİL KAZANIMI (2015 VE SONRASI)	616	269	347	3.729	1.385	2.344	263	97	166
ANADİL (2015 ÖNCESİ)									
EDEBİYAT VE DİL BİLİMİ (2015 VE SONRASI)	1.907	907	1.000	9.730	4.668	5.062	726	397	329
BEŞERİ BİLİMLER									
SOSYAL BİLİMLER, İŞ VE HUKUK (2015 ÖNCESİ)									
SOSYAL BİLİMLER, GAZETECİLİK VE ENFORMASYON (2015 VE SONRASI)	11.341	6.844	4.497	48.786	27.962	20.824	4.169	1.899	2.270
SOSYAL BİLİMLER VE DAVRANIŞ BİLİMLERİ	10.580	6.375	4.205	44.789	25.717	19.072	3.909	1.775	2.134
SOSYAL BİLİMLER VE DAVRANIŞ BİLİMLERİ (2014)									
PSİKOLOJİ	1.769	410	1.359	5.441	1.231	4.210	1.208	228	980
SOSYOLOJİ VE KÜLTÜREL ÇALIŞMALAR	1.737	847	890	8.306	3.609	4.697	536	220	316
SİYASET BİLİMİ VE YURTTAŞLIK	3.528	2.619	909	14.325	9.592	4.733	1.102	706	396
EKONOMİ	3.546	2.499	1.047	16.717	11.285	5.432	1.063	621	442
GAZETECİLİK VE ENFORMASYON	529	311	218	2.920	1.543	1.377	186	79	107
GAZETECİLİK VE HABERCİLİK	361	208	153	1.961	1.042	919	125	49	76
KÜTÜPHANE, ENFORMASYON, ARŞİV	168	103	65	959	501	458	61	30	31
SOSYAL BİLİMLER, GAZETECİLİK VE ENFORMASYON İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)	232	158	74	1.077	702	375	74	45	29
İŞ, YÖNETİM VE HUKUK (2015 VE SONRASI)	40.058	29.960	10.098	151.887	105.024	46.863	17.840	10.260	7.580
İŞ VE YÖNETİM	35.401	26.834	8.567	129.209	91.060	38.149	16.514	9.553	6.961
İŞ VE YÖNETİM									
ÇALIŞMA BECERİLERİ (2015 VE SONRASI)				64	45	19	23	19	4
TOPTAN VE PERAKENDE SATIŞLAR	1.289	1.060	229	4.183	3.238	945	279	174	105
PAZARLAMA VE REKLAMCILIK	1.810	1.068	742	7.536	4.279	3.257	1.085	491	594
FİNANS, BANKACILIK, SİGORTACILIK	3.057	2.298	759	11.690	8.476	3.214	1.204	696	508
MUHASEBE VE VERGİLENDİRME	1.784	1.226	558	6.605	4.581	2.024	925	543	382
YÖNETİM VE İDARE	27.461	21.182	6.279	99.131	70.441	28.690	12.998	7.630	5.368
ÇALIŞMA HAYATI (2015 ÖNCESİ)									
HUKUK	3.538	2.272	1.266	18.444	11.162	7.282	1.042	551	491
HUKUK	3.538	2.272	1.266	18.444	11.162	7.282	1.042	551	491
İŞ, YÖNETİM VE HUKUK İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2016 VE SONRASI)	1.119	854	265	4.234	2.802	1.432	284	156	128
FEN BİLİMLERİ, MATEMATİK, BİLGİSAYAR	8.506	4.628	3.878	40.752	21.362	19.390	3.562	1.534	2.028
DOĞA BİLİMLERİ, MATEMATİK VE İSTATİSTİK (2015 VE SONRASI)									
YAŞAM BİLİMLERİ (2015 ÖNCESİ)	2.927	1.241	1.686	12.633	5.202	7.431	1.411	500	911
BİYOLOJİ VE İLGİLİ BİLİMLER (2015 VE SONRASI)									
BİYOLOJİ VE BİYOKİMYA									
BİYOLOJİ (2015 VE SONRASI)	1.552	668	884	7.627	3.167	4.460	884	326	558
BİYOKİMYA (2015 VE SONRASI)	1.375	573	802	5.006	2.035	2.971	527	174	353
ÇEVRE BİLİMİ (2015 ÖNCESİ)									
ÇEVRE (2015 VE SONRASI)	188	88	100	911	472	439	44	19	25
DOĞAL ÇEVRE VE YABAN HAYATI (2015 VE SONRASI)	6	5	1	15	10	5			
ÇEVRE BİLİMİ (2015 VE SONRASI)	182	83	99	896	462	434	44	19	25
FİZİK BİLİMLERİ	3.607	2.330	1.277	18.691	11.249	7.442	1.445	739	706
FİZİK	836	589	247	4.854	3.115	1.739	360	202	158
KİMYA	1.190	599	591	6.203	2.922	3.281	680	279	401

EK-4 Türkiye'de Yüksek Lisans Programlarındaki Öğrencilerin Bölümlere Göre Kayıt, Mevcut ve Mezuniyet Dağılımı (2014-2018)

ÜNİVERSİTELER TOPLAMI	2016 - 2017 ÖĞRETİM YILI								
	YENİ KAYIT			TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISI			TOPLAM MEZUN SAYISI		
	T	E	K	T	E	K	T	E	K
YER BİLİMLERİ	1.581	1.142	439	7.634	5.212	2.422	405	258	147
MATEMATİK VE İSTATİSTİK	1.690	916	774	7.871	4.080	3.791	646	266	380
MATEMATİK VE İSTATİSTİK									
MATEMATİK	1.318	728	590	5.883	3.174	2.709	522	224	298
İSTATİSTİK	372	188	184	1.988	906	1.082	124	42	82
DOĞA BİLİMLERİ, MATEMATİK VE İSTATİSTİK İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASİ)	94	53	41	646	359	287	16	10	6
BİLGİSAYAR (2015 ÖNCESİ)									
BİLGİSAYAR BİLİMLERİ (2015 ÖNCESİ)									
BİLİŞİM VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ (BİT) (2015 VE SONRASİ)	841	652	189	3.228	2.415	813	360	252	108
BİLİŞİM VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ (BİT) (2015 VE SONRASİ)	841	652	189	3.228	2.415	813	360	252	108
VERİ TABANI VE AĞ TASARIMI İLE YÖNETİMİ (2015 VE SONRASİ)	328	265	63	1.318	1.023	295	169	129	40
YAZILIM VE UYGULAMA GELİŞTİRME VE ÇÖZÜMLEME (2015 VE SONRASİ)	496	376	120	1.854	1.356	498	190	122	68
BİLGİSAYAR KULLANIMI	17	11	6	56	36	20	1	1	
BİLİŞİM VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ (BİT) İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASİ)									
MÜHENDİSLİK İMALAT VE İNŞAAT	18.810	12.934	5.876	83.186	57.744	25.442	6.486	4.151	2.335
MÜHENDİSLİK VE MÜHENDİSLİK İŞLERİ	11.275	8.472	2.803	49.341	37.554	11.787	3.890	2.768	1.122
ÇEVRE KORUMA TEKNOLOJİLERİ	732	341	391	3.386	1.574	1.812	228	90	138
MÜHENDİSLİK VE MÜHENDİSLİK İŞLERİ (GENİŞ PROGRAMLAR) (2015 ÖNCESİ)							89	48	41
MÜHENDİSLİK VE MÜHENDİSLİK İŞLERİ, BAŞKA YERDE SINIFLANDIRILMAMIŞ (2015 VE SONRASİ)	246	163	83	841	484	357			
MEKANİK VE METAL İŞLERİ (2015 ÖNCESİ)									
MEKANİK BİLİMLER VE METAL İŞLERİ (2015 VE SONRASİ)	2.837	2.266	571	13.452	11.214	2.238	871	699	172
ELEKTİRİK VE ENERJİ	910	717	193	4.062	3.270	792	272	205	67
ELEKTRONİK VE OTOMASYON	5.238	4.188	1.050	21.653	17.294	4.359	1.905	1.440	465
KİMYASAL SÜREÇLER (2015 ÖNCESİ)									
KİMYA MÜHENDİSLİĞİ VE İŞLEMLER (2015 VE SONRASİ)	659	230	429	2.958	1.113	1.845	322	104	218
MOTORLU TAŞITLAR, GEMİLER VE UÇAKLARI	653	567	86	2.989	2.605	384	203	182	21
MÜHENDİSLİK, İMALAT VE İNŞAATI İÇEREN DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASİ)	1.805	1.149	656	7.930	4.904	3.026	652	362	290
İMALAT VE İŞLEME	1.417	629	788	6.520	3.099	3.421	481	175	306
İMALAT VE İŞLEME (GENİŞ PROGRAMLAR)									
GIDA İŞLEME	821	245	576	3.447	1.095	2.352	340	92	248
TEKSTİL, GİYİM, AYAKKABI, DERİ	234	105	129	1.111	468	643	60	24	36
MATERYALLER (AĞAÇ, KAĞIT, PLASTİK, CAM)	47	35	12	261	212	49	7	7	
MADENCİLİK VE MADEN ÇIKARILMASI	315	244	71	1.701	1.324	377	81	59	22
MİMARLIK VE İNŞAAT	4.313	2.684	1.629	19.395	12.187	7.208	1.456	839	617
MİMARLIK VE ŞEHİR PLANLAMA	2.101	1.001	1.100	9.025	4.203	4.822	650	263	387
İNŞAAT VE İNŞAAT MÜHENDİSLİĞİ (2015 ÖNCESİ)									
BİNA VE İNŞAAT MÜHENDİSLİĞİ (2015 VE SONRASİ)	2.212	1.683	529	10.370	7.984	2.386	806	576	230
TARIM VE VETERİNERLİK	3.456	2.259	1.197	16.380	10.633	5.747	1.367	806	561
TARIM, ORMANCILIK, BALIKÇILIK VE VETERİNERLİK									
TARIM,ORMANCILIK VE BALIKÇILIK (2015 ÖNCESİ)	2.299	1.433	866	10.369	6.457	3.912	913	532	381
TARIM (2015 VE SONRASİ)									
TARIM, ORMANCILIK VE BALIKÇILIK (2015 ÖNCESİ)									
BİTKİSEL ÜRETİM VE HAYVAN YETİŞTİRİCİLİĞİ	1.903	1.203	700	8.635	5.463	3.172	731	438	293
BAHÇECİLİK	396	230	166	1.734	994	740	182	94	88
ORMANCILIK	476	329	147	2.456	1.686	770	173	100	73
BALIKÇILIK	268	206	62	1.760	1.162	598	162	96	66
VETERİNERLİK	268	202	66	1.127	866	261	79	53	26
TARIM, ORMANCILIK, BALIKÇILIK VE VETERİNERLİK İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASİ)	145	89	56	668	462	206	40	25	15
SAĞLIK VE REFAH	5.579	2.000	3.579	18.265	5.731	12.534	2.639	810	1.829
SAĞLIK	3.712	1.024	2.688	13.269	3.517	9.752	1.588	358	1.230
TIP	876	395	481	3.644	1.491	2.153	361	112	249
SAĞLIK (2014)									
HEMŞİRELİK VE HASTA BAKIMI (2015 ÖNCESİ)									
HEMŞİRELİK VE EBELİK (2015 VE SONRASİ)	1.682	274	1.408	5.825	814	5.011	733	89	644
DİŞÇİLİK ÇALIŞMALARI	29	23	6	102	66	36	18	6	12
TIBBİ TEŞHİS VE TEDAVİ TEKNOLOJİSİ	152	79	73	475	230	245	96	45	51
TERAPİ VE REHABİLİTASYON	867	219	648	2.659	699	1.960	337	94	243
ECZACILIK	106	34	72	564	217	347	43	12	31
SAĞLIK VE REFAH İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASİ)	895	596	299	1.801	941	860	523	294	229
SOSYAL HİZMETLER (2015 ÖNCESİ)									
REFAH (2015 VE SONRASİ)	972	380	592	3.195	1.273	1.922	528	158	370
ÇOCUK BAKIMI VE GENÇLERE YÖNELİK HİZMETLERİ	30	9	21	144	33	111	12		12
SOSYAL HİZMETLER VE DANIŞMANLIK (2015 ÖNCESİ)									
SOSYAL ÇALIŞMA VE DANIŞMANLIK (2015 VE SONRASİ)	941	371	570	3.049	1.240	1.809	515	158	357
YAŞLI VE ENGELLİ YETİŞKİNLERİN BAKIMI	1		1	2		2	1		1
HİZMETLER	7.455	5.692	1.763	15.191	11.303	3.888	5.543	3.923	1.620
ÇEVRE KORUMA (2014)									
ÇEVRE KORUMA (2014)									
ÇEVRE KORUMA TEKNOLOJİLERİ									
DOĞAL ÇEVRE VE YABAN HAYATI									
TOPLUM SAĞLIĞINI KORUYUCU HİZMETLER									

EK-4 Türkiye'de Yüksek Lisans Programlarındaki Öğrencilerin Bölümlere Göre Kayıt, Mevcut ve Mezuniyet Dağılımı (2014-2018)

ÜNİVERSİTELER TOPLAMI	2016 - 2017 ÖĞRETİM YILI								
	YENİ KAYIT			TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISI			TOPLAM MEZUN SAYISI		
	T	E	K	T	E	K	T	E	K
KİŞİSEL HİZMETLER	1.484	1.058	426	4.633	3.034	1.599	370	212	158
OTEL, LOKANTA VE CATERİNG HİZMETLERİ	384	255	129	967	598	369	62	30	32
SEYAHAT, TURİZM VE BOŞ ZAMAN FAALİYETLER	865	627	238	2.673	1.704	969	209	107	102
SPORLAR	235	176	59	985	730	255	97	75	22
EV HİZMETLERİ				8	2	6	2		2
ULAŞTIRMA HİZMETLERİ	152	126	26	907	717	190	113	75	38
ULAŞIM HİZMETLERİ	152	126	26	907	717	190	113	75	38
GÜVENLİK HİZMETLERİ	149	115	34	787	628	159	60	46	14
CAN VE MAL GÜVENLİĞİ	149	115	34	734	589	145	59	45	14
SİLAHLI KUVVETLER VE SAVUNMA				53	39	14	1	1	
İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ									
HİJYEN VE İŞ SAĞLIĞI HİZMETLERİ (2015 VE SONRASI)	5.670	4.393	1.277	8.843	6.905	1.938	4.999	3.589	1.410
İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ	5.663	4.390	1.273	8.773	6.864	1.909	4.999	3.589	1.410
TOPLUM SAĞLIĞINI KORUYUCU HİZMETLER	7	3	4	70	41	29			
HİZMETLER İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER				21	19	2	1	1	
TANIMSIZ	10	5	5	10	5	5			

EK-4 Türkiye'de Yüksek Lisans Programlarındaki Öğrencilerin Bölümlere Göre Kayıt, Mevcut ve Mezuniyet Dağılımı (2014-2018)

ÜNİVERSİTELER TOPLAMI	2017 - 2018 ÖĞRETİM YILI								
	YENİ KAYIT			TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISI			TOPLAM MEZUN SAYISI		
	T	E	K	T	E	K	T	E	K
	131.228	89.364	41.864	454.673	275.781	178.892	67.067	37.788	29.279
EĞİTİM	8.126	3.909	4.217	39.556	18.242	21.314	3.719	1.633	2.086
ÖĞRETMEN EĞİTİMİ VE EĞİTİM BİLİMLERİ (2015 ÖNCESİ)	8.126	3.909	4.217	39.556	18.242	21.314	3.719	1.633	2.086
EĞİTİM (2015 VE SONRASI)									
ÖĞRETMEN EĞİTİMİ VE EĞİTİM BİLİMLERİ									
EĞİTİM BİLİMLERİ	2.541	1.318	1.223	8.806	3.912	4.894	1.256	546	710
OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN EĞİTİMİ	394	46	348	1.562	209	1.353	194	20	174
TEMEL SEVİYELERDEKİ ÖĞRETMENLERİN EĞİTİMİ (2015 ÖNCESİ)									
GENEL KONULARDA UZMANLIĞI OLAN ÖĞRETMENLERİN EĞİTİMİ (2015 ÖNCESİ)									
MESLEKİ KONULARIN ÖĞRETMENLERİNİN EĞİTİMİ (2015 ÖNCESİ)									
KONU UZMANLIĞI OLAN ÖĞRETMEN EĞİTİMİ (2015 VE SONRASI)	4.307	2.152	2.155	24.211	12.056	12.155	1.844	892	952
KONU UZMANLIĞI OLMASIZIN ÖĞRETMEN EĞİTİMİ (2015 VE SONRASI)	884	393	491	4.977	2.065	2.912	425	175	250
BEŞERİ BİLİMLER VE SANAT	12.446	6.639	5.807	62.380	32.378	30.002	5.378	2.877	2.501
SANAT	3.133	1.698	1.435	14.568	7.349	7.219	1.450	685	765
SANAT (GENİŞ PROGRAMLAR)									
GÜZEL SANATLAR	598	312	286	3.063	1.353	1.710	243	99	144
MÜZİK VE SAHNE SANATLARI	569	371	198	2.760	1.740	1.020	299	183	116
İŞİTSEL-GÖRSEL TEKNİKLER VE MEDYA YAPIMI	1.361	803	558	5.823	3.198	2.625	597	308	289
TASARIM (2015 ÖNCESİ)									
MODA, İÇ TASARIM VE ENDÜSTRİYEL TASARIM (2015 VE SONRASI)	496	168	328	2.302	834	1.468	244	75	169
EL SANATLARI	109	44	65	620	224	396	67	20	47
SANAT VE BEŞERİ BİLİMLERLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)	1.011	366	645	5.739	2.499	3.240	295	141	154
BEŞERİ BİLİMLER (2015 ÖNCESİ)	5.953	3.542	2.411	29.012	16.964	12.048	2.302	1.436	866
BEŞERİ BİLİMLER (DİLLER HARİÇ) (2015 VE SONRASI)									
DİN (2015 ÖNCESİ)	2.483	1.459	1.024	12.598	7.688	4.910	900	602	298
DİN VE DİN BİLİMLERİ (2015 VE SONRASI)									
FELSEFE VE ETİK	508	237	271	2.759	1.319	1.440	177	88	89
TARİH VE ARKEOLOJİ	2.962	1.846	1.116	13.655	7.957	5.698	1.225	746	479
DİLLER (2015 VE SONRASI)	2.349	1.033	1.316	13.061	5.566	7.495	1.331	615	716
YABANCI DİLLER (2015 ÖNCESİ)									
DİL KAZANIMI (2015 VE SONRASI)	603	257	346	3.718	1.421	2.297	274	93	181
ANADİL (2015 ÖNCESİ)									
EDEBİYAT VE DİL BİLİMİ (2015 VE SONRASI)	1.746	776	970	9.343	4.145	5.198	1.057	522	535
BEŞERİ BİLİMLER									
SOSYAL BİLİMLER, İŞ VE HUKUK (2015 ÖNCESİ)									
SOSYAL BİLİMLER, GAZETECİLİK VE ENFORMASYON (2015 VE SONRASI)	13.162	8.160	5.002	48.185	27.159	21.026	6.394	3.022	3.372
SOSYAL BİLİMLER VE DAVRANIŞ BİLİMLERİ	12.113	7.507	4.606	44.167	24.934	19.233	5.888	2.756	3.132
SOSYAL BİLİMLER VE DAVRANIŞ BİLİMLERİ (2014)									
PSİKOLOJİ	2.197	470	1.727	5.844	1.308	4.536	1.819	365	1.454
SOSYOLOJİ VE KÜLTÜREL ÇALIŞMALAR	1.702	821	881	8.144	3.457	4.687	758	271	487
SİYASET BİLİMİ VE YURTTAŞLIK	4.030	3.077	953	14.150	9.495	4.655	2.025	1.331	694
EKONOMİ	4.184	3.139	1.045	16.029	10.674	5.355	1.286	789	497
GAZETECİLİK VE ENFORMASYON	669	397	272	2.810	1.442	1.368	354	177	177
GAZETECİLİK VE HABERCİLİK	458	270	188	1.982	1.041	941	210	109	101
KÜTÜPHANE, ENFORMASYON, ARŞİV	211	127	84	828	401	427	144	68	76
SOSYAL BİLİMLER, GAZETECİLİK VE ENFORMASYON İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)	380	256	124	1.208	783	425	152	89	63
İŞ, YÖNETİM VE HUKUK (2015 VE SONRASI)	49.559	39.155	10.404	127.562	89.095	38.467	25.692	15.343	10.349
İŞ VE YÖNETİM	44.101	35.565	8.536	106.412	76.462	29.950	23.349	14.152	9.197
İŞ VE YÖNETİM									
ÇALIŞMA BECERİLERİ (2015 VE SONRASI)				2	1	1	12	5	7
TOPTAN VE PERAKENDE SATIŞLAR	1.861	1.640	221	3.318	2.689	629	582	403	179
PAZARLAMA VE REKLAMCILIK	2.208	1.450	758	6.317	3.640	2.677	1.666	773	893
FİNANS, BANKACILIK, SİGORTACILIK	3.760	3.099	661	10.690	7.944	2.746	1.928	1.210	718
MUHASEBE VE VERGİLENDİRME	2.657	2.074	583	6.410	4.605	1.805	1.534	931	603
YÖNETİM VE İDARE	33.615	27.302	6.313	79.675	57.583	22.092	17.627	10.830	6.797
ÇALIŞMA HAYATI (2015 ÖNCESİ)									
HUKUK	4.216	2.674	1.542	17.168	10.103	7.065	1.928	949	979
HUKUK	4.216	2.674	1.542	17.168	10.103	7.065	1.928	949	979
İŞ, YÖNETİM VE HUKUK İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2016 VE SONRASI)	1.242	916	326	3.982	2.530	1.452	415	242	173
FEN BİLİMLERİ, MATEMATİK, BİLGİSAYAR	8.340	4.685	3.655	40.077	21.153	18.924	4.317	1.892	2.425
DOĞA BİLİMLERİ, MATEMATİK VE İSTATİSTİK (2015 VE SONRASI)									
YAŞAM BİLİMLERİ (2015 ÖNCESİ)	2.903	1.238	1.665	12.577	5.180	7.397	1.818	613	1.205
BİYOLOJİ VE İLGİLİ BİLİMLER (2015 VE SONRASI)									
BİYOLOJİ VE BİYOKİMYA									
BİYOLOJİ (2015 VE SONRASI)	1.556	645	911	7.512	3.130	4.382	1.004	361	643
BİYOKİMYA (2015 VE SONRASI)	1.347	593	754	5.065	2.050	3.015	814	252	562
ÇEVRE BİLİMİ (2015 ÖNCESİ)									
ÇEVRE (2015 VE SONRASI)	161	85	76	717	340	377	58	23	35
DOĞAL ÇEVRE VE YABAN HAYATI (2015 VE SONRASI)	17	6	11	27	12	15	1	1	
ÇEVRE BİLİMİ (2015 VE SONRASI)	144	79	65	690	328	362	57	22	35
FİZİK BİLİMLERİ	3.420	2.297	1.123	18.306	11.163	7.143	1.621	887	734
FİZİK	780	578	202	4.650	3.017	1.633	318	208	110
KİMYA	1.103	609	494	5.978	2.901	3.077	707	273	434

ÜNİVERSİTELER TOPLAMI	2017 - 2018 ÖĞRETİM YILI								
	YENİ KAYIT			TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISI			TOPLAM MEZUN SAYISI		
	T	E	K	T	E	K	T	E	K
YER BİLİMLERİ	1.537	1.110	427	7.678	5.245	2.433	596	406	190
MATEMATİK VE İSTATİSTİK	1.772	1.011	761	7.874	4.130	3.744	797	354	443
MATEMATİK VE İSTATİSTİK									
MATEMATİK	1.408	805	603	5.957	3.228	2.729	625	287	338
İSTATİSTİK	364	206	158	1.917	902	1.015	172	67	105
DOĞA BİLİMLERİ, MATEMATİK VE İSTATİSTİK İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)	84	54	30	603	340	263	23	15	8
BİLGİSAYAR (2015 ÖNCESİ)									
BİLGİSAYAR BİLİMLERİ (2015 ÖNCESİ)									
BİLİŞİM VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ (BİT) (2015 VE SONRASI)	1.017	806	211	2.662	1.990	672	501	358	143
BİLİŞİM VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ (BİT) (2015 VE SONRASI)	1.017	806	211	2.662	1.990	672	501	358	143
VERİ TABANI VE AĞ TASARIMI İLE YÖNETİMİ (2015 VE SONRASI)	437	337	100	1.151	899	252	246	194	52
YAZILIM VE UYGULAMA GELİŞTİRME VE ÇÖZÜMLEME (2015 VE SONRASI)	560	456	104	1.443	1.047	396	247	162	85
BİLGİSAYAR KULLANIMI	20	13	7	68	44	24	8	2	6
BİLİŞİM VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ (BİT) İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)									
MÜHENDİSLİK İMALAT VE İNŞAAT	20.015	14.104	5.911	82.671	56.691	25.980	8.687	5.588	3.099
MÜHENDİSLİK VE MÜHENDİSLİK İŞLERİ	12.156	9.214	2.942	48.832	36.707	12.125	5.144	3.668	1.476
ÇEVRE KORUMA TEKNOLOJİLERİ	818	423	395	3.633	1.718	1.915	335	114	221
MÜHENDİSLİK VE MÜHENDİSLİK İŞLERİ (GENİŞ PROGRAMLAR) (2015 ÖNCESİ)	246	163	83	906	544	362			
MÜHENDİSLİK VE MÜHENDİSLİK İŞLERİ, BAŞKA YERDE SINIFLANDIRILMAMIŞ (2015 VE SONRASI)									
MEKANİK VE METAL İŞLERİ (2015 ÖNCESİ)									
MEKANİK BİLİMLER VE METAL İŞLERİ (2015 VE SONRASI)	2.794	2.221	573	13.298	10.958	2.340	1.096	870	226
ELEKTİRİK VE ENERJİ	984	773	211	4.163	3.327	836	455	346	109
ELEKTRONİK VE OTOMASYON	5.935	4.772	1.163	20.878	16.470	4.408	2.524	1.914	610
KİMYASAL SÜREÇLER (2015 ÖNCESİ)									
KİMYA MÜHENDİSLİĞİ VE İŞLEMLER (2015 VE SONRASI)	699	270	429	3.000	1.138	1.862	356	101	255
MOTORLU TAŞITLAR, GEMİLER VE UÇAKLARI	680	592	88	2.954	2.552	402	378	323	55
MÜHENDİSLİK, İMALAT VE İNŞAATI İÇEREN DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)	2.007	1.338	669	7.457	4.590	2.867	956	526	430
İMALAT VE İŞLEME	1.256	555	701	6.713	3.129	3.584	562	187	375
İMALAT VE İŞLEME (GENİŞ PROGRAMLAR)									
GIDA İŞLEME	741	194	547	3.602	1.093	2.509	397	94	303
TEKSTİL, GİYİM, AYAKKABI, DERİ	175	86	89	1.134	475	659	62	19	43
MATERYALLER (AĞAÇ, KAĞIT, PLASTİK, CAM)	68	54	14	282	229	53	23	17	6
MADENCİLİK VE MADEN ÇIKARILMASI	272	221	51	1.695	1.332	363	103	74	29
MİMARLIK VE İNŞAAT	4.596	2.997	1.599	19.669	12.265	7.404	2.002	1.190	812
MİMARLIK VE ŞEHİR PLANLAMA	2.222	1.168	1.054	9.139	4.144	4.995	976	440	536
İNŞAAT VE İNŞAAT MÜHENDİSLİĞİ (2015 ÖNCESİ)									
BİNA VE İNŞAAT MÜHENDİSLİĞİ (2015 VE SONRASI)	2.374	1.829	545	10.530	8.121	2.409	1.026	750	276
TARIM VE VETERİNERLİK	3.138	2.169	969	16.857	11.041	5.816	1.647	998	649
TARIM, ORMANCILIK, BALIKÇILIK VE VETERİNERLİK									
TARIM,ORMANCILIK VE BALIKÇILIK (2015 ÖNCESİ)	2.149	1.434	715	10.757	6.737	4.020	1.063	604	459
TARIM (2015 VE SONRASI)									
TARIM, ORMANCILIK VE BALIKÇILIK (2015 ÖNCESİ)									
BİTKİSEL ÜRETİM VE HAYVAN YETİŞTİRİCİLİĞİ	1.775	1.208	567	8.933	5.680	3.253	885	518	367
BAHÇECİLİK	374	226	148	1.824	1.057	767	178	86	92
ORMANCILIK	356	261	95	2.370	1.634	736	201	141	60
BALIKÇILIK	244	202	42	1.736	1.199	537	162	98	64
VETERİNERLİK	281	202	79	1.343	1.035	308	164	112	52
TARIM, ORMANCILIK, BALIKÇILIK VE VETERİNERLİK İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)	108	70	38	651	436	215	57	43	14
SAĞLIK VE REFAH	5.245	1.495	3.750	17.576	4.829	12.747	3.383	765	2.618
SAĞLIK	4.046	1.038	3.008	13.957	3.472	10.485	2.467	530	1.937
TIP	1.004	363	641	3.579	1.316	2.263	459	146	313
SAĞLIK (2014)									
HEMŞİRELİK VE HASTA BAKIMI (2015 ÖNCESİ)									
HEMŞİRELİK VE EBELİK (2015 VE SONRASI)	1.769	295	1.474	6.223	872	5.351	1.118	145	973
DİŞÇİLİK ÇALIŞMALARI	31	19	12	121	82	39	14	5	9
TIBBİ TEŞHİS VE TEDAVİ TEKNOLOJİSİ	197	95	102	518	256	262	145	70	75
TERAPİ VE REHABİLİTASYON	958	240	718	3.109	810	2.299	612	135	477
ECZACILIK	87	26	61	407	136	271	119	29	90
SAĞLIK VE REFAH İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)	257	98	159	937	331	606	142	38	104
SOSYAL HİZMETLER (2015 ÖNCESİ)									
REFAH (2015 VE SONRASI)	942	359	583	2.682	1.026	1.656	774	197	577
ÇOCUK BAKIMI VE GENÇLERE YÖNELİK HİZMETLERİ	11	1	10	68	15	53	4	1	3
SOSYAL HİZMETLER VE DANIŞMANLIK (2015 ÖNCESİ)									
SOSYAL ÇALIŞMA VE DANIŞMANLIK (2015 VE SONRASI)	928	356	572	2.610	1.009	1.601	770	196	574
YAŞLI VE ENGELLİ YETİŞKİMLERİN BAKIMI	3	2	1	4	2	2			
HİZMETLER	10.180	8.242	1.938	17.147	13.203	3.944	7.349	5.312	2.037
ÇEVRE KORUMA (2014)									
ÇEVRE KORUMA (2014)									
ÇEVRE KORUMA TEKNOLOJİLERİ									
DOĞAL ÇEVRE VE YABAN HAYATI									
TOPLUM SAĞLIĞINI KORUYUCU HİZMETLER									

EK-4 Türkiye'de Yüksek Lisans Programlarındaki Öğrencilerin Bölümlere Göre Kayıt, Mevcut ve Mezuniyet Dağılımı (2014-2018)

ÜNİVERSİTELER TOPLAMI	2017 - 2018 ÖĞRETİM YILI								
	YENİ KAYIT			TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISI			TOPLAM MEZUN SAYISI		
	T	E	K	T	E	K	T	E	K
KİŞİSEL HİZMETLER	1.754	1.245	509	5.230	3.417	1.813	670	437	233
OTEL, LOKANTA VE CATERİNG HİZMETLERİ	424	285	139	1.082	657	425	136	68	68
SEYAHAT, TURİZM VE BOŞ ZAMAN FAALİYETLER	1.057	759	298	3.063	1.972	1.091	401	262	139
SPORLAR	273	201	72	1.085	788	297	131	106	25
EV HİZMETLERİ							2	1	1
ULAŞTIRMA HİZMETLERİ	225	193	32	715	601	114	134	90	44
ULAŞIM HİZMETLERİ	225	193	32	715	601	114	134	90	44
GÜVENLİK HİZMETLERİ	327	278	49	822	666	156	121	90	31
CAN VE MAL GÜVENLİĞİ	326	278	48	771	629	142	117	86	31
SİLAHLI KUVVETLER VE SAVUNMA	1		1	51	37	14	4	4	
İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ									
HİJYEN VE İŞ SAĞLIĞI HİZMETLERİ (2015 VE SONRASI)	7.874	6.526	1.348	10.362	8.503	1.859	6.422	4.693	1.729
İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ	7.874	6.526	1.348	10.362	8.503	1.859	6.422	4.693	1.729
TOPLUM SAĞLIĞINI KORUYUCU HİZMETLER									
HİZMETLER İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER				18	16	2	2	2	
TANIMSIZ									

EK-5 Türkiye'de Doktora Programlarındaki Öğrencilerin Bölümlere Göre Kayıt, Mevcut ve Mezuniyet Dağılımı (2014-2018)

ÜNİVERSİTELER TOPLAMI	2014 - 2015 ÖĞRETİM YILI								
	YENİ KAYIT			TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISI			TOPLAM MEZUN SAYISI		
	T	E	K	T	E	K	T	E	K
	9.875	5.430	4.445	64.756	36.113	28.643	3.597	1.798	1.799
EĞİTİM	1.055	541	514	6.604	3.269	3.335	624	331	293
ÖĞRETMEN EĞİTİMİ VE EĞİTİM BİLİMLERİ									
EĞİTİM BİLİMLERİ	253	120	133	1.729	761	968	116	57	59
OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN EĞİTİMİ	33	3	30	164	26	138	23	9	14
TEMEL SEVİYELERDEKİ ÖĞRETMENLERİN EĞİTİMİ (2015 ÖNCESİ)	289	152	137	1.614	749	865			
GENEL KONULARDA UZMANLIĞI OLAN ÖĞRETMENLERİN EĞİTİMİ (2015 ÖNCESİ)	208	106	102	1.545	730	815			
MESLEKİ KONULARIN ÖĞRETMENLERİNİN EĞİTİMİ (2015 ÖNCESİ)	272	160	112	1.552	1.003	549			
KONU UZMANLIĞI OLAN ÖĞRETMEN EĞİTİMİ (2015 VE SONRASI)							423	242	181
KONU UZMANLIĞI OLMASIZIN ÖĞRETMEN EĞİTİMİ (2015 VE SONRASI)							62	23	39
EĞİTİM İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)									
BEŞERİ BİLİMLER VE SANAT	1.856	1.094	762	11.524	6.828	4.696	688	430	258
SANAT	259	111	148	1.863	822	1.041	123	56	67
SANAT (GENİŞ PROGRAMLAR)	26	10	16	126	61	65			
GÜZEL SANATLAR	46	18	28	314	108	206	19	7	12
MÜZİK VE SAHNE SANATLARI	41	21	20	386	187	199	29	14	15
İŞİTSEL-GÖRSEL TEKNİKLER VE MEDYA YAPIMI TASARIM (2015 ÖNCESİ)	99	49	50	810	381	429	56	27	29
MODA, İÇ TASARIM VE ENDÜSTRİYEL TASARIM (2015 VE SONRASI)	47	13	34	225	84	141	18	8	10
EL SANATLARI	0	0	0	2	1	1	1		1
SANAT VE BEŞERİ BİLİMLERLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)							55	40	15
BEŞERİ BİLİMLER (2015 ÖNCESİ)	1.597	983	614	9.661	6.006	3.655	319	237	82
BEŞERİ BİLİMLER (DİLLER HARİÇ) (2015 VE SONRASI)									
DİN (2015 ÖNCESİ)	445	355	90	2.574	2.040	534	112	97	15
DİN VE DİN BİLİMLERİ (2015 VE SONRASI)									
FELSEFE VE ETİK	75	49	26	504	291	213	40	25	15
TARİH VE ARKEOLOJİ	451	286	165	2.954	1.848	1.106	167	115	52
DİLLER (2015 VE SONRASI)							191	97	94
YABANCI DİLLER (2015 ÖNCESİ)	240	88	152	1.212	467	745	67	27	40
DİL KAZANIMI (2015 VE SONRASI)									
ANADİL (2015 ÖNCESİ)	272	130	142	1.681	828	853	124	70	54
EDEBİYAT VE DİL BİLİMİ (2015 VE SONRASI)									
BEŞERİ BİLİMLER	114	75	39	736	532	204			
SOSYAL BİLİMLER, İŞ VE HUKUK (2015 ÖNCESİ)									
SOSYAL BİLİMLER, GAZETECİLİK VE ENFORMASYON (2015 VE SONRASI)	3.245	2.029	1.216	21.578	13.573	8.005	411	206	205
SOSYAL BİLİMLER VE DAVRANIŞ BİLİMLERİ	1.093	659	434	7.407	4.423	2.984	363	186	177
SOSYAL BİLİMLER VE DAVRANIŞ BİLİMLERİ (2014)	33	12	21	297	129	168			
PSİKOLOJİ	80	18	62	380	99	281	35	4	31
SOSYOLOJİ VE KÜLTÜREL ÇALIŞMALAR	209	106	103	1.327	677	650	82	42	40
SİYASET BİLİMİ VE YURTTAŞLIK	421	291	130	2.775	1.762	1.013	89	51	38
EKONOMİ	350	232	118	2.628	1.756	872	157	89	68
GAZETECİLİK VE ENFORMASYON	105	54	51	685	348	337	29	15	14
GAZETECİLİK VE HABERCİLİK	64	30	34	472	219	253	19	8	11
KÜTÜPHANE, ENFORMASYON, ARŞİV	41	24	17	213	129	84	10	7	3
SOSYAL BİLİMLER, GAZETECİLİK VE ENFORMASYON İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)							19	5	14
İŞ, YÖNETİM VE HUKUK (2015 VE SONRASI)							661	405	256
İŞ VE YÖNETİM	1.708	1.116	592	10.856	7.180	3.676	565	342	223
İŞ VE YÖNETİM									
ÇALIŞMA BECERİLERİ (2015 VE SONRASI)							28	11	17
TOPTAN VE PERAKENDE SATIŞLAR	19	13	6	94	67	27	1	1	
PAZARLAMA VE REKLAMCILIK	98	44	54	598	282	316	54	25	29
FİNANS, BANKACILIK, SİGORTACILIK	163	125	38	1.334	1.002	332	56	46	10
MUHASEBE VE VERGİLENDİRME	67	42	25	489	350	139	43	32	11
YÖNETİM VE İDARE	1.294	849	445	7.786	5.131	2.655	383	227	156
ÇALIŞMA HAYATI (2015 ÖNCESİ)	67	43	24	555	348	207			
HUKUK	339	200	139	2.630	1.622	1.008	96	63	33
HUKUK	339	200	139	2.630	1.622	1.008	96	63	33
İŞ, YÖNETİM VE HUKUK İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2016 VE SONRASI)									

EK-5 Türkiye'de Doktora Programlarındaki Öğrencilerin Bölümlere Göre Kayıt, Mevcut ve Mezuniyet Dağılımı (2014-2018)

ÜNİVERSİTELER TOPLAMI	2014 - 2015 ÖĞRETİM YILI								
	YENİ KAYIT			TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISI			TOPLAM MEZUN SAYISI		
	T	E	K	T	E	K	T	E	K
FEN BİLİMLERİ, MATEMATİK, BİLGİSAYAR									
DOĞA BİLİMLERİ, MATEMATİK VE İSTATİSTİK (2015 VE SONRASI)	1.601	780	821	11.750	5.803	5.947	961	450	511
YAŞAM BİLİMLERİ (2015 ÖNCESİ)									
BİYOLOJİ VE İLGİLİ BİLİMLER (2015 VE SONRASI)	710	290	420	4.845	2.077	2.768	339	128	211
BİYOLOJİ VE BİYOKİMYA	629	255	374	4.279	1.831	2.448			
BİYOLOJİ (2015 VE SONRASI)							221	77	144
BİYOKİMYA (2015 VE SONRASI)							118	51	67
ÇEVRE BİLİMİ (2015 ÖNCESİ)	81	35	46	566	246	320			
ÇEVRE (2015 VE SONRASI)							4	2	2
DOĞAL ÇEVRE VE YABAN HAYATI (2015 VE SONRASI)									
ÇEVRE BİLİMİ (2015 VE SONRASI)							4	2	2
FİZİK BİLİMLERİ	561	298	263	4.766	2.566	2.200	379	199	180
FİZİK	172	103	69	1.555	881	674	151	82	69
KİMYA	204	77	127	1.842	825	1.017	168	72	96
YER BİLİMLERİ	185	118	67	1.369	860	509	60	45	15
MATEMATİK VE İSTATİSTİK	267	140	127	1.954	1.008	946	229	115	114
MATEMATİK VE İSTATİSTİK									
MATEMATİK	201	105	96	1.431	740	691	186	90	96
İSTATİSTİK	53	25	28	422	207	215	43	25	18
DOĞA BİLİMLERİ, MATEMATİK VE İSTATİSTİK İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)							10	6	4
BİLGİSAYAR (2015 ÖNCESİ)	63	52	11	185	152	33			
BİLGİSAYAR BİLİMLERİ (2015 ÖNCESİ)	63	52	11	185	152	33			
BİLİŞİM VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ (BİT) (2015 VE SONRASI)							6	3	3
BİLİŞİM VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ (BİT) (2015 VE SONRASI)							5	3	2
VERİ TABANI VE AĞ TASARIMI İLE YÖNETİMİ (2015 VE SONRASI)							2	1	1
YAZILIM VE UYGULAMA GELİŞTİRME VE ÇÖZÜMLEME (2015 VE SONRASI)							3	2	1
BİLGİSAYAR KULLANIMI									
BİLİŞİM VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ (BİT) İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)							1		1
MÜHENDİSLİK İMALAT VE İNŞAAT	2.646	1.829	817	15.998	10.896	5.102	934	595	339
MÜHENDİSLİK VE MÜHENDİSLİK İŞLERİ	1.947	1.429	518	10.919	8.279	2.640	544	394	150
ÇEVRE KORUMA TEKNOLOJİLERİ							32	11	21
MÜHENDİSLİK VE MÜHENDİSLİK İŞLERİ (GENİŞ PROGRAMLAR) (2015 ÖNCESİ)	300	194	106	1.373	889	484			
MÜHENDİSLİK VE MÜHENDİSLİK İŞLERİ, BAŞKA YERDE SINIFLANDIRILMAMIŞ (2015 VE SONRASI)							28	16	12
MEKANİK VE METAL İŞLERİ (2015 ÖNCESİ)									
MEKANİK BİLİMLER VE METAL İŞLERİ (2015 VE SONRASI)	426	345	81	2.579	2.112	467	148	115	33
ELEKTİRİK VE ENERJİ	91	74	17	713	590	123	30	23	7
ELEKTRONİK VE OTOMASYON	861	651	210	4.873	3.824	1.049	224	189	35
KİMYASAL SÜREÇLER (2015 ÖNCESİ)									
KİMYA MÜHENDİSLİĞİ VE İŞLEMLER (2015 VE SONRASI)	131	47	84	716	281	435	55	19	36
MOTORLU TAŞITLAR, GEMİLER VE UÇAKLARI	138	118	20	665	583	82	27	21	6
MÜHENDİSLİK, İMALAT VE İNŞAATI İÇEREN DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)							87	57	30
İMALAT VE İŞLEME	199	106	93	1.557	694	863	108	55	53
İMALAT VE İŞLEME (GENİŞ PROGRAMLAR)	24	21	3	78	67	11			
GIDA İŞLEME	110	41	69	944	321	623	64	28	36
TEKSTİL, GİYİM, AYAKKABI, DERİ	23	10	13	229	82	147	20	8	12
MATERYALLER (AĞAÇ, KAĞIT, PLASTİK, CAM)	8	8	0	47	33	14	10	6	4
MADENCİLİK VE MADEN ÇIKARILMASI	34	26	8	259	191	68	14	13	1
MİMARLIK VE İNŞAAT	500	294	206	3.522	1.923	1.599	195	89	106
MİMARLIK VE ŞEHİR PLANLAMA	208	75	133	1.702	623	1.079	96	25	71
İNŞAAT VE İNŞAAT MÜHENDİSLİĞİ (2015 ÖNCESİ)									
BİNA VE İNŞAAT MÜHENDİSLİĞİ (2015 VE SONRASI)	292	219	73	1.820	1.300	520	99	64	35
TARIM VE VETERİNERLİK	741	438	303	5.637	3.320	2.317	220	134	86
TARIM, ORMANCILIK, BALIKÇILIK VE VETERİNERLİK									
TARIM, ORMANCILIK VE BALIKÇILIK (2015 ÖNCESİ)	545	305	240	4.313	2.464	1.849	139	81	58
TARIM (2015 VE SONRASI)									
TARIM, ORMANCILIK VE BALIKÇILIK (2015 ÖNCESİ)	325	190	135	2.561	1.498	1.063			
BİTKİSEL ÜRETİM VE HAYVAN YETİŞTİRİCİLİĞİ	182	99	83	1.458	825	633	122	75	47
BAHÇECİLİK	38	16	22	294	141	153	17	6	11
ORMANCILIK	54	41	13	339	241	98	17	11	6
BALIKÇILIK	43	30	13	410	243	167	39	22	17
VETERİNERLİK	99	62	37	575	372	203	24	19	5

EK-5 Türkiye'de Doktora Programlarındaki Öğrencilerin Bölümlere Göre Kayıt, Mevcut ve Mezuniyet Dağılımı (2014-2018)

ÜNİVERSİTELER TOPLAMI	2014 - 2015 ÖĞRETİM YILI								
	YENİ KAYIT			TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISI			TOPLAM MEZUN SAYISI		
	T	E	K	T	E	K	T	E	K
TARIM, ORMANCILIK, BALIKÇILIK VE VETERİNERLİK İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)							1	1	
SAĞLIK VE REFAH	1.018	331	687	5.814	2.134	3.680	628	212	416
SAĞLIK	991	320	671	5.648	2.075	3.573	608	210	398
TIP	430	165	265	2.367	1.059	1.308	109	50	59
SAĞLIK (2014)	47	25	22	272	154	118			
HEMŞİRELİK VE HASTA BAKIMI (2015 ÖNCESİ)	228	14	214	995	43	952	82	2	80
HEMŞİRELİK VE EBELİK (2015 VE SONRASI)									
DİŞÇİLİK ÇALIŞMALARI	192	88	104	1.577	713	864	353	144	209
TIBBİ TEŞHİS VE TEDAVİ TEKNOLOJİSİ	8	4	4	45	18	27	10	2	8
TERAPİ VE REHABİLİTASYON	83	24	59	348	78	270	51	12	39
ECZACILIK	3	0	3	44	10	34	3		3
SAĞLIK VE REFAH İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)							9	1	8
SOSYAL HİZMETLER (2015 ÖNCESİ)									
REFAH (2015 VE SONRASI)	27	11	16	166	59	107	11	1	10
ÇOCUK BAKIMI VE GENÇLERE YÖNELİK HİZMETLERİ	3	1	2	28	7	21	2		2
SOSYAL HİZMETLER VE DANIŞMANLIK (2015 ÖNCESİ)									
SOSYAL ÇALIŞMA VE DANIŞMANLIK (2015 VE SONRASI)	24	10	14	138	52	86	9	1	8
YAŞLI VE ENGELLİ YETİŞKİMLERİN BAKIMI									
HİZMETLER	202	118	84	907	582	325	59	32	27
ÇEVRE KORUMA (2014)	3	2	1	7	6	1			
ÇEVRE KORUMA (2014)									
ÇEVRE KORUMA TEKNOLOJİLERİ									
DOĞAL ÇEVRE VE YABAN HAYATI	3	2	1	7	6	1			
TOPLUM SAĞLIĞINI KORUYUCU HİZMETLER									
KİŞİSEL HİZMETLER	150	84	66	639	376	263	50	25	25
OTEL, LOKANTA VE CATERİNG HİZMETLERİ	7	6	1	8	7	1	29	18	11
SEYAHAT, TURİZM VE BOŞ ZAMAN FAALİYETLER	125	67	58	470	271	199	1	1	
SPORLAR	18	11	7	141	94	47	12	6	6
EV HİZMETLERİ				20	4	16	8		8
ULAŞTIRMA HİZMETLERİ	22	19	3	158	124	34	3	2	1
ULAŞIM HİZMETLERİ	22	19	3	158	124	34	3	2	1
GÜVENLİK HİZMETLERİ	27	13	14	103	76	27	6	5	1
CAN VE MAL GÜVENLİĞİ	11	5	6	79	62	17	6	5	1
SİLAHLI KUVVETLER VE SAVUNMA									
İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ	16	8	8	24	14	10			
HİJYEN VE İŞ SAĞLIĞI HİZMETLERİ (2015 VE SONRASI)									
İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ									
TOPLUM SAĞLIĞINI KORUYUCU HİZMETLER									
HİZMETLER İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER									
TANIMSIZ	157	99	58	942	604	338			

EK-5 Türkiye'de Doktora Programlarındaki Öğrencilerin Bölümlere Göre Kayıt, Mevcut ve Mezuniyet Dağılımı (2014-2018)

ÜNİVERSİTELER TOPLAMI	2015 - 2016 ÖĞRETİM YILI								
	YENİ KAYIT			TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISI			TOPLAM MEZUN SAYISI		
	T	E	K	T	E	K	T	E	K
	8.461	4.402	4.059	51.403	27.220	24.183	4.137	2.060	2.077
EĞİTİM	1.112	535	577	6.798	3.292	3.506	711	324	387
ÖĞRETMEN EĞİTİMİ VE EĞİTİM BİLİMLERİ									
EĞİTİM BİLİMLERİ	258	118	140	1.681	736	945	183	74	109
OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN EĞİTİMİ	48	5	43	207	28	179	19	3	16
TEMEL SEVİYELERDEKİ ÖĞRETMENLERİN EĞİTİMİ (2015 ÖNCESİ)									
GENEL KONULARDA UZMANLIĞI OLAN ÖĞRETMENLERİN EĞİTİMİ (2015 ÖNCESİ)									
MESLEKİ KONULARIN ÖĞRETMENLERİNİN EĞİTİMİ (2015 ÖNCESİ)									
KONU UZMANLIĞI OLAN ÖĞRETMEN EĞİTİMİ (2015 VE SONRASİ)	671	350	321	4.217	2.227	1.990	431	215	216
KONU UZMANLIĞI OLMASIZIN ÖĞRETMEN EĞİTİMİ (2015 VE SONRASİ)	135	62	73	693	301	392	78	32	46
EĞİTİMLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASİ)									
BEŞERİ BİLİMLER VE SANAT	2.157	1.262	895	12.893	7.617	5.276	818	493	325
SANAT	323	160	163	1.989	892	1.097	136	59	77
SANAT (GENİŞ PROGRAMLAR)									
GÜZEL SANATLAR	42	19	23	297	97	200	17	7	10
MÜZİK VE SAHNE SANATLARI	64	33	31	413	207	206	35	20	15
İŞİTSEL-GÖRSEL TEKNİKLER VE MEDYA YAPIMI TASARIM (2015 ÖNCESİ)	164	87	77	977	471	506	60	26	34
MODA, İÇ TASARIM VE ENDÜSTRİYEL TASARIM (2015 VE SONRASİ)	53	21	32	300	115	185	23	5	18
EL SANATLARI				2	2		1	1	
SANAT VE BEŞERİ BİLİMLERLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASİ)	165	90	75	985	658	327	39	30	9
BEŞERİ BİLİMLER (2015 ÖNCESİ)	1.092	759	333	6.568	4.581	1.987	393	272	121
BEŞERİ BİLİMLER (DİLLER HARİÇ) (2015 VE SONRASİ)									
DİN (2015 ÖNCESİ)	537	419	118	2.840	2.249	591	145	122	23
DİN VE DİN BİLİMLERİ (2015 VE SONRASİ)									
FELSEFE VE ETİK	140	81	59	699	402	297	56	34	22
TARİH VE ARKEOLOJİ	415	259	156	3.029	1.930	1.099	192	116	76
DİLLER (2015 VE SONRASİ)	577	253	324	3.351	1.486	1.865	250	132	118
YABANCI DİLLER (2015 ÖNCESİ)									
DİL KAZANIMI (2015 VE SONRASİ)	221	87	134	1.283	502	781	76	28	48
ANADİL (2015 ÖNCESİ)									
EDEBİYAT VE DİL BİLİMİ (2015 VE SONRASİ)	356	166	190	2.068	984	1.084	174	104	70
BEŞERİ BİLİMLER									
SOSYAL BİLİMLER, İŞ VE HUKUK (2015 ÖNCESİ)									
SOSYAL BİLİMLER, GAZETECİLİK VE ENFORMASYON (2015 VE SONRASİ)	1.378	801	577	8.830	5.235	3.595	465	271	194
SOSYAL BİLİMLER VE DAVRANIŞ BİLİMLERİ	1.243	728	515	7.827	4.708	3.119	414	246	168
SOSYAL BİLİMLER VE DAVRANIŞ BİLİMLERİ (2014)									
PSİKOLOJİ	123	20	103	546	129	417	36	7	29
SOSYOLOJİ VE KÜLTÜREL ÇALIŞMALAR	260	138	122	1.561	779	782	96	54	42
SİYASET BİLİMİ VE YURTTAŞLIK	424	274	150	2.811	1.837	974	128	90	38
EKONOMİ	436	296	140	2.909	1.963	946	154	95	59
GAZETECİLİK VE ENFORMASYON	92	51	41	659	352	307	27	14	13
GAZETECİLİK VE HABERCİLİK	53	27	26	414	202	212	23	12	11
KÜTÜPHANE, ENFORMASYON, ARŞİV	39	24	15	245	150	95	4	2	2
SOSYAL BİLİMLER, GAZETECİLİK VE ENFORMASYON İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASİ)	43	22	21	344	175	169	24	11	13
İŞ, YÖNETİM VE HUKUK (2015 VE SONRASİ)	2.325	1.477	848	15.393	10.114	5.279	827	497	330
İŞ VE YÖNETİM	1.789	1.161	628	12.223	8.125	4.098	659	394	265
İŞ VE YÖNETİM									
ÇALIŞMA BECERİLERİ (2015 VE SONRASİ)	69	43	26	532	350	182			
TOPTAN VE PERAKENDE SATIŞLAR	32	25	7	139	100	39			
PAZARLAMA VE REKLAMCILIK	139	65	74	748	363	385	46	20	26
FİNANS, BANKACILIK, SİGORTACILIK	158	117	41	1.408	1.050	358	63	41	22
MUHASEBE VE VERGİLENDİRME	62	42	20	565	403	162	32	17	15
YÖNETİM VE İDARE	1.329	869	460	8.831	5.859	2.972	518	316	202
ÇALIŞMA HAYATI (2015 ÖNCESİ)									
HUKUK	536	316	220	3.170	1.989	1.181	137	85	52
HUKUK	536	316	220	3.170	1.989	1.181	137	85	52
İŞ, YÖNETİM VE HUKUK İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2016 VE SONRASİ)							31	18	13

EK-5 Türkiye'de Doktora Programlarındaki Öğrencilerin Bölümlere Göre Kayıt, Mevcut ve Mezuniyet Dağılımı (2014-2018)

ÜNİVERSİTELER TOPLAMI	2015 - 2016 ÖĞRETİM YILI								
	YENİ KAYIT			TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISI			TOPLAM MEZUN SAYISI		
	T	E	K	T	E	K	T	E	K
FEN BİLİMLERİ, MATEMATİK, BİLGİSAYAR DOĞA BİLİMLERİ, MATEMATİK VE İSTATİSTİK (2015 VE SONRASI)	1.927	898	1.029	12.618	6.089	6.529	1.207	580	627
YAŞAM BİLİMLERİ (2015 ÖNCESİ)									
BİYOLOJİ VE İLGİLİ BİLİMLER (2015 VE SONRASI)	876	328	548	5.186	2.158	3.028	460	193	267
BİYOLOJİ VE BİYOKİMYA									
BİYOLOJİ (2015 VE SONRASI)	432	165	267	2.678	1.091	1.587	244	107	137
BİYOKİMYA (2015 VE SONRASI)	444	163	281	2.508	1.067	1.441	216	86	130
ÇEVRE BİLİMİ (2015 ÖNCESİ)									
ÇEVRE (2015 VE SONRASI)	32	11	21	174	79	95	5	3	2
DOĞAL ÇEVRE VE YABAN HAYATI (2015 VE SONRASI)	2	2		10	9	1			
ÇEVRE BİLİMİ (2015 VE SONRASI)	30	9	21	164	70	94	5	3	2
FİZİK BİLİMLERİ	714	419	295	5.262	2.877	2.385	479	245	234
FİZİK	227	151	76	1.792	1.041	751	193	98	95
KİMYA	233	101	132	1.900	850	1.050	196	97	99
YER BİLİMLERİ	254	167	87	1.570	986	584	90	50	40
MATEMATİK VE İSTATİSTİK	291	134	157	1.853	899	954	249	132	117
MATEMATİK VE İSTATİSTİK									
MATEMATİK	226	101	125	1.390	681	709	206	113	93
İSTATİSTİK	65	33	32	463	218	245	43	19	24
DOĞA BİLİMLERİ, MATEMATİK VE İSTATİSTİK İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)	14	6	8	143	76	67	14	7	7
BİLGİSAYAR (2015 ÖNCESİ)									
BİLGİSAYAR BİLİMLERİ (2015 ÖNCESİ)									
BİLİŞİM VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ (BİT) (2015 VE SONRASI)	74	61	13	269	215	54	34	19	15
BİLİŞİM VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ (BİT) (2015 VE SONRASI)	29	23	6	114	84	30			
VERİ TABANI VE AĞ TASARIMI İLE YÖNETİMİ (2015 VE SONRASI)	7	6	1	33	23	10	5	2	3
YAZILIM VE UYGULAMA GELİŞTİRME VE ÇÖZÜMLEME (2015 VE SONRASI)	22	17	5	81	61	20	29	17	12
BİLGİSAYAR KULLANIMI									
BİLİŞİM VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ (BİT) İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)	45	38	7	155	131	24			
MÜHENDİSLİK İMALAT VE İNŞAAT	3.406	2.310	1.096	19.298	13.058	6.240	1.088	692	396
MÜHENDİSLİK VE MÜHENDİSLİK İŞLERİ	2.241	1.695	546	12.157	9.271	2.886	672	486	186
ÇEVRE KORUMA TEKNOLOJİLERİ	94	46	48	637	285	352	43	13	30
MÜHENDİSLİK VE MÜHENDİSLİK İŞLERİ (GENİŞ PROGRAMLAR) (2015 ÖNCESİ)									
MÜHENDİSLİK VE MÜHENDİSLİK İŞLERİ, BAŞKA YERDE SINIFLANDIRILMAMIŞ (2015 VE SONRASI)	78	36	42	421	225	196	38	21	17
MEKANİK VE METAL İŞLERİ (2015 ÖNCESİ)									
MEKANİK BİLİMLER VE METAL İŞLERİ (2015 VE SONRASI)	577	465	112	3.080	2.516	564	169	135	34
ELEKTİRİK VE ENERJİ	183	139	44	924	745	179	54	44	10
ELEKTRONİK VE OTOMASYON	1.045	847	198	5.535	4.545	990	278	220	58
KİMYASAL SÜREÇLER (2015 ÖNCESİ)									
KİMYA MÜHENDİSLİĞİ VE İŞLEMLERİ (2015 VE SONRASI)	129	48	81	813	303	510	55	21	34
MOTORLU TAŞITLAR, GEMİLER VE UÇAKLARI	135	114	21	747	652	95	35	32	3
MÜHENDİSLİK, İMALAT VE İNŞAATI İÇEREN DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)	279	159	120	1.676	998	678	102	54	48
İMALAT VE İŞLEME	244	101	143	1.627	675	952	116	54	62
İMALAT VE İŞLEME (GENİŞ PROGRAMLAR)									
GIDA İŞLEME	151	43	108	1.026	331	695	68	32	36
TEKSTİL, GİYİM, AYAKKABI, DERİ	37	18	19	249	92	157	24	6	18
MATERYALLER (AĞAÇ, KAĞIT, PLASTİK, CAM)	7	5	2	46	34	12	2	1	1
MADENCİLİK VE MADEN ÇIKARILMASI	49	35	14	306	218	88	22	15	7
MİMARLIK VE İNŞAAT	642	355	287	3.838	2.114	1.724	198	98	100
MİMARLIK VE ŞEHİR PLANLAMA	300	105	195	1.799	638	1.161	88	19	69
İNŞAAT VE İNŞAAT MÜHENDİSLİĞİ (2015 ÖNCESİ)									
BİNA VE İNŞAAT MÜHENDİSLİĞİ (2015 VE SONRASI)	342	250	92	2.039	1.476	563	110	79	31
TARIM VE VETERİNERLİK	409	264	145	3.160	1.905	1.255	210	134	76
TARIM, ORMANCILIK, BALIKÇILIK VE VETERİNERLİK									
TARIM, ORMANCILIK VE BALIKÇILIK (2015 ÖNCESİ)	246	151	95	1.898	1.069	829	133	83	50
TARIM (2015 VE SONRASI)									
TARIM, ORMANCILIK VE BALIKÇILIK (2015 ÖNCESİ)									
BİTKİSEL ÜRETİM VE HAYVAN YETİŞTİRİCİLİĞİ	214	134	80	1.573	916	657	104	62	42
BAHÇECİLİK	32	17	15	325	153	172	29	21	8
ORMANCILIK	54	36	18	320	234	86	34	26	8
BALIKÇILIK	41	28	13	468	285	183	26	15	11
VETERİNERLİK	57	39	18	421	276	145	15	8	7

EK-5 Türkiye'de Doktora Programlarındaki Öğrencilerin Bölümlere Göre Kayıt, Mevcut ve Mezuniyet Dağılımı (2014-2018)

ÜNİVERSİTELER TOPLAMI	2015 - 2016 ÖĞRETİM YILI								
	YENİ KAYIT			TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISI			TOPLAM MEZUN SAYISI		
	T	E	K	T	E	K	T	E	K
TARIM, ORMANCILIK, BALIKÇILIK VE VETERİNERLİK İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)	11	10	1	53	41	12	2	2	
SAĞLIK VE REFAH	1.192	449	743	5.816	2.218	3.598	616	189	427
SAĞLIK	1.087	390	697	5.241	1.924	3.317	574	175	399
TIP	449	200	249	2.167	1.057	1.110	140	60	80
SAĞLIK (2014)									
HEMŞİRELİK VE HASTA BAKIMI (2015 ÖNCESİ)	226	22	204	1.071	50	1.021	130	2	128
HEMŞİRELİK VE EBELİK (2015 VE SONRASI)									
DİŞÇİLİK ÇALIŞMALARI	245	114	131	1.397	650	747	256	108	148
TIBBİ TEŞHİS VE TEDAVİ TEKNOLOJİSİ	12	9	3	61	31	30	3	3	
TERAPİ VE REHABİLİTASYON	139	42	97	502	124	378	42	2	40
ECZACILIK	16	3	13	43	12	31	3		3
SAĞLIK VE REFAH İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)	31	20	11	235	138	97	17	5	12
SOSYAL HİZMETLER (2015 ÖNCESİ)									
REFAH (2015 VE SONRASI)	74	39	35	340	156	184	25	9	16
ÇOCUK BAKIMI VE GENÇLERE YÖNELİK HİZMETLERİ	2		2	21	5	16	7	2	5
SOSYAL HİZMETLER VE DANIŞMANLIK (2015 ÖNCESİ)									
SOSYAL ÇALIŞMA VE DANIŞMANLIK (2015 VE SONRASI)	71	38	33	310	148	162	18	7	11
YAŞLI VE ENGELLİ YETİŞKİMLERİN BAKIMI	1	1		9	3	6			
HİZMETLER	212	132	80	1.019	649	370	76	50	26
ÇEVRE KORUMA (2014)									
ÇEVRE KORUMA (2014)									
ÇEVRE KORUMA TEKNOLOJİLERİ									
DOĞAL ÇEVRE VE YABAN HAYATI									
TOPLUM SAĞLIĞINI KORUYUCU HİZMETLER									
KİŞİSEL HİZMETLER	149	83	66	747	441	306	65	42	23
OTEL, LOKANTA VE CATERİNG HİZMETLERİ	128	67	61	578	326	252	3	1	2
SEYAHAT, TURİZM VE BOŞ ZAMAN FAALİYETLER	7	5	2	20	15	5	45	27	18
SPORLAR	14	11	3	141	98	43	16	13	3
EV HİZMETLERİ				8	2	6	1	1	
ULAŞTIRMA HİZMETLERİ	25	23	2	137	112	25	6	3	3
ULAŞIM HİZMETLERİ	25	23	2	137	112	25	6	3	3
GÜVENLİK HİZMETLERİ	10	7	3	82	63	19	5	5	
CAN VE MAL GÜVENLİĞİ	10	7	3	82	63	19	5	5	
SİLAHLI KUVVETLER VE SAVUNMA									
İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ									
HİJYEN VE İŞ SAĞLIĞI HİZMETLERİ (2015 VE SONRASI)	28	19	9	53	33	20			
İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ	28	19	9	53	33	20			
TOPLUM SAĞLIĞINI KORUYUCU HİZMETLER									
HİZMETLER İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER									
TANIMSIZ									

EK-5 Türkiye'de Doktora Programlarındaki Öğrencilerin Bölümlere Göre Kayıt, Mevcut ve Mezuniyet Dağılımı (2014-2018)

ÜNİVERSİTELER TOPLAMI	2016 - 2017 ÖĞRETİM YILI								
	YENİ KAYIT			TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISI			TOPLAM MEZUN SAYISI		
	T	E	K	T	E	K	T	E	K
	7.612	3.967	3.645	54.112	28.668	25.444	6.045	3.085	2.960
EĞİTİM	923	439	484	7.001	3.406	3.595	579	260	319
ÖĞRETMEN EĞİTİMİ VE EĞİTİM BİLİMLERİ									
EĞİTİM BİLİMLERİ	256	124	132	1.790	789	1.001	156	60	96
OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN EĞİTİMİ	49	7	42	237	33	204	23	4	19
TEMEL SEVİYELERDEKİ ÖĞRETMENLERİN EĞİTİMİ (2015 ÖNCESİ)									
GENEL KONULARDA UZMANLIĞI OLAN ÖĞRETMENLERİN EĞİTİMİ (2015 ÖNCESİ)									
MESLEKİ KONULARIN ÖĞRETMENLERİNİN EĞİTİMİ (2015 ÖNCESİ)									
KONU UZMANLIĞI OLAN ÖĞRETMEN EĞİTİMİ (2015 VE SONRASI)	496	256	240	4.236	2.267	1.969	338	174	164
KONU UZMANLIĞI OLMAKSIZIN ÖĞRETMEN EĞİTİMİ (2015 VE SONRASI)	118	50	68	734	315	419	62	22	40
EĞİTİMLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)	4	2	2	4	2	2			
BEŞERİ BİLİMLER VE SANAT	1.909	1.161	748	13.556	8.015	5.541	929	511	418
SANAT	327	171	156	2.166	1.010	1.156	214	78	136
SANAT (GENİŞ PROGRAMLAR)									
GÜZEL SANATLAR	37	19	18	335	119	216	59	18	41
MÜZİK VE SAHNE SANATLARI	63	42	21	408	225	183	38	11	27
İŞİTSEL-GÖRSEL TEKNİKLER VE MEDYA YAPIMI TASARIM (2015 ÖNCESİ)	157	90	67	1.067	535	532	86	34	52
MODA, İÇ TASARIM VE ENDÜSTRİYEL TASARIM (2015 VE SONRASI)	70	20	50	355	130	225	26	13	13
EL SANATLARI				1	1		5	2	3
SANAT VE BEŞERİ BİLİMLERLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)	124	75	49	969	632	337	63	36	27
BEŞERİ BİLİMLER (2015 ÖNCESİ)	974	676	298	6.907	4.808	2.099	414	289	125
BEŞERİ BİLİMLER (DİLLER HARİÇ) (2015 VE SONRASI)									
DİN (2015 ÖNCESİ)	409	314	95	2.965	2.334	631	150	120	30
DİN VE DİN BİLİMLERİ (2015 VE SONRASI)									
FELSEFE VE ETİK	100	56	44	730	423	307	50	26	24
TARİH VE ARKEOLOJİ	465	306	159	3.212	2.051	1.161	214	143	71
DİLLER (2015 VE SONRASI)	484	239	245	3.514	1.565	1.949	238	108	130
YABANCI DİLLER (2015 ÖNCESİ)	178	72	106	1.356	533	823	90	36	54
DİL KAZANIMI (2015 VE SONRASI)									
ANADİL (2015 ÖNCESİ)	306	167	139	2.158	1.032	1.126	148	72	76
EDEBİYAT VE DİL BİLİMİ (2015 VE SONRASI)									
BEŞERİ BİLİMLER									
SOSYAL BİLİMLER, İŞ VE HUKUK (2015 ÖNCESİ)									
SOSYAL BİLİMLER, GAZETECİLİK VE ENFORMASYON (2015 VE SONRASI)	1.302	756	546	9.564	5.654	3.910	524	294	230
SOSYAL BİLİMLER VE DAVRANIŞ BİLİMLERİ	1.156	654	502	8.592	5.132	3.460	463	266	197
SOSYAL BİLİMLER VE DAVRANIŞ BİLİMLERİ (2014)									
PSİKOLOJİ	164	36	128	685	159	526	42	9	33
SOSYOLOJİ VE KÜLTÜREL ÇALIŞMALAR	235	110	125	1.675	834	841	107	62	45
SİYASET BİLİMİ VE YURTTAŞLIK	411	277	134	3.150	2.055	1.095	135	84	51
EKONOMİ	346	231	115	3.082	2.084	998	179	111	68
GAZETECİLİK VE ENFORMASYON	70	44	26	567	292	275	43	17	26
GAZETECİLİK VE HABERCİLİK	49	33	16	442	223	219	34	14	20
KÜTÜPHANE, ENFORMASYON, ARŞİV	21	11	10	125	69	56	9	3	6
SOSYAL BİLİMLER, GAZETECİLİK VE ENFORMASYON İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)	76	58	18	405	230	175	18	11	7
İŞ, YÖNETİM VE HUKUK (2015 VE SONRASI)	1.880	1.202	678	16.466	10.829	5.637	858	475	383
İŞ VE YÖNETİM	1.433	936	497	12.380	8.267	4.113	697	390	307
İŞ VE YÖNETİM									
ÇALIŞMA BECERİLERİ (2015 VE SONRASI)									
TOPTAN VE PERAKENDE SATIŞLAR	41	29	12	140	97	43			
PAZARLAMA VE REKLAMCILIK	95	47	48	794	383	411	62	31	31
FİNANS, BANKACILIK, SİGORTACILIK	135	103	32	1.455	1.093	362	60	41	19
MUHASEBE VE VERGİLENDİRME	46	24	22	571	404	167	36	23	13
YÖNETİM VE İDARE	1.116	733	383	9.420	6.290	3.130	539	295	244
ÇALIŞMA HAYATI (2015 ÖNCESİ)									
HUKUK	400	240	160	3.517	2.185	1.332	143	76	67
HUKUK	400	240	160	3.517	2.185	1.332	143	76	67
İŞ, YÖNETİM VE HUKUK İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2016 VE SONRASI)	47	26	21	569	377	192	18	9	9

EK-5 Türkiye'de Doktora Programlarındaki Öğrencilerin Bölümlere Göre Kayıt, Mevcut ve Mezuniyet Dağılımı (2014-2018)

ÜNİVERSİTELER TOPLAMI	2016 - 2017 ÖĞRETİM YILI								
	YENİ KAYIT			TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISI			TOPLAM MEZUN SAYISI		
	T	E	K	T	E	K	T	E	K
FEN BİLİMLERİ, MATEMATİK, BİLGİSAYAR DOĞA BİLİMLERİ, MATEMATİK VE İSTATİSTİK (2015 VE SONRASI)	1.626	790	836	12.795	6.169	6.626	1.130	478	652
YAŞAM BİLİMLERİ (2015 ÖNCESİ)									
BİYOLOJİ VE İLGİLİ BİLİMLER (2015 VE SONRASI)	697	278	419	5.389	2.220	3.169	467	176	291
BİYOLOJİ VE BİYOKİMYA									
BİYOLOJİ (2015 VE SONRASI)	315	139	176	2.681	1.096	1.585	255	95	160
BİYOKİMYA (2015 VE SONRASI)	382	139	243	2.708	1.124	1.584	212	81	131
ÇEVRE BİLİMİ (2015 ÖNCESİ)									
ÇEVRE (2015 VE SONRASI)	19	9	10	187	86	101	11	5	6
DOĞAL ÇEVRE VE YABAN HAYATI (2015 VE SONRASI)				11	10	1			
ÇEVRE BİLİMİ (2015 VE SONRASI)	19	9	10	176	76	100	11	5	6
FİZİK BİLİMLERİ	614	355	259	5.190	2.870	2.320	438	214	224
FİZİK	172	108	64	1.743	1.033	710	167	84	83
KİMYA	220	99	121	1.902	847	1.055	201	95	106
YER BİLİMLERİ	222	148	74	1.545	990	555	70	35	35
MATEMATİK VE İSTATİSTİK	277	137	140	1.886	916	970	203	77	126
MATEMATİK VE İSTATİSTİK									
MATEMATİK	185	96	89	1.379	684	695	147	51	96
İSTATİSTİK	92	41	51	507	232	275	56	26	30
DOĞA BİLİMLERİ, MATEMATİK VE İSTATİSTİK İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)	19	11	8	143	77	66	11	6	5
BİLGİSAYAR (2015 ÖNCESİ)									
BİLGİSAYAR BİLİMLERİ (2015 ÖNCESİ)									
BİLİŞİM VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ (BİT) (2015 VE SONRASI)	76	52	24	368	251	117	13	10	3
BİLİŞİM VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ (BİT) (2015 VE SONRASI)	76	52	24	368	251	117	13	10	3
VERİ TABANI VE AĞ TASARIMI İLE YÖNETİMİ (2015 VE SONRASI)	11	9	2	43	33	10	3	2	1
YAZILIM VE UYGULAMA GELİŞTİRME VE ÇÖZÜMLEME (2015 VE SONRASI)	65	43	22	325	218	107	10	8	2
BİLGİSAYAR KULLANIMI									
BİLİŞİM VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ (BİT) İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)									
MÜHENDİSLİK İMALAT VE İNŞAAT	2.966	2.022	944	20.689	14.103	6.586	1.145	693	452
MÜHENDİSLİK VE MÜHENDİSLİK İŞLERİ	1.912	1.448	464	13.139	10.070	3.069	677	469	208
ÇEVRE KORUMA TEKNOLOJİLERİ	80	35	45	682	308	374	35	11	24
MÜHENDİSLİK VE MÜHENDİSLİK İŞLERİ (GENİŞ PROGRAMLAR) (2015 ÖNCESİ)									
MÜHENDİSLİK VE MÜHENDİSLİK İŞLERİ, BAŞKA YERDE SINIFLANDIRILMAMIŞ (2015 VE SONRASI)	44	27	17	392	221	171	27	14	13
MEKANİK VE METAL İŞLERİ (2015 ÖNCESİ)									
MEKANİK BİLİMLER VE METAL İŞLERİ (2015 VE SONRASI)	504	402	102	3.315	2.704	611	174	135	39
ELEKTİRİK VE ENERJİ	137	111	26	963	803	160	58	44	14
ELEKTRONİK VE OTOMASYON	892	718	174	6.135	5.017	1.118	293	226	67
KİMYASAL SÜREÇLER (2015 ÖNCESİ)									
KİMYA MÜHENDİSLİĞİ VE İŞLEMLER (2015 VE SONRASI)	137	45	92	857	317	540	59	15	44
MOTORLU TAŞITLAR, GEMİLER VE UÇAKLARI	118	110	8	795	700	95	31	24	7
MÜHENDİSLİK, İMALAT VE İNŞAATI İÇEREN DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)	273	166	107	1.814	1.094	720	85	39	46
İMALAT VE İŞLEME	220	90	130	1.688	699	989	136	42	94
İMALAT VE İŞLEME (GENİŞ PROGRAMLAR)									
GIDA İŞLEME	147	46	101	1.031	326	705	94	29	65
TEKSTİL, GİYİM, AYAKKABI, DERİ	36	21	15	312	124	188	20	4	16
MATERYALLER (AĞAÇ, KAĞIT, PLASTİK, CAM)	4	3	1	45	32	13	1		1
MADENCİLİK VE MADEN ÇIKARILMASI	33	20	13	300	217	83	21	9	12
MİMARLIK VE İNŞAAT	561	318	243	4.048	2.240	1.808	247	143	104
MİMARLIK VE ŞEHİR PLANLAMA	275	111	164	1.903	688	1.215	108	39	69
İNŞAAT VE İNŞAAT MÜHENDİSLİĞİ (2015 ÖNCESİ)									
BİNA VE İNŞAAT MÜHENDİSLİĞİ (2015 VE SONRASI)	286	207	79	2.145	1.552	593	139	104	35
TARIM VE VETERİNERLİK	380	242	138	3.264	1.996	1.268	224	130	94
TARIM, ORMANCILIK, BALIKÇILIK VE VETERİNERLİK									
TARIM, ORMANCILIK VE BALIKÇILIK (2015 ÖNCESİ)	224	142	82	2.024	1.167	857	141	77	64
TARIM (2015 VE SONRASI)									
TARIM, ORMANCILIK VE BALIKÇILIK (2015 ÖNCESİ)									
BİTKİSEL ÜRETİM VE HAYVAN YETİŞTİRİCİLİĞİ	182	121	61	1.697	1.008	689	115	70	45
BAHÇECİLİK	42	21	21	327	159	168	26	7	19
ORMANCILIK	46	28	18	339	245	94	15	8	7
BALIKÇILIK	36	21	15	432	261	171	35	20	15
VETERİNERLİK	66	45	21	414	281	133	30	23	7

EK-5 Türkiye'de Doktora Programlarındaki Öğrencilerin Bölümlere Göre Kayıt, Mevcut ve Mezuniyet Dağılımı (2014-2018)

ÜNİVERSİTELER TOPLAMI	2016 - 2017 ÖĞRETİM YILI								
	YENİ KAYIT			TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISI			TOPLAM MEZUN SAYISI		
	T	E	K	T	E	K	T	E	K
TARIM, ORMANCILIK, BALIKÇILIK VE VETERİNERLİK İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)	8	6	2	55	42	13	3	2	1
SAĞLIK VE REFAH	1.166	395	771	6.344	2.400	3.944	539	166	373
SAĞLIK	1.081	349	732	5.705	2.064	3.641	509	156	353
TIP	389	164	225	2.382	1.129	1.253	160	74	86
SAĞLIK (2014)									
HEMŞİRELİK VE HASTA BAKIMI (2015 ÖNCESİ)	259	22	237	1.183	65	1.118	125	3	122
HEMŞİRELİK VE EBELİK (2015 VE SONRASI)									
DİŞÇİLİK ÇALIŞMALARI	216	97	119	1.364	644	720	165	66	99
TIBBİ TEŞHİS VE TEDAVİ TEKNOLOJİSİ	10	5	5	69	34	35	7	2	5
TERAPİ VE REHABİLİTASYON	183	54	129	644	176	468	49	10	39
ECZACILIK	24	7	17	63	16	47	3	1	2
SAĞLIK VE REFAH İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)	22	12	10	242	147	95	14	4	10
SOSYAL HİZMETLER (2015 ÖNCESİ)									
REFAH (2015 VE SONRASI)	63	34	29	397	189	208	16	6	10
ÇOCUK BAKIMI VE GENÇLERE YÖNELİK HİZMETLERİ				18	4	14	3	1	2
SOSYAL HİZMETLER VE DANIŞMANLIK (2015 ÖNCESİ)									
SOSYAL ÇALIŞMA VE DANIŞMANLIK (2015 VE SONRASI)	62	34	28	369	182	187	13	5	8
YAŞLI VE ENGELLİ YETİŞKİMLERİN BAKIMI	1		1	10	3	7			
HİZMETLER	230	132	98	1.220	777	443	104	68	36
ÇEVRE KORUMA (2014)									
ÇEVRE KORUMA (2014)									
ÇEVRE KORUMA TEKNOLOJİLERİ									
DOĞAL ÇEVRE VE YABAN HAYATI									
TOPLUM SAĞLIĞINI KORUYUCU HİZMETLER									
KİŞİSEL HİZMETLER	169	88	81	864	500	364	89	58	31
OTEL, LOKANTA VE CATERİNG HİZMETLERİ	29	15	14	154	93	61	17	12	5
SEYAHAT, TURİZM VE BOŞ ZAMAN FAALİYETLER	102	50	52	522	281	241	54	34	20
SPORLAR	38	23	15	185	126	59	17	12	5
EV HİZMETLERİ				3		3	1		1
ULAŞTIRMA HİZMETLERİ	8	8		67	58	9	4	2	2
ULAŞIM HİZMETLERİ	8	8		67	58	9	4	2	2
GÜVENLİK HİZMETLERİ	15	10	5	200	162	38	10	7	3
CAN VE MAL GÜVENLİĞİ	15	10	5	116	84	32	6	3	3
SİLAHLI KUVVETLER VE SAVUNMA				84	78	6	4	4	
İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ									
HİJYEN VE İŞ SAĞLIĞI HİZMETLERİ (2015 VE SONRASI)	38	26	12	89	57	32	1	1	
İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ	38	26	12	89	57	32	1	1	
TOPLUM SAĞLIĞINI KORUYUCU HİZMETLER									
HİZMETLER İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER									
TANIMSIZ									

EK-5 Türkiye'de Doktora Programlarındaki Öğrencilerin Bölümlere Göre Kayıt, Mevcut ve Mezuniyet Dağılımı (2014-2018)

ÜNİVERSİTELER TOPLAMI	2017 - 2018 ÖĞRETİM YILI								
	YENİ KAYIT			TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISI			TOPLAM MEZUN SAYISI		
	T	E	K	T	E	K	T	E	K
	16.773	9.100	7.673	95.100	54.613	40.487	7.332	3.897	3.435
EĞİTİM	1.090	521	569	6.907	3.327	3.580	732	368	364
ÖĞRETMEN EĞİTİMİ VE EĞİTİM BİLİMLERİ									
EĞİTİM BİLİMLERİ	259	119	140	1.620	712	908	177	81	96
OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN EĞİTİMİ	71	14	57	283	41	242	33	8	25
TEMEL SEVİYELERDEKİ ÖĞRETMENLERİN EĞİTİMİ (2015 ÖNCESİ)									
GENEL KONULARDA UZMANLIĞI OLAN ÖĞRETMENLERİN EĞİTİMİ (2015 ÖNCESİ)									
MESLEKİ KONULARIN ÖĞRETMENLERİNİN EĞİTİMİ (2015 ÖNCESİ)									
KONU UZMANLIĞI OLAN ÖĞRETMEN EĞİTİMİ (2015 VE SONRASI)	616	315	301	4.205	2.216	1.989	450	247	203
KONU UZMANLIĞI OLMASIZIN ÖĞRETMEN EĞİTİMİ (2015 VE SONRASI)	139	72	67	789	355	434	72	32	40
EĞİTİMLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)	5	1	4	10	3	7			
BEŞERİ BİLİMLER VE SANAT	2.531	1.389	1.142	15.274	8.730	6.544	1.104	617	487
SANAT	561	266	295	3.236	1.468	1.768	273	118	155
SANAT (GENİŞ PROGRAMLAR)									
GÜZEL SANATLAR	96	49	47	647	263	384	78	31	47
MÜZİK VE SAHNE SANATLARI	118	63	55	642	327	315	52	25	27
İŞİTSEL-GÖRSEL TEKNİKLER VE MEDYA YAPIMI TASARIM (2015 ÖNCESİ)	236	122	114	1.326	680	646	115	53	62
MODA, İÇ TASARIM VE ENDÜSTRİYEL TASARIM (2015 VE SONRASI)	91	27	64	498	157	341	18	5	13
EL SANATLARI	20	5	15	123	41	82	10	4	6
SANAT VE BEŞERİ BİLİMLERLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)	193	105	88	1.204	721	483	60	38	22
BEŞERİ BİLİMLER (2015 ÖNCESİ)	1.252	788	464	7.286	4.975	2.311	463	338	125
BEŞERİ BİLİMLER (DİLLER HARİÇ) (2015 VE SONRASI)									
DİN (2015 ÖNCESİ)	484	368	116	3.127	2.435	692	183	150	33
DİN VE DİN BİLİMLERİ (2015 VE SONRASI)									
FELSEFE VE ETİK	143	71	72	782	443	339	36	24	12
TARİH VE ARKEOLOJİ	625	349	276	3.377	2.097	1.280	244	164	80
DİLLER (2015 VE SONRASI)	525	230	295	3.548	1.566	1.982	308	123	185
YABANCI DİLLER (2015 ÖNCESİ)									
DİL KAZANIMI (2015 VE SONRASI)	157	58	99	1.308	500	808	133	46	87
ANADİL (2015 ÖNCESİ)									
EDEBİYAT VE DİL BİLİMİ (2015 VE SONRASI)	368	172	196	2.240	1.066	1.174	175	77	98
BEŞERİ BİLİMLER									
SOSYAL BİLİMLER, İŞ VE HUKUK (2015 ÖNCESİ)									
SOSYAL BİLİMLER, GAZETECİLİK VE ENFORMASYON (2015 VE SONRASI)	1.521	860	661	9.699	5.663	4.036	616	334	282
SOSYAL BİLİMLER VE DAVRANIŞ BİLİMLERİ	1.334	750	584	8.711	5.128	3.583	550	308	242
SOSYAL BİLİMLER VE DAVRANIŞ BİLİMLERİ (2014)									
PSİKOLOJİ	129	27	102	740	164	576	52	13	39
SOSYOLOJİ VE KÜLTÜREL ÇALIŞMALAR	297	143	154	1.700	837	863	126	61	65
SİYASET BİLİMİ VE YURTTAŞLIK	448	302	146	3.295	2.164	1.131	166	106	60
EKONOMİ	460	278	182	2.976	1.963	1.013	206	128	78
GAZETECİLİK VE ENFORMASYON	92	43	49	552	266	286	45	16	29
GAZETECİLİK VE HABERCİLİK	72	31	41	436	202	234	38	12	26
KÜTÜPHANE, ENFORMASYON, ARŞİV	20	12	8	116	64	52	7	4	3
SOSYAL BİLİMLER, GAZETECİLİK VE ENFORMASYON İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)	95	67	28	436	269	167	21	10	11
İŞ, YÖNETİM VE HUKUK (2015 VE SONRASI)	2.456	1.488	968	16.427	10.636	5.791	1.061	626	435
İŞ VE YÖNETİM	1.918	1.180	738	12.302	8.114	4.188	866	522	344
İŞ VE YÖNETİM									
ÇALIŞMA BECERİLERİ (2015 VE SONRASI)									
TOPTAN VE PERAKENDE SATIŞLAR	42	28	14	101	70	31	3	3	
PAZARLAMA VE REKLAMCILIK	142	60	82	811	385	426	62	24	38
FİNANS, BANKACILIK, SİGORTACILIK	184	124	60	1.355	1.001	354	93	65	28
MUHASEBE VE VERGİLENDİRME	109	80	29	597	425	172	52	33	19
YÖNETİM VE İDARE	1.441	888	553	9.438	6.233	3.205	656	397	259
ÇALIŞMA HAYATI (2015 ÖNCESİ)									
HUKUK	447	256	191	3.559	2.165	1.394	166	87	79
HUKUK	447	256	191	3.559	2.165	1.394	166	87	79
İŞ, YÖNETİM VE HUKUK İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2016 VE SONRASI)	91	52	39	566	357	209	29	17	12

EK-5 Türkiye'de Doktora Programlarındaki Öğrencilerin Bölümlere Göre Kayıt, Mevcut ve Mezuniyet Dağılımı (2014-2018)

ÜNİVERSİTELER TOPLAMI	2017 - 2018 ÖĞRETİM YILI								
	YENİ KAYIT			TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISI			TOPLAM MEZUN SAYISI		
	T	E	K	T	E	K	T	E	K
FEN BİLİMLERİ, MATEMATİK, BİLGİSAYAR									
DOĞA BİLİMLERİ, MATEMATİK VE İSTATİSTİK (2015 VE SONRASI)	2.445	1.156	1.289	13.126	6.283	6.843	1.239	560	679
YAŞAM BİLİMLER (2015 ÖNCESİ)									
BİYOLOJİ VE İLGİLİ BİLİMLER (2015 VE SONRASI)	1.218	478	740	5.746	2.336	3.410	532	211	321
BİYOLOJİ VE BİYOKİMYA									
BİYOLOJİ (2015 VE SONRASI)	604	236	368	2.850	1.153	1.697	282	105	177
BİYOKİMYA (2015 VE SONRASI)	614	242	372	2.896	1.183	1.713	250	106	144
ÇEVRE BİLİMİ (2015 ÖNCESİ)									
ÇEVRE (2015 VE SONRASI)	23	10	13	160	71	89	11	6	5
DOĞAL ÇEVRE VE YABAN HAYATI (2015 VE SONRASI)									
ÇEVRE BİLİMİ (2015 VE SONRASI)	23	10	13	148	60	88	11	6	5
FİZİK BİLİMLERİ	852	477	375	5.160	2.855	2.305	460	231	229
FİZİK	235	147	88	1.666	999	667	150	78	72
KİMYA	332	138	194	1.845	802	1.043	211	88	123
YER BİLİMLERİ	285	192	93	1.649	1.054	595	99	65	34
MATEMATİK VE İSTATİSTİK	334	180	154	1.919	944	975	225	108	117
MATEMATİK VE İSTATİSTİK									
MATEMATİK	250	134	116	1.403	699	704	177	87	90
İSTATİSTİK	84	46	38	516	245	271	48	21	27
DOĞA BİLİMLERİ, MATEMATİK VE İSTATİSTİK İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)	18	11	7	141	77	64	11	4	7
BİLGİSAYAR (2015 ÖNCESİ)									
BİLGİSAYAR BİLİMLERİ (2015 ÖNCESİ)									
BİLİŞİM VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ (BİT) (2015 VE SONRASI)	83	55	28	388	260	128	39	20	19
BİLİŞİM VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ (BİT) (2015 VE SONRASI)	83	55	28	388	260	128	39	20	19
VERİ TABANI VE AĞ TASARIMI İLE YÖNETİMİ (2015 VE SONRASI)	8	8		42	36	6	9	4	5
YAZILIM VE UYGULAMA GELİŞTİRME VE ÇÖZÜMLEME (2015 VE SONRASI)	71	44	27	342	221	121	30	16	14
BİLGİSAYAR KULLANIMI	4	3	1	4	3	1			
BİLİŞİM VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ (BİT) İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)									
MÜHENDİSLİK İMALAT VE İNŞAAT	3.692	2.405	1.287	20.800	13.959	6.841	1.421	921	500
MÜHENDİSLİK VE MÜHENDİSLİK İŞLERİ	2.294	1.698	596	13.148	9.972	3.176	848	656	192
ÇEVRE KORUMA TEKNOLOJİLERİ	109	49	60	676	306	370	38	17	21
MÜHENDİSLİK VE MÜHENDİSLİK İŞLERİ (GENİŞ PROGRAMLAR) (2015 ÖNCESİ)									
MÜHENDİSLİK VE MÜHENDİSLİK İŞLERİ, BAŞKA YERDE SINIFLANDIRILMAMIŞ (2015 VE SONRASI)	101	58	43	395	215	180			
MEKANİK VE METAL İŞLERİ (2015 ÖNCESİ)									
MEKANİK BİLİMLER VE METAL İŞLERİ (2015 VE SONRASI)	646	523	123	3.395	2.761	634	237	200	37
ELEKTİRİK VE ENERJİ	142	103	39	934	755	179	80	66	14
ELEKTRONİK VE OTOMASYON	1.008	792	216	6.061	4.899	1.162	379	304	75
KİMYASAL SÜREÇLER (2015 ÖNCESİ)									
KİMYA MÜHENDİSLİĞİ VE İŞLEMLER (2015 VE SONRASI)	149	57	92	872	319	553	67	27	40
MOTORLU TAŞITLAR, GEMİLER VE UÇAKLARI	139	116	23	815	717	98	47	42	5
MÜHENDİSLİK, İMALAT VE İNŞAATI İÇEREN DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)	391	226	165	1.852	1.084	768	153	83	70
İMALAT VE İŞLEME	320	129	191	1.768	729	1.039	172	58	114
İMALAT VE İŞLEME (GENİŞ PROGRAMLAR)									
GIDA İŞLEME	220	69	151	1.107	345	762	112	30	82
TEKSTİL, GİYİM, AYAKKABI, DERİ	47	19	28	314	130	184	33	8	25
MATERYALLER (AĞAÇ, KAĞIT, PLASTİK, CAM)	4	3	1	41	29	12	1	1	
MADENCİLİK VE MADEN ÇIKARILMASI	49	38	11	306	225	81	27	20	7
MİMARLIK VE İNŞAAT	687	352	335	4.032	2.174	1.858	247	123	124
MİMARLIK VE ŞEHİR PLANLAMA	321	93	228	1.915	654	1.261	118	34	84
İNŞAAT VE İNŞAAT MÜHENDİSLİĞİ (2015 ÖNCESİ)									
BİNA VE İNŞAAT MÜHENDİSLİĞİ (2015 VE SONRASI)	366	259	107	2.117	1.520	597	129	89	40
TARIM VE VETERİNERLİK	790	458	332	3.704	2.230	1.474	322	184	138
TARIM, ORMANCILIK, BALIKÇILIK VE VETERİNERLİK									
TARIM, ORMANCILIK VE BALIKÇILIK (2015 ÖNCESİ)	435	236	199	2.190	1.241	949	172	88	84
TARIM (2015 VE SONRASI)									
TARIM, ORMANCILIK VE BALIKÇILIK (2015 ÖNCESİ)									
BİTKİSEL ÜRETİM VE HAYVAN YETİŞTİRİCİLİĞİ	348	194	154	1.817	1.059	758	139	70	69
BAHÇECİLİK	87	42	45	373	182	191	33	18	15
ORMANCILIK	63	44	19	368	268	100	44	33	11
BALIKÇILIK	61	42	19	444	272	172	52	28	24
VETERİNERLİK	213	123	90	638	401	237	48	30	18

EK-5 Türkiye'de Doktora Programlarındaki Öğrencilerin Bölümlere Göre Kayıt, Mevcut ve Mezuniyet Dağılımı (2014-2018)

ÜNİVERSİTELER TOPLAMI	2017 - 2018 ÖĞRETİM YILI								
	YENİ KAYIT			TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISI			TOPLAM MEZUN SAYISI		
	T	E	K	T	E	K	T	E	K
TARIM, ORMANCILIK, BALIKÇILIK VE VETERİNERLİK İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)	18	13	5	64	48	16	6	5	1
SAĞLIK VE REFAH	1.869	591	1.278	7.445	2.701	4.744	654	185	469
SAĞLIK	1.738	524	1.214	6.741	2.329	4.412	601	166	435
TIP	572	249	323	2.653	1.224	1.429	211	77	134
SAĞLIK (2014)									
HEMŞİRELİK VE HASTA BAKIMI (2015 ÖNCESİ)	512	46	466	1.555	113	1.442	169	5	164
HEMŞİRELİK VE EBELİK (2015 VE SONRASI)									
DİŞÇİLİK ÇALIŞMALARI	283	107	176	1.453	665	788	142	66	76
TIBBİ TEŞHİS VE TEDAVİ TEKNOLOJİSİ	11	8	3	61	31	30	5	3	2
TERAPİ VE REHABİLİTASYON	327	102	225	925	269	656	71	15	56
ECZACILIK	33	12	21	94	27	67	3		3
SAĞLIK VE REFAH İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER (2015 VE SONRASI)	42	23	19	250	152	98	24	9	15
SOSYAL HİZMETLER (2015 ÖNCESİ)									
REFAH (2015 VE SONRASI)	89	44	45	454	220	234	29	10	19
ÇOCUK BAKIMI VE GENÇLERE YÖNELİK HİZMETLERİ	8	3	5	18	4	14			
SOSYAL HİZMETLER VE DANIŞMANLIK (2015 ÖNCESİ)	78	39	39	423	211	212	29	10	19
SOSYAL ÇALIŞMA VE DANIŞMANLIK (2015 VE SONRASI)									
YAŞLI VE ENGELLİ YETİŞKİNLERİN BAKIMI	3	2	1	13	5	8			
HİZMETLER	296	177	119	1.330	824	506	144	82	62
ÇEVRE KORUMA (2014)									
ÇEVRE KORUMA (2014)									
ÇEVRE KORUMA TEKNOLOJİLERİ									
DOĞAL ÇEVRE VE YABAN HAYATI									
TOPLUM SAĞLIĞINI KORUYUCU HİZMETLER									
KİŞİSEL HİZMETLER	205	117	88	934	530	404	118	61	57
OTEL, LOKANTA VE CATERİNG HİZMETLERİ	19	9	10	124	69	55	17	9	8
SEYAHAT, TURİZM VE BOŞ ZAMAN FAALİYETLER	112	57	55	572	299	273	85	42	43
SPORLAR	74	51	23	238	162	76	15	10	5
EV HİZMETLERİ							1		1
ULAŞTIRMA HİZMETLERİ	17	13	4	74	62	12	11	10	1
ULAŞIM HİZMETLERİ	17	13	4	74	62	12	11	10	1
GÜVENLİK HİZMETLERİ	22	15	7	186	148	38	15	11	4
CAN VE MAL GÜVENLİĞİ	21	14	7	102	71	31	7	5	2
ŞİLAHLI KUVVETLER VE SAVUNMA	1	1		84	77	7	8	6	2
İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ									
HİJYEN VE İŞ SAĞLIĞI HİZMETLERİ (2015 VE SONRASI)	52	32	20	136	84	52			
İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ	52	32	20	136	84	52			
TOPLUM SAĞLIĞINI KORUYUCU HİZMETLER									
HİZMETLER İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER ARASI PROGRAMLAR VE YETERLİLİKLER									
TANIMSIZ									

ÖZGEÇMİŞ

1985 Gaziantep doğumlu olan yazar, ilk ve orta öğrenimini Tezer Taşkıran İlköğretim Okulu Tuzla/İstanbul'da tamamlamıştır. 1999-2002 arasında Deniz Astsubay Hazırlama Okulu Beylerbeyi/İstanbul'da lise eğitimini tamamlamıştır. 2002-2003 eğitim öğretim döneminde Muhabere Elektronik ve Bilgi Sistemler Okulu'nda mesleki eğitimini tamamlamıştır. 2003-2007 arasında Anadolu Üniversitesi Kamu Yönetimi lisans öğrenimini tamamlamıştır. 2007-2009 arasında Sakarya Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Sosyal Siyaset yüksek lisans programında "Gazilere Yönelik ABD-Türkiye Kıyaslamalı Sosyal Politika Uygulamaları" konulu tezini yazarak mezun olmuştur. 2009'da Sakarya Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri doktora programına başlamıştır. Doktora öğrenimi devam ederken 2016-2017 arasında İstanbul Bilgi Üniversitesi İşletme Yönetimi yüksek lisans programını tamamlamıştır.

Yunus KÖLEOĞLU

04/09/2019